

ATLIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT-MÆEMMER N TIZI-UZZU
TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
ASNADI N USUKEN D USELMED N TMAZIYT

AKATAY N TAGGARA N USWIR N MASTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT

TAFERNA: TUSNA N TANTALIYIN

ASENTEL

TASLEDT TAKENNAYT N UKTAWAL YERZAN ISMAWEN N YIYERSIWEN,
IBEΞΞAC D YIFRAX DI TMURT N LEQBAYEL
Tiwilayin: Tizi-Uzzu d Bumerdas.

S-γur : MAMOUNI Fayza
MEBAREK Tasaedit

Aseqqamu n yimsekyaden :

- BUYUSEF Suhila
- HASSANI Saaid
- DADUN Mesouda

Aselway
Amesnalay
Amsekyad

Aɣawas

Tazwart.....	02
Ixef U ¹ : Aħric n tezri.....	12
I. Inadiyen yettwaxedmen yef tesnalsant n tmaziyt.....	13
II. Tabadut n kra n wawalen igejdanen.....	14
Ixef wis-2: Tasegzit n tkerɗiwin timawalanin/ timsisliyin/ tilɣawiyin.....	18
1- Tikerɗiwin timawalanin.....	20
2- Tikerɗiwin timsisliyin.....	55
3- Tikerɗiwin tilɣawiyin.....	65
Tagrayt.....	79
Agzul s tefransist.....	83
Tiybula.....	88
Timerna.....	90
Amud.....	107
Tugniwin n yiɣersiwen.....	189

Isegzal

Ø: ulac

/ /: aẓar

Md: amedya

[]: timsislit

{ }: asalay

amg: amyag

rtg: ar taggara

T:taddart

Asnemmer

*Tanemmirt tameqqrant i umesnalay-ntey, mass HASSANI SAÏID.
Netta ibedden yid-ntey si tazwara armi d taggara, akken ad nessali
anadi-agi-ntey. Nessaram-as tudert yelhan d teyzi n leɛmer.*

*Tanemmirt i yiselmaden ara yefken di lweqt-n sen akken ad yren
anadi-agi ntey, wa t-sqerdcen.*

Abuddu

Ad buddey axeddim-agi i Baba Σli d yemma Saēdiya i yi-fkan afus n tallalt d tebyest, ssaramey-asen teyzi n lemer. Ad t-buddey i yessetma ezizen :Katya, Manel, Lina i wumi ttmenney tudert yelhan. I ultma Lidya d urgaz-is Hamid d warraw-is Nessrin, Muhemmed Fawzi, Maya. I Gma amectuh Σmer i wumi sarramey ad yawed lebeyi-s. I Jidda Tasaedit i yeēzizen fell-i, ad delbey sidi Rebbi ad tt-yehrez. I mmi-s emti Hsen Mezir i yi-εawnen akken ad d-gemrey amud seg wannar sseramay-as lehna d sseha akked twacult-is. I wigad i hemmley, d wid yemmuten yef tutlayt tamaziyt, d wid mazal bedden yef tmaziyt akken ad yali wass fell-as. Tanemmirt i mass Hassani Saēid i ay-yefkan tamusni-ines akken ad nesawed yer yiswi-ntey.

Fayza

Abuddu

Seg wul yeččuren d leḥmala, ad buddey di tazwara anadi-agi i tgejdit n uxɣam, yemma ezizen fell-i, Wardiya d baba M'barek iyi-fkan tabvest. Ttmenniy-asen teyzi n læmer. Ad buddey axeddim-agi i watmaten-iw iɣlayen fell-i: Mulud, Tinhinan iwumi ttmenniy tudert yelhan. I ysetma ezizen fell-i Linda d Nasira d yirgazen-nsent Samir d fahem, saramey-asen tudert læali. I Hamza ghilayen fell-i. I Dahman iyi-d-yettaran tabvest, d yimawlan-is iwumi ttmenniy tudert yelhan. I jeddi Σmer fell-as yeɣfu Rebbi ncallah iysan-is di rreḥma. I jidda Wardiya d jidda Wezna i wumi ssaramey teyzi n læmer. I temddukkal-iw akken ma llant yal yiwet s yisem-is, ladɣa Dihia. I Fayza akked cerkey anadi-agi. I win akk i ayent-id-yefkan afus n lemɛawna. I Mass Hassani Saɛid, i yellan yid-ntex si tazwara armi d taggara n leqdic-agi nteɣ. I yemselɣa i ayent-iɛawnen iwaɣken ad d-negmer amud-ntex.

Bɣiɣ daɣen ad rreɣ tajmilt i wid akk yennuɣen d wid yettnaɣen ɣef teqbaylit d tmaziɣt s umata, akken tameslayt-nneɣ d yidles-nneɣ ad idiren.

Tasaɛdit.

Tazwart

Lukan ad nuḡal yer leqrun ieddad, ad naf tutlayt taqbaylit tebna yef timawit; tettawi-d awal seg yimi yer umezzuḡ, armi i aḡ-d-tewweḡ yer tizi n wass-a. Xas akken ccḡayat n yimdanen ḡerzent seg nger. Si lqern wis 19, taqbaylit tenḡer-d abrid deg wannar n tira; laḡya segmi i d-bdan yimnuda ttnadin yef tmaziḡt, imi ayagi i teḡwaḡ yal tutlayt akken ad ttidir.

Ad naf daḡs n leqdicat i ittuxedmen yef teqbaylit laḡya deg wayen yeenan tasnalsant tamaziḡt, qqimen d allal sexdamen-ten yisdawanen deg inadiyen-nsen ar ass-a, am leqdic n André Basset yef tesnalsant taqbaylit.

Taqbaylit d tutlayt i d-yufraren gar waḡas n tantaliyin nniḡen imi tuḡ amḡiq meqqren di tmurt n Lezzayer axaḡer agdud aqbayli yetḡef deg tmeslayt-is laḡya di twilayet n Tizi-Uzzu. Tutlayt-agi teḡef amkan amezwaru di tmurt n Lezzayer ad naf ugar n $\frac{3}{4}$ n yimelyunen¹ n yimdanen itt-ittmeslayen.

Tutlayt taqbaylit tebḡa yer waḡas n tmeslayin mgaradent waygar-asent acku mi ara ad nruḡ si temnaḡt yer tayed yettili umgarad laḡya deg umawal d temsislit. Akken i d-yenna Madjid ALLAOUA deg wawal-is: Taqbaylit d tantala i yemgaraden seg temnaḡt yer tayed laḡya deg ayen yeenan timsislit, s umḡired-agi, nezmer ad neeqel amsawal ansi-t d temnaḡt-is².

Taqbaylit ula d nettat tessa aḡas n yiḡricen i yef tebna yezmer ad yili di temsislit neḡ di tseddast, tajerrumt, talḡa neḡ di tḡawsiwin nniḡen, yef waya tazrawt-nteḡ tefka lewhi i unadi yef yismawen n yiḡersiwen di mraw n temnaḡin i d-yezgan di Tizi-Uzzu d Bumerdas, imi tasleḡt-agi tezmer ad tekcem di lebni n tutlayt taqbaylit iwakken ad tennerni yer zdat.

Deg unadi-agi, ad d-nesbeyyen amgarad neḡ amcabi yellan gar mraw n tmeslayin di tudrin n leqbayel. Seg-sent nefren tidak i d-yezgan di twilayet n Tizi-Uzzu d Bumerdas. Ad neḡḡef kra n wawalen anda i d-nufa tanḡawit ad t-nexdem di tkerḡiwin s usexdem n useḡzan³ QGIS. Aseḡzan-a yettwaxdam i usbeggen n tenḡawit di tkerḡiwin. Ad neereḡ ad nserwes gar yismawen n yiḡersiwen ad nwali tanḡawit yellan deg iḡricen n tesnalsit (ama deg umawal, timsislit neḡ di tesnalḡa).

¹ CHAKER Salem, *Un parler berbère d'Algérie (kabylie) Syntaxe*, université de Provence, 1983, PP.7-31.

² ALLAOUA Madjid, *Variations phonétiques et phonologiques en kabyle*, in Etudes et Documents Berbères, N°11, 1994, PP.63-76.

³ Logiciel.

Tamukrist

Seg temnađt yer tayed, ad naf tettbedil tmeslayt imi mkul taddart anda i d-tezga ama temqarab ney tembaead yef tayed, yef waya nekkenti nextar asentel yef yismawen n yiwersiwen imi ula d nutni sean amkan di twennađt am yemdanen. Ladya deg leqdic-agi ntey nerra lwelha i tesleđt n kra n yismawen n yiwersiwen. Timnađin i nefren d tid i d-yezgan di snat n lwilayat: Tizi-Uzzu d Bumerdas.

Deg leqdic-agi, ad neeređ ad neg tasleđt i wawalen-agi i d-newwi seg 10 n tudrin deg wayen yerzan timsislit, amawal d tesnalya. Deg-s ad nmuqel ma yella temgarad tmeslayt ney tettemcabi seg taddart yer tayed? Seg tesleđt-agi, ad neeređ ad neeqel amgired yellan, ad nwali anda i tettban tendawit n yismawen s tuget? Ad nwali ma llant tulmisin deg tmeslayin n tudrin i nefren?

Turdiwin n tezrawt

Tutlayt taqbaylit, d tamesbayurt deg wařas n yiřricen, tezmer ad tettemcabi akken tezmer ad temgarad; nenna-d akka acku mi ara nruř seg tmeslayt yer tayed ad naf yettili-d ubeddel, ladya deg umawal, timsislit ney di tesnalya.

Tazrawt ad nexdem, d aserwes gar tmeslayin n tmurt n leqbayel (Tizi-Uzzu, Bumerdas), imi mbaeacent baygar-asent ahat yezmer lřal ad d-naf tańdawit s tuget.

Tańdawit, tezmer ad tili s tuget deg yismawen n yiwersiwen imi ařas n leřnaf i yellan ama d yiwersiwen n lexla ney n wexxam, ifrax, ibeēēac...atg. Amgired, ad yili si tama n lmenteq d umawal. Asif ney adrar zemren ad d-řřen tisegray yef tmeslayin, acku zgan-d d ugar i teywalt⁴ gar yimdanen. Ma txus teywalt gar yimdanen d ayen ibanen tmeslayt-nsen ad temgarad.

Afran d yiswi n usentel

Asmi i nekcem yer tseddawit nufa-d ařas n inelmaden usan-d si yal tama, nwala mačči akken nettmeslay nekkni i ttmeslayen yinelmaden-agi d ayagi iřent-yeřřan ad nefren asentel-agi, nebya ad d-nejmeē ismawen yeenan yiwersiwen, nebya dayen ad d-nesbeyyen belli taqbaylit d tamerkantit macci akken i nella nettwali-tt uqbel. Nekkenti s timmad-ntey yal yiwet teqqar-d d tmeslayt-iw i isehřan. Nebya ad nerř tikti-agi ad nexdem lqima i yal tmeslayt taqbaylit. Nebya ad nissin dayen ugar n tmeslayin n tmurt n leqbayel iwakken ad

⁴ Taywalt « communication » yettwakkes-d seg umawal MAMMERI Mouloud, *Amawal n Tmaziřt Tatrart (lexique de berbère moderne)*, Béjaia, L'association Culturelle Tamaziřt Ařar, 3ème Edition, 1990.

yishil fell-antey ad nefhem isawalen n tudrin nniḍen. Akken dayen ad d nesbeyyen tanḍawit yellan gar yismawen n yiḡersiwen deg 10 n tudrin, di taggara ad nsawed ad nesu aṭas n tmusni yef tenḍawit, d wamek ttbeddilen imesla seg umkan yer wayed ama di lmenteq, deg umawal d wamek ulḡen yismawen-agi ara ad d-nejmee. Axeddim-agi ad yeqqim d allal n tmusni i nekkenti d yinelmaden merṛa.

Uguren n unadi

Anadi-ntey yef usentel n yismawen n yiḡersiwen mačči dayen isehlen, axaṭar, aṭas n leṣnaf i yellan (iḡersiwen n leṣla d wid n uxxam, ifrax, ibeεεac, ibeεεac ileḡḡun yef uεebbuḍ) aṭas n tugniwin i yellan mi ara ad nseneet tugniwin n yiḡersiwen i yemselya ur tent-ttissinen ara xas ulama shen ismawen-nsen yeereq-asen amek gan, lamaεna cwiṭ cwiṭ nuṡal nufa-ten-id. Tikwal dayen mkul mi ara nruḡ ur nettaf ara win ara i aḡen-d-ihedren, abeεda mi ara nruḡ yer temnaḍin ur nessin ara ttḡillin d ineḡmasen laḡya mi ara ad as-tinniḍ ad k-skelseḡ, ad d-tṭfey ṣṣut-ik ttugin, yal tikkelt nettruḡu nettuyal.

Tarrayt n ugmar n wamud

Axeddim-ntey, yebna yef wamud n yismawen n yiḡersiwen, iwakken ad d-negmer amud neffey s annar. Nefren 10 n tudrin seg 10 n tḡiwanin; 06 n tudrin uskant-d di twilayt n Tizi-Uzzu, ma 04 n tudrin di twilayt n Bumerdas. Nesteqsa kra n yimselya yesεan di leεmer 30 ar 70 n yiseggasen; ama d wid yeḡran ama d wid ur neḡri, llan wid yesnen ugar n tmeslayt. Nessawed negmer-d 10 n wamuden seg 10 n tudrin, nsexdem yid-sen asastan usrid maḡsub isteḡsiyen-ntey llan srid yef wayen nettnadi. Nessexdem dayen kra n wallalen am tugniwin yef yiḡersiwen akken ad ḡzun yimselya d acu i nettnadi, dayen akken ad asen-yishil ad aḡ-d-inin amek i ttsemmin i yiḡersiwen ḡur-sen. Tugniwin, nsexdem-itent akked yimselya ama d wid yeḡran ama d wid ur neḡri, nsexdem dayen ttawil n usekles⁵.

Amud-agi nejmeε-it-id di 06 n wagguren; nebda tisastanin seg waggur n yennayer armi d aggur n yunyu 2015.

Ger taggara nessawed negmer-d 132 n yismawen n yiḡersiwen gar 158 n tugniwin i nesεa.

Asastan

- 1) Isem-is taddart-ik, aniḡer tettekka?
- 2) Acu n leṣnaf n leḡcawec i d-meqqin s tuget di taddart-agi?
- 3) Acu n leṣnaf n yiḡersiwen i yettidiren s waṭas deg taddart-agi?

⁵ Dictaphone.

4) Seg tugniwin-agi i nesɛa yef iyɛrsiwen amek i tettsemim i yal yiwen deg-sen?

Imselya

Taddart	Amselyu	Leemer	yeyra ney ala			Tutlayin i yessen		
			Ih	cwiṭ	Ala	Taqbaylit	Tarumit	taɛrabt
Tizi tzezzart, Meatqa	M. M.	53 yiseggasen		x		x	x	x
Izerruden, Tirmitin	H. F.	70 yiseggasen			x	x		
Agni Buffal, Ssuq Letnin	Y. M.	48 yiseggasen		x		x	x	x
At Sennan, At Zmenzer	R. S.	32 yiseggasen		x		x	x	x
Birru, Ayt Yahya Mussa	M. Σ.	68 yiseggasen		x		x		x
Ayt Dawed, Iɛetṭafen	C.	45 yiseggasen	x			x	x	x
Ayt Σefra, At Σemran	Σ. L.	53 yiseggasen	x			x	x	x
Aɛfir, Delles	B. K	39 yiseggasen	x			x	x	x
Tursal, Timezrit	M. H.	45 yiseggasen	x			x	x	x
Ayt Σli, Caɛbet Leamer	Σ.	50 yiseggasen			x	x		

Tarrayt n tezrawt

Deg leqdic-ntey neɗfer tizri tanɗawant (théorie variationniste). Ad nexdem akenni i kra n yismawen yennan akk leɣnaf n yiɛrsiwen, ad d-nesbeyyen amgired yellan seg taddart yer tayed si tama n temsislit, amawal d tesnalɣa.

Akken dayen neɖfer tarrayt isexdem André BASSET deg tsastanin⁶ imi anadi-ntey yettemcabi ar win-is, nwala belli axeddim-ines yezmer ad aɣen-iwellah neɣ ad aɣen-iɣiweɖ yer igemmaɖ-ntey. Aɣas n tezrawin i yexdem ɣef tussna n tantaliyin timaziyin. Yexdem ɣef tenɗawit n umawal n tfekka n umdan deg teqbaylit, yerna isken-d tanɗiwin yellan gar tmeslayin di tkerɗiwin deg yiwen udlis i wumi yefka azwel “*Géographie linguistique en Kabylie sur quelques termes berbères concernant le corps humains*” i d-yeffɣen deg useggas 1929.

Asenked n uxeddim

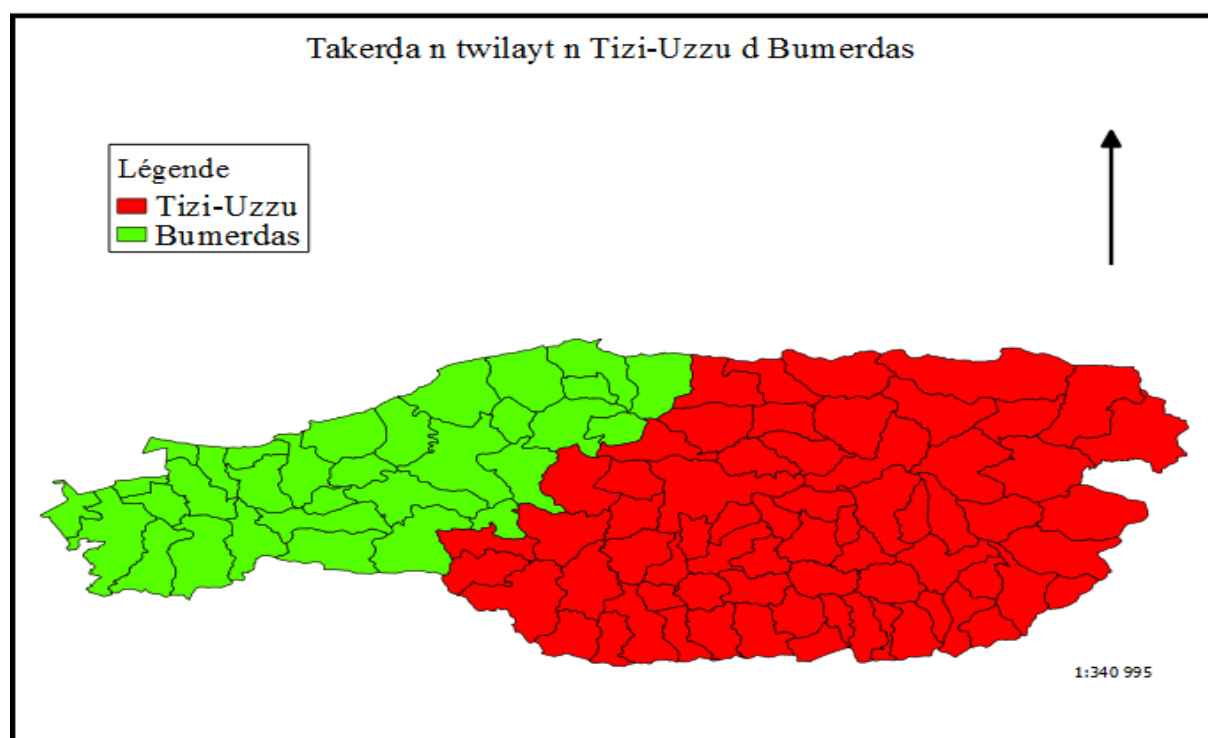
Tazrawt-ntey tebna ɣef ukenni gar yismawen n yiɣersiwen deg 10 n tudrin, ad nexdem tasleɖt deg wayen yerzan timsislit, amawal d tesnalɣa. Wigi d iswiren iɣef ara yezzi merɣa leqdic-ntey.

Deg yixef amezwaru, nexdem aɣric n tezri, deg-s nesbeggen-d tizrawin i ittuxedmen ɣef tmaziɣt deg taɣult n tesnalsant. Syin akin nesbadud kra n wawalen igejdanen i yesɛan assay akked unadi-ntey

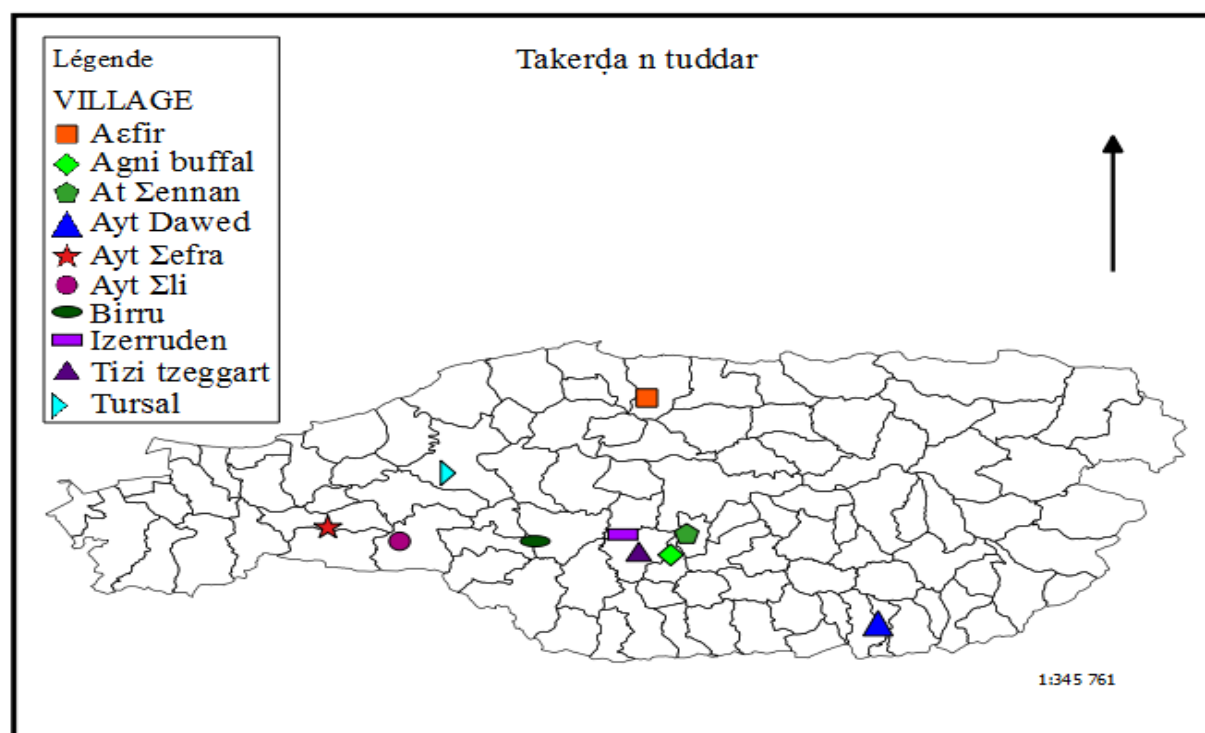
Deg yixef wis sin, nexdem agraw n tkerɗiwin i yismawen n yiɣersiwen; nesken-d fell-asent tanɗawit yellan gar 10 n tudrin n Tizi-Uzzu d Bumerdes. Nexdem tasleɖt i 58 n yismawen anda i d-nufa tanɗawit si tama n umawal, timsislit d tesnalɣa. Nerna nefka-d iwenniten.

⁶ Tisastanin : les enquêtes.

Takerða n twilayin

Takerða n tedgatin n tsastanin⁷

⁷ Tidgatin n tsastanin: points d'enquêtes.

Asenked n tuddar

N°	Taddart	Tayiwant	Dayra (asun)	Lwilayet	Longitude	Latitude ⁸
1	Tizi Tzeggart	Meatqa	Meatqa	Tizi-Uzzu	36.61	3.97
2	Izerruden	Tirmitin	Drae Ben Xedda	Tizi-Uzzu	36.64	3.95
3	Agni buffal	Suq Letnin	Meatqa	Tizi-Uzzu	36.61	4.01
4	At Sennan	At zmenzer	At Dwala	Tizi-Uzzu	36.64	4.03
5	Birru	Ayt Yahya Mussa	Drae Lmizan	Tizi-Uzzu	36.63	3.84
6	Ayt Dawed	Iættafen	At Yani	Tizi-Uzzu	36.51	4.27
7	Ayt Sefra	At Semran	Teniya	Bumerdas	36.65	3.58
8	Aefir	Aefir	Delles	Bumerdas	36.84	3.98
9	Tursal	Timezrit	Yesser	Bumerdas	36.73	3.74
10	Ayt Sli	Caebet Leamer	Yesser	Bumerdas	36.63	3.67

Asenked n temnaḍin

Tayiwant n Meatqa⁹

Meatqa d tayiwant i d-yezgan di twilayet n Tizi-Uzzu, tebeed fell-as azal n 20 km yef yidis n unzul/ umalu n Tizi-Uzzu. Zint-as-d tudrin-agi: Gef yidis ugafa tqubel-itt-id Tirmitin, seg unzul d Buyni, yef yidis usamar Ssuq Letnin d temdint n Tizi-Uzzu, ma yella yef yidis umalu, tqubel-itt-id Sin Zawya. Tayiwant n Meatqa tebda di 1984 yef wachal n tuddar : Iæggaben, Aefir, Ayt Ali, Ieicawiyen, Ayt ħmed, Ayt Ĥmed Ifrek, Ayt Ĥlima, Ayt Ifrek, Ayt Muħ Dakli, Ayt Muħ Usaaid, Ayt Zeim, Aneggah, Iberquqen, Buħemdun, Bu Sarfa, Burħemmu, Cerfa Tala Uyanim, Cerfa Ayt Si Sli, Icerqiyen, El Bir, Iyendusen, Iħeddaden, Iyil Aewen, Issebbaqen, Igariden, Iyil Issiwan, Iyil Izeggayen, Iyil Baklan, Iyil Baḍu, Iyil Takḍibin, Melban, Ayt Sissa Uzayan, Ssuq Lexmis, Taxribt, Tajdiwt, Tala Medda, Tala Ĥemmu, Tizi Tzeggart, Tizi Mennus, Taqueblit, Iæzziten.

Taddart n Tizi Tzeggart d taddart seg tuddar n tyiwant n Meatqa, i deg nexdem tasastant. Meatqa tesea azal 32 121 n yimezday ilmend n usiden 2008. Tajumma-ines tesea azal n 45,29km². Di tnezzī tesea azal n 709 hab/km².

⁸ Latitude akked longitude newwi-tt-id si google maps.

⁹ Isalen newwiten-id seg wikipédia.

Tayiwant n Tirmitin

Tayiwant n Tirmitin tezga-d yef yidis n unzul / umalu n temdint n Tizi-Uzzu, tebæed fell-as s wazal n 15 km, zint-as-d tudrin-agi: yef yidis ugafa tqubel-itt-id Mirabu, seg unzul Meataqa, yef yidis usammar Tadmeyt d At Yehya Mussa, ma yella yef yidis umalu tqubbel-itt-id temdint n Tizi-Uzzu. Tayiwant n Tirmitin tebda yef tlata n tudrin tigejdanin (azemmur u meryem, lekser, abaran) id yezgan deg ugafa / umalu n tyiwant, uyur d-cudden akk tuddar-nni nniðen anda deg useggas n 2008 tayiwant tebda yef sebæa n tuddar, rebæa seg-sent llant s daxel-nsent agraw n imeðqan:

Tirmitin, At-Aemar, Herruka, Aerur (Taddart tameqqrant, urti ubarkac d tiyilt n trahi), Menaşra (At isaed, Iberkanen, d Izanuten), yahia (Ballul d Smaeil uqaşi), Izerruden (Magdul d Bhalil). Tayiwant tesæa azal n 3291 Ha d 18031 n yimdanen d 2469 n yixxamen yef lehşab n 1998.

Taddart izerruden d taddart seg tuddar n tyiwant n Tirmitin, i deg nexdem tasastant. Ilmend n usişden 2008 tesæa azal n 165 n yixxamen d 850 n yimdanen azal n 5, 15%.

Tayiwant n Ssuq Letnin

Ssuq Letnin d yiwet gar tyiwanin n ugezdu n Tizi-Uzzu, tezga-d yef yidis n unzul / umalu n temdint n Tizi-Uzzu, tettabæ asun n Meataqa. Seg ugafa tezzi-as-d tyiwant n Tizi-Uzzu, seg ugafa/asamar d At Zmenzer, seg unzul d Amecras, seg unzul/asamar d Tizi n tlata, seg umalu d Meataqa. Tayiwant n Ssuq Letnin tebda yef mraw tza n tuddar: Agni Buffal, Ayt Ahdü, Ayt Eli Ubelqas, Ayt Ali U Mensur, Ayt Amar, Ayt Izid, Amalu, Icawađiyen, Iyil Bulkadi, Iger Hammad, Izawen, Izwayen, Mussa, Sidi Eli Mussa, Tarqubt, Tala U Malu, Tiylt Maħmud

Taddart Ugni Buffal tesæa azal n 4 ar 5 igman n yimezday, tettekki yer tyiwant n Ssuq Letnin willaya Tizi-Uzzu, dya d tagi i taddart i deg i d-newwi amud nntey. Ssuq Letnin tesæa azal 14660 n yimezday di 2008, ma yella d tanezzi tesæa 703 n yimezday/ km², di tjumlah tesæa: 20,86km².

Tayiwant n At Zmenzer

Tamnađt n At Zmenzer d tayiwant n leqbayel n twilayet n Tizi-Uzzu i d-yezgan deg unzul, tebæed fell-as azal n 11km, tettabæ asun n At Dwala. Seg ugafa tezzi-as-d tyiwant n Tizi-Uzzu, seg unzul At Dwala, seg usamar At Sisi, seg umalu d Ssuq Letnin. Tayiwant n At

Zmenzer tebda yef mraw d krad n tuddar: Afedrik, Aglagal, Ayt Semran, Ayt Sennan, Ayt Lewnis, At-Wanec, Akenjur, Alma ney Alma Zmenzer, Bu Sassem, Iyil-Lmal, Iyil n Ali, Igelfan, Mellul, Ummaden, Tiylt n iyil Lmal.

Taddart n At Sennan d yiwet gar tudrin n At Zmenzer, dya d tagi i taddart i deg i d-newwi amud-ntey. At Zmenzer tesea azal 12 117 n yimezday di 2008.

Tayiwant n Iettafen

Tayiwant-a, tettekki yer usun n At Yanni n twilayet n Tizi-Uzzu, tebed azal n 43 km yef unzul umalu n temdint n Tizi-Uzzu. Tesea azal n 4016 n yimezday. Zzint-as-d atas n tyiwanin d lwilayat si mkul lgha: seg ugafa ad naf Sin El-Hemmam, seg unzul d tawilayet n Bwira, seg usamar/ d unzul usamar d Akbil, seg umalu/ d unzul umalu d Ibudraren. Taddart n Ayt Dawed tetteki yer tyiwant n Yietafen, d tamnaqt i deg nexdem tasasant.

Tayiwant n At Yahya Mussa

Tayiwant n At Yahya Mussa, qqaren-as dayen asif n Qsari, d yiwet gar tyiwanin n ugezdu n Tizi-Uzzu, asun n Drae Lmizan, tidiren deg-s azal n 20426 n yimezday, ilmend n useggas n 2008.

Tecrek tilisa-s d ugezdu n Bumerdas di lgha n umalu, ma seg unzul / usamar d tayiwant n Imkiren, seg usamar d tayiwant n Meatqa, seg ugafa / usamar d tayiwant n Tirmitin, seg lgha n unzul / usamar d Sin Zawiya. Birru, d taddart tettekki yer tyiwant n Ayt Yahya Mussa, dya d taddart-agi i deg nexdem tasasant.

Tayiwant n Waefir

Tayiwant-a, tettuyal yer usun n Delles, tezga-d di twilayet n Bumerdas. Tesea azal n 13 223 n yimezday ilmend n useggas 2008. Tebed azal n 120km yef umalu n Lezzayer tamaneyt. Zzint-as-d atas n tyiwanin si mkul lgha: seg ugafa Illel n Delles, seg unzul Tawarga, Tizi-Uzzu, seg usamar tawilayt n Tizi-Uzzu, seg umalu Delles, Bayliya, Tawarga. Aefir d yiwet n taddart tamectuht yettekin yer tyiwant n waefir, seg taddart-agi i d-newwi amud-ntey.

Tayiwant n At Semran

Tayiwant-a zik qqaren-as At Semran, tettuyal yer usun n Tniya tezga-d di twilayet n Bumerdas. Tesea azal 23 621 n yimezday. Zzint-as-d atas n tyiwanin: seg ugafa Tniya, Ssuq Lhad, seg ugafa n umalu Tigellabin, seg ugafa n usammer Isser, seg unzul Semmal, seg usammer Isser, seg unzul usamar Caebet Leamer, seg umalu/ d unzul umalu ad naf Buzegza,

Keddara. Taddart n Ayt Σefra tetteki yer tɣiwant n At Σemran, d tamnaɗt i deg i d-newwi amud.

Taɣiwant n Tmezrit

Taɣiwant-a qqaren-as zik Lɥed n Mezrit, tettekka yer usun n Yesser n twilayet n Bumerdas. Tesɛa azal n 9 991 n yimezday elahsab useggas n 2008. Zzint-as-d tɣiwanin d lwilayat si mkul lɣiha: seg ugafa Yesser, Burğ Mnayel, Nasiriya, seg unɣul Tizi-Uzzu, seg usamar Nasiriya, Tizi-Uzzu, seg umalu Caebet Learner, Yesser.

Tursal d taddart yettekkkin yer tɣiwant n tmezrit syen i d-newwi amud.

Taɣiwant n Caebet Learner

Tettuyal yer usun n Yesser, tezga-d deg unɣul umalu n twilayet n Bumerdas, tebɛed yef twilayet-ines azal n 15 km kan. Ma d imezday-is uwwɛen azal n 34 549 yef lehɛsab isalen n useggas n 2008. Yella wacu i as-d-yezzin si yal lɣiha; ama d tiɣiwanin, ama d lwilayat: seg ugafa Isser, seg unɣul d tawilayt n Bwira, seg usamar d tawilayt n Tizi-Uzzu, seg umalu d Bni Σemran, Σemmal.

Ayt Σli, d taddart tetteki yer tɣiwant n Caebet Learner syen i d-newwi amud-ntey.

I. Inadiyen yettwaxedmen yef tesnalsant tamaziyt

Σeddan sin leqrun-aya melmi bdan inadiyen yef tentala tamaziyt. Amenzu n yimnuda afransis Venture de Paradis (1844) i yuran yiwen udlis i umi yefka azwel « *Grammaire et dictionnaire abrégés de la langue berbère* ».

Di taggara n lqern wis 19, inadiyen llan d akenni, d aserwes gar tantaliyin. René Basset d amusnaw i ixedmen tizrawin timenza yef tentala tamaziyt, yessuffey-d yiwen n udlis i wumi yefka azwel « *Notes de lexicographie berbère* ». Ma d tayed i yexdem yef teqbaylit di 1887 « *Manuel de langue kabyle* ». Llan inadiyen nniḍen i yexdem yef « *tzennatit* » ad d-nebder « *Etude sur la zénatia de l'Ouarsenis* » i d-yeffyen deg useggas 1895, « *Etude sur les dialectes berbères* » deg useggas 1894.

Deg tazwara n lqern wis 20, tizrawin n tesnalsant tamaziyt akken kan bdant tternint akked André Basset, yiwen umusnaw i yefkan azal i tmaziyt n tefriqt ugafa. Ugar n 20 n yiseggasen netta yettnadi yef tendawit gar tantaliyin iserwes gar-asent, yerna iga tikerḍiwin isken-d fell-asent tanḍiwin yellan gar tmeslayin timaziyin, ihi nezmer ad d-nini d amenzu i ieddadan seg tusna n tantaliyin (akenni d userwes gar tmeslayin ney tantaliyin) yer tesnalsant (meḥsub aserwes gar tmeslayin s tmerna n tkerḍiwin i d-isneeten tanḍiwin yellan daxel n yiwet n tutlayt) Md : tazrawt yexdem yef tendawit n umawal n tfekka n umdan deg teqbaylit iwumi yefka azwel: « *Géographie linguistique de la Kabylie sur quelques termes berbères concernant le corps humains* » i d-yeffyen deg useggas 1929.

Deg lqern wis 21, banen-d inadiyen imaynuten yef waṭlas utlayan n tmaziyt gar-asen : Menna Lafkioui i ixedmen anadi yef tantala tarifiṭ di tmurt n Lmerruk tesken-d tanḍawit yellan gar tmeslayin daxel n tantala tarifiṭ, anadi-agi i wumi tefka azwel : « *Atlas linguistique des variétés berbères du Rif Marocain* ». Kh. MADOUÏ, anadi-ines n lmajister i ixdem di tseddawit n Bgayet i wumi yefka azwel « *Contribution à la géographie linguistique de la petite-kabylie* (1994-1995) ». Seid Chalah « *corpus linguistique et cartographie : l'interprétation de certains phénomènes de variation régionale à Tizi-Ouzou* »¹.

« *Amezruy n waṭlasen utlayanen d umezruy n trakalt tutlayant*² d yiwen; ma nebder-d aṭlas utlayan srid ad d-tas yer uxemmem-nney trakalt tutlayant, ma nessemgired gar-asent nezmer ad d-nini aṭlas utlayan seg yigemmaḍ n trakalt tutlayant. Tikerḍiwin n waṭlas utlayan

¹ Amagrad « article ».

² La géographie linguistique.

mačči d tikerdiwin yettwaxedmen i tyuri, maca ttwaxedment i tmuyli; d udem-nniđen i usenæet n temdawit n tutlayt »³.

II. Tabadut n kra n wawalen igejdanen:

1. Tanḍawit (variation):

Tanḍawit d ambeddel yetthaz tameslayt, nezmer ad t-naf yettbin-id deg temsislit, deg umawal, taseddast ney tajeṛṛumt...rtg. Tameslayt tezmer ad tbeddel akken ibeddel wakud si tallit yer tayed, tezmer ad tbeddel ilmend n yimdanen seg umdan yer wayeḍ (argaz/tameṭṭut, ilemzi/ameqqran), ilmend n tesmilin n tmetti (win yeṛran d win ur neyri ara)⁴, akken tezmer ad tthaz timnaḍin.⁵

2. Tameslayt (Parler):

Tameslayt d tutlayt n yiwet n temnaḍt isexdamen yimdanen deg yiwet n tmetti ney d ayeen i d-isebegganen agraw-agi n tmetti deg kra n wadeg: taddart, læerc, taqbilt...atg. Yal asawal yesa ilugan (règles syntaxique) i t-yeenan.

3. Tantala (dialecte) :

Tantala tessa yiwen unamek akked tutlayt (langue régionale). Nezmer ad neḥseb taqbaylit d tanḍa tadigant (variante régionale). Seg umkan yer wayeḍ tezmer ad ttemxalaf tmeslayt. Amedya: dagi di Lezzayer aṭas n tantaliyin i yellan, ad d-nebder tacawit, tamzābit, tatergit....rtg.

4. Tussna n tantaliyin (dialectologie):

D aḥric n tesnilit, tzerrew rnu tesserwas gar tmeslayin ney tantaliyin d axel n tmetti, teskkan-d tanḍawit i ittilin d axel n yiwet n tutlayt. D tazrawt n tantaliyin dayel n tmetti tettwakes-d si tesnilesmetti⁶ (tettaeraḍ ad tserwes gar snat ney ugar isawalen).

Tussna n tantaliyin am wakken i tt-id-yesbadu J. DUBOIS « d tussna tgellem rnu tesserwas gar tantaliyin deg yiwet n tutlayt d usbeyyen n tlisa-nsent »⁷.

³ BAYOU Salah, IDRICI Djallal, « *Tarakalt tutlayant n Tmurt n Leqbayel Asmeskel amawalan : tafekka n umdan, iyersiwen, ibeεεac* », tazrawt n Master, Bgayet, 2011-2012, p.36.

⁴ Tismilin n tmetti : Catégorie social.

⁵ DUBOIS Jean, *Dictionnaire de linguistique et des sciences de langage*, Ed. Larousse, Paris, 1994, p.504.

⁶ Tasnilesmetti: la sociolinguistique.

⁷ DUBOIS Jean, op.cit, pp.144- 145.

5. Tasnalsant (géographie linguistique):

D aħric n tussna n tantaliyin, tzerrew taṇdawit (neḡ taṇdiwin) d axel n yiwet n tutlayt (gar tmeslayin neḡ tantaliyin). Tesserwas gar waṭas n tantaliyin anda tutlayt tezmer ad d-tbeggen tilisa gar tmeslayin; tsefham-d taṇdawit yellan ʔef kra n yisefranen⁸ ama di temsislit, amawal, tajerrumt...rtg.

Tasnalsant, d aħric n tussna n tantaliyin yettnadin ad d-teglem, ad d-tserwes gar tmeslayin n yiwet n tutlayt deg yimukan i tṭfent deg trakalt.

6. Aṭlas Utlayan (Atlas linguistique):

D agraw n tkerḍiwin tutlayanin i d-yesseneaten taṇdawit yellan d axel n yiwet n tutlayt seg yigemmaḍ n tesnalsant.

7. Timsislit (phonétique):

D tazrawt tusnant n yimeslayen akken llan di lmentaq nsen mebla ma tekcem di twuri-n sen.⁹

8. Amawal (lexique):

D aferdis deg tesnilsit tamatut, yemmal-d tagrumma n tayunin i d-yessufuḡen tutlayt yesseḡdac ugraw.¹⁰

Asileḡ n umawal: Isem = Aḡar + Asalaḡ.

Amawal d agraw n wawalen i yellan di tutlayt sexdamen-ten yimsiwal¹¹.

9. Aḡar (racine):

Aḡar n yisem d afeggag n wawalen yezdi unamek, yebna ʔef tergalin, yezmer ad yesəu yiwet armi d semmus n tergalin.

Aḡar yesəa anamek i d-temmal talḡa, d unamek amatu, yezdin tagruma n wawalen.¹²

⁸ Isefranen : critères.

⁹ DUBOIS Jean, op.cit, pp373-374.

¹⁰ MOUNIN George, *Dictionnaire de linguistique*, Ed: PUF, Paris, 1974, p203.

¹¹ PICOCHÉ Jacqueline, *Précis de lexicologie française*, Éd. NATHAN, France, 1990, p. 44

¹² CANTINEAU Jean, *Racine et schème*, in. *Mélanges Offerts à William Marçais*, Ed. G.P. Maisonneuve ET Cie, Paris, 1950. p.123.

10. Asalay (schème):

Asalay izmer ad yettəf aṭas n talɣiwin yemgaraden id-yettaken ismawen yemxallafen xas ma yezdi-ten unamek.

“Asalay d asentəḍ n uẓar n umawal d wakud”¹³.

11. **Tasnalya (morphologie):** d aḥric n tesnilsit, d tusna i izerwen awalen d wamek ulɣen, teskan-d amek tettbeddil talɣa n wawal mebla ma yebeddel unamek-is¹⁴.

12. Tabadut n yisem:

Isem d awal i d-yemmalen: amdan, aɣersiɥ, taɣawsa neɣ imɣan. Isem yezmer ad yili d amalay neɣ d unti, d asuf neɣ d asget, d ilelli neɣ d amaruz.¹⁵

13. Asuddes (composition):

Asuddes d asefruri n wawal seg wawal nniḍen, yettili dayen s tmerna n uzwir neɣ n uḍfir.¹⁶

a) Taggayin n usuddes: llant snat n tewsat in di tmaziɣt:

a-1) Asuddes s usentəḍ n sin wawalen:

Mi ara nettḍen sin wawalen, tṭbanen-d amzun d yiwen n wawal, ismawen-agi zemren ad ilin:

- Isem + isem:

Md: Ayyul ugellu → ayyul + agellu. Σli ugudu → Σli + agudu.

- Isem + amernu:

Md: Mucberra → muc + berra.

- Isem + amyag:

Md: Tifireeqest → ifiɣer + qqes.

- Amyag + isem:

Md: skur zbel → skur + zbel.

- Amyag + amyag:

Md: birwel → bi + rwel.

¹³ CHAKER Salem, « *Les modalités de verbe* », un parler berbère d'Algérie (kabyle) syntaxe, Ed: Aix en Provence, Paris, 1983, p.111.

¹⁴ DUBOIS Jean, op.cit, p. 311.

¹⁵ MAMMERI Mouloud, *Grammaire Berbère (kabyle)*, Ed: Bouchene, Alger, 1990, PP. 21,22.

¹⁶ MARTINET André, *Syntaxe Générale*, Ed: Armand Colin, Paris, 1985, p.37.

a-2) Asuddes s usdukel n yiferdisen:

Tella tenzayt “n” gar sin wawalen.

- Isem + n + isem:

Md: Awtul n lexla

Afrux n ɥawes

Tinejdemt n lɥid.

14. Asuddem (derivation):

Asuddem d allal n usnulfu n wawalen, yettili s tmerna n uwɥil i umyag, neɥ i yisem. Llant snat n tewsatn n usuddem di teqbaylit: asuddem n teɥda d usuddem n tɥara.

a) Asuddem n teɥda: yettili s snat n tewsatn:

- Asuddem seg yisem.
- Asuddem seg umyag. Md: abuneqqab, amerkub.

b) Asuddem n tɥara: yettili s tullsa n tergalin, neɥ s tmerna n wawal.

- Asuddem s walus n uɣar n yisem:

Md: imqerqer → QR → Allus n uɣar n wawal “R₁” d tergalit tis snat “R₂”.

15. Aretɥal (l'emprunt):

Aretɥal d awal i d-tettawi tutlayt (A), seg tutlayt nniden (B), neɥ seg tutlayin nniden, tutlayin merɣa retɥlent-d awalen, akken ula d tutlayt taqbaylit iɥuza-tt uretɥal ula d nettat. Maca neshussef atas imi ass-a, tutlayt tamaziɣt ddeqs n wawalen i as-iruhen, kecmen-tt-id wiyed. Awalen-agi, tuget deg-sen kkan-d seg taɣrabt d tefransist¹⁷.

Md: axerfi, aqenfud, ajrad, aɛawdiw i d-yekkan si taɣrabt.

Adandu, lilikuptir i d-yekkan si tefransist.

Aretɥal d awal i d d-tettawi tutlayt (A) ɣer tutlayt (B), awal-agi yezmer ad ibeddel di talɣa neɥ di tmitar-is mi ara ad d-yekcem ɣer tutlayt (A)¹⁸. Md: apiruki.

¹⁷ DUBOIS Jean, op.cit, p.188.

¹⁸ HADDADOU, M. A. *Le guide de la culture berbère*, Éd. Ina-yas, Alger, 2000, p.240.

Tazwart

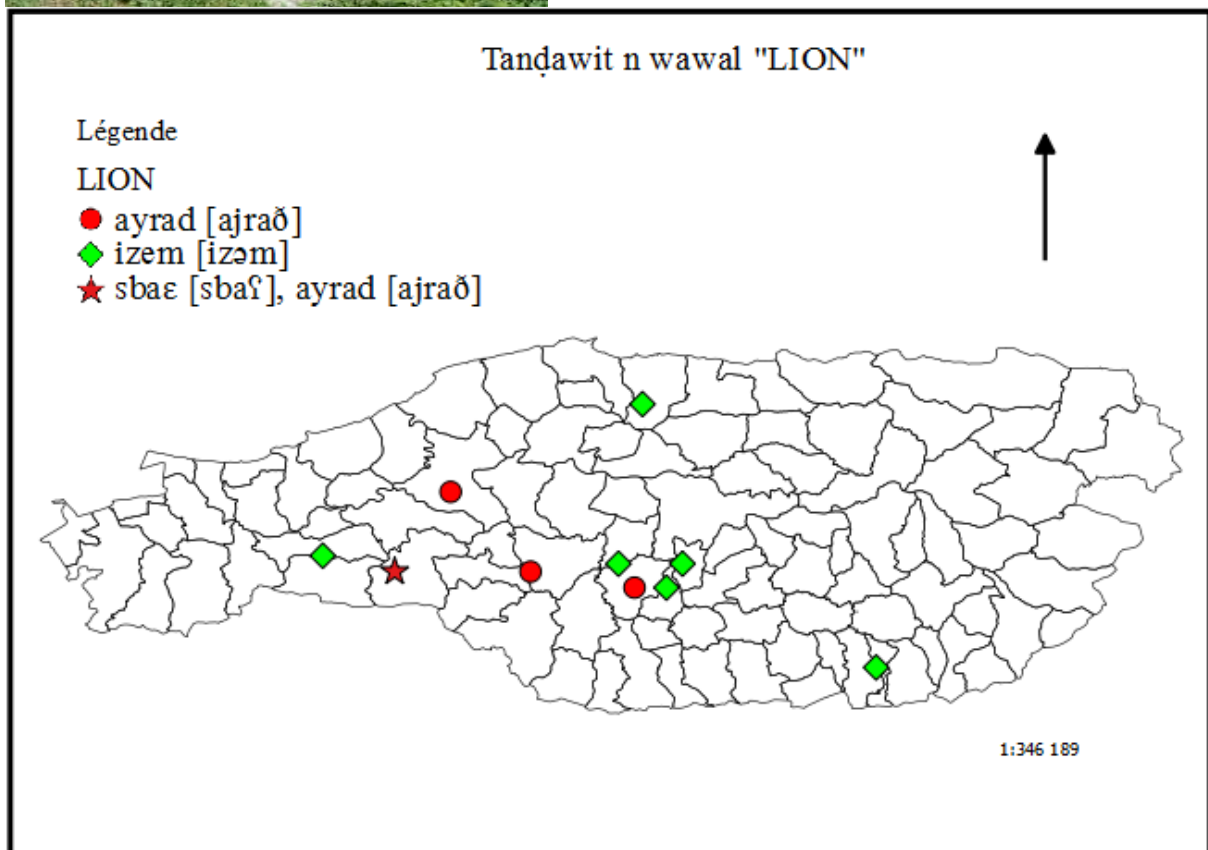
Deg yixef-agi, ad neereḍ ad d-nsegzi amek bḍant tenḍiwa deg temnaḍin n tmurt n Leqbayel, ad nexdem tikerḍiwin i yismawen n yiḡersiwen anda i d-nufa tanḍawit, mbeed ad nesleḍ awalen-agi ad d-nekkes amgarad yellan deg umawal, timsislit d tesnalḡa. Tikerḍiwin-a ad tent-neezel eḷaḡsab n yiswiren-agi: 1- Tikerḍiwin timawalanin, 2- timsisliyin, 3- tilḡawiyin.

Tikerḍiwin-a, nexdem-iten s useḡḡan n QGIS; i d-isbeyyanen tanḍawit yellan daxel n yiwet n tutlayt. Di tazwara newwi-d tisalliyin¹ si Google Maps, nexdem yisen takerḍa nesbeyyen-d tidgatin anda i d-negmer amud. Inefkan i d-newwi ḡur yimselḡa ḡef yismawen n yiḡersiwen nexdem-iten di tkerḍiwin nesbeyyen-d tanḍawit yellan gar tudrin i nefren deg umawal, timsislit d telḡawit, yal tanḍa nexdem-as azamul yettuḡal ḡer taddart i t-yeenan.

¹ Les coordonnées.

1- Tikerḍiwin timawalanin

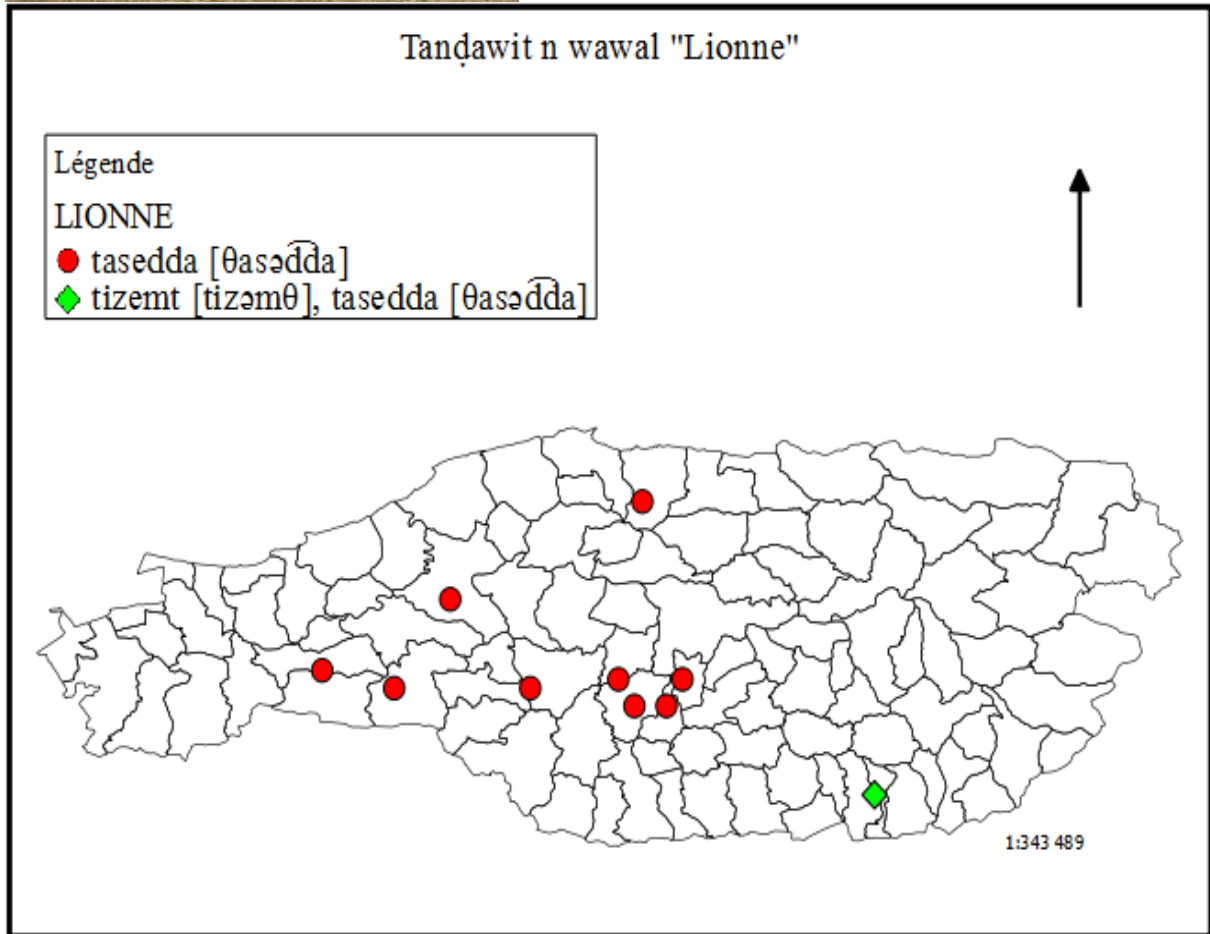
Takerḍa U¹: « Lion »

Takerḍa-agi, teskan-d tinedwa n uyersiw « Lion », nkenna amgarad yellan gar 10 n temnaḍin i nefren, nemlal-d 03 n tneḍwa. Tanḍa, i eumen s waṭas d izem /ZM/, nufa-t-id di 06 n tedgatin. Ma yella d tid nniḍen ur tent-id-nemlal ara s waṭas drus maḍi, nesεa tanḍa ayrad /YRD/, nufa-tt-id deg 04 n tedgatin. Tanḍa **sbaε** /SBΣ/, ur d-ban ara s waṭas nemlal-itt-id anagar deg yiwen n wadeg. Tikwal llant temnaḍin semrasent snat n tneḍwa yef tikkelt i yiwen n uyersiw: sbaε, ayrad.

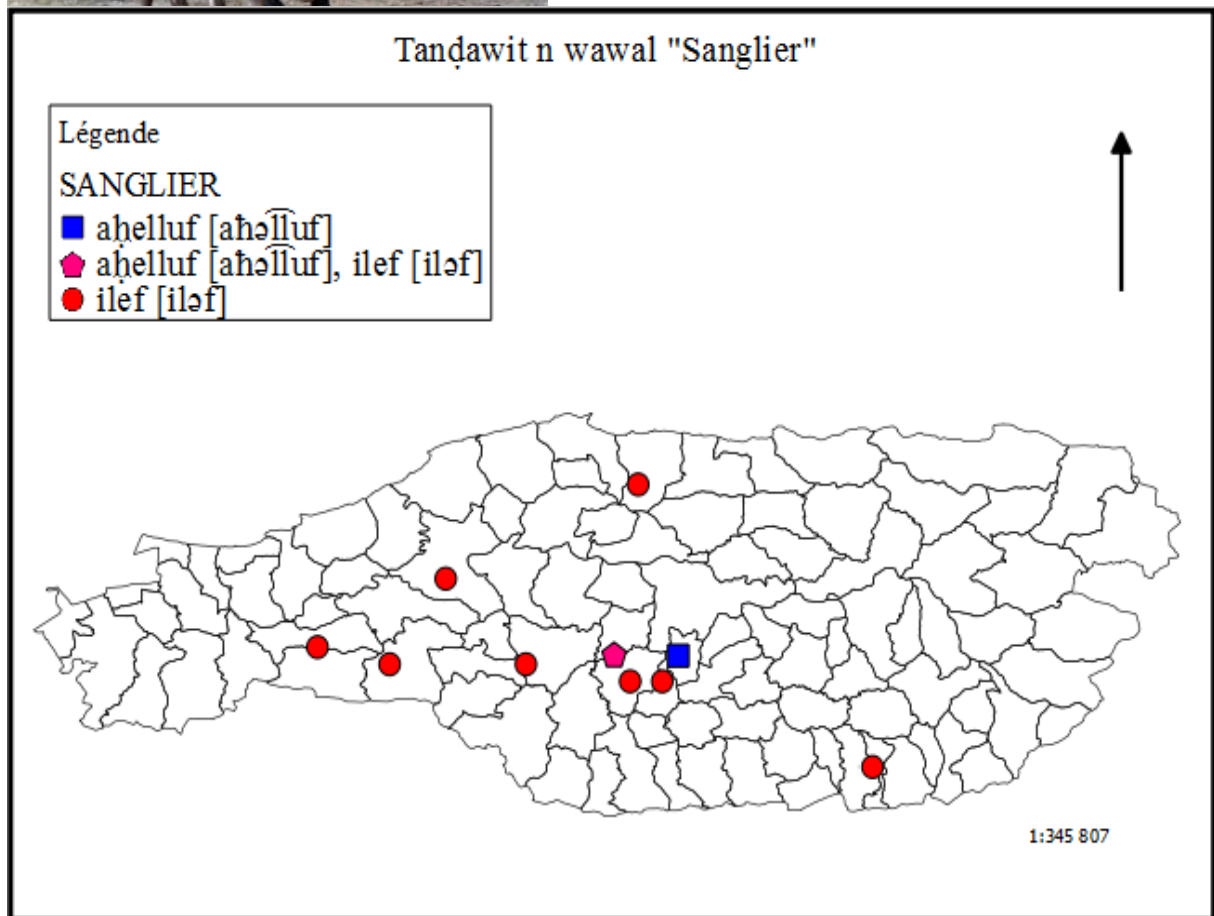
Ger tamawt: Sbaε, d isem amerḍil i d-yekkan si taεrabt, iruḥ-asen wawal-nni n tmaziyt.

Takerɗa tis-2: « Lionne »

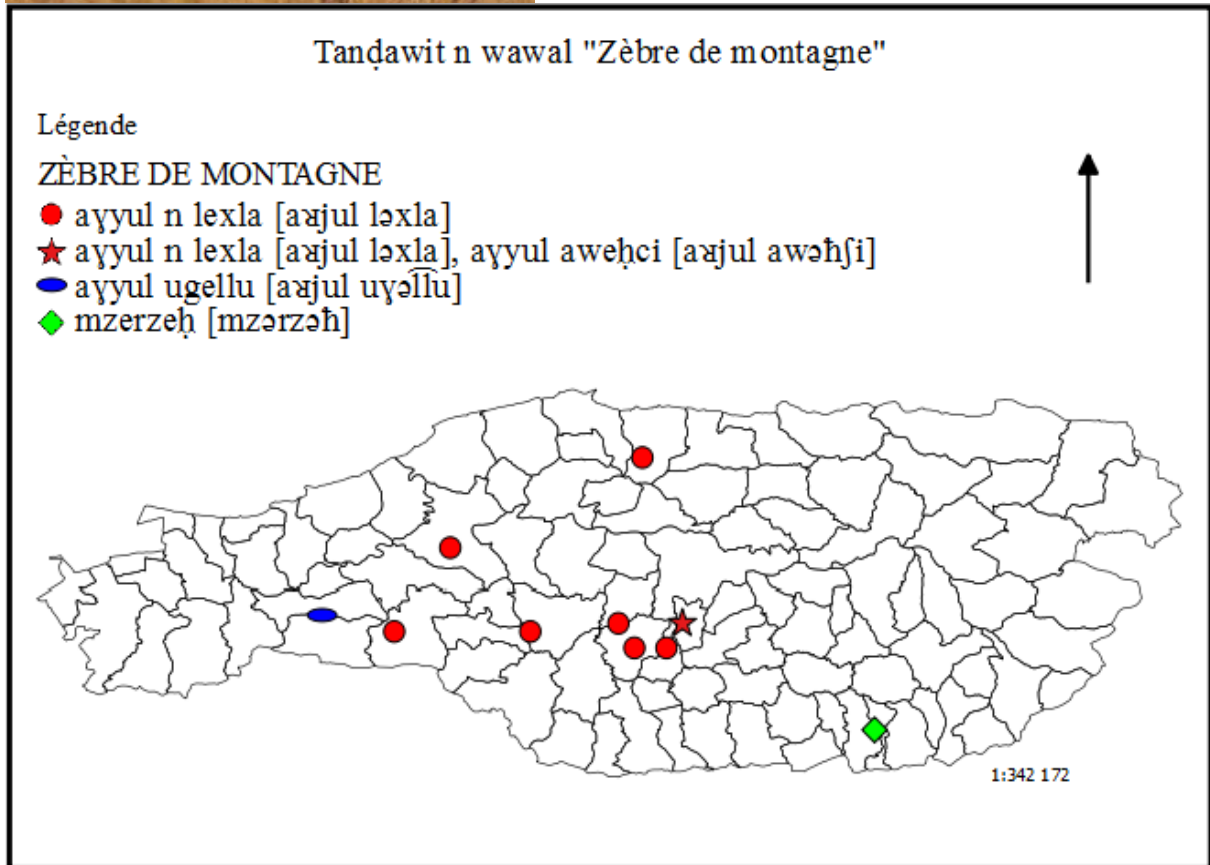
Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n usnamek « Lionne », nkenna amgarad yellan gar 10 n tudrin, nemlal-d snat n tneɗwa. Tanɗa, i d-yufraren s waɗas d **tasedda** /SD/, nufa-tt-id di 09 n tedgatin ɗuza-d akk timnaɗin anagar deg yiwen n wadeg i d-nemlal tanɗa **tizemt** /ZM/, ur t-id-nemlal ara maɗi deg tudrin-nni nniɗen.

Takerɗa tis-3: « Sanglier »

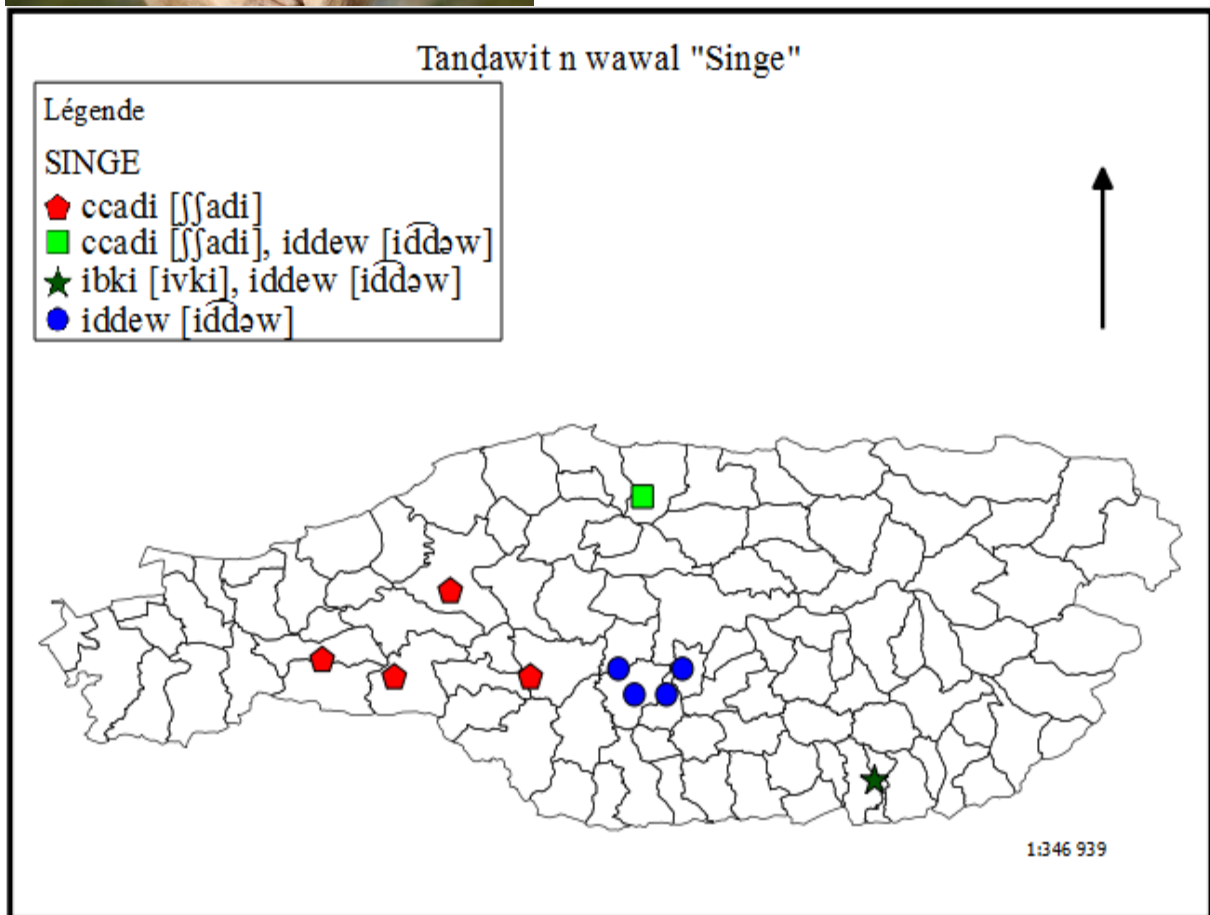
Ayersiw « Sanglier » nemlal-it-id s 02 n tneɗwa yemgaraden seg taddart yer tayed. Tanɗa, i d-nemlal s waɗas d ilef /LF/ (**Dallet J.M. PP.218**), nufa-t-id di 08 n yidgan s tuget d tanɗa-agi i d-yettuyalen yal tikkelt deg temnaɗin-agi i nefren; tsemɣalleq-d akk i temnaɗin-agi. Anagar deg snat n tedgatin i d-nemlal tanɗa **aɣelluf** /LF/ (**PP.218**), ur t-id-nemlal ara s waɗas drus maɗi n tudrin i deg i t-id-nufa, isem-agi, d asuddim s tmerna n usenfalay “h”. Tineɗwa: ilef, aɣelluf kkan-d seg tutlayin taɣamiyin tasamiyin (langues chamito-sémitiques).

Takerđa tis-4: « Zèbre de montagne »

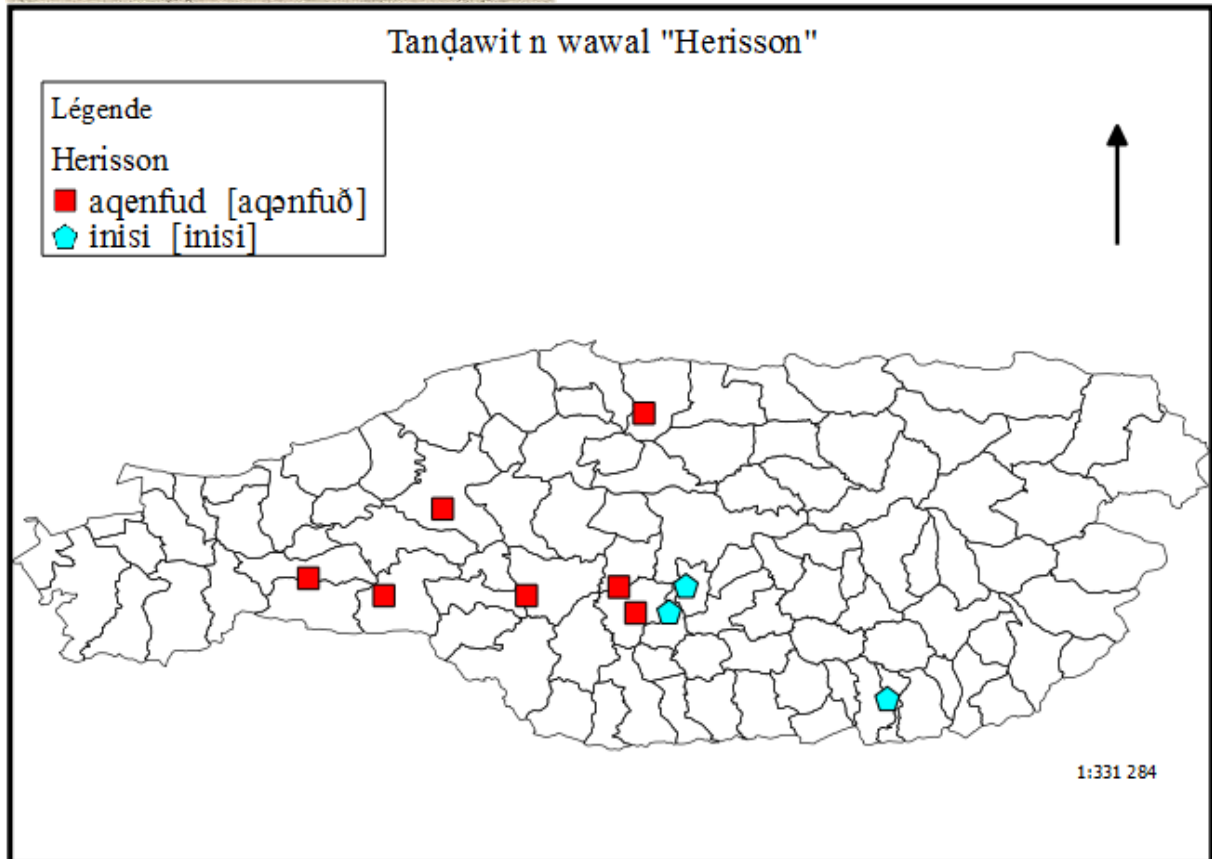
Takerđa-agi, teskan-d tanɗawit n uyersiw «Zèbre de montagne » ttsemmin-t s 4 n yismawen di temnaɗin-agi i nefren. Tanɗa i yettuqten s waɗas d **ayyul n lexla** / ɢYL/LXL/, nemlal-itt-id deg 08 n yidgan, nezmer ad d-nini d netta i d-ijemlen akk tudrin maca, nemlal-d tinedwa nniɗen, am **ayyul aweh̄ci** / ɢYL / WĤC /, **ayyul ugellu** / ɢYL/GL /, **mzerzeh̄** / ZRZH̄ / yal tanɗa nufa-tt-id anagar deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-5: « Singe »

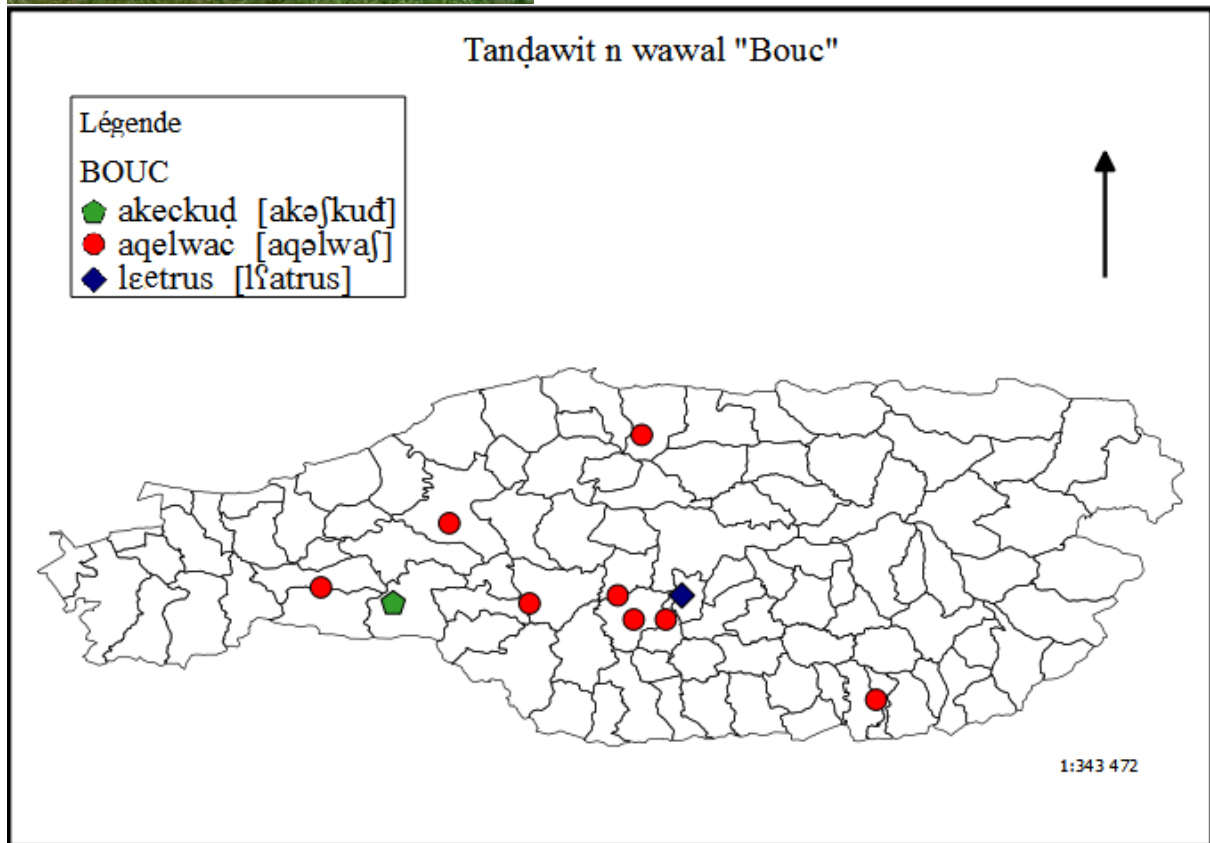
Gar 10 n temnaɗin i nefren, nemlal-d 03 n tneɗwa, tin i eumen s waɗas d tanɗa **iddew** /DW/ s tuget ɥuza-d akk timnaɗin-agi, nemlal-itt-id deg 06 n tedgatin, d tanɗa-agi i iɗɗuqten s waɗas. Am akken ad naf tanɗa nniɗen **ccadi** /CD/ ula d nettat nemlal-itt-id s tuget deg 05 n yidgan. Tella tanɗa nniɗen tagi d **ibki** /BK/ anagar deg yiwen n wadeg i tt-id-nemlal.

Takerɗa tis-6: « Herisson »

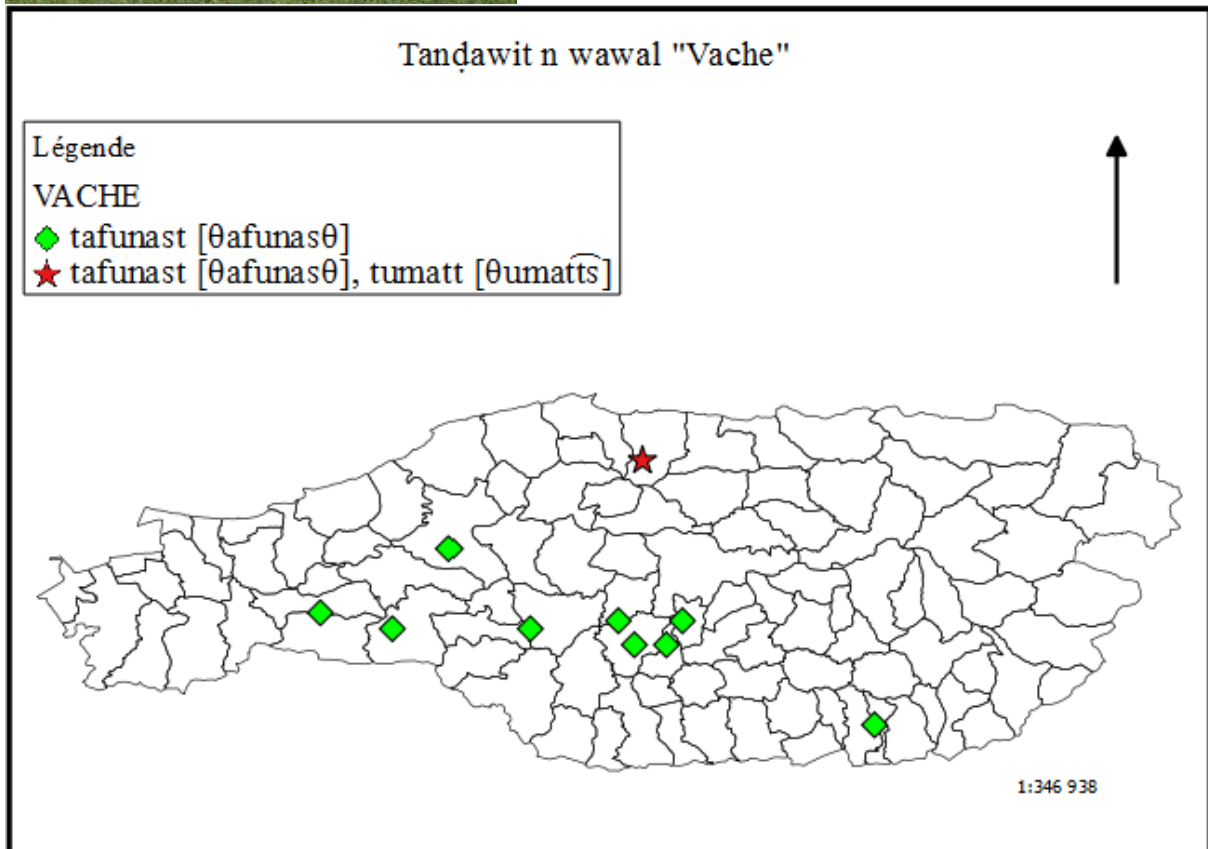
Takerɗa-agi, teskan-d tinedɗa n usnamek « Herisson » nemlal-it-id s snat n tnedɗa. Tanɗa i ittɗuqten s waɗas d **aqenɗud** /QNFD/ nemlal-it-id deg 07 n yidgan nezmer ad d-nini d netta i d-isemɗalqen akk i tudrin-agi, **aqenɗud** d isem areɗɗal si taerabt «qunɗud», yudeɗ ɣer tutlayt taqbaylit yetteɗ talya-s. Maca, nemlal-d tanɗa nniɗen, **inisi** /NS/ (Dallet J.M. PP. 124) tanɗa-agi nufa-tt-id anagar deg 03 n yidgan, ur tt-id-nemlal ara s waɗas deg tudrin-agi i nefren.

Takerɗa tis-7: « Bouc »

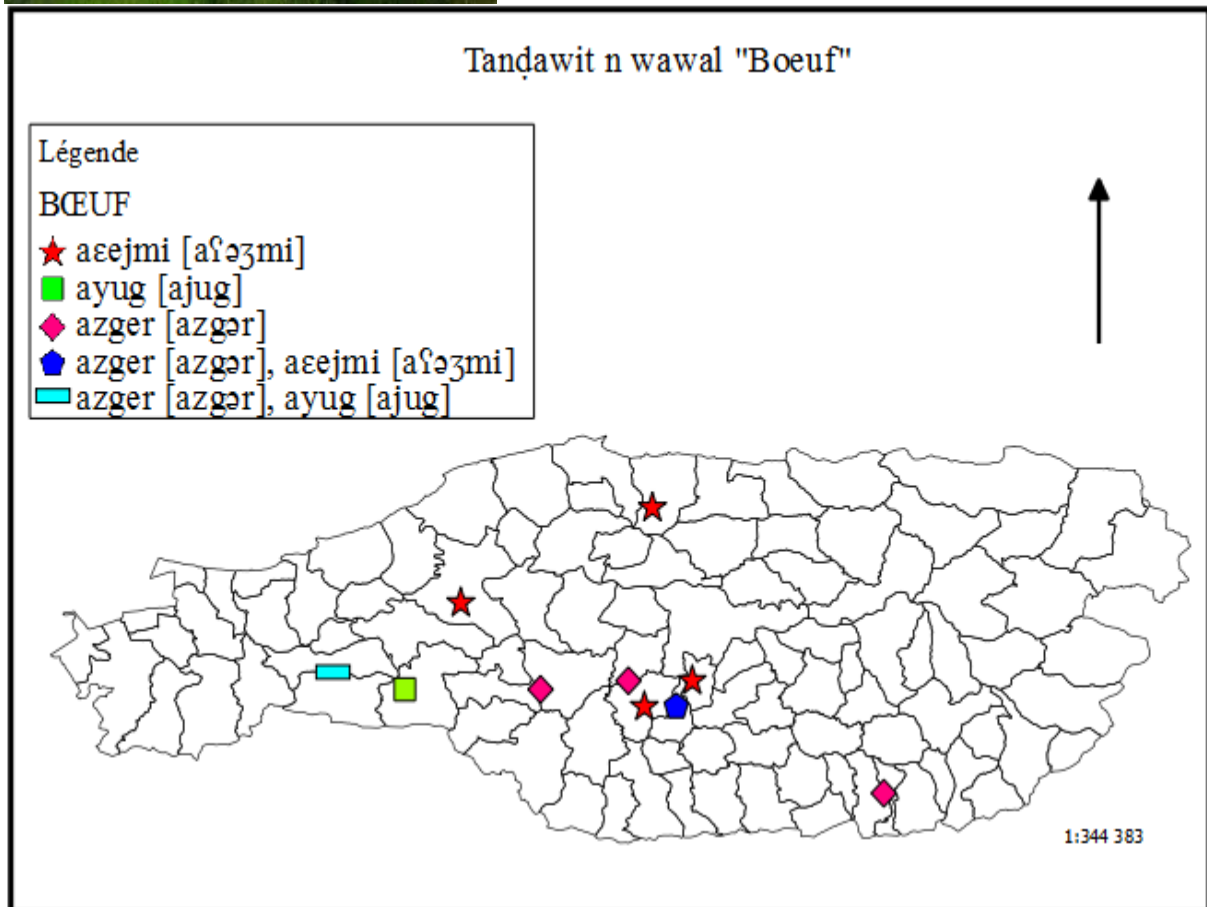
Di tkerɗa-agi, ayersiw « Bouc » nemlal-it-id s 03 n tneɗwa. Tanɗa i iɗtuqten s waɗas d **aqelwac** /QLWC/ (Dallet J.M. PP. 28) nemlal-it-id deg 08 n yidgan d netta i d-isemɣalqen akk i tudrin-agi. Maca, nemlal-d tanɗa nniɗen, **akeckuɗ** /KCKD/ tanɗa-agi nufa-tt-id anagar deg yiwen n wadeg, ur tt-id-nemlal ara s waɗas deg tudrin-agi i nefren. Tella tenɗa nniɗen tagi d **lætrus** /ΣTRS/ nufa-t-id deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-8: « Vache »

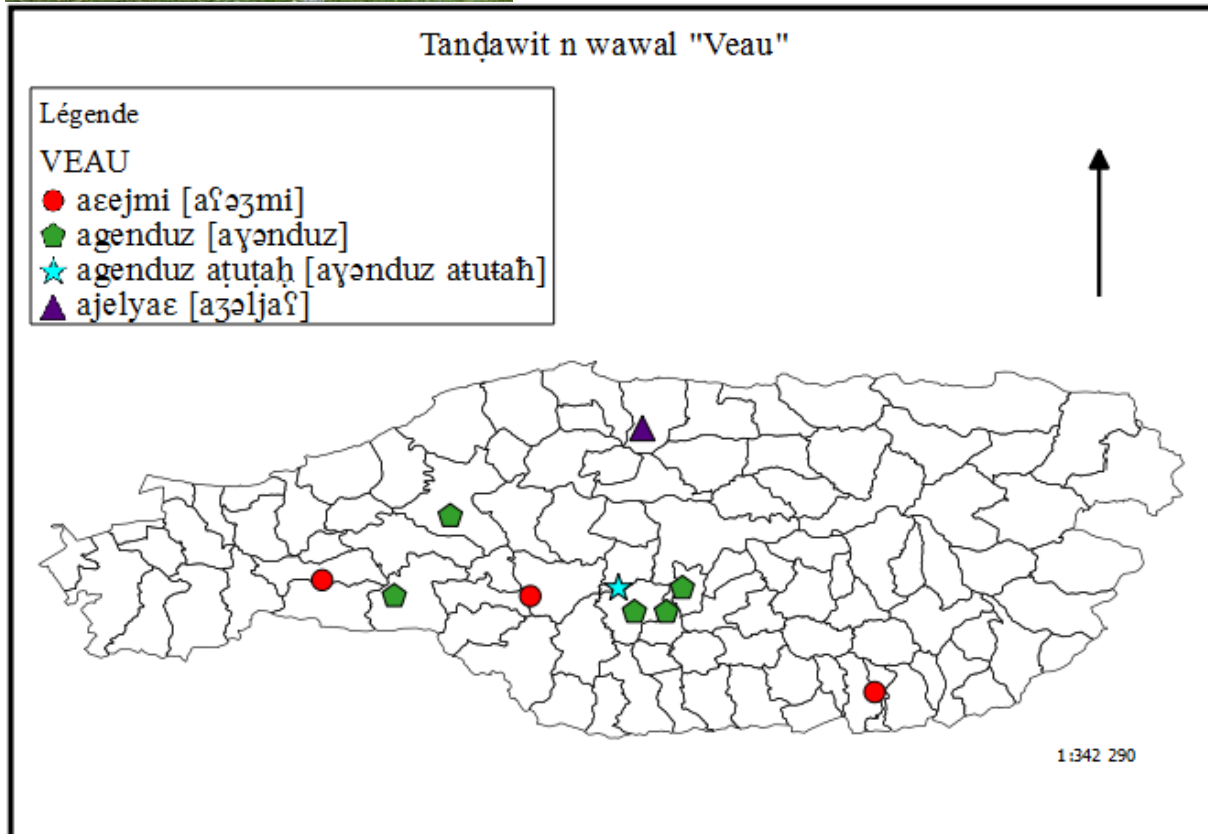
Ayersiw « Vache », nemlal-it-id s snat n tneɗwa deg tudrin-agi i nefren. Tanɗa i iɗɗuqten s waɗas d **tafunast** /FNS/ (Dallet J.M. PP. 245), nemlal-itt-id deg 10 n temnaɗin nezmer ad d-nini d nettat i d-isemɣalqen akk i tudrin-agi akken ma llant, d nettat i d-yettuyalen yal tikkelt. Nemlal-d tanɗa nniɗen tagi d **tumatt** /WM/ ur iɗɗuqet ara s waɗas, nufa-t-id ɣala deg yiwen n wadeg, (tumat = d tafunast (tasejmit) ay nuriw ara).

Takerða tis-9: « Boeuf »

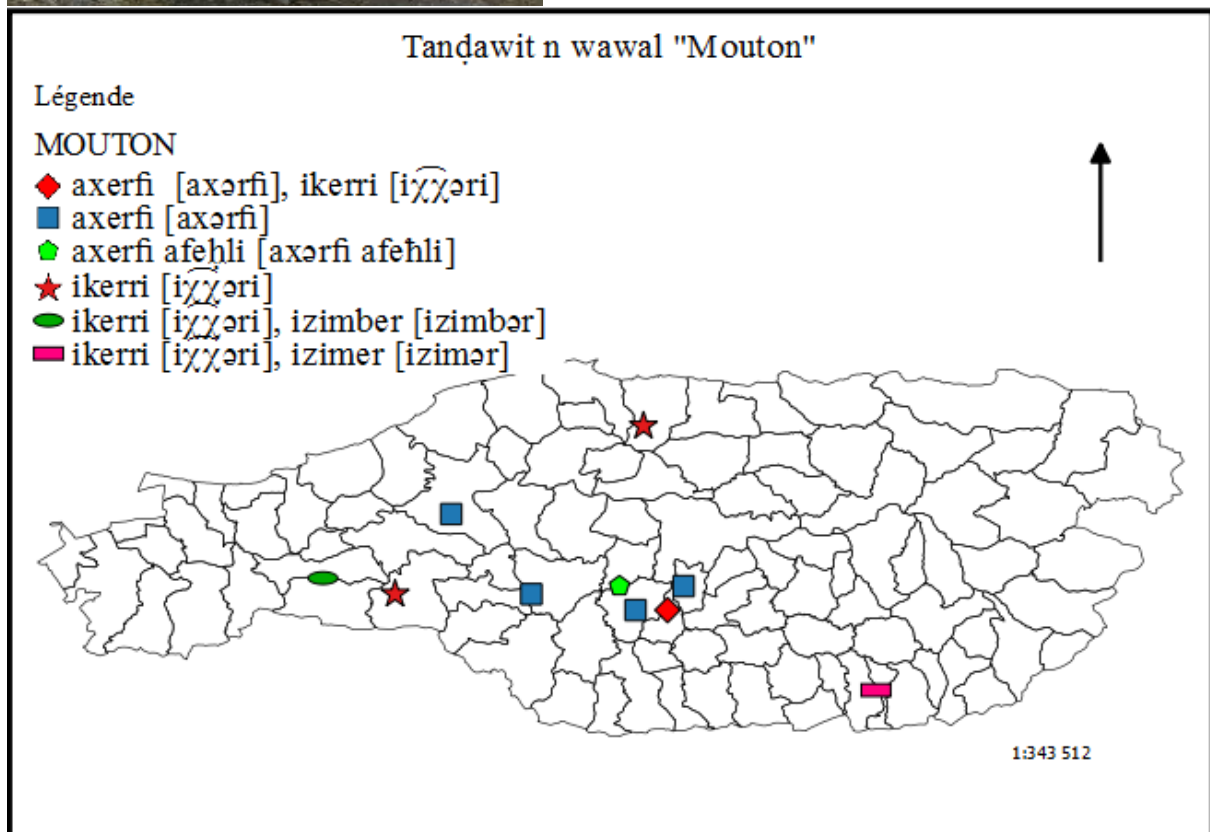
Gar 10 n temnaḍin i nefren, nemlal-d 03 n tneḍwa i usnamek « Bouef », tin i εumen s waṭas d tanḍa **aɛejmi** /ΣJM/ d **uzger** /ZGR/ s tuget tinedwa-agi ḥuzant-d akk timnaḍin-agi, yal tanḍa nemlal-itt-id deg 05 n tedgatin, d tinedwa i iṭtuqten s waṭas di tudrin-agi. Ad naf tanḍa nniḍen **ayug** /YG/ ula d nettat nemlal-itt-id kan deg 02 n yidgan. Imselya tikwal ttaken-d yiwen n wawal, tikwal ttaken-d snat n tneḍwa deg yiwet n taddart.

Takerɗa tis-10: « Veau »

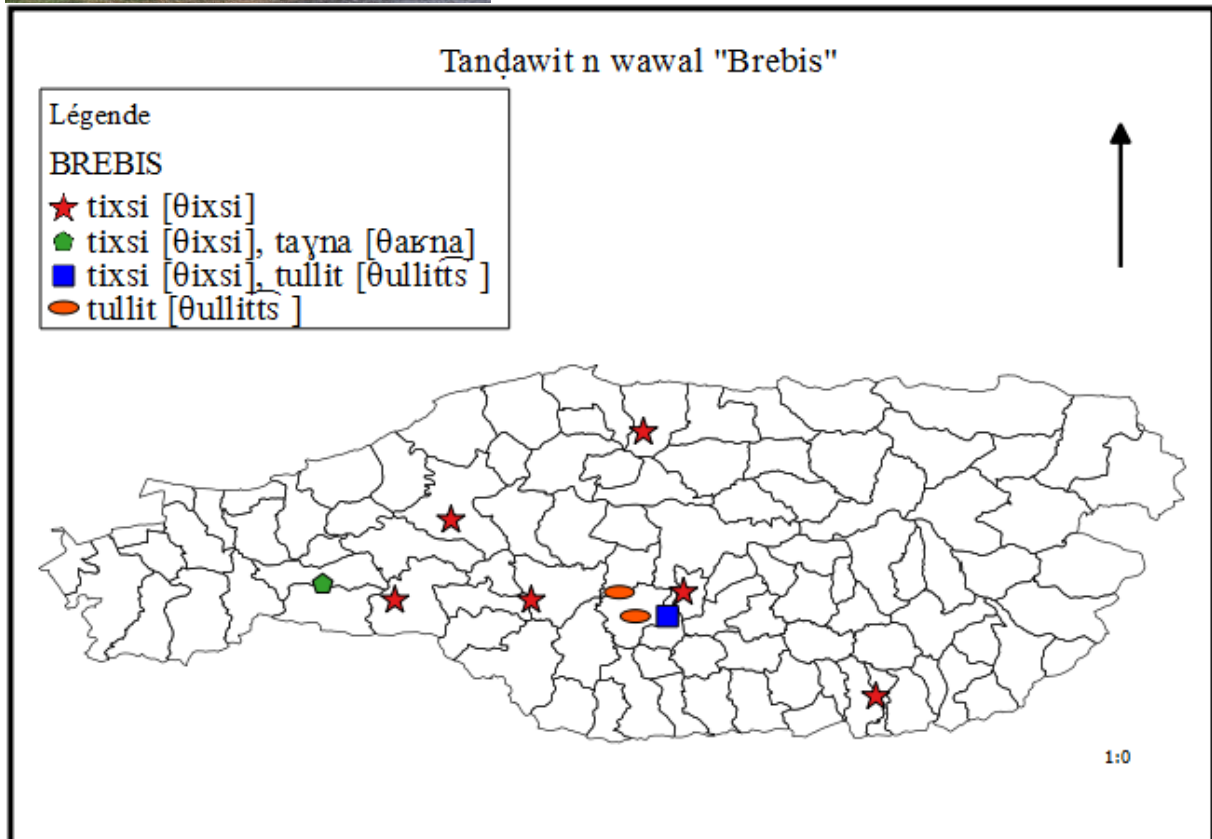
Ayersiw « Veau » yufrar-d s 04 n tneɗwa. Tanɗa i ittɔqten s waɗas d **agenduz** /GNDZ/ nemlal-it-id deg 05 n yidgan. Nemlal-d tanɗa nniɗen, **aɛejmi** /ΣJM/ (Dallet J.M. PP. 246) tanɗa-agi nufa-tt-id anagar deg 03 n yidgan, isem-agi yesɛa anamek nniɗen deg kra n yimukan am akken i t-id-nebder di tkerɗa iɛddan « Boeuf ». Tella tanɗa nniɗen tagi d **agenduz aʔutah** /GNDZ/ṬḤ/ (GNDZ: Dallet J.M. PP. 246) nufa-t-id deg yiwen n wadeg, isem-agi ur yettuqet ara anagar yiwet n taddart i t-id-yefkan. Tanɗa **ajelyaɛ** /JLYΣ/ nemlal-itt-id deg yiwen n wadeg.

Takerđa tis-11: « Mouton »

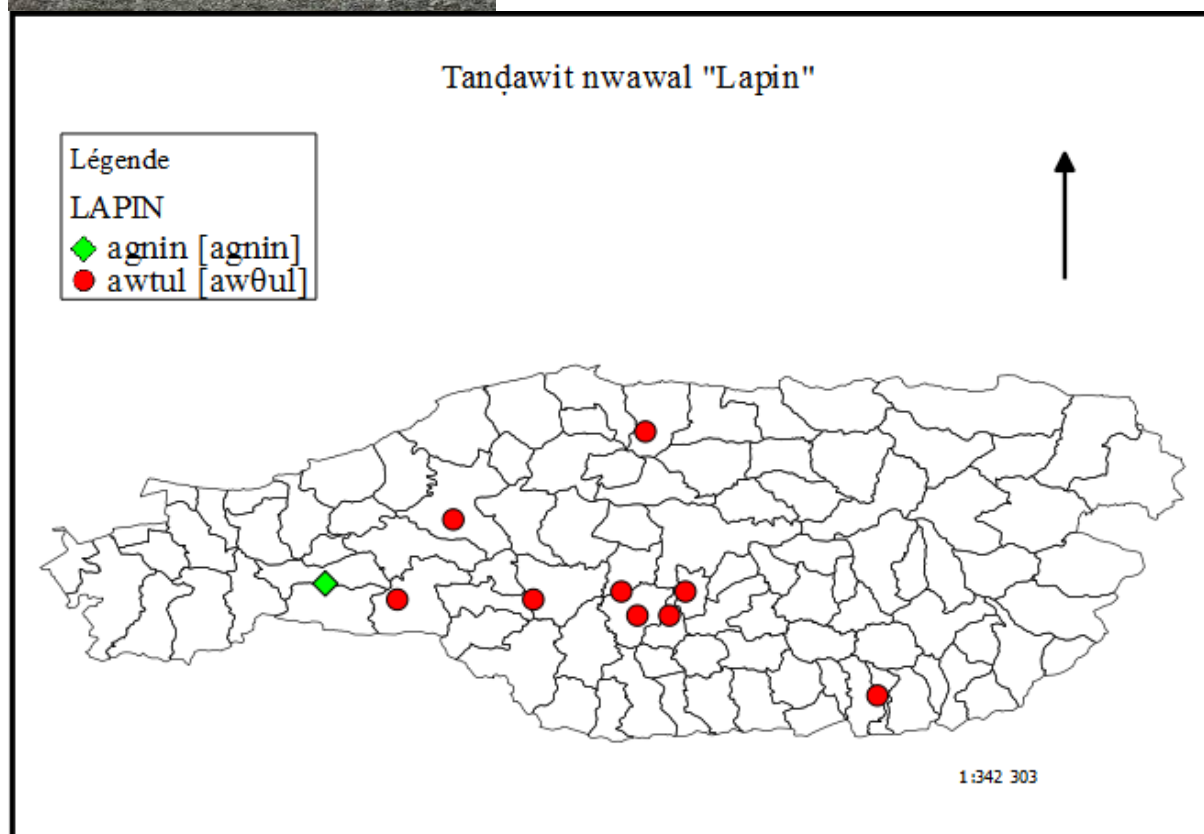
Takerđa-agi, teskan-d tinedwa n uyersiw « Mouton » gar 10 n temnađın, nemlal-d 05 n tnedwa. Tanđa i ittıqtın s wałas d **axerfi** /XRF/ iban-d deg 05 n yimukan. Tanđa **ikerri** /KR/ nemlal-itt-id deg 04 n tedgatin. Llant tiyađ n tnedwa: **axerfi afehli** /XRF/FHL/, **izimber** /ZMR/ d **yizimer** /ZMR/ yal tanđa nufa-tt-id deg yiwen n wadeg. Tanđa « izimer » anda nniđen isem-a yesəa anamek nniđen: d **axerfi amecđtuħ**. Deg tenđa *Izimber* ad naf timerna n yimesli [b] i yisem *izimer*. ([b] = d asenfalay = expressif).

Takerɗa tis-12: « Brebis »

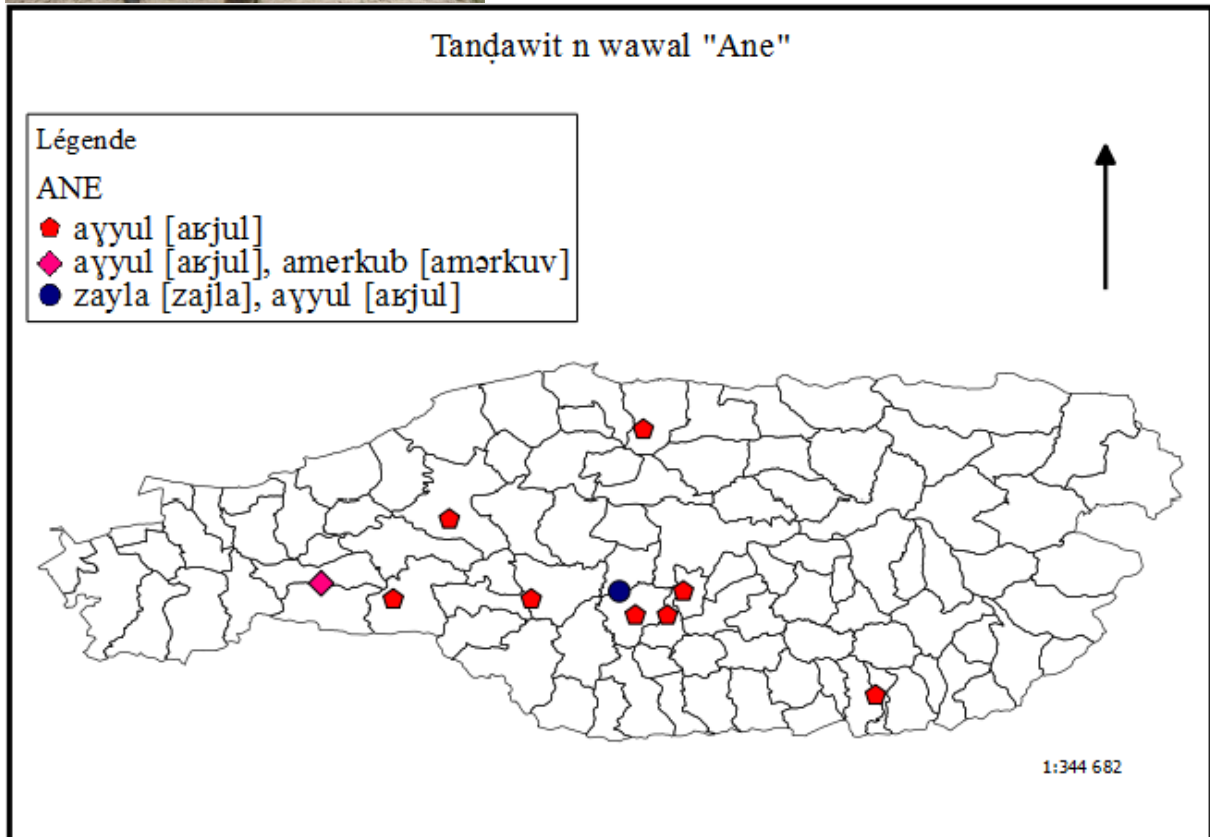
Takerɗa-agi, teskan-d taɗawit n usnamek « Brebis », nkenna amgarad yellan gar 10 n tudrin, nemlal-d 03 n tneɗwa. Taɗa, i d-yufraren s waɗas d **tixsi** /XS/, nufa-tt-id di 08 n tedgatin tɥuza-d akk timnaɗin i nefren, anagar deg yiwen n wadeg i d-nemlal taɗa **tayna** /TN/ (**d tin ur nurriw ara**), ur t-id-nemlal ara maɗi deg tudrin-nni nniɗen. Tella tenɗa nniɗen tagi d **tullit** /LT/ tban-d deg 03 n tuddar.

Takerɗa tis-13: « Lapin »

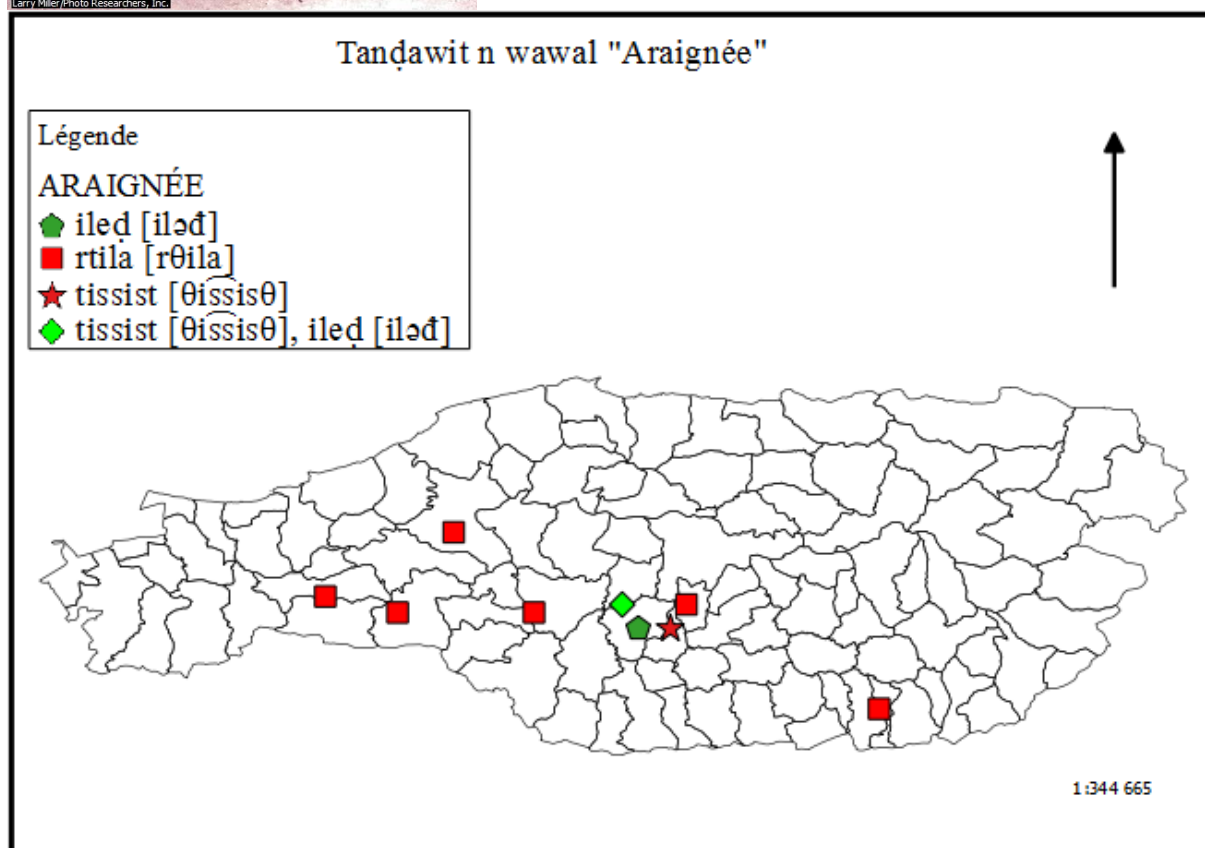
Gar 10 n temnaɗin i nefren, nemlal-d 02 n tneɗwa i uyɛrsiw « Lapin », tin i eumen s waɗas d tanɗa **awtul** /WTL/ (Dallet J.M. PP. 142) s tuget tanɗa-agi ɗuza akk timnaɗin-agi, nemlal-itt-id deg 09 n tedgatin, tsemɗalleq-itent-id akk. Am akken ad naf tanɗa nniɗen **agnin** /GN/ (PP. 142) nufa-itt-id kan deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-14: « Ane »

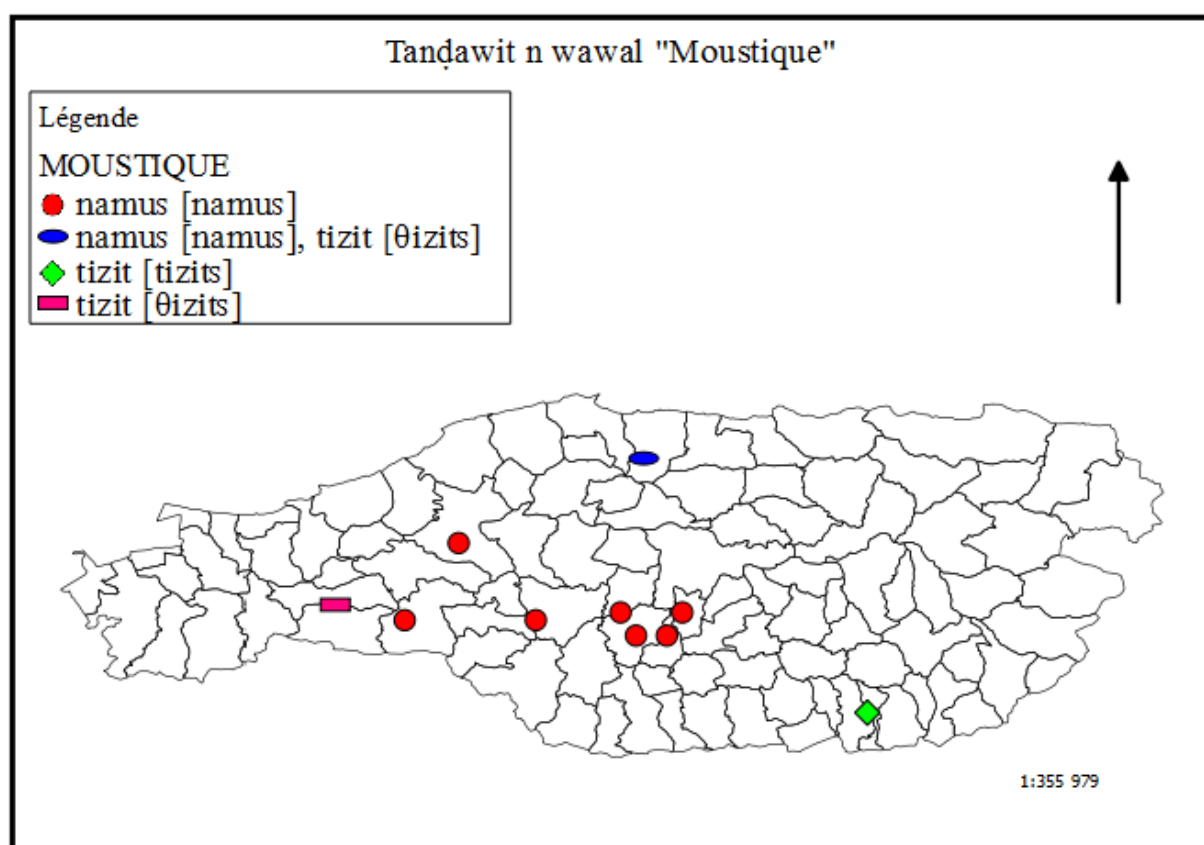
Takerɗa-agi, teskan-d tinedɗa n yisem n uyersiw « Ane ». Nufa-d 03 n wawalen i s ttsemmin ayersiw-a. Tanɗa i iqwan s waɗas d ayyul /TYL/ (**Dallet J.M. PP. 11**), isem-a iban-d akk di mraw n tudrin i nefren, tikwal yella iman-is deg 08 n yidgan, tikwal iban-d d yisem nniɗen deg 02 n yimukan, tanɗa-agi tsemɗalleq-d i tudrin i nefren. Tanɗa **zayla** /ZYL/ tban-d ala deg yiwet n taddart. Ad naf tanɗa nniɗen tagi d **amerkub** /RKB/ nemlal-it-id anagar deg yiwen n wadeg, d isem asuddim s tmerna n uwsil “am” i ureɗɗal i d-yekkan si taɗrabt “rakaba”.

Takerḍa tis-15: « Araignée »

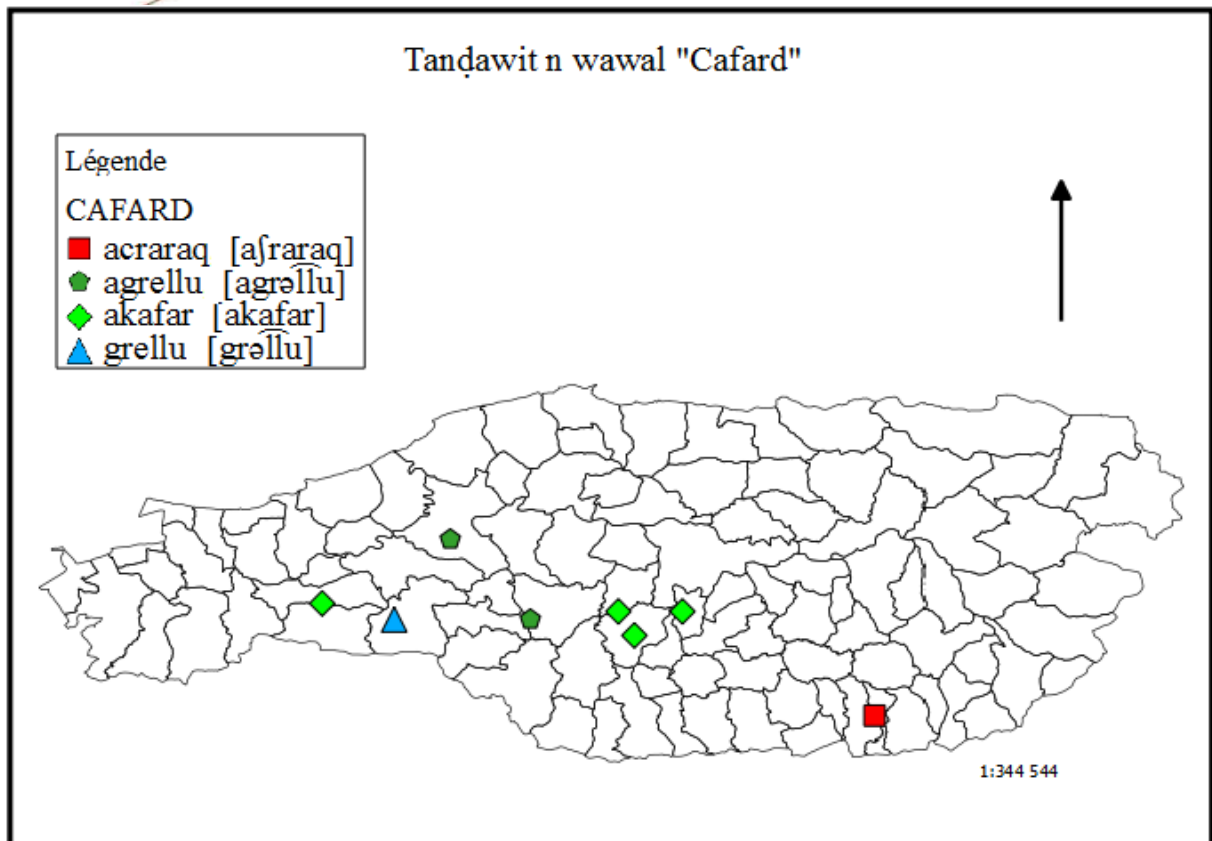
Abeɛɛuc « Araignée » nemlal-it-id s 03 n tneḍwa. Tanḍa, i d-yufraren s waṭas d **rtila** /RTL/, nufa-t-id di 06 n tedgatin ṭuza-d akk timnaḍin i nefren. Ad naf banen-t-d snat n tneḍwa nniḍen **iled** /LD/, **tissist** /S/ anagar deg sin n yidgan i tent-id-nemlal. Tissist, d isem asuddim s walus n tergalt n uẓar “S”.

Takerɗa tis-16: « Moustique »

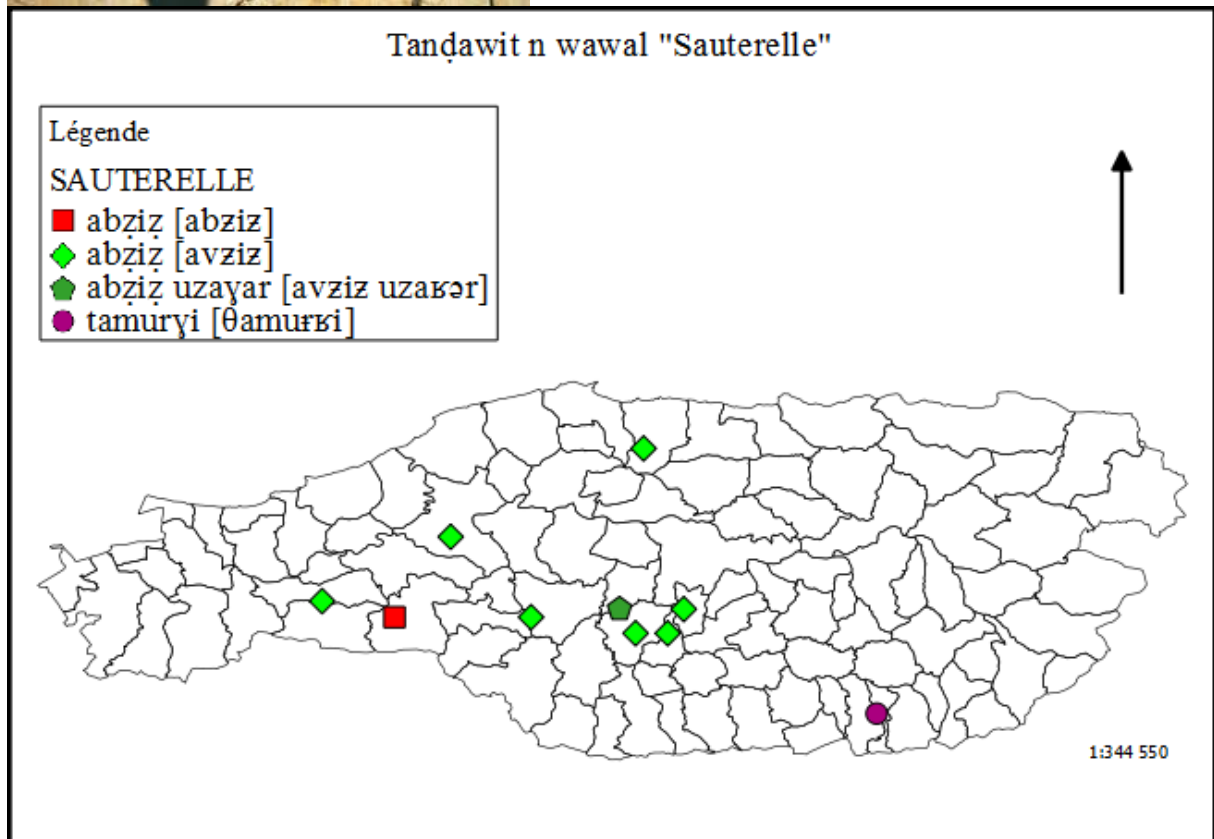
Ayersiw « Moustique », nemlal-it-id s 02 n tneɗwa deg umawal d temsislit. Tanɗa **namus** /NMS/ i iɗɗuqten s waɗas, tban-d deg 08 n yidgan. Ma yella d tanɗa **tizit** /Z/ (Dallet J.M. PP. 162) tban-d deg 03 n yidgan, imesli [θ] yettwantaq d [t] deg taddart n Ayt Dawed.

Takerḍa tis-17: « Cafard »

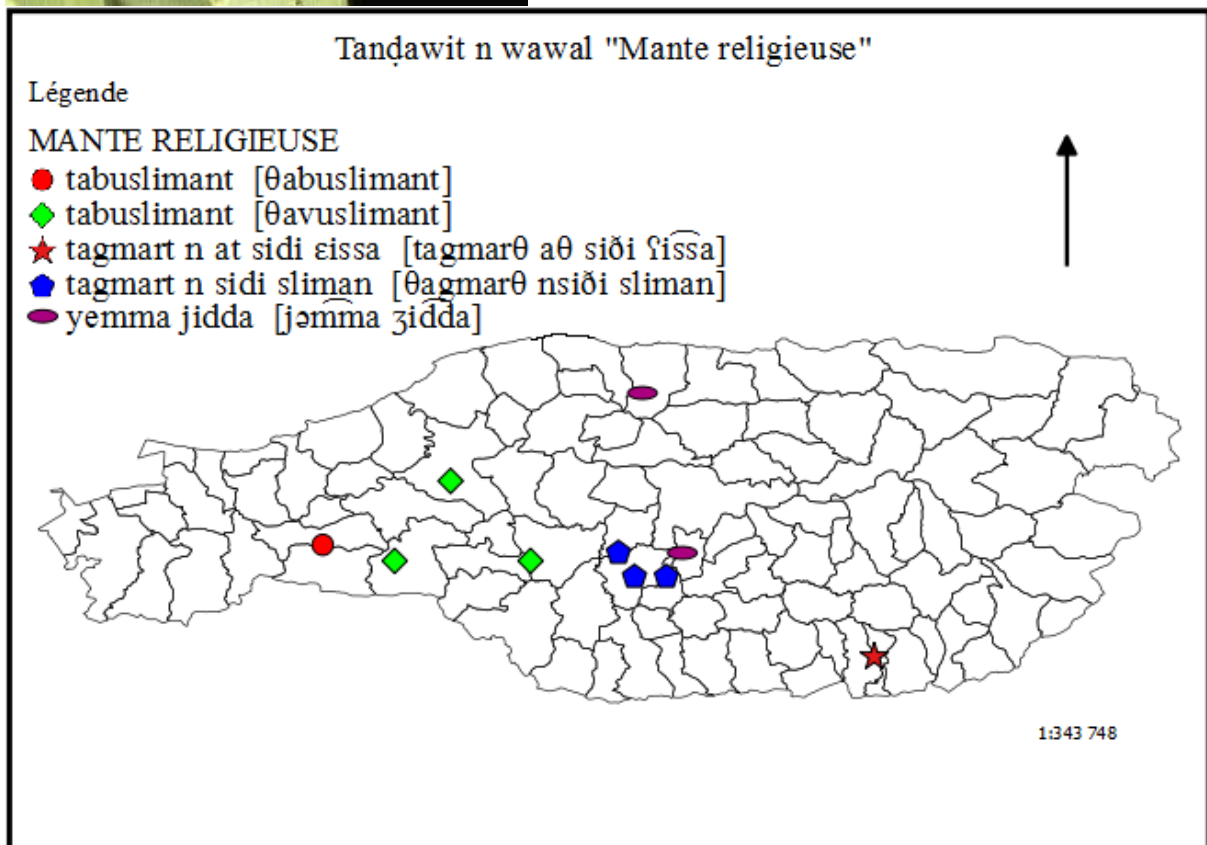
Takerḍa-agi, teskan-d tinedwa n ubec̣ec̣ « Cafard », nkenna amgarad yellan gar 10 n temnaḍin i nefren, nemlal-d 04 n tneḍwa. Tanḍa, i iqwan s waṭas d **akafar** /KFR/, nufa-t-id di 04 n tedgatin, d isem areṭṭal si tefransist. Ma yella d tid nniḍen ur tent-id-nemlal ara s waṭas drus maḍi, nesea tanḍa **acraraq** /CRQ/ (Dallet J.M. PP. 35), nufa-tt-id ala deg yiwen n wadeg. Tinedwa, **agrellu** /GRL/, Ø**grellu** /GRL/ mgaradent deg tesnalṽa, ur d-banen-t ara s waṭas, tanḍa tamezwarut nemlal-itt-id anagar deg sin n yidgan, ma yella d tis snat nufa-tt-id deg yiwen n wadeg ad naf tanḍa-agi war tiṽri tamezwarut, d ismawen ireṭṭalen si taerabt.

Takerɗa tis-18: « Sauterelle »

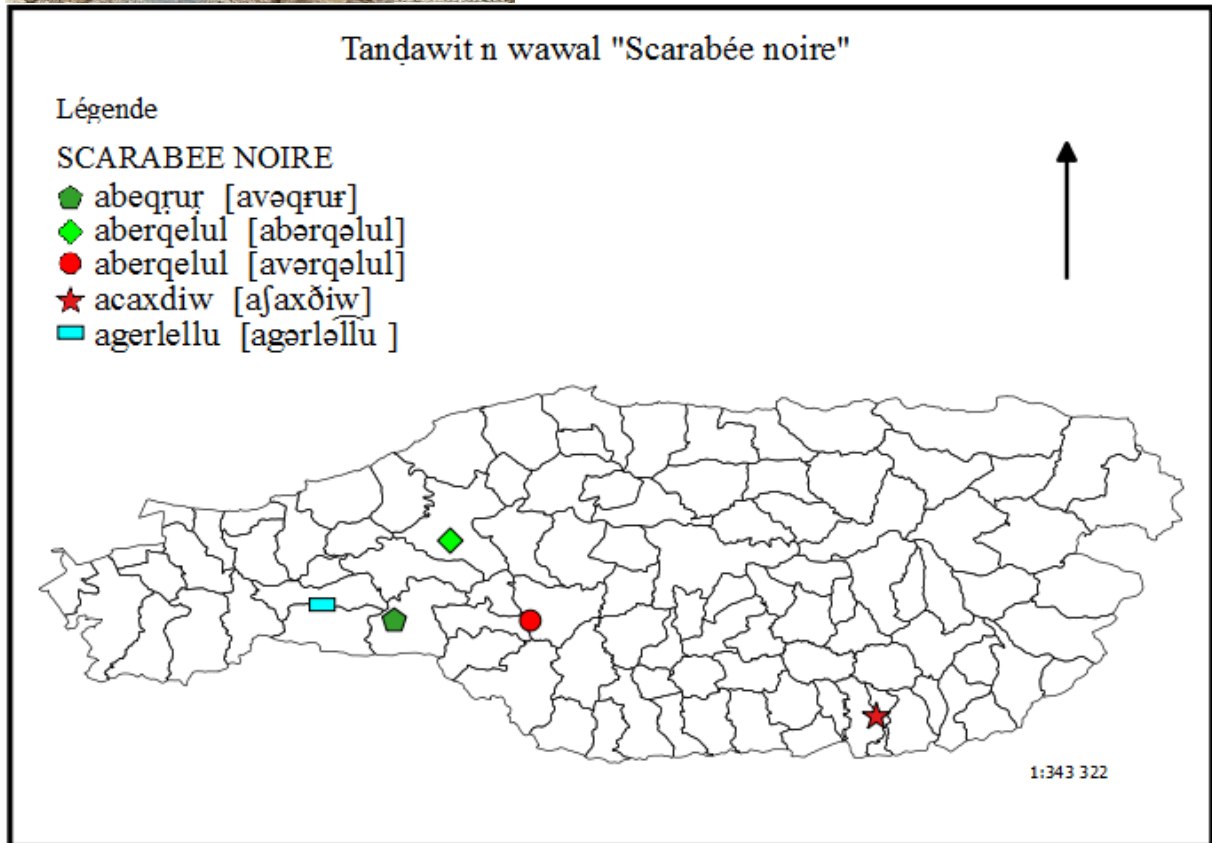
Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n yisem n ubeeɗuc « Sauterelle ». Nufa-d 05 n wawalen i s ttsemmin ayersiw-a. Tanɗa i iqwan s waɗas d **abɓiz** /BZ/, isem-a iban-d di 08 n tudrin, imesli [b] yettwantaq d [v] deg tudrin nniɗen. Ad naf tinedwa nniɗen **tamurɣi** /MRI/, **abɓiz uzayar** /BZ/ZIR/ nemlal-itent-id anagar deg yiwen n wadeg, tanɗa tis snat d isem uddis s usdukkel n sin n yiferdisen isem+ isem.

Takerɗa tis-19: « Mante religieuse »

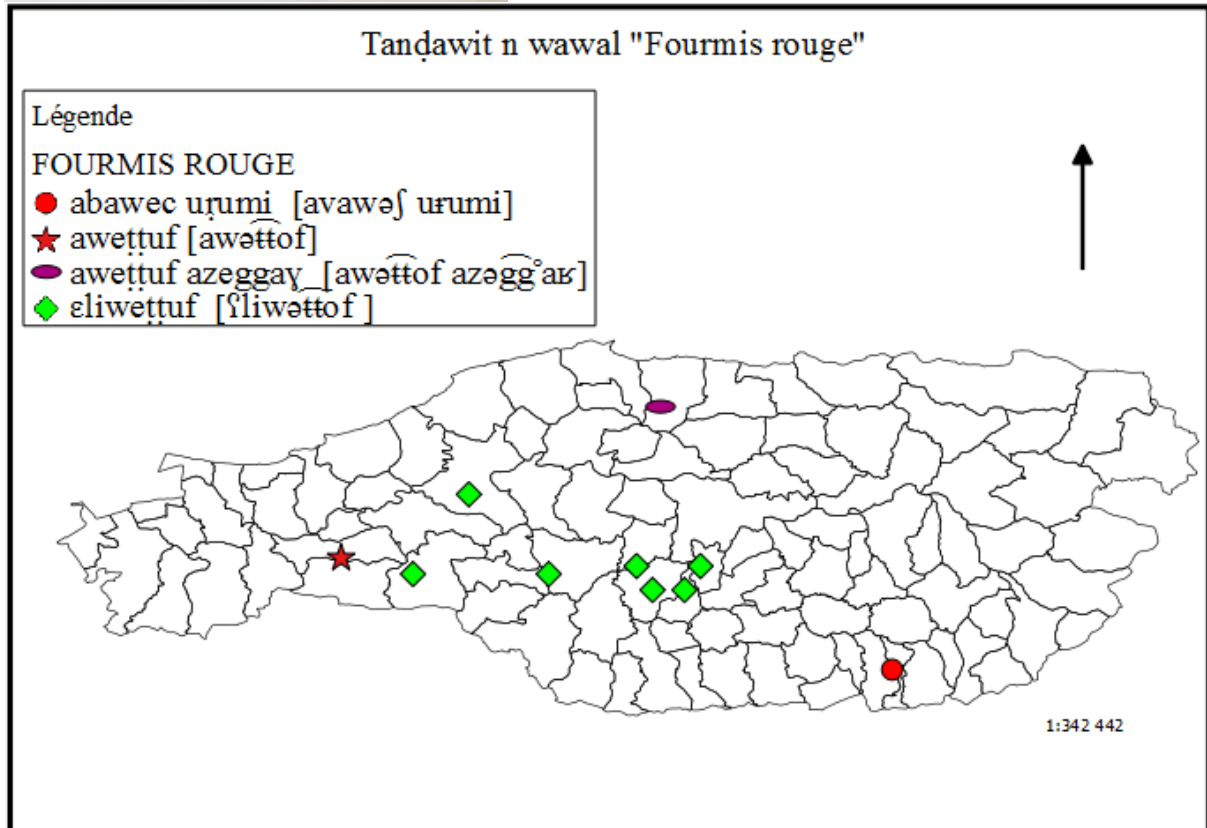
Abeɛɛuc « Mante religieuse » nemlal-it-id s 04 n tneɗwa. Tanɗa, i d-yufraren s waɗas d **tabuslimant** /SLMN/ nufa-t-id di 04 n tedgatin, d isem asuddim s tmerna n uwsil “**bu**” di tazwara, imesli [v] yettwantaq d [b] deg taddart n Ayt Σefra. Tanɗa **tagmart n sidi sliman** /GMR/SD/SLMN/ (/GMR/: Dallet J.M. PP. 257) d isem uddis, nufa-t deg 03 n tudrin. Ma yella d tanɗa **yemma jidda** /YM/JD/ ur t-id-nemlal ara s waɗas nufa-t ala deg sin n yidgan. Tanɗa, **tagmart n at sidi ɛissa** /GMR/SD/ΣS/ tban-d anagar deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-20: « Scarabée noire »

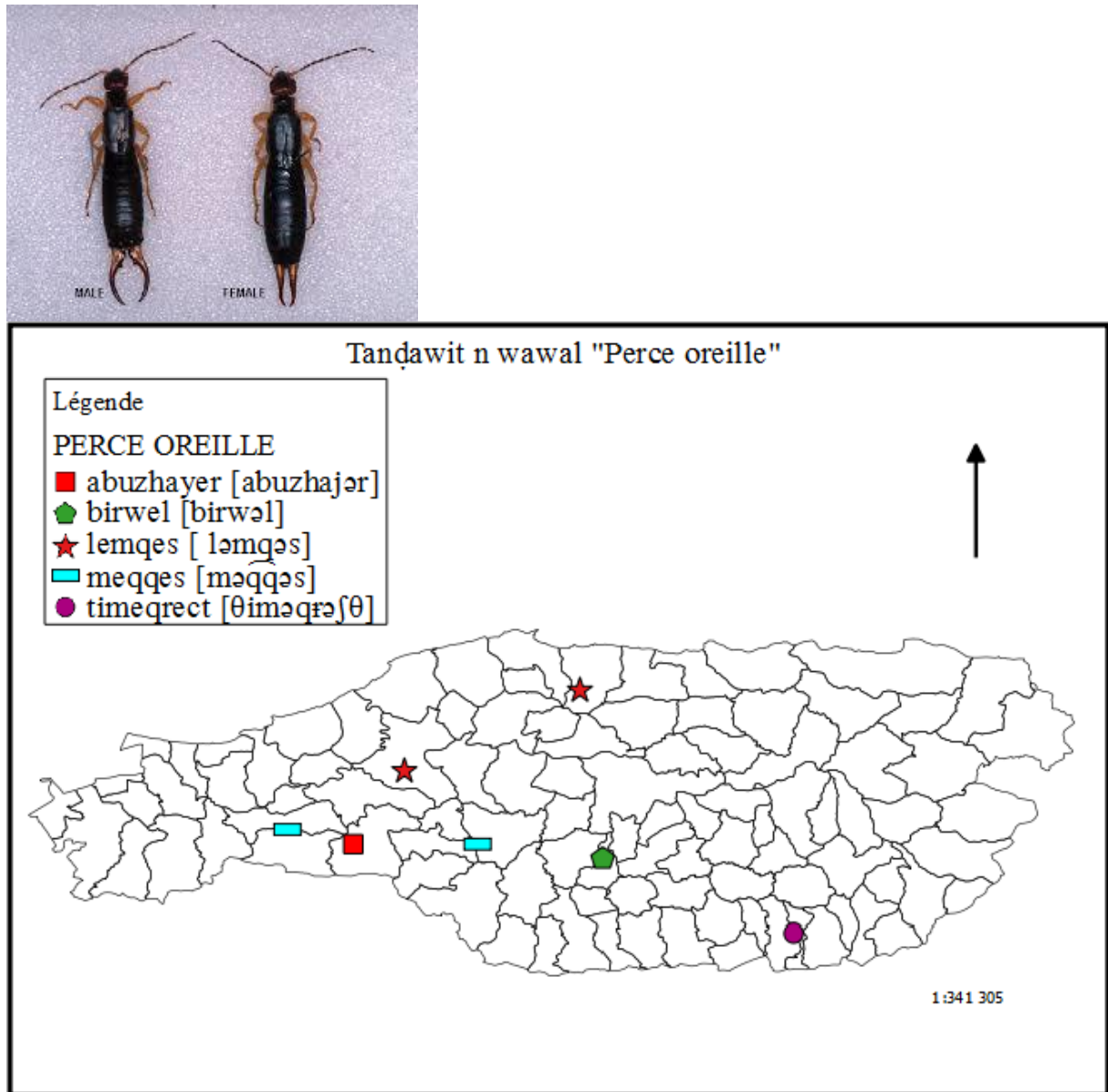
Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n yisem n ubeɛɛuc « Scarabée noire ». Nufa-d 05 n wawalen i s ttsemmin ayersiw-a. Ala deg 05 n tudrin i deg nufa tinedwa n ubeɛɛuc-agi, ma yella d tid nniɗen ur t-sinen ara. Tinedwa **abeqɾur** /QR/, **aberrqelul** /QL/, **acaxdiw** /CXDW/, **agerlellu** /GRL/ yal yiwet seg-sent nemlal-itent-id deg yiwen n wadeg. Imesli [b] deg tenɗa aberqelul yettwantaq d [v] deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-21: « Fourmis rouge »

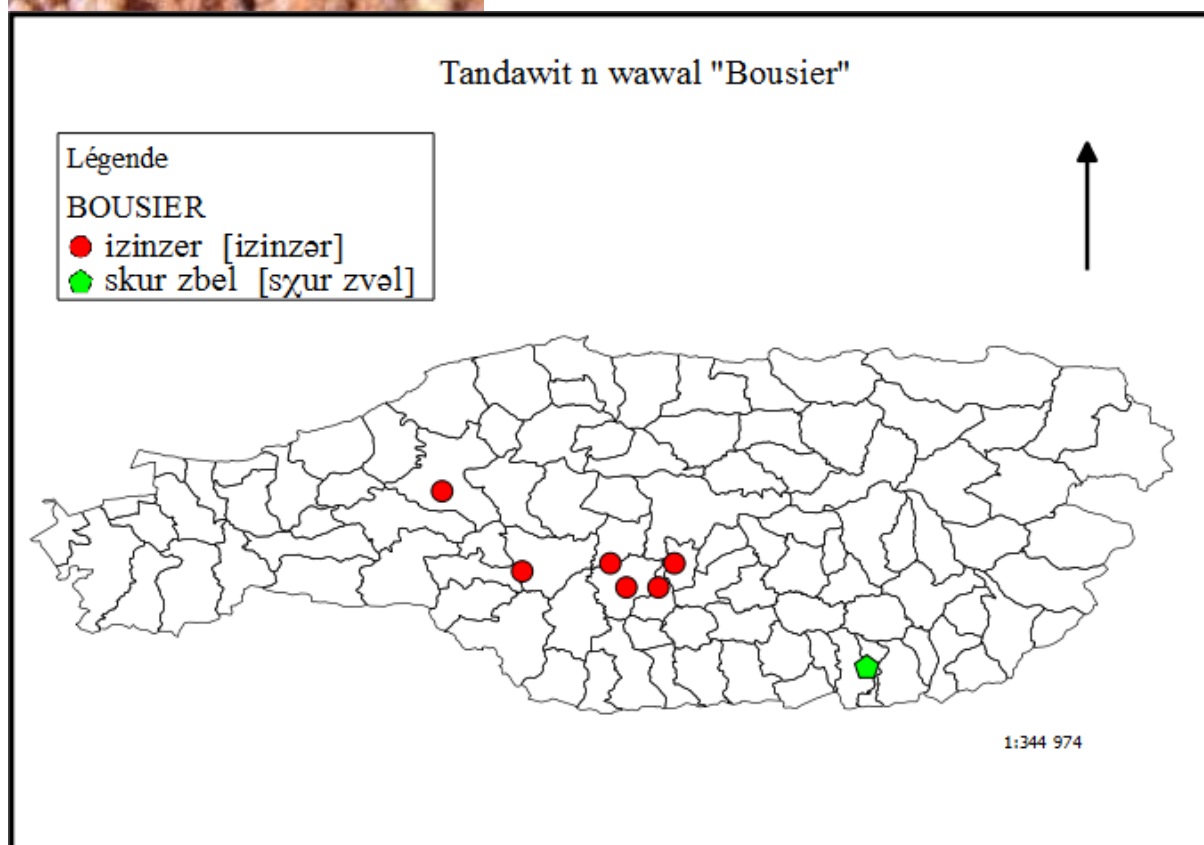
Gar 10 n temnaɗin i nefren, nemlal-d 04 n tneɗwa i ubeɛɛuc « Fourmis rouge », tin i ɛumen s waɗas d tanɗa **eliwetɕuf** /ΣL/WɗF/ nemlal-itt-id deg 07 n tedgatin, d isem uddis (isem “ɛli”+isem “awetɕuf”). Nufa-d tinedwa nniɗen **abawec urumi** /BWC/RM/ (d isem uddis isem +isem), **awetɕuf azeggay** /WɗF/ZGɾ/ (d isem uddis isem+arbib), **awetɕuf** /WɗF/ (Dallet J.M. PP. 109) yal tanɗa nufa-tt-id deg yiwen n wadeg.

Takerða tis-22: « Perce oreille ou la forficule »

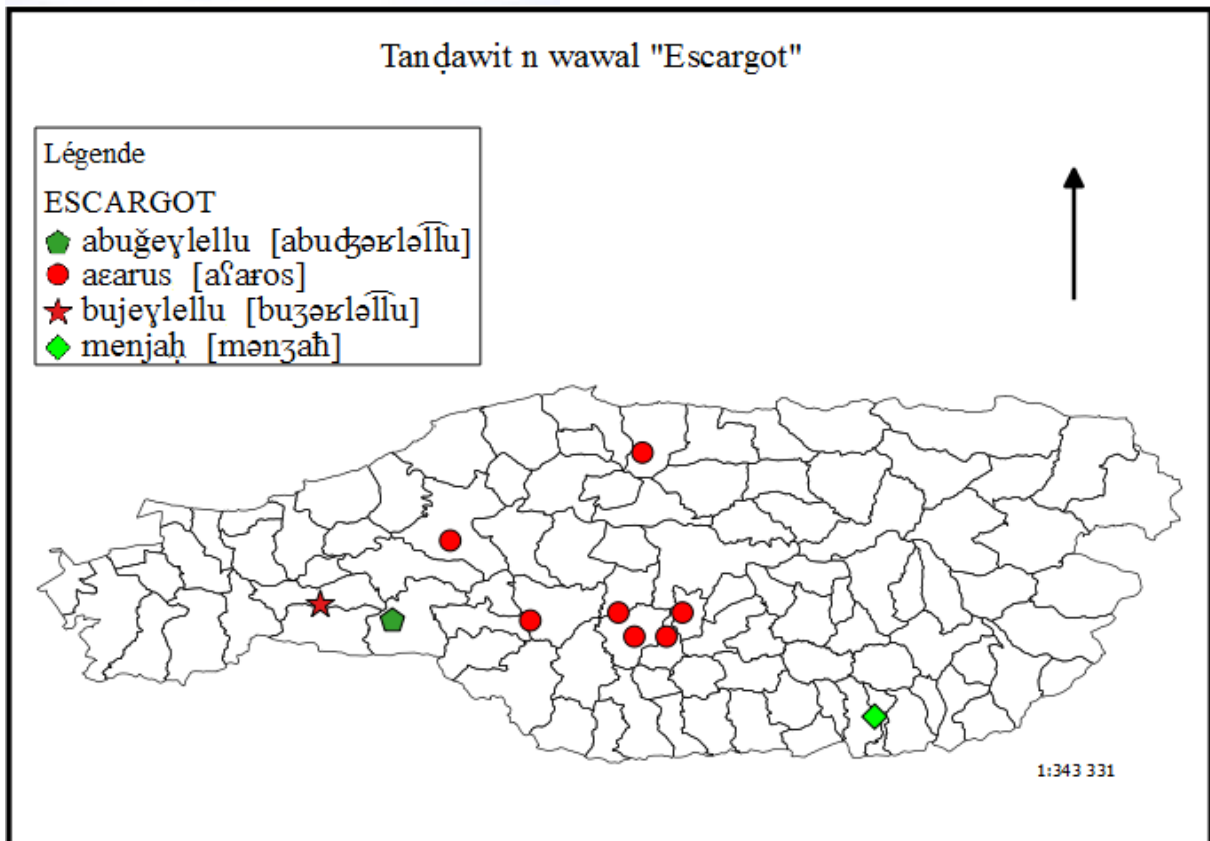
Takerða-agi, teskan-d tinedwa n yisem n ubeɛɛuc « Perce Oreille ». Nufa-d 05 n wawalen i s ttsemmin ayersiw-a. Tanɗa, **abuzhayer** /ZHYR/ d asuddim s tmerna n uwsil **bu** di tazwara, nufa-t deg yiwen n wadeg. Tanɗa **birwel** /B/RWL/ d isem uddis s usenɗɗ n sin n wawalen (amyag “bi”+amyag “rwel”) iban-d anagar deg yiwen n umkan. Nemlal-d tinedwa nniɗen tigi d **lemqes** /QS/ d **meqqes** /QS/ nufa-tent deg sin n yidgan. Ma yella d **timeqrect** /QRC/ tban-d deg yiwen n wadeg. Di tkerða-agi ur d-nemlal ara tanɗa i iqwan s waɗas, nufa-ten gar yiwen ar sin n yidgan, ulac tanɗa i iɗtuqten.

Takerɗa tis-23: « Bousier »

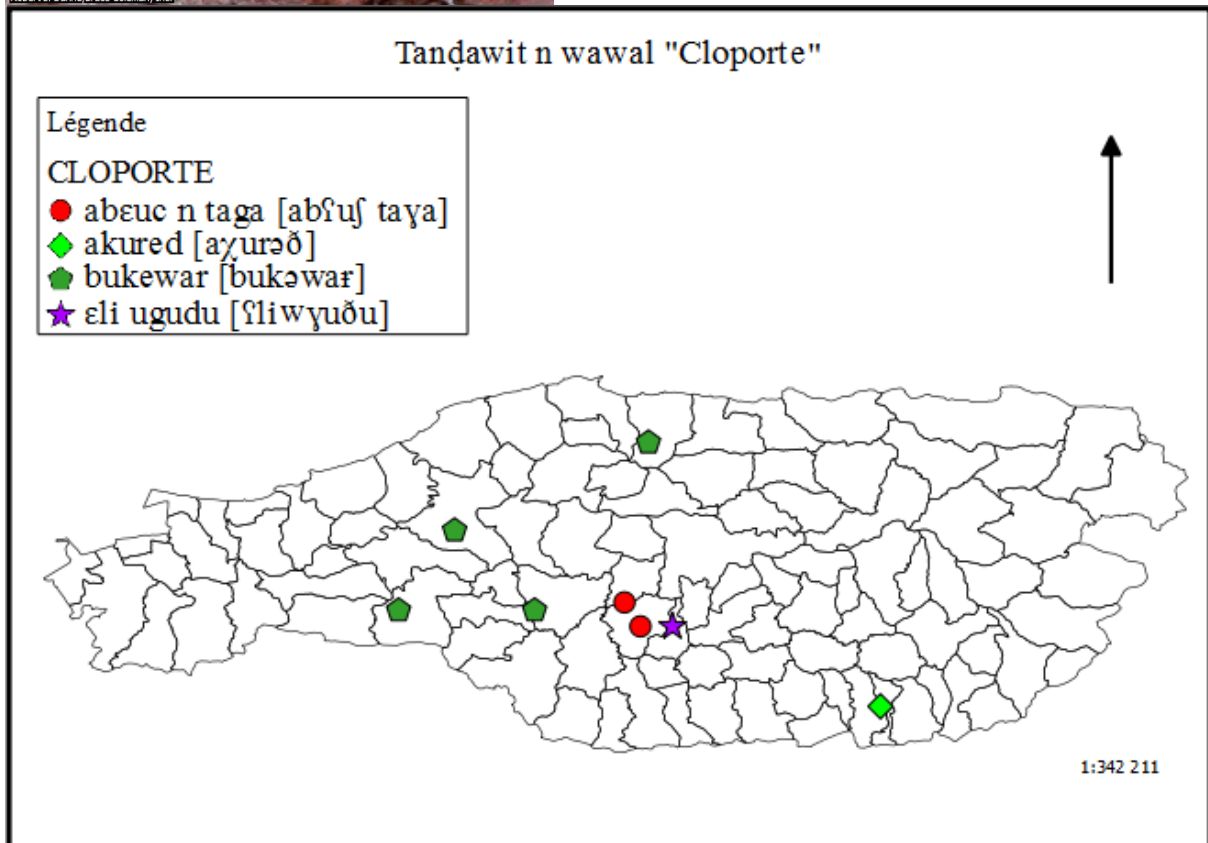
Ayersiw « Bousier », nemlal-it-id s 02 n tneɗwa. Tanɗa i ittɔqten s waɗas di tudrin-agi d **izinzer** /ZNZR/ iban-d deg 06 n yidgan. Ma yella d tanɗa **skur zbel** / SKR/ZBL/ d isem uddis s usdukel n sin n wawalen (amyag+isem), nufa-t anagar deg yiwen n wadeg.

Takerɗa tis-24: « Escargot »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n yisem n ubeɛɛuc « Escargot ». Nufa-d 03 n wawalen i s ttsemmin aɣersiw-a. Tanɗa i iqwan s waɗas d **aɛarus** /ZRS/ iban-d deg 07 n yidgan. Tinedwa abuɣeylellu /ĠTL/, bujeylellu /JTL/ nemlal-itent-id deg yiwen n wadeg. Ma yella d tanɗa **menjah** /MNJH/ ur tettɔuqet ara, nufa-tt anagar deg yiwen n wadeg.

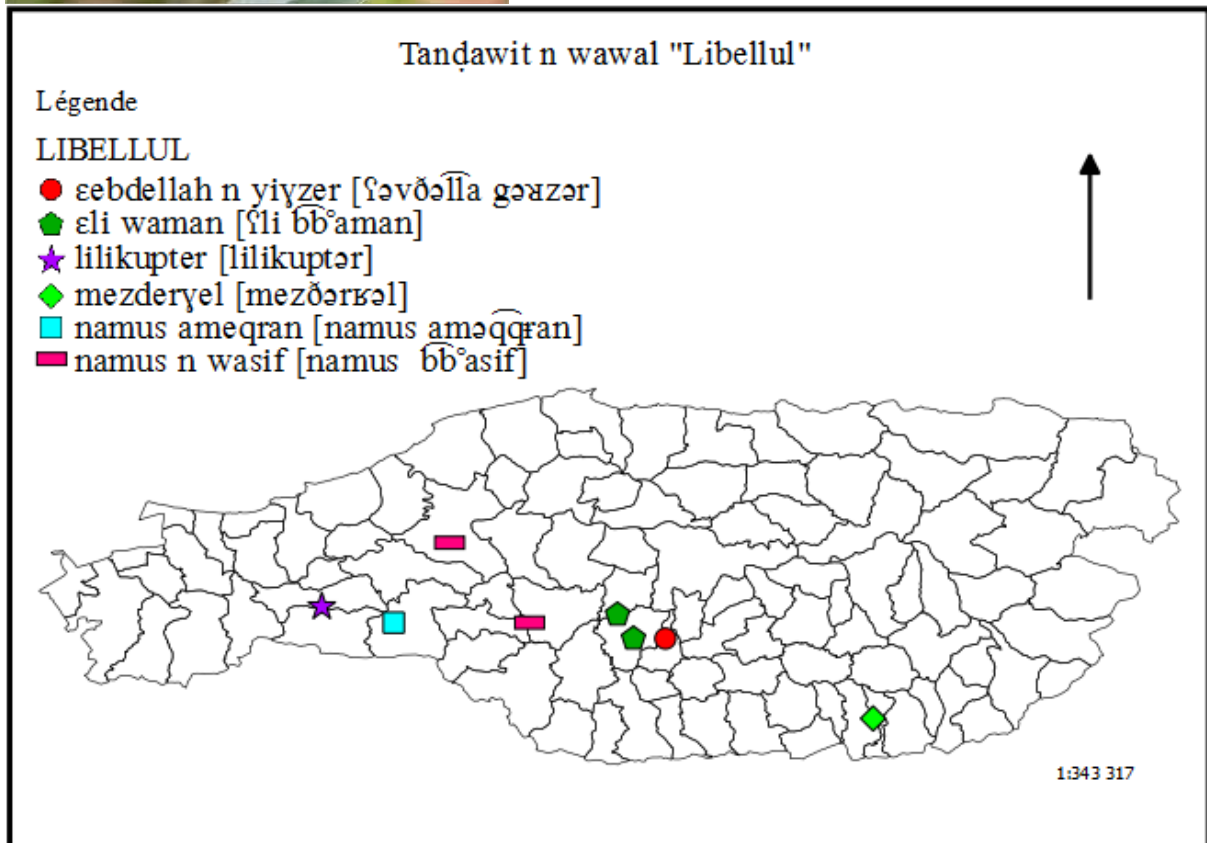
Takerɗa tis-25: « Cloporte »

Takerɗa-agi, teskan-d tanɗawit n ubeɛɛuc « Cloporte », tban-d deg 08 n yimukan s 04 n tnedɗa. Tanɗa tamezwarut i d-nufa tɛum d **bukewar** /KWR/ (bu+amg: kewar) nufa-t semrasent deg 04 n yimekwan.

Tanɗa **abɛuc n taga** /BΣC/ TG/ (isem+ n + isem= asuddim) semrasent deg sin n yimukan. Llant tnedɗa nniɗen ur ɗuqtent ara drus maɗi: **eli ugudu** /ΣL/GD/ (isem+isem), **akured** /KRD/.

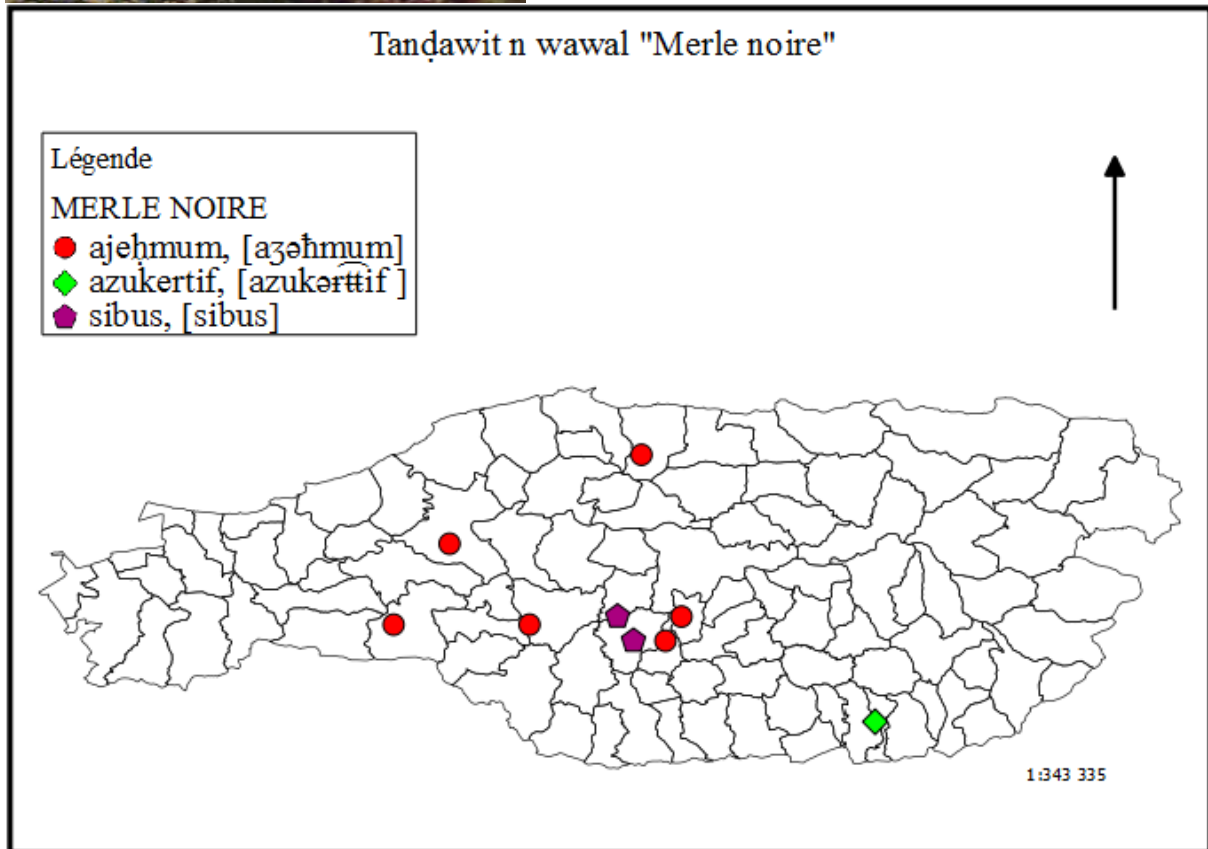
Takerda tis-26: « Libellul »

Takerda-agi, teskan-d taṇḍawit yellan gar 08 n tudrin n yisem « Libellul ». Gar temnaḍin i nefren nufa-d 06 n tneḍwa, tid i ʕumen s waṭas **namus n wasif** /NMS/SF/, **ʕli n waman** /ʕL/M/. Yal taṇḍa tban-d deg snat n tudrin.

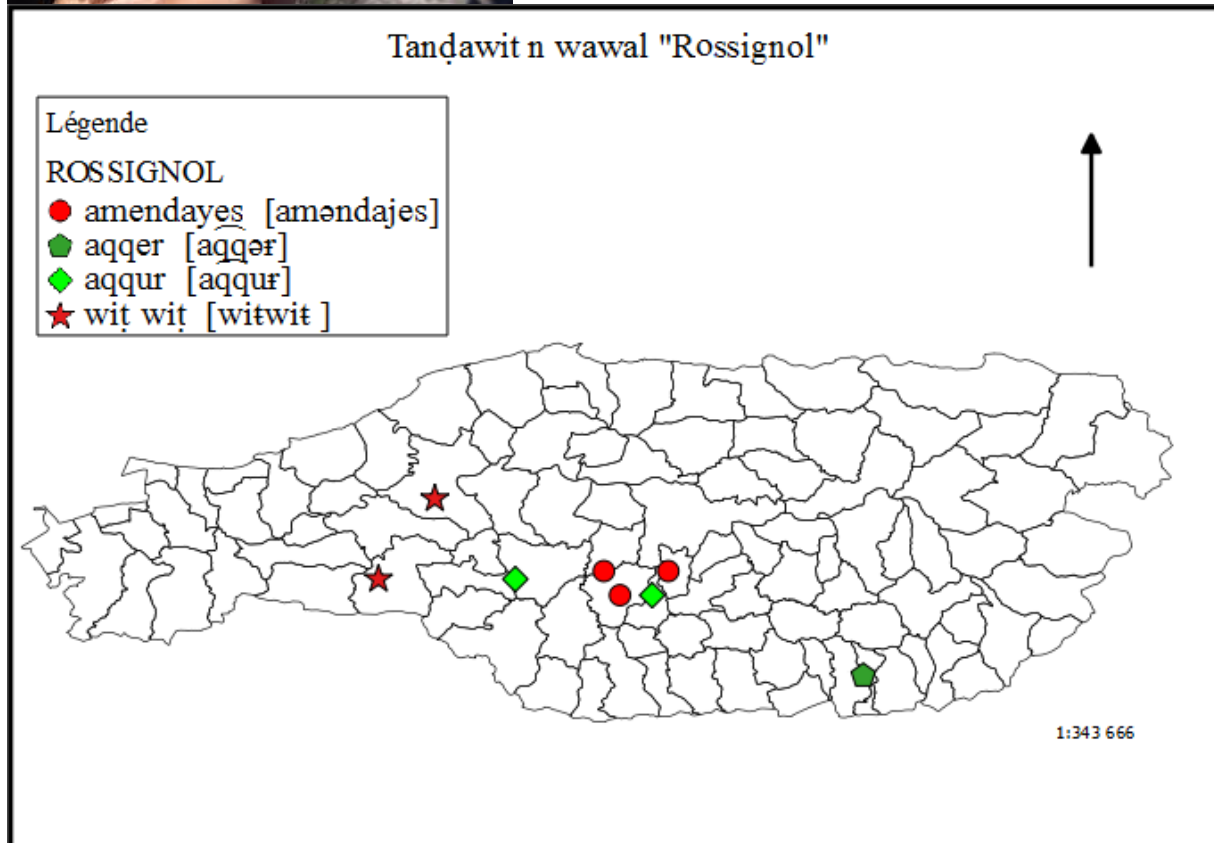
Llant tneḍwa nniḍen maca ur ttuqtent ara aṭas, drus maḍi, yal taṇḍa tban-d deg yiwen n wemkan nufa-d: **namus ameqran** / NMS/ MQR/, **ʕebdellah n yiẓzer** /ʕBDLH/ ʕZR/, **Lilikuṭter** /LKPTR/, **mezɖeryel** / DRʕL/ (mes+amg: ɖeryel=asuddim) nufa-t di taddart n Ayt Dawed.

Takerɗa tis-27: « Merle noire »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedɗa n usnamek « Merle noire », nufa-t-id semrasent deg 09 n yimukan s 03 n yismawen mgaraden deg umawal. Tanɗa i eumen d **ajeɓmum** /Jɓm/ nufa-tt-id di 6 n temnaɗin. Snat-agi nniɗen sibus /SB/, **azukertif** /ZKRTF/ nufa-tent deg yiwen yer sin n yidgan.

Takerda tis-28: « Rossignol »

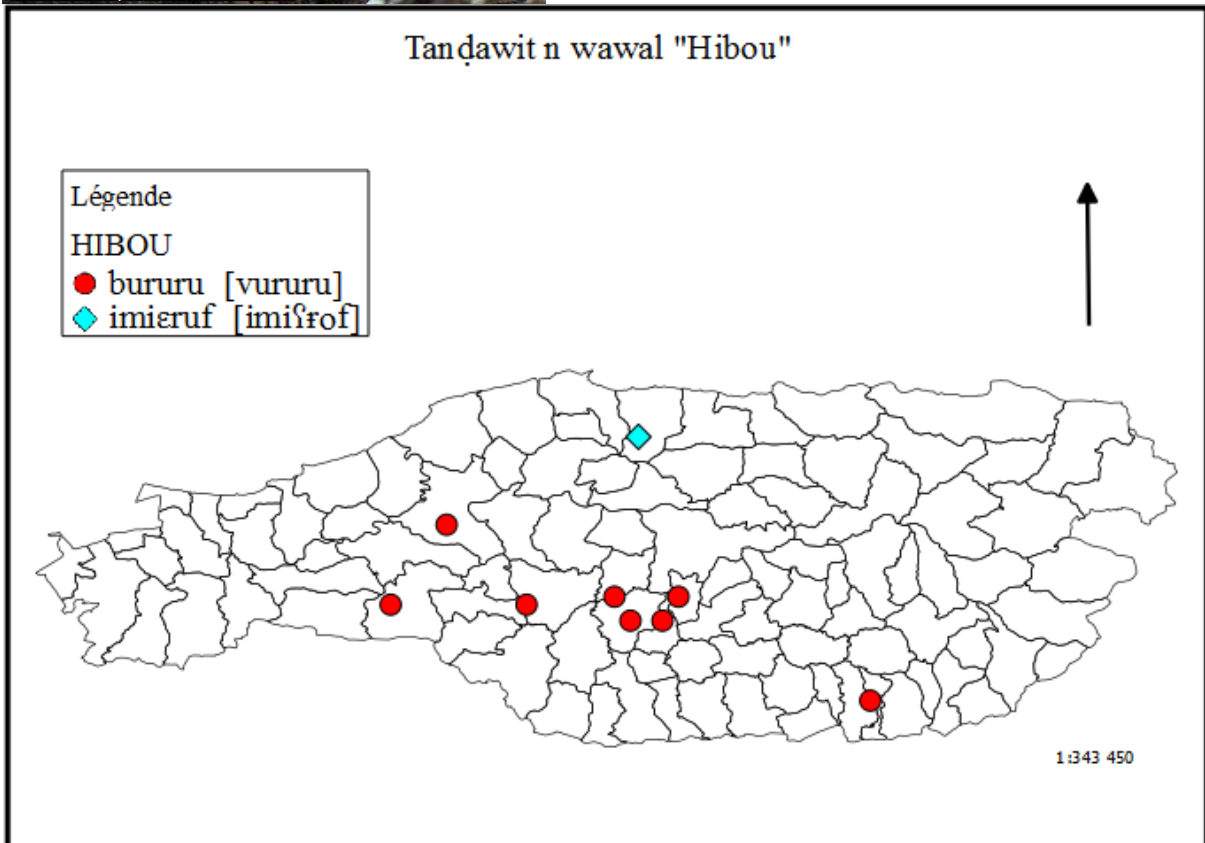
Takerda-agi, teskan-d tinedwa n ufrux « Rossignol » gar 08 n tudrin. Nufa-d 04 n tnedwa mgaradent deg umawal d tesnalya, tin yeqwan d tanḍa **amendayes** /?/ i d-nufa deg 03 n yimekwan n Tizi-Uzzu. Llant tiyeḍ maca ur tṭuqtent ara banent-d deg yiwen yer sin n yimukan **wiṭ wiṭ** /WT/, **aqqur**, **aqquer** i yesean aẓar /QR/.

Ger tamawt: « wiṭ wiṭ » d asuddem s walus tergalin n uẓar “WT”

Nufa-d snat n talɣiwin mgaradent deg usalaɣ; uyru “u” yuɣal d ilem “e”.

Md: Aqqur {ar1r1ur2}/ Aqquer {ar1r1er2}

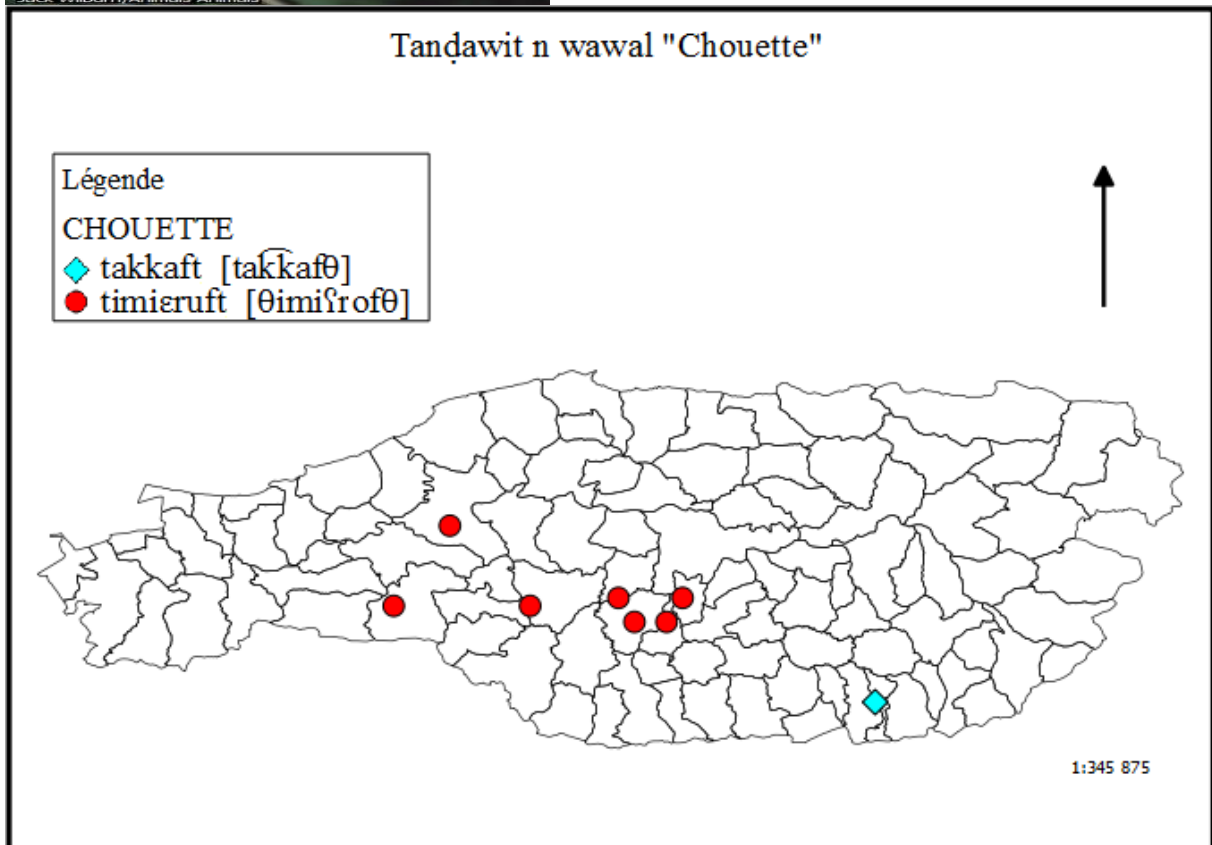
Takerɗa tis-29: « Hibou »

D i tkerɗa-agi, tanɗawit n usnamek « Hibou » tban-d deg umawal s snat n talyiwin mgaradent deg uzar. Tanɗa i semrasen atas **bururu** /BR/ (Dallet J.M. PP.125) tban-d deg 07 n yimukan.

Tella tenɗa tayed maca ur ttsemrasen ara atas d amalay n tmieruft qqaren-as **imieruf** /MERF/, isem-agi iban-d di twilayt n Bumerdas.

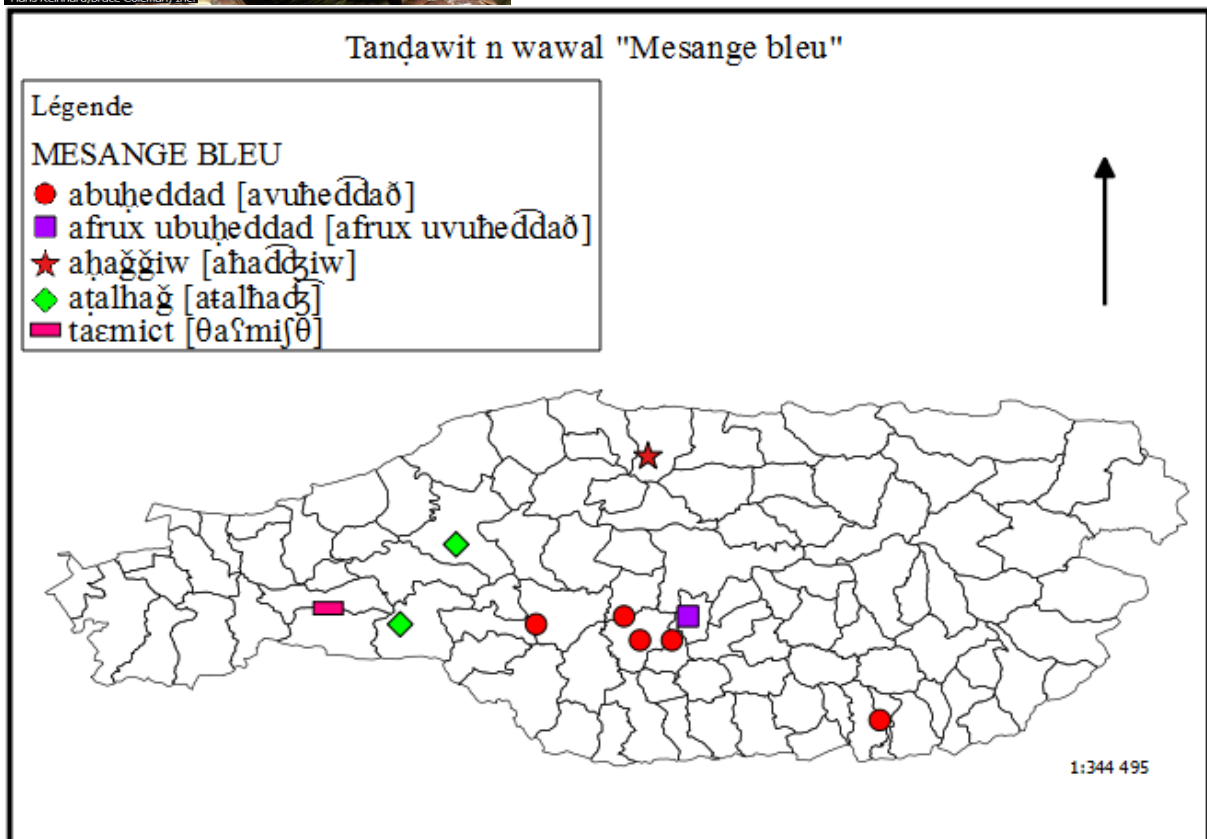
Takerɗa tis-30: « Chouette »

Takerɗa-agi, teskan-d tanɗawit n uyersiw « Chouette ». Nufa-d 02 n tneɗwa i yemgaraden deg umawal. Gar tudrin i nefren nufa-d 08 n yimukan i isemrasen tinedwa-agi. Tanɗa i yettuqten atas **timieruft** /MƏRF/, nufa-tt deg 07 n yimekwan. Tanɗa **takkaft** /KF/ semrasent deg yiwet n taddart Ayt Dawed “At Yanni”.

Ger tamawt: d ismawen ihefiyen untiyen mgaraden deg uɗar.

Takerḍa tis-31: « Mésange bleu »

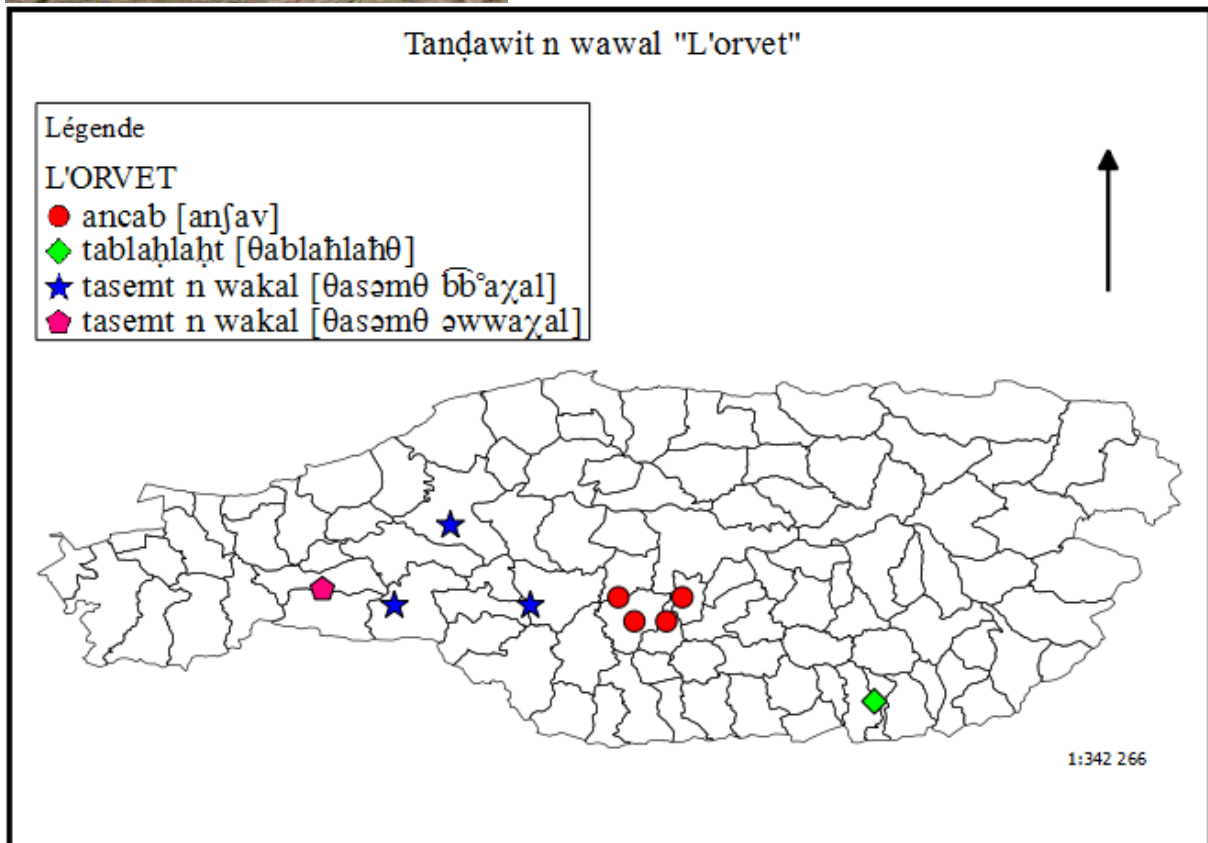
Takerḍa-agi, teskan-d tanḍawit n ufrux « Mésange bleu », nufa-d 05 n tneḍwa deg tudrin i nefren hattan tenḍa i εumen:

Abuḥeddad /ḤD/ (Dallet J.M. PP.157) nufat-id deg 04 n yimekwan (isem uddis s tmerna n uwsil “bu” i yisem areṭṭal n taɛrabt “ḥeddad”).

Aṭalhağ /LḤĞ/ (“aṭa” d asenfalay+ “lḥağ”) d tanḍa i d-nufa deg sin n yimukan n twilayet n Bumerdas.

Llant tiyaḍ n tneḍwa drus maḍi llant kan deg yiwen n wemkan: **aḥağğiw /ḤĞW/**, **taɛmict /ZMC/**, **afrux ubuḥeddad /FRX/ḤD/** (asuddim).

Takerɗa tis-32: « L'orvet »

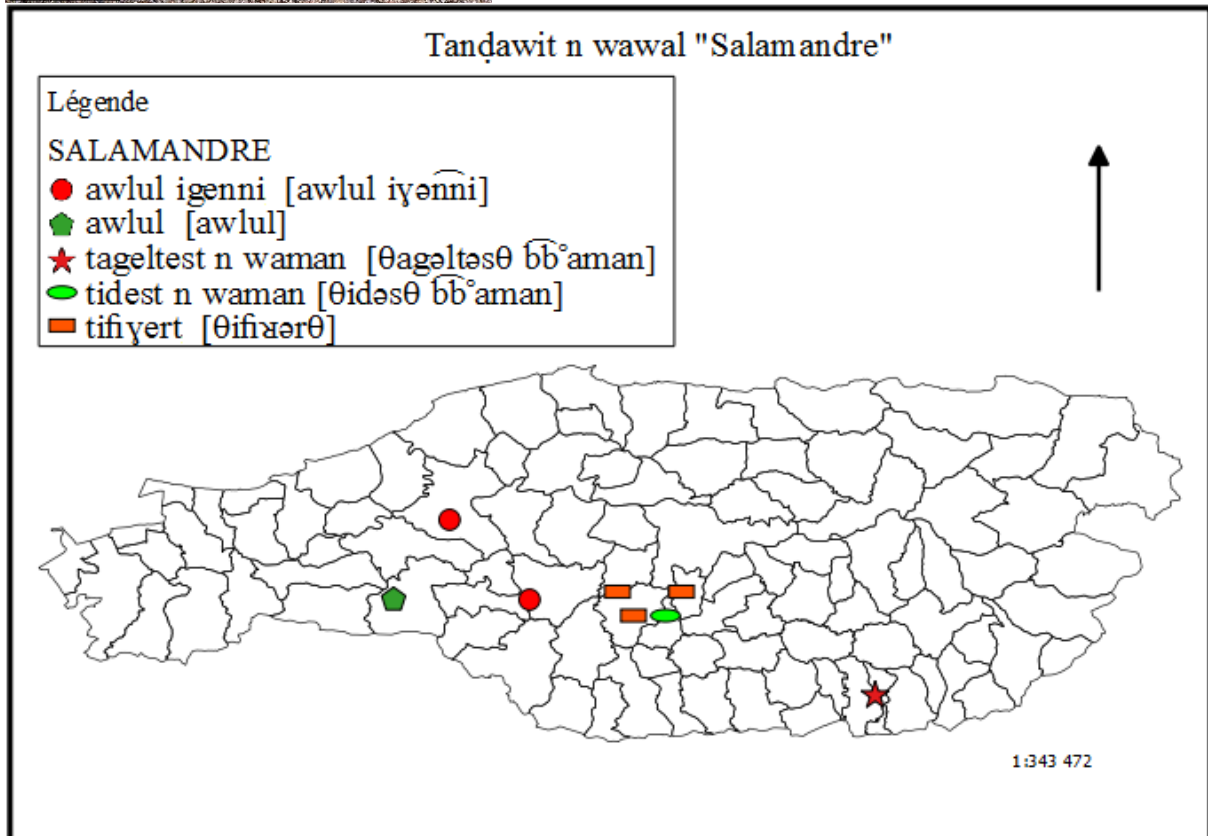
Asnamek n yisem « L'orvet », iban-d deg 09 n yimekwan. Gar tudrin i nefren nufa-d 04 n tneɗwa mgaradent deg umawal d temsislit. Gar tneɗwa i yeɣwan d tanɗa **ancab** /CB/ semrasent 04 n tudrin, tanɗa **tasemt n wakal** /SM/KL/ semrasent deg 04 n yidgan.

(Isem+n+isem= uddis).

Tanɗa **tablaḥlaḥt** /LḤ/ tban-d deg yiwen n wemkan (ab+amg: leḥleḥ=asuddim)

Ger tamawt: di temsislit nufa-d tanɗa [θasəmθ bḅ°aɣal] tettwantaq [θasəmθ ewḡ°aɣal] di taddart n Ayt Σefra.

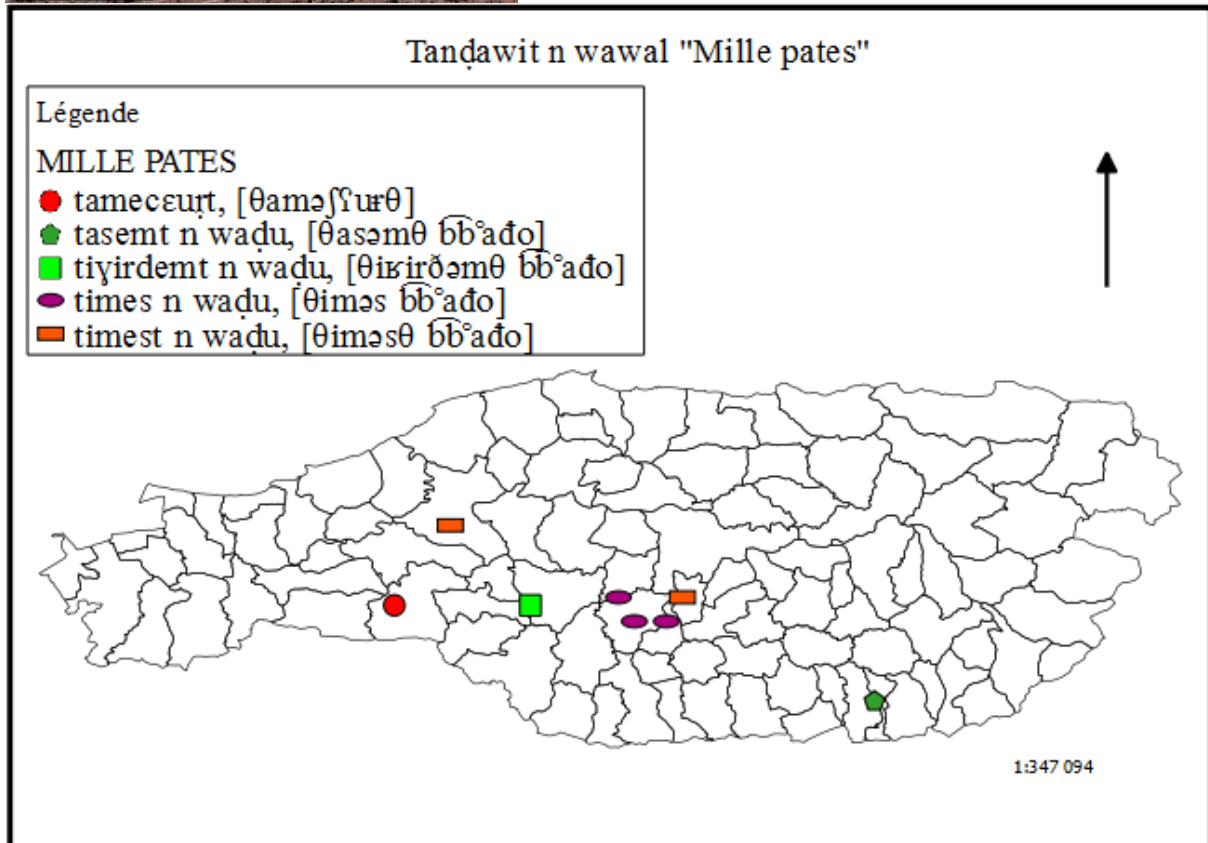
Takerɗa tis-33: « Salamandre »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n usnamek « Salamandre » gar 08 n yimekwan. Nufa-d 05 n tnedwa, tin yeqwan d tanɗa tifiyert /FTR/ tban-d deg 03 n yimukan. Llant tiyed maca ur ttuqtent ara banent-d deg yiwen yer sin n yimukan. **Awlul** /WL/, **awlul igenni** /WL/GN/ (isem+isem= uddis)

Tidest n waman /DS/M/, **tageltest n waman** /GLTS/M/ (isem+n+isem= uddis).

Takerɗa tis-34: « Mille pates »

Takerɗa-agi, teskan-d taɗawit yellan gar 08 n tudrin, nufa-d 05 n tneɗwa i usnamek « Mille pates » mgaraden deg umawal d tesnalɣa. Tin i eumen s waɗas d taɗa **timesØ n waɗu** /MS/D/ nufa-tt deg 03 n yimekwan. Llant tiyeɗ n tneɗwa ur qwint ara: **timest n waɗu**/MS/D/, **tiyirdemt n waɗu** /TRDM/D/, nufa-tent gar yiwen yer sin imekwan. (Isem+n+isem = uddis)

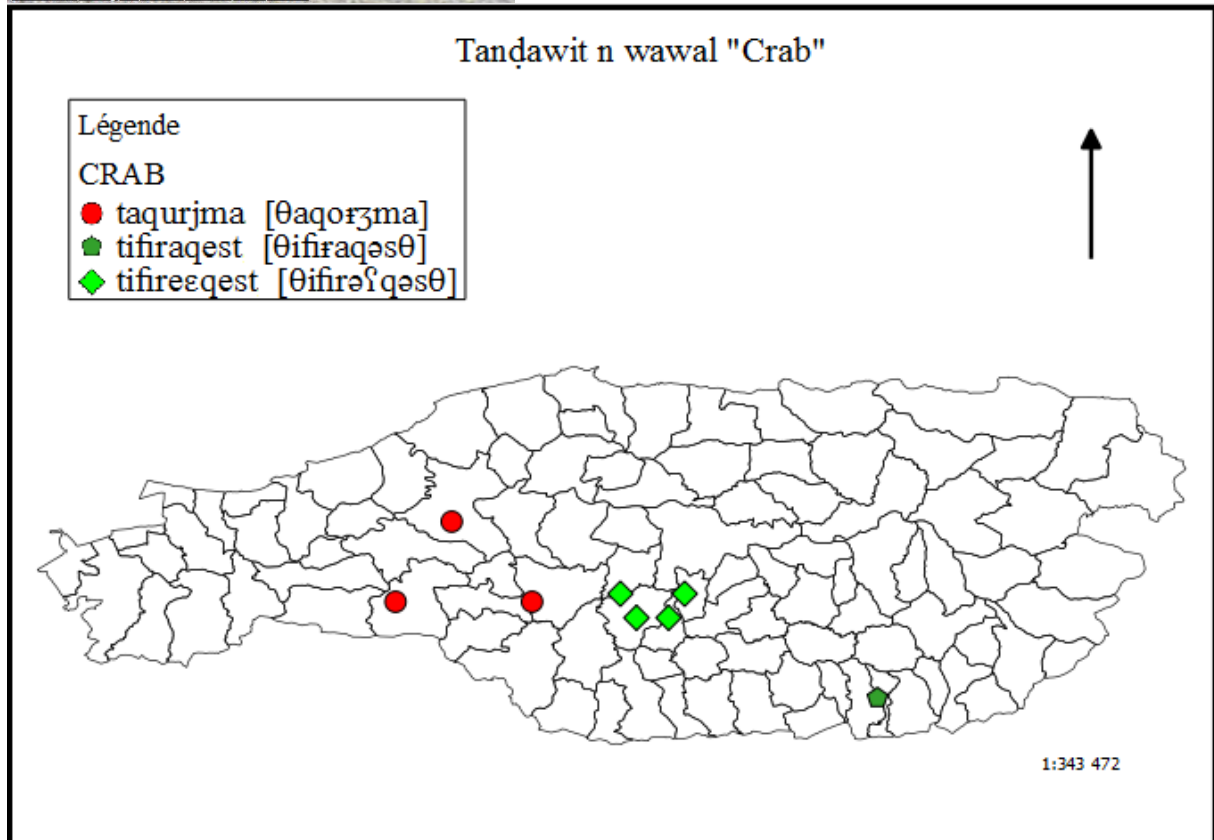
Tameccurt/CΣR/ → (Am+CΣR= asuddim).

Ger tamawt: Felluy n tmatart n wunti “t” di tagara n yisem “timesØ”.

Takerɗa tis-35: « Crabe »

G. M. Branch, Zoology Department/University of Cape Town

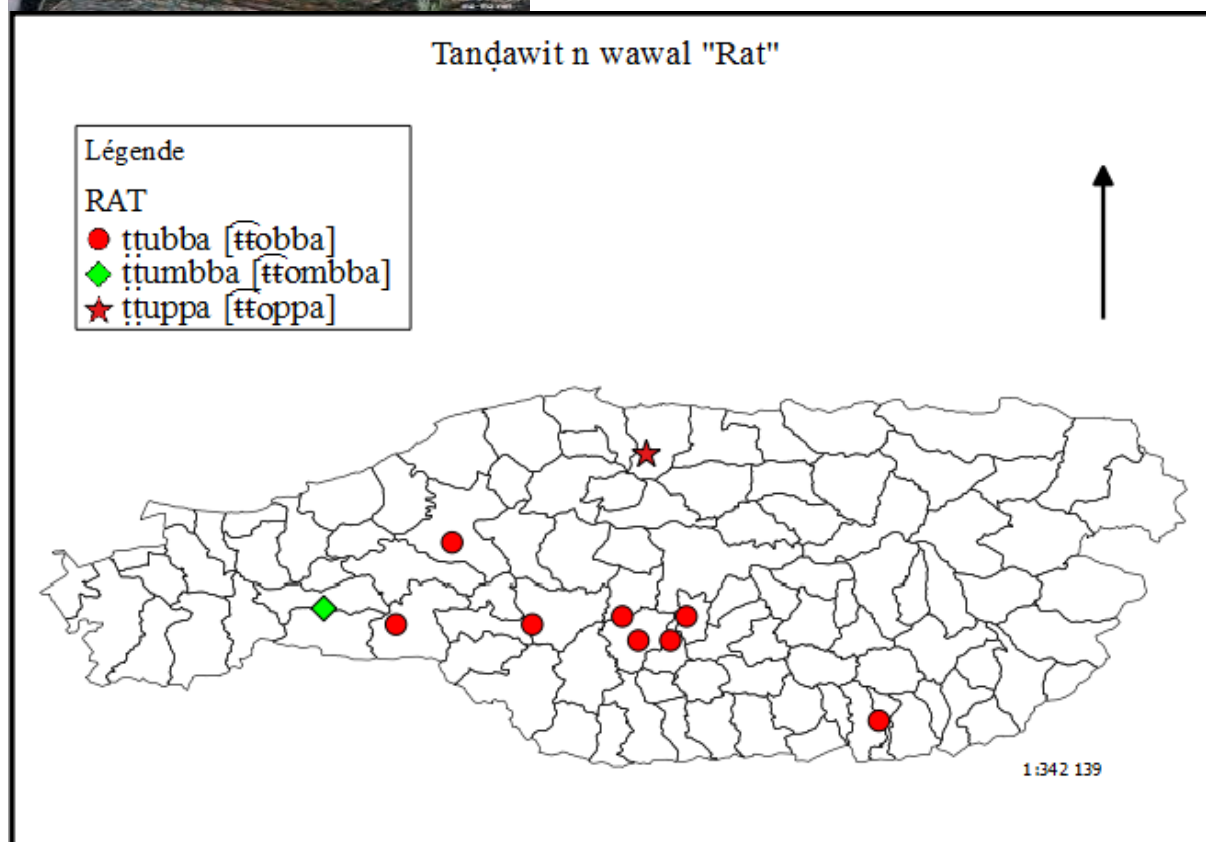
Takerɗa-agi, teskan-d tanɗawit yellan gar 08 n tudrin. Gar tudrin i nefren nufa-d 3 n tneɗwa i yisem « Crab », tin i eumen s waɗas d tanɗa **tífirɛqest** /FTR/QS/ (FRΣQS: Dallet J.M. PP.58) tban-d deg 04 n yimekwan n Tizi-Uzzu maca tanɗa **tífiraqest** nufa-tt deg yiwen n umkan (teyli tergalt n uɓar $\Sigma > \Upsilon$)

(Isem+amyag → ifiyer+qqes = isem uddis).

Tanɗa taqurjma /QRJM/ d tanɗa i d-nufa semrasent deg 03 n yimekwan gar tudrin Tizi-Uzzu d Bumerdas.

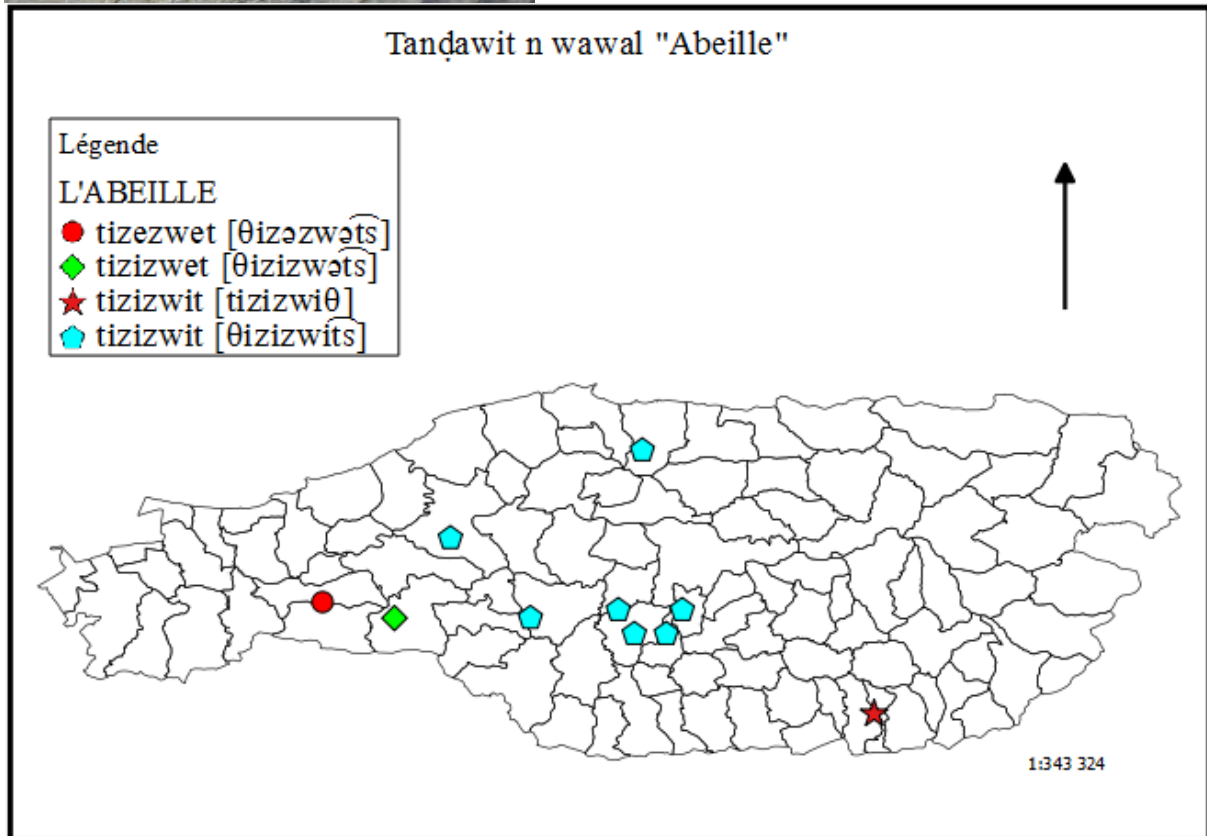
2- Tikerdiwin timsisliyin

Takerda tis-36: « Rat »

Tanɗawit n usnamek « Rat », tban-d s 03 n tneɗwa. Tanɗa i yettuqten s waɗas d ṭtubba, [ṭtobba] nufa-tt deg 08 n yidgan. Nemlal-d tinedwa nniɗen di twilayet n Bumerdas maca nufatent deg snat n tudrin; tanɗa ṭtumbba i deg i d-nufa timerna n yimesli [m] i yisem ṭtubba (+ “m” d senfalay), tban-d di taddart n Ayt Σefra. Tanɗa ṭtuppa tban-d di taddart n waɛfir imesli [bb] yettwantaq d [pp].

Takerɗa tis-37: « Abeille »

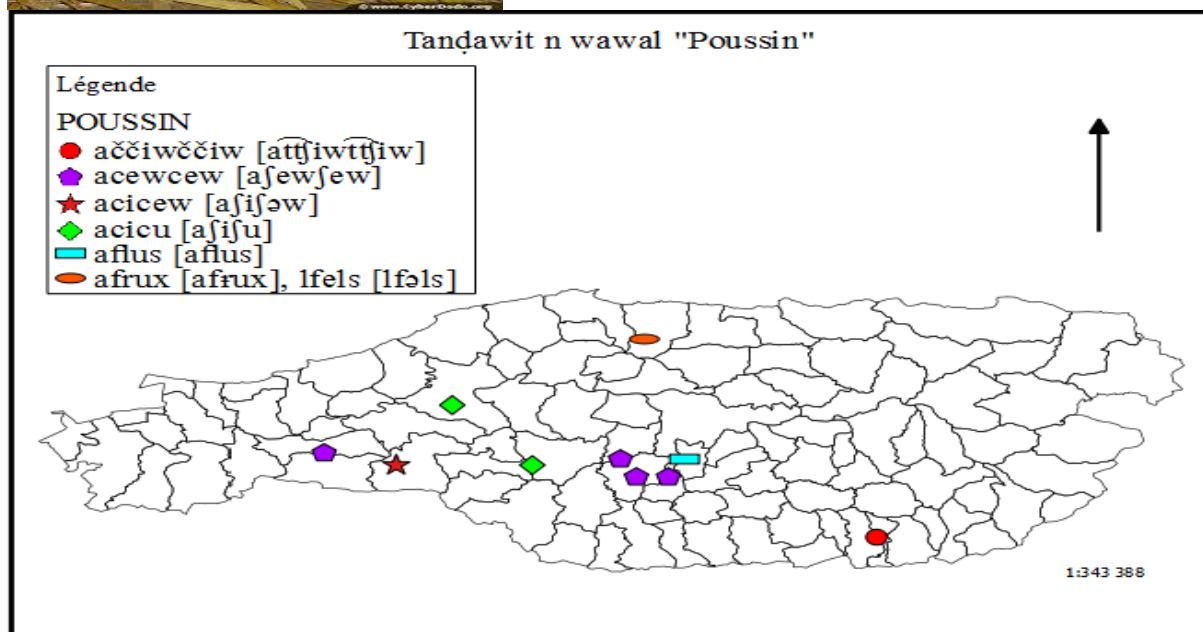

Abeille « Abeille », nemlal-it-id s 04 n tneɗwa. Tanɗa iɛumen s waɗas d [θizizwits] tban-d deg 07 n yidgan. Llant tneɗwa nniɗen maca drus ur ttuqtent ara di tkerɗa-a, tanɗa [θizizwəts], [θizezwəts], d tenɗa [tizizwiθ], yal tanɗa tban-d deg yiwen n wadeg. /ZW/ (Dallet J.M. PP.01).

Ger tamawt: di taddart n Ayt Dawed imesli [θ] di tazwara n yisem yettwanɗaq d [t], imesli [ts] yettwanɗaq [θ].

-Nufa-d ilem “e” yuɣal d tiɣri “i”

Takerɗa tis-38: « Poussin »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedwa n usnamek « Poussin ». Gar 10 n temnaɗin i nefren nufa-d atas n umgired waygar-asent, nemlal-d 07 n tnedwa, tin ieumen s waɗas acewcew, nufa-tt deg 04 n yidgan. Llant tiyeɗ n tnedwa nufa-tent deg sin n yidgan: acicu, acicew. Aɓar-n sen yiwen /CW/ (Dallet J.M. PP.190). Taɗa i d-nufa drus maɗi: aččiwččiw /ČW/ semrasent deg taddart n Ayt Dawed. (D isuddimen s wallus n tergalin n uɓar “CW”).

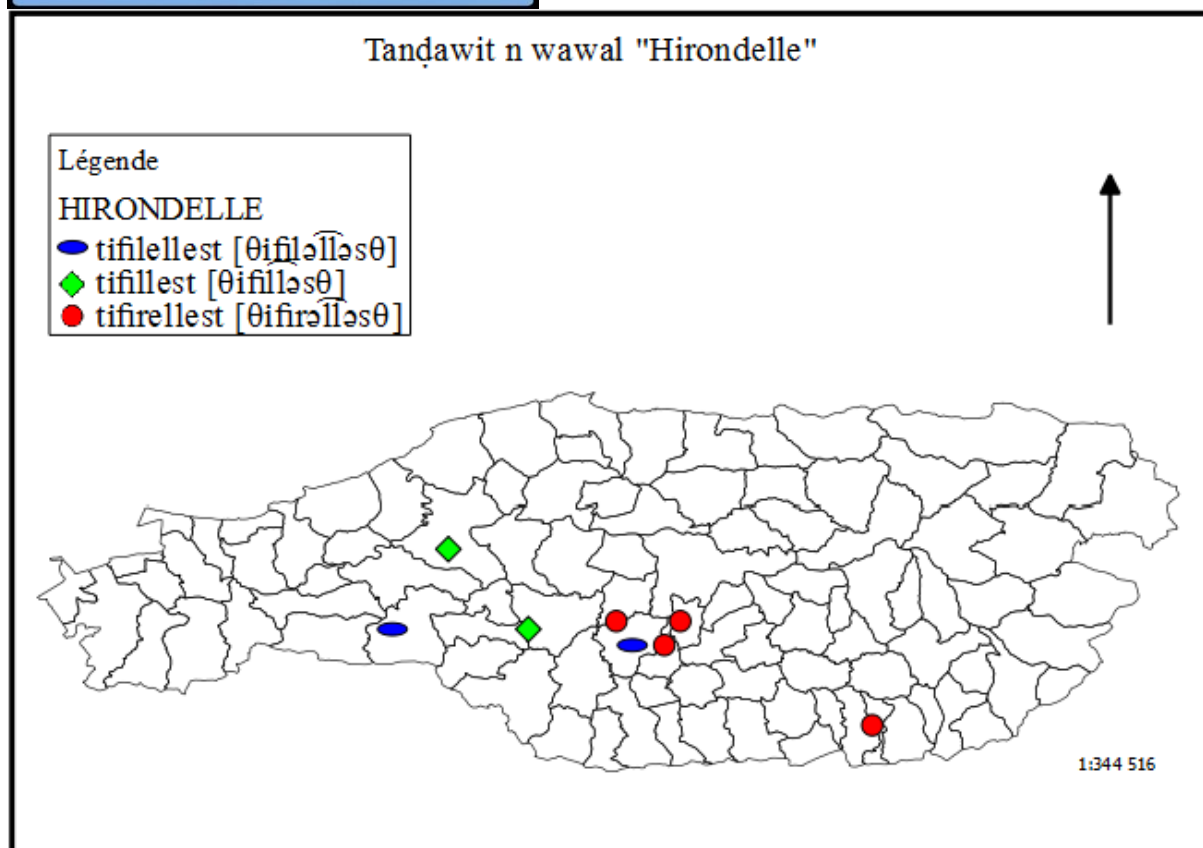
Llant kra n temnaɗin anda i d-nufa semrasen awalen n taerabt; afrux /FRX/ (Dallet PP.190), lfels /FLS/, afluɗ /FLS/. (Sean asalay n taerabt).

Ger tamawt: Llant kra n temnaɗin semrasen snat n tnedwa. Md: taddart n waefir.

Deg tnedwa-agi abeddel yella deg sin n iswiren n tesnilit maca taɗawit yettuqten gar awalen-agi d timsilit: uyru [u] yettwantaq [ew] → [iw] di taggara n yisem : acicu, acewcew, acicew, aččiwččiw di taggara n yisem. Imesli [ʃ] yettwantaq [tʃ]. Md: aččiwččiw.

Deg umawal: afrux, lfels, afluɗ, acicu, aččiwččiw.

Takerḍa tis-39: « Hirondelle »

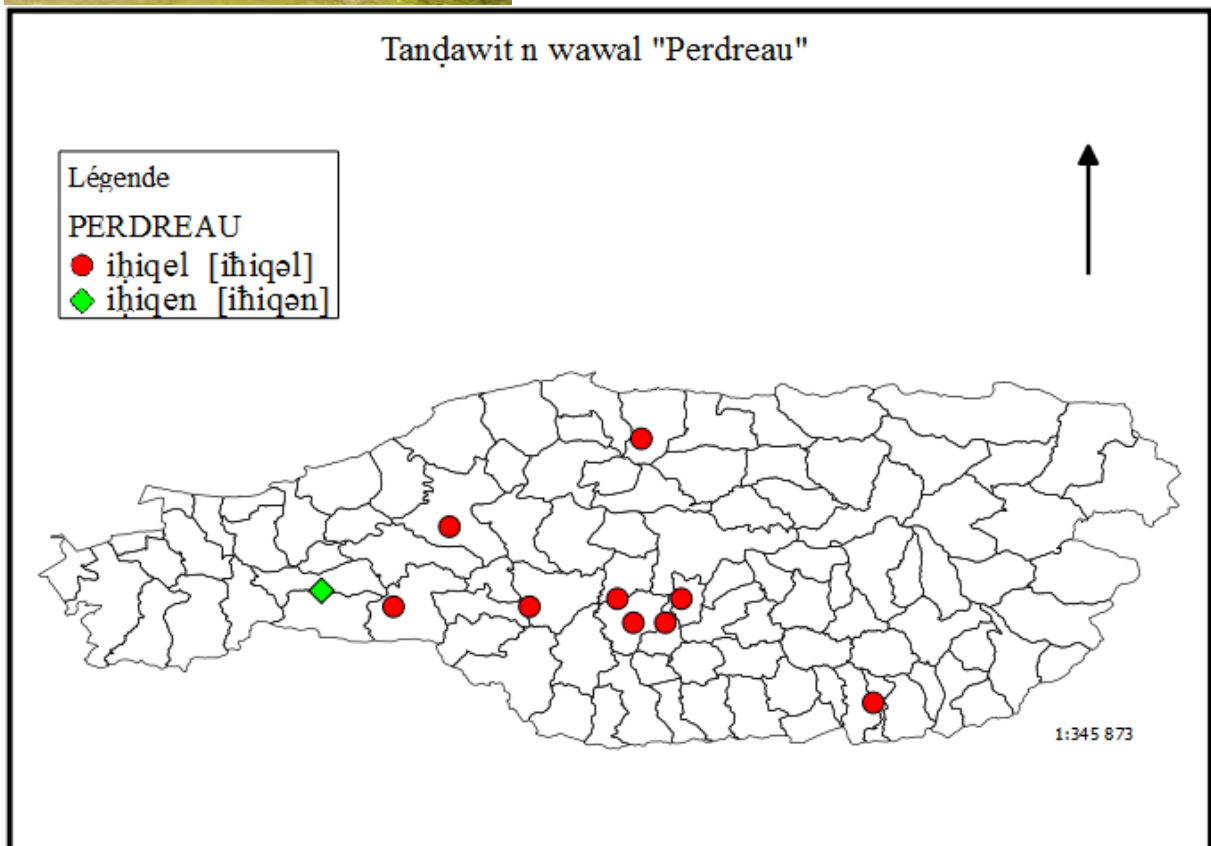
Takerḍa-agi, teskan-d 03 n tneḍwa n usnamek « L'hirondelle », banen-tt-d deg 08 n tudrin. Tanḍa i yeḡwan yeḡf tiyaḍ tifiellest /FRS/ i d-nufa deg 04 n yimekwan n Tizi-Uzzu. Llant tiyaḍ drus maḍi; llant kan deg sin n yimekwan tifillest /FLS/, tifiellest /FLS/ (Dallet J.M. PP.125).

Ger tamawt: tinedwa-agi mgaradent deg temsislit; imesli [l] yettwantaq [r].

Md: [θifi^rəlləsθ]

[θifi^ləlləsθ]

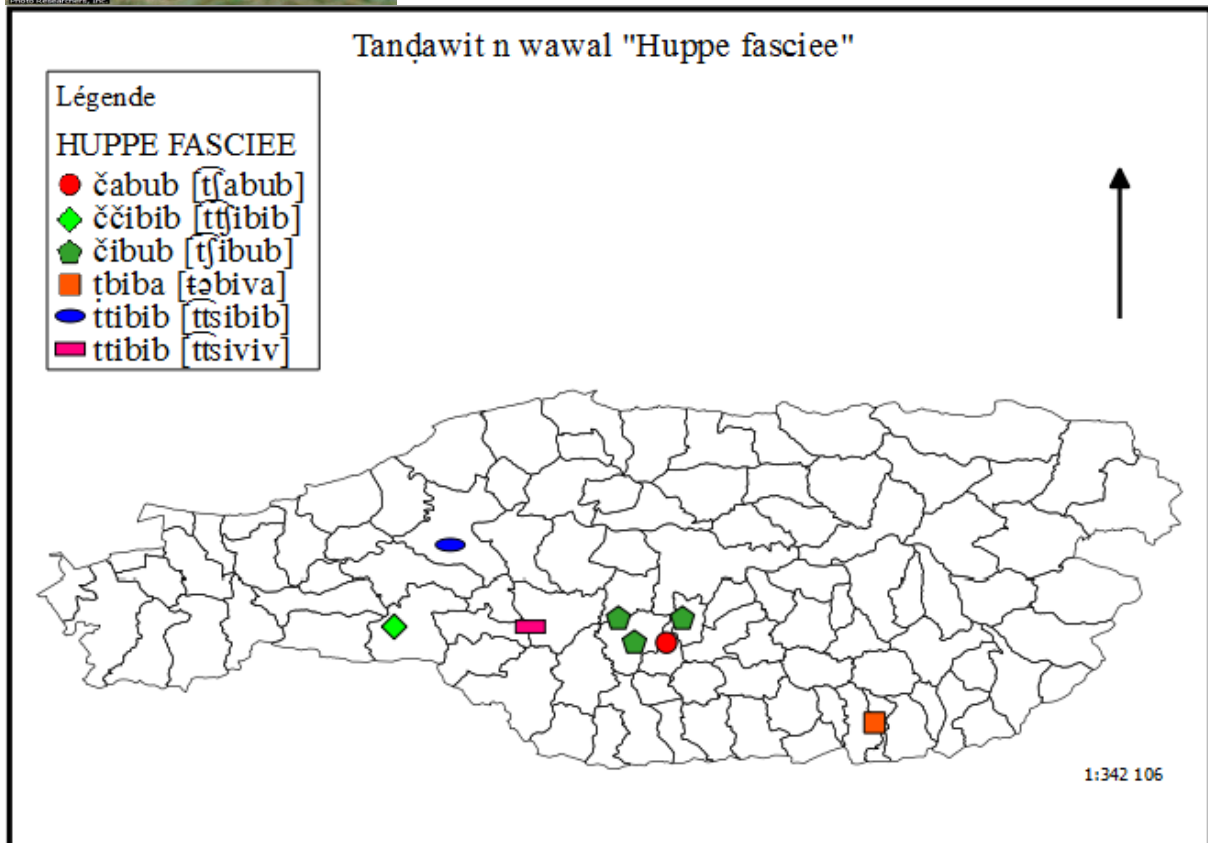
Takerđa tis-40: « Perdreau »

Takerđa-agi, teskan-d tinedwa n uyersiw « Perdreau » tban-d deg 10 n yimukan. nufa-d 02 n tnedwa, tin ieumen tanđa iħiqel [l] /ḤQL/ (Dallet J.M. PP.181) , semrasent deg 09 n yimukan. Tban-d tenđa nniđen anda i d-nufa semrasentt di taddart n Ayt Σefra tawilayt n Bumerdas: iħiqen [n].

Ger tamawt: ur d-nufi ara aṭas umgired gar tudrin i nefren. Amgarad yella di lmenteq: imesli [l] yettwanṭaq [n].

Takerɗa tis-41: « Huppe »

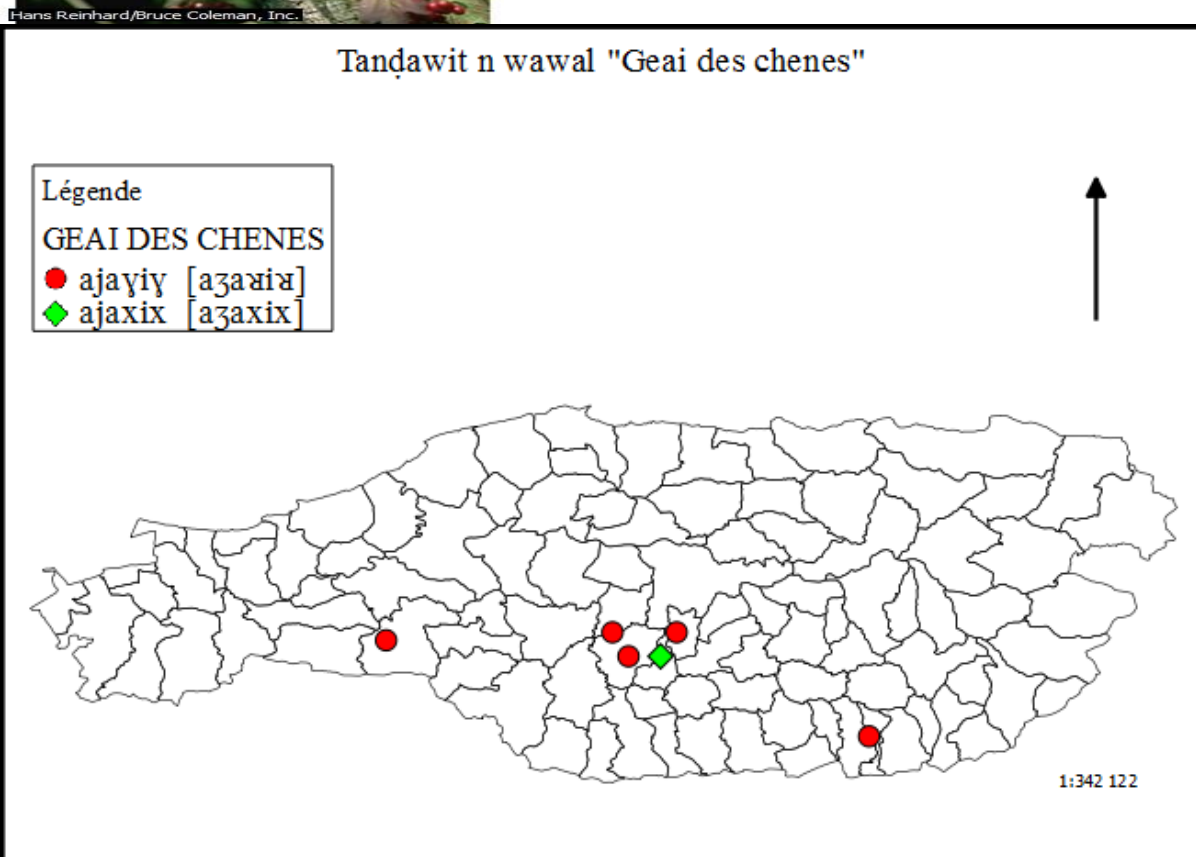

Takerɗa-agi, teskan-d tandawit yellan gar 08 n tudrin. Gar tedgatin i nefren nufa-d aṭas umgired gar-asen. Ayersiw « Huppe » iban-d di tkerɗa-a s 06 n tneɗwa, tin iɛumen s waṭas d tanɗa Ččibib [tʃʃibib] tban-d deg 03 n yimekwan n Tizi-Uzzu, maca tinedwa ttibib [tsibib], ččibub [tʃʃibub], ttibib [tsiviv], ččabub [tʃabub], ɓbiba [ɓɓiva] nufa-tt drus maɗi yal tanɗa tban-d deg yiwet n taddart. /CB/ (Dallet J.M. PP.126).

Ger tamawt: Imesli [tt] di tazwara n yisem yettwanɗaq [tʃ]. Di taggara n wawal imseli [b] yettwanɗaq [v]. Imesli [tt], [tʃ] yettwanɗaq d [t]. Md: [ɓɓiva] di taddart n Ayt Dawed.

Deg tesnalɣa yella ubeddel deg teɣri tamezwarut « i » tuɣal d « a », uɣru « u » di taggara n yisem yuɣal d « i ». (Isem “huppe” semman-as ɣef şşut-is).

Takerða tis-42: « Geai des chênes »

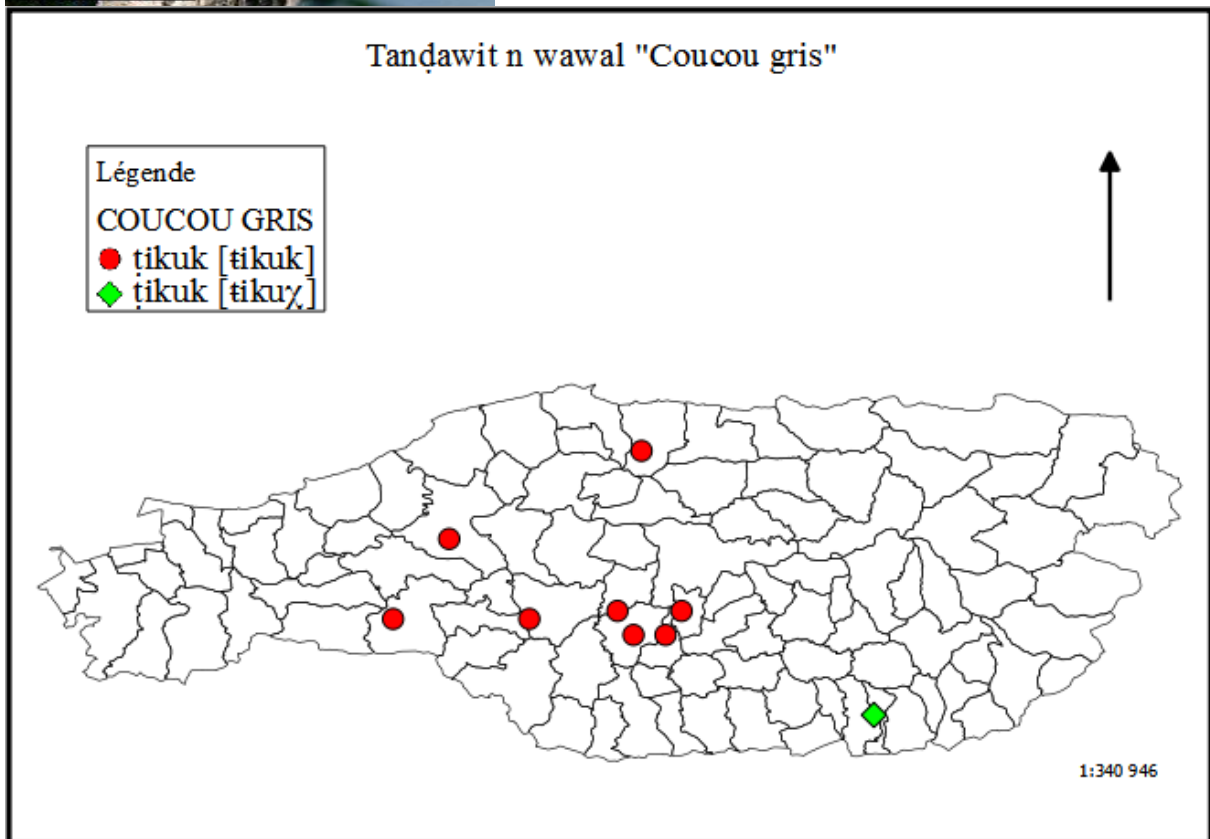
Takerða-agi, teskan-d tanðawit n uyersiw «Geai des chênes». Nufa-d semrasen snat n tneḍwa deg 06 n yidgan. Tanða ajayiy /JI/ (Dallet J.M. PP.114) d tin i eumen s waṭas, tban-d deg 05 n tedgatin, ma yella d tanða ajaxix /JX/ nufa-tt drus maḍi ala deg yiwet n taddart. (Isem-agi semman-as yef şşut-is).

Ger tamawt: ulac aṭas umgired gar-asen ala di lmenteq; imesli [ʁ] yettwanṭaq d [x] di taddart n Ugni Buffal.

Md: [aʒaʁiʁ]

[aʒaxix]

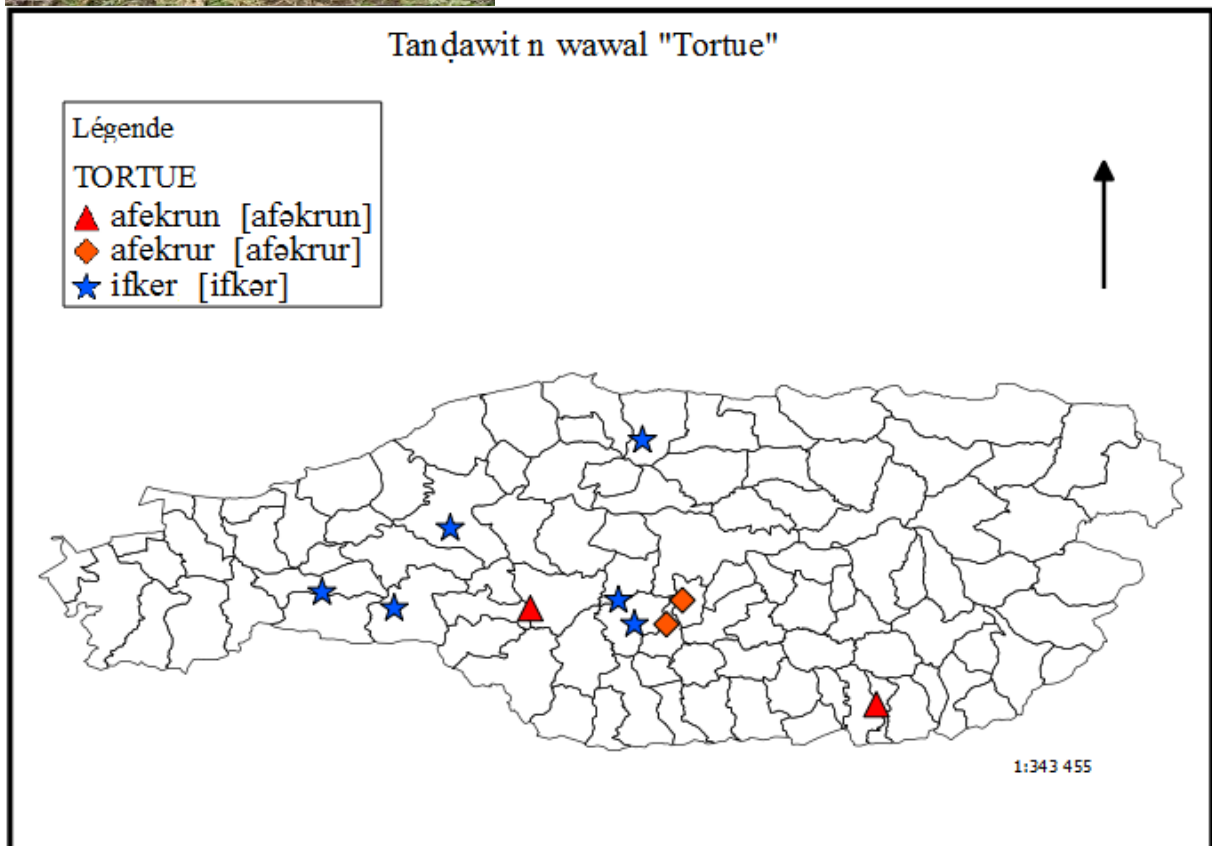
Takerđa tis-43: « Coucou »

Takerđa-agi, teskan-d tanđawit yellan gar 09 n tedgatin . Asnamek n « Coucou » iban-d s 02 n tneđwa, tin i eumen s wačas d tanđa [tikuk] semrasentt deg 08 n tudrin, ma yella d tanđa [tikux] drus mađi ala deg yiwet n taddart. Tineđwa-agi seant yiwen n użar /TK/ (Dallet J.M. PP.55).

Ger tamawt: amgarad iban-d di lmenteq; imesli [k] yettwantaq d [χ] di taddart n Ayt Dawed “At Yanni”. (Isem “coucou” semman-as yef ssut-is).

Takerɗa tis-44: « Tortue »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedɗa n uyersiw « Tortue ». Nufa-d 04 n wawlen mgaraden deg umawal d temsislit, isem-agi nufa-t-id deg 10 n yimukan. Gar tnedɗa i yettuqten tanɗa **ifker** nufa-tt-id deg 06 n yimekwan. Llant tiyeɗ n tnedɗa maca drus maɗi: afekrun, afekrur. Tinedɗa-agi seant yiwen n uɓar. /FKR/ (Dallet J.M. PP.237)

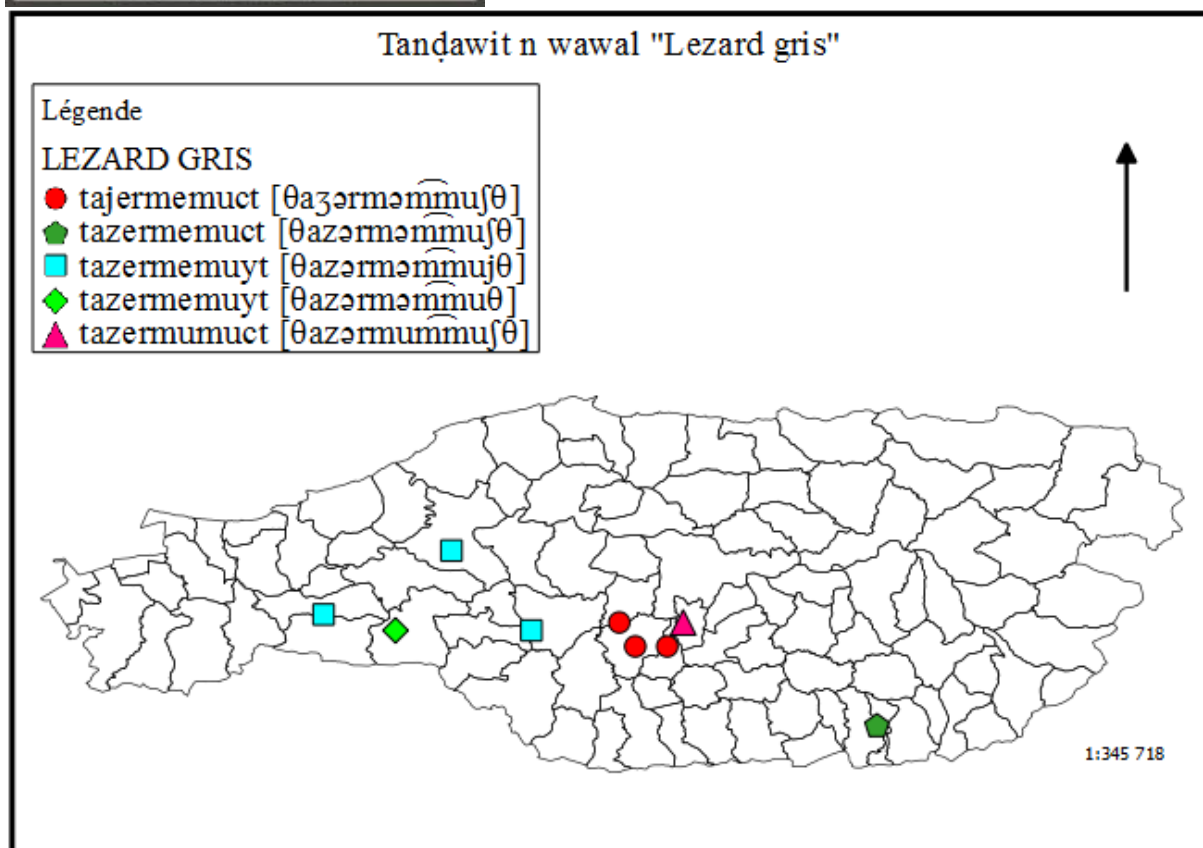
Ger tamawt: sin n yimediyaten ineggura sean asalay n taɛrabt.

Di lmenteq nufa-d imesli [n] di taggara n yisem yettwantaq [r].

Md: Afekrun [n]

Afekrur [r]

Takerđa tis-45: « Lézard gris »

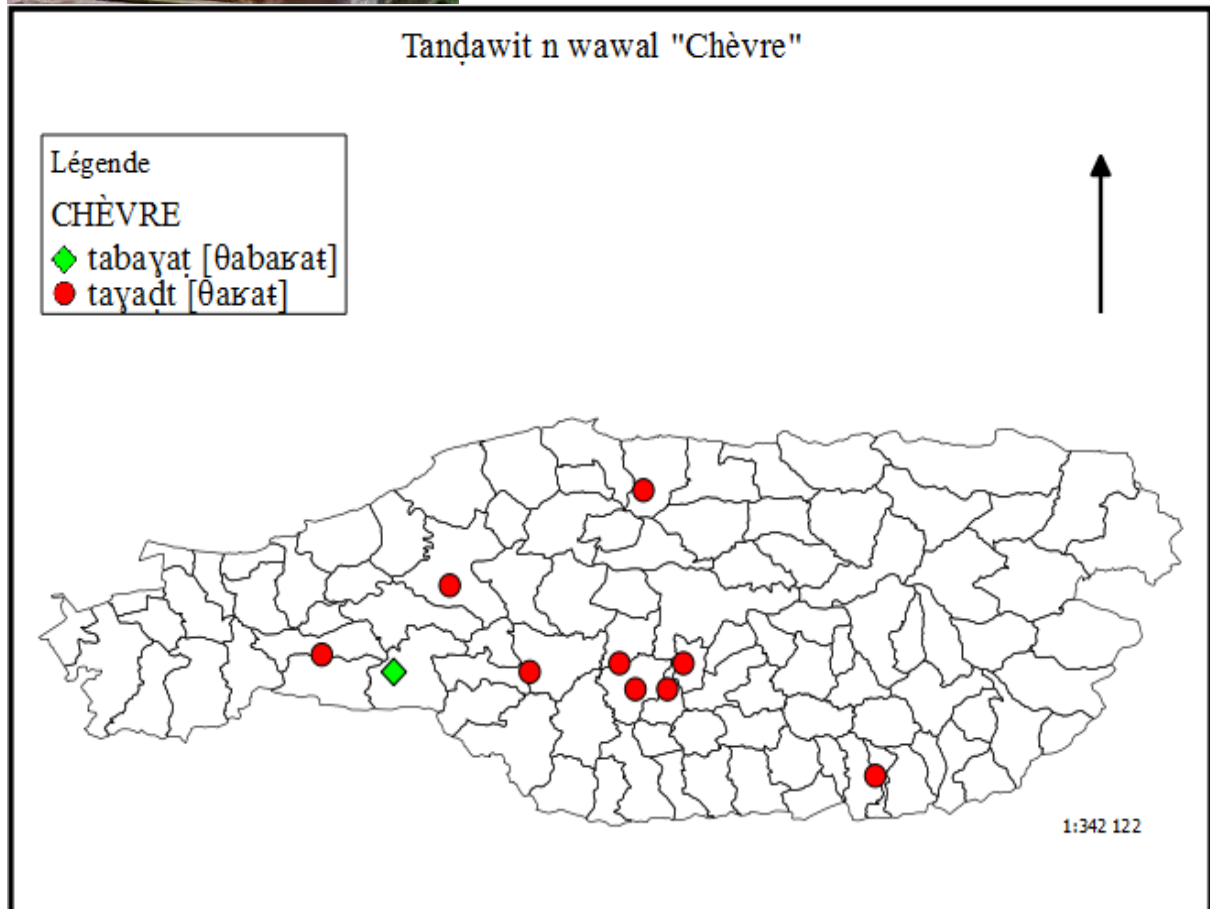
Takerđa-agi, teskan-d tinedwa n usnamek « Lézard gris » i d-ibanen deg 09 n yimekwan. Nufa-d 04 n tnedwa mgaradent deg temsislit, aẓar d usalay. Tanđa tazermemuyt /ZRM/ d nettet i d-yufraren di tkerđa-a, tban-d deg 04 n yimekwan. Tanđa tajermemuct /JRM/ tban-d deg 03 n yimukan. Llant tiyeđ drus mađi ur eument ara aṭas/ZRM/: tazermemuct, tazermumuct (+ “c” asenfalay). Yal tanđa nufa-tt deg yiwen n wemkan.

Ger tamawt: tanđawit tamsislayt tban-d deg yimesli [z] yettwaṭaq d [j].

Md: [θaʒərməmmujθ], [θazərməmmujθ], [θaʒərmumuθ], [θaʒərməmuθ].

3- Tikerḍiwin tilyawiyin

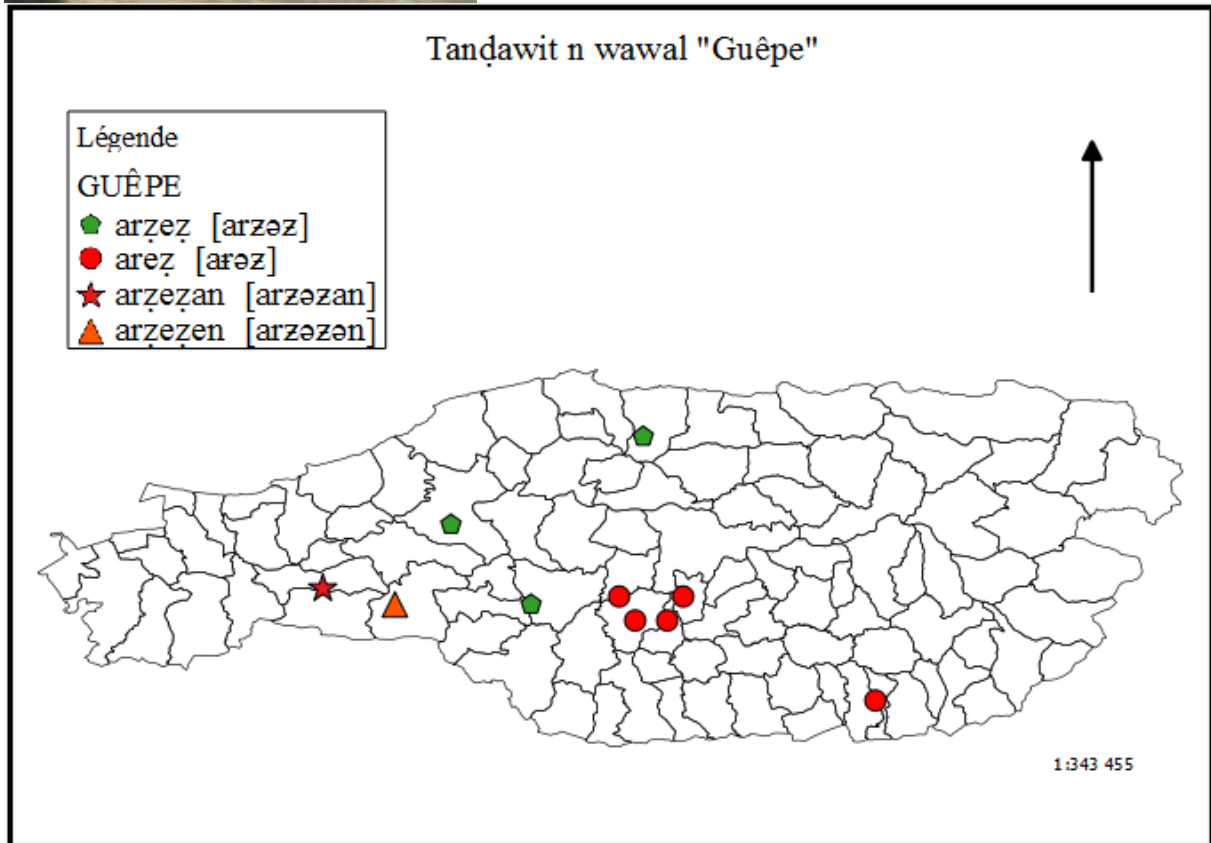
Takerḍa tis-46: « Chèvre »

Takerḍa-a, teskan-d tanḍawit n usnamek « Chèvre ». Nufa-d snat n tneḍwa gar 10n tedgatin i nefren. Tanḍa i d-yufraren s waṭas d **tayaḍt** {tar1ar2t}, nufa-t-id di 09 n tedgatin tjemmel-d akk timnaḍin i nefren. Anagar deg yiwen n wadeg i d-nemlal tanḍa **tabayaṭ** {tabar1ar2} i d-nufa di taddart n Ayt Σli Caebet Leamer. / ΓΤ/ (Dallet J.M. PP.43).

Ger tamawt: timerna n yimesli [b] i yisem tayaḍt. Md: tabayaḍt (+ « b » asenfalay).

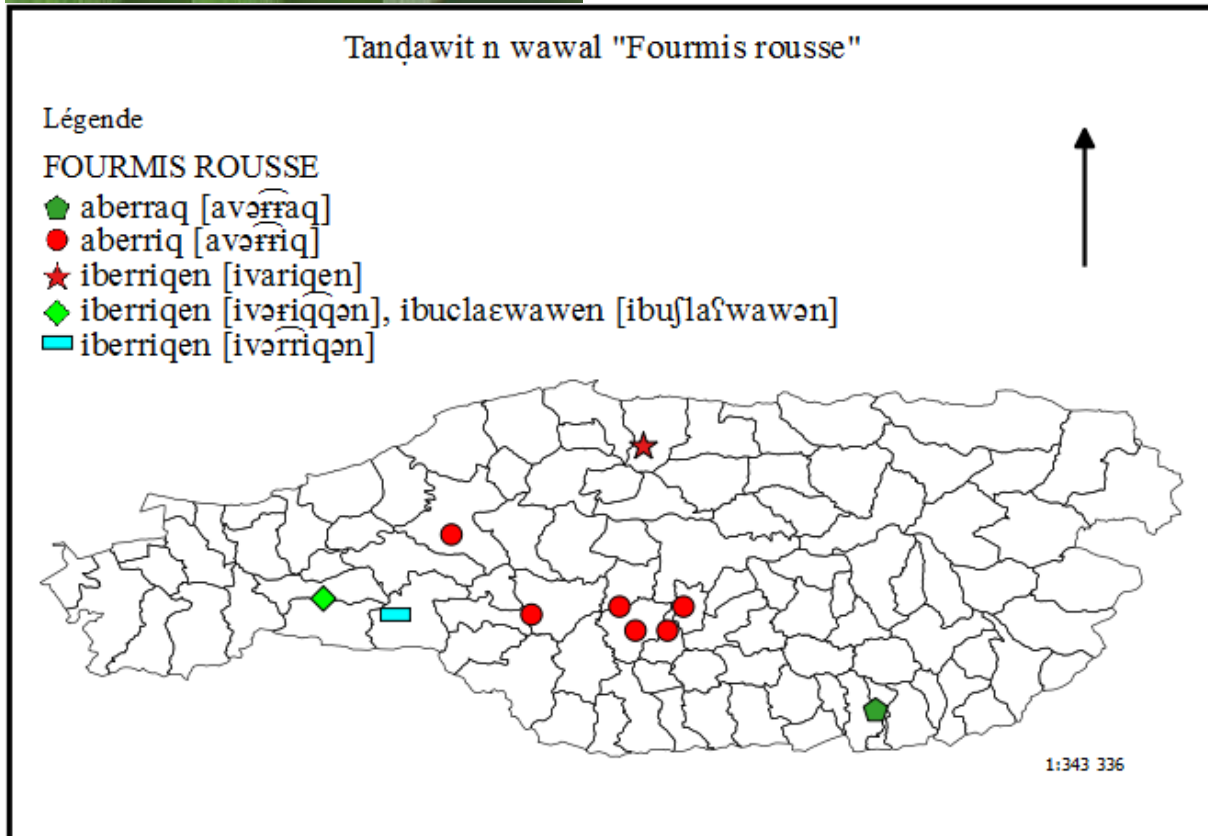
Takerɗa tis-47: « Guêpe »

Abɛɛɛuc « Guêpe », nemlal-it-id s 04 n tnedɗa i yiɛɛan yiwen uɓar /RZ/ (Dallet J.M. PP.121) maca mxalafen di talɣa. Tanda i ttuqten s waɗas d arɛz {ar1r2}, nufa-t deg 05 n yidgan. Tella tnda nniɗen arɛɛz (d asuddem asenfalay s wallus n tergalt “z”) {ar1r2(e)r2}tban-d deg 03 n yidgan. Ma yella d tinedɗa arɛɛzan {ar1r2(e)r2an}, arɛɛzen {ar1r2(e)r2en} (arɛɛzen d talɣa n usget). Yal tnda tban-d deg yiwet n taddart.

Ger tamawt: tnda “arɛɛzan” tettban-d tesa talɣa n usget lamaena di taddart n Ayt Σfra di twilayt n Bumerdas amselyu yefka-d talɣa n wasuf.

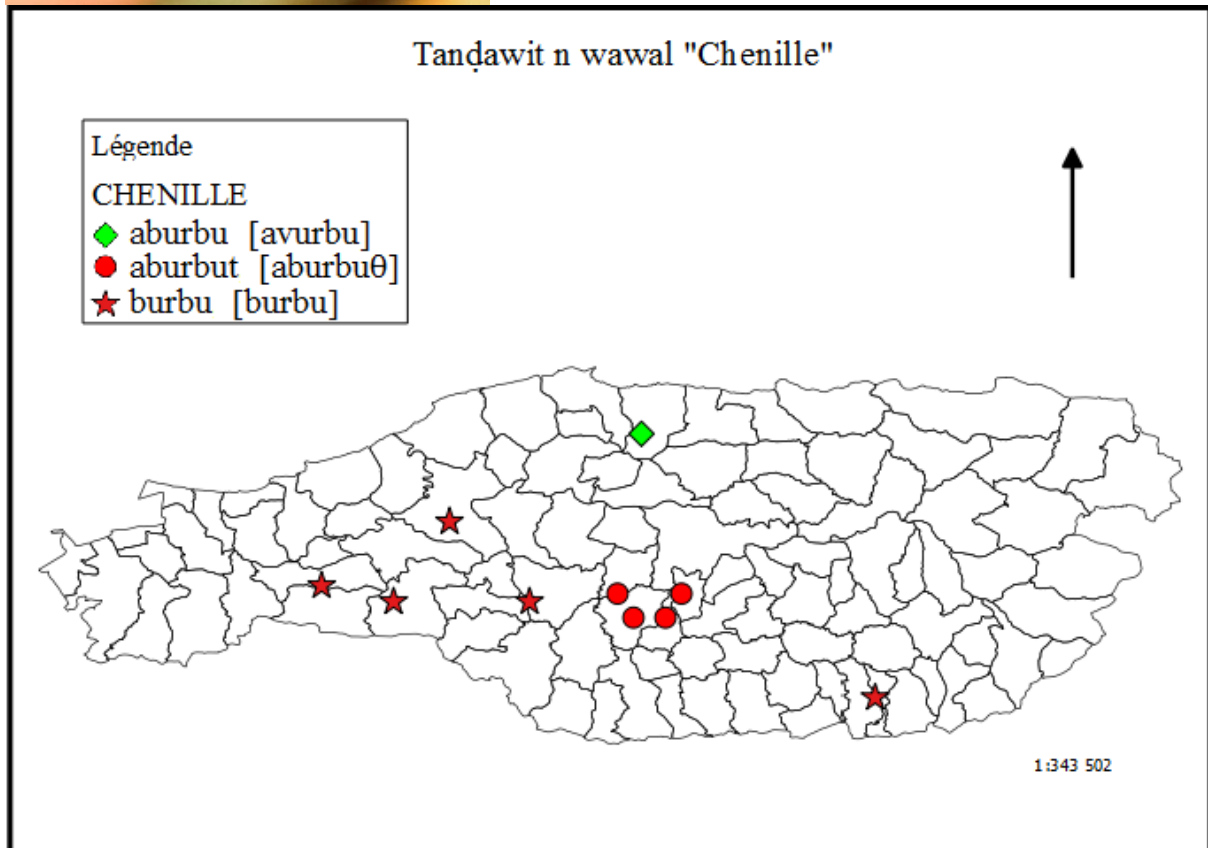
Takerḍa tis-48: « Fourmis rousse »

Gar 10 n temnaḍin i nefren, nemlal-d 04 n tneḍwa, tin i εumen s waṭas d tanḍa aberriq {ar1(e)r2r2ir3} nemlal-itt-id deg 06 n tedgatin. Nufa-d tanḍa nniḍen aberraq {ar1(e)r2r2ar3} nemlal-itt-id deg yiwen n wadeg. Tineḍwa nniḍen ibarriqen {ir1ar2r2ir3en}, iberriqen {ir1(e)r2r2ir3en} nufa-tent deg yiwen n wadeg, fkan-d talya n usget.

Tanḍa **ibucławawen** (talya n usget), anagar deg yiwen n wadeg i tt-id-nemlal (tanḍa-agi tban-d deg umawal).

Takerɗa tis-49: « Chenille »

Takerɗa-agi, teskan-d tanɗawit yellan gar 10 n tudrin. Tineɗwa n usnamek « Chenille » banent-d s 03 n wawalen mgaraden deg temsislit d usalay maca aɓar-n sen yiwen /BRB/ (Dallet J.M. PP.43). Tineɗwa i ɗumen d burbu, aburbut nemlal-itent-id s waɗas gar 04 yer 05 n yimekwan. Tella tenɗa nniɗen semrasent maca ur tetɗuqet ara : aburbu [avurbu]

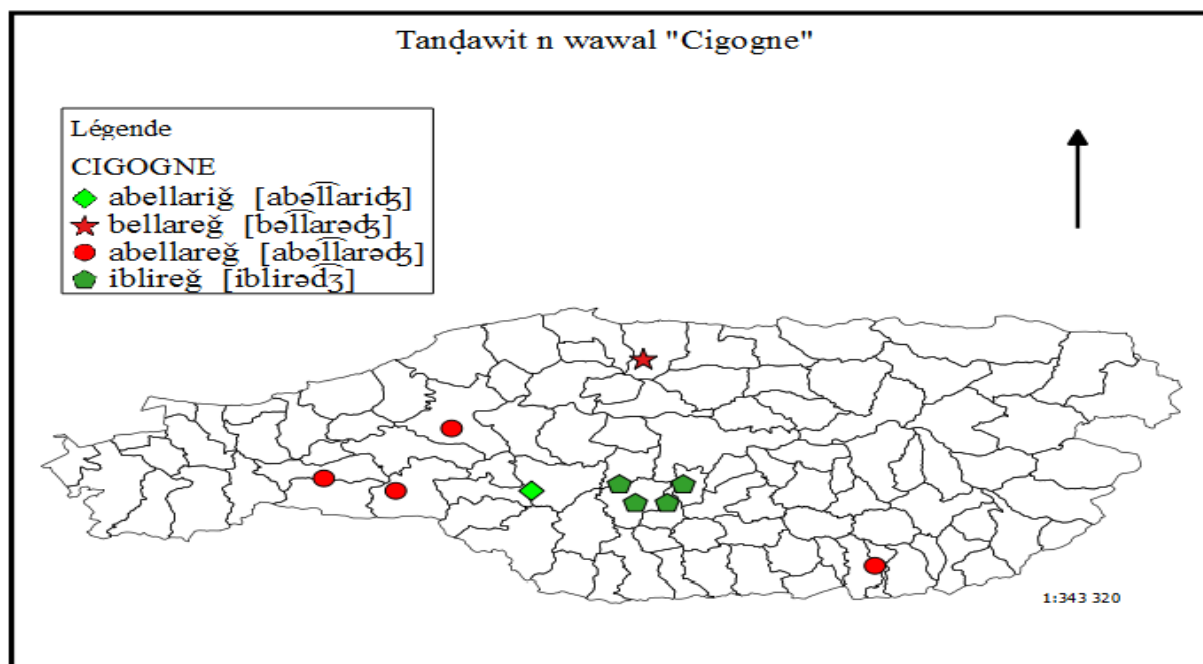
Ger tamawt: tanɗawit tban-d di talya:

- Felluy n teyri “a” di tazwara n yisem.
- Timerna n « t » di taggara n yisem (+ “t” asenfalay)

Md: ØburbuØ {r1ur2r1u} aburbut {ar1ur2r1ut} aburbuØ [avurbu] {ar1ur2r1u}

Nufa-d yiwen umgired di temsislit; imesli [b] yettwantaq [v]. Md: [avurbu]

Takerða tis-50: « Cigogne »

Takerða-agi, teskan-d tinedwa n yisem n uyersiɥ « Cigogne ». Nufa-d 04 n tnedwa deg 10 n tudrin, aẓar-nsen yiwen /BLRĞ/ (BLRJ: Dallet J. M. PP. 45) maca mgaraden deg usalay. Gar tenɗiwin i yettuqten awal iblireğ, abellareğ i d-yufraren di tkerða-agi, yal tanða tban-d deg 04 n tedgatin. Llant tnedwa nniɗen bellareğ, abellariğ nufa-tent drus maɗi.

Ger tamawt : yettban-d ubeddel deg usalay:

- Təlluy n teɣri « a » di tazwara n yisem.
- Abeddel n teɣri « a » di tazwara ɣer « i ». Ilem « e » di tlemmast d tagara n yisem ibeddel ɣer « i ».

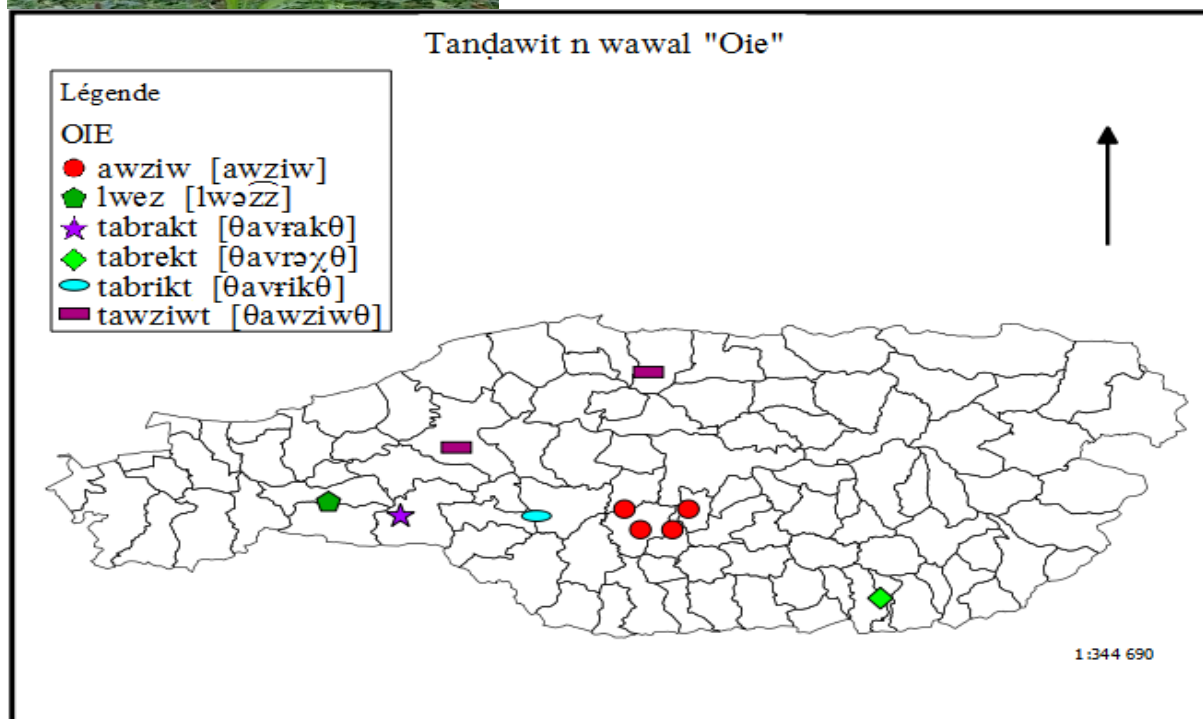
Md: Øbellareğ {r1(e)r2r2ar3(e)r4}

Iblireğ {ir1r2ir3(e)r4}

Abellareğ {ar1(e)r2r2ar3(e)r4}

Abellariğ {ar1(e)r2r2ar3ir4}

Takerda tis-51: « Oie »

Takerda-agi, teskan-d tinedwa n uyersiw « Oie ». Gar 10 n temnaḍin i nefren nufa-d 06 n tnedwa i yemgaraden deg temsislit d umawal, tin iεumen s waṭas tanḍa **awziw** d amalay nufa-tt-id deg 04 n yimukan di Tizi-Uzzu. Tanḍa **tawziwt** d unti tban-d deg 02 n tedgatin n Bumerdas. Tella tanḍa nniḍen maca ur tettuqet ara **lwez** tesεa talya n usget tban-d deg taddart n Ayt Sefra Bumerdas. Tinedwa-agi εeant yiwen n uẓar /WZ/ (Dallet J.M. PP.170).

Tinedwa tabrikt, tabrekt, tabrakt ur ttuqtent ara aṭas di tkerda-a, yal tanḍa nufa-tt-id deg yiwen n wadeg. Sεant yiwen n uẓar /BRK/ maca mgaradent deg usalay.

Ger tamawt: di lmentεeq nufa-d imesli [r] yettwanṭaq [r].

Md: [θavrikθ], [θavrakθ], [θavrəkθ].

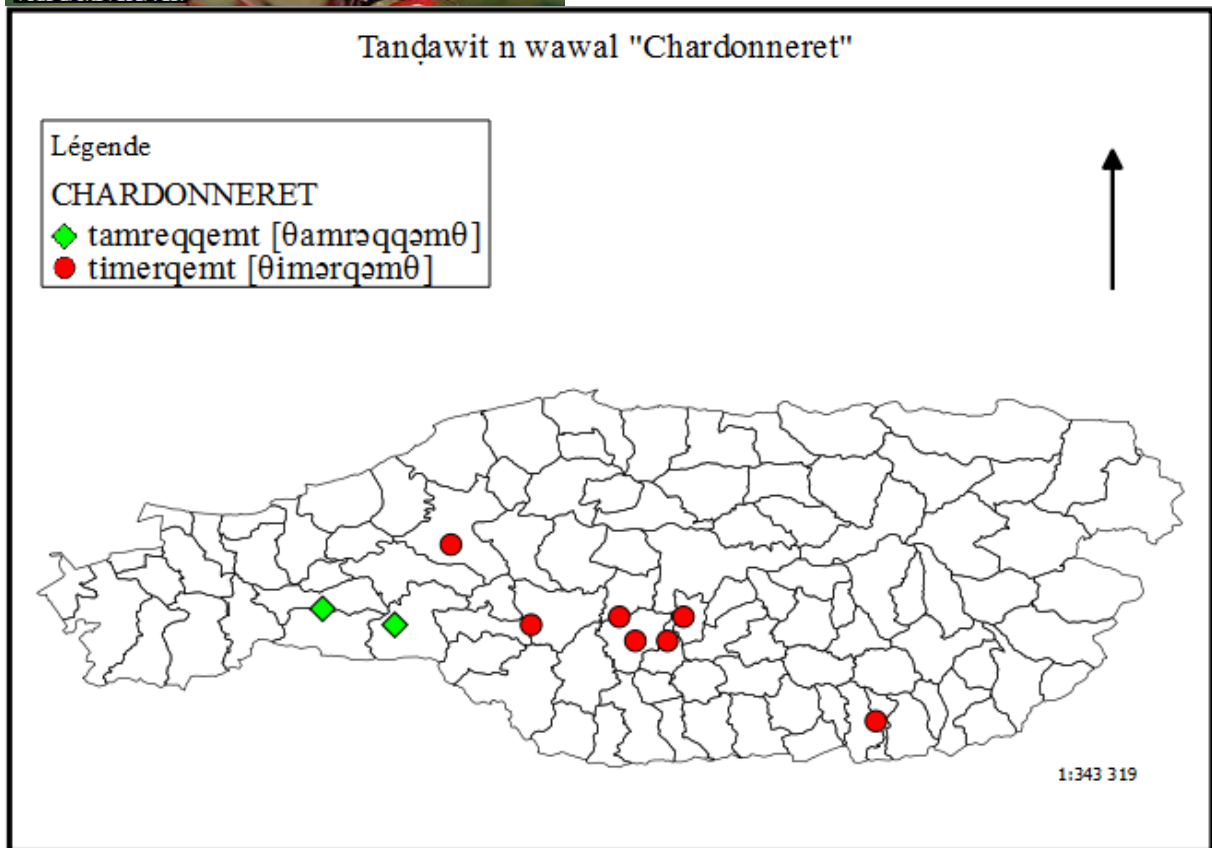
Tiyri [i] → [a] → [e]:

Md: Tabrikt {tar1r2ir3t}

tabrakt {tar1r2ar3t}

tabrekt {tar1r2(e)r3t}

Takerða tis-52: « Chardonneret »

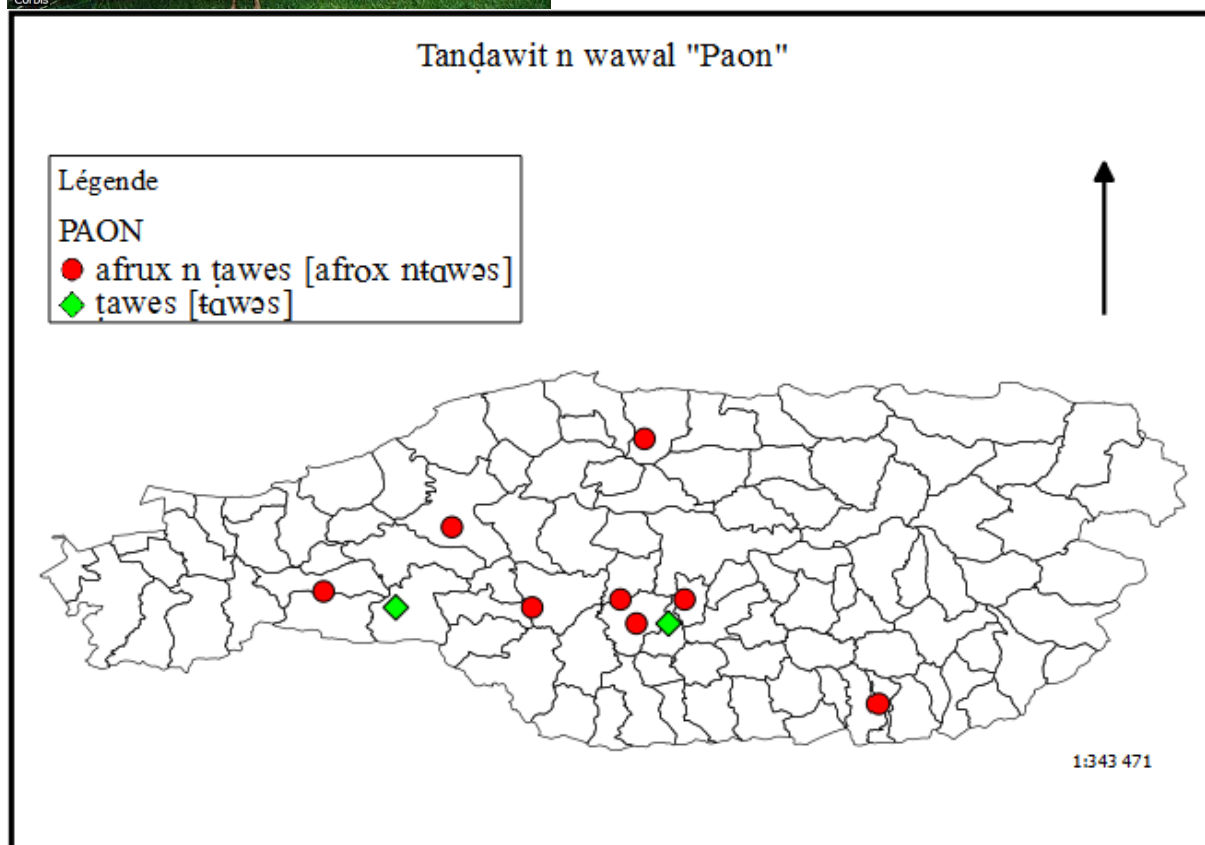
Takerða-a, teskan-d tinedwa n uyərsiw « Chardonneret ». Nufa-d snat n talýiwin mgaradent deg usalay maca aẓar-nsent yiwen /RQM/ (Dallet J.M. PP.41). Banent-d deg 09 n yimukan. Tanða ieumen d **timerqemt** nufa-tt-id deg 07 n temnaḍin, maca tanða **tamreqqemt** nufa-tt deg yiwen n wadeg.

Ger tamawt : ismawen uddisen s tmerna n uwšil « am » di tazwara n yisem i umyag «rqem». Abeddel yettban-d di tiyri tamezwarut « i » tuyal d « a ».

Md: **timerqemt** {tim(e)r1r2(e)r3t}

tamreqqemt {tamr1(e)r2r2(e)r3t}

Takerɗa tis-53: « Paon »

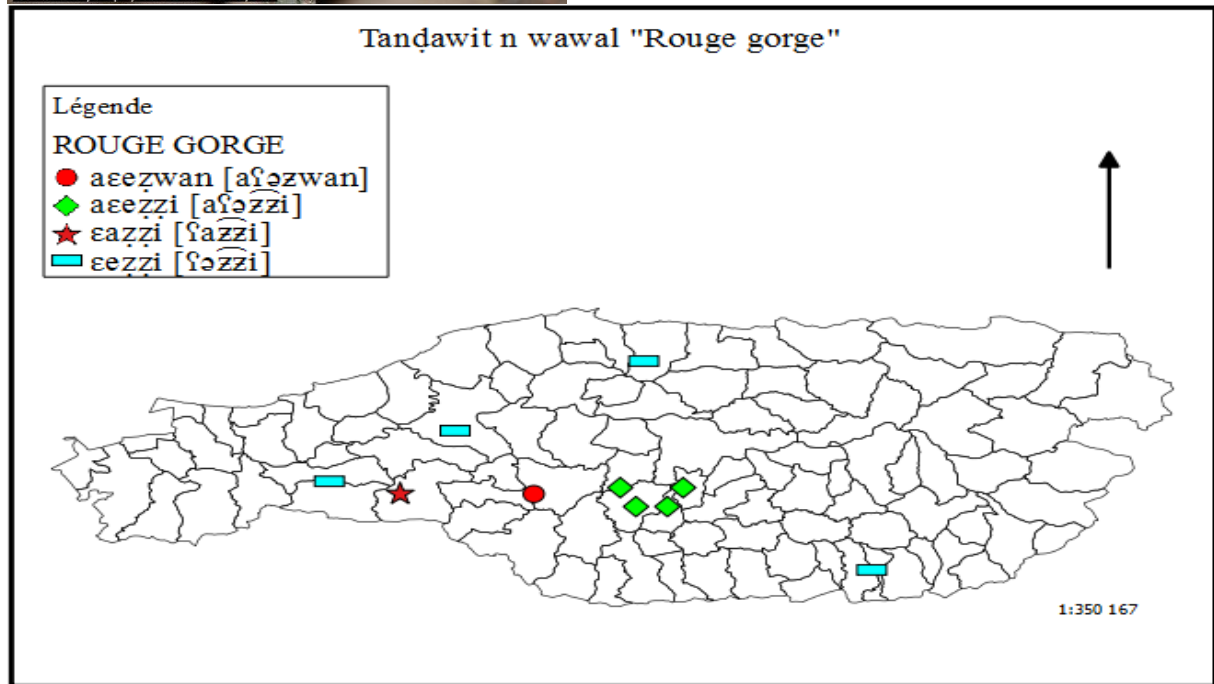

Takerɗa-a, teskan-d tanɗawit yellan gar 10 n tudrin. Asnamek n ufrux « Paon » iban-d s 02 n tnedɗwa, tin i eumen s waɗas d tanɗa afrux n ɗawes /FRX/ ɗWS/ nufa-d semrasent deg 08 n yidgan.

Tanɗa ɗawes /ɗWS/ (Dallet J.M. PP.176) tban-d deg sin yidgan.

Ger tamawt: gar imedyaten-agi yella umgired deg talɣa; tanɗa tamezwarut d isem uddis (isem+n+isem). Ma yella tanɗa tis snat d isem aherfi.

Takerḍa tis-54: « Rouge gorge »

Takerḍa-agi, teskan-d tinedwa n ufrux « Rouge gorge ». Gar 10 n tedgatin i nefren nufa-d 04 n tnedwa, tid iεumen di tkerḍa-a : “aεεḥzi, εεzi” yal tanḍa nufa-tt deg deg 04 n yimukan. Llant tiyaḍ drus maḍi llant deg yiwen n wadeg: εazzi, aεεḥwan

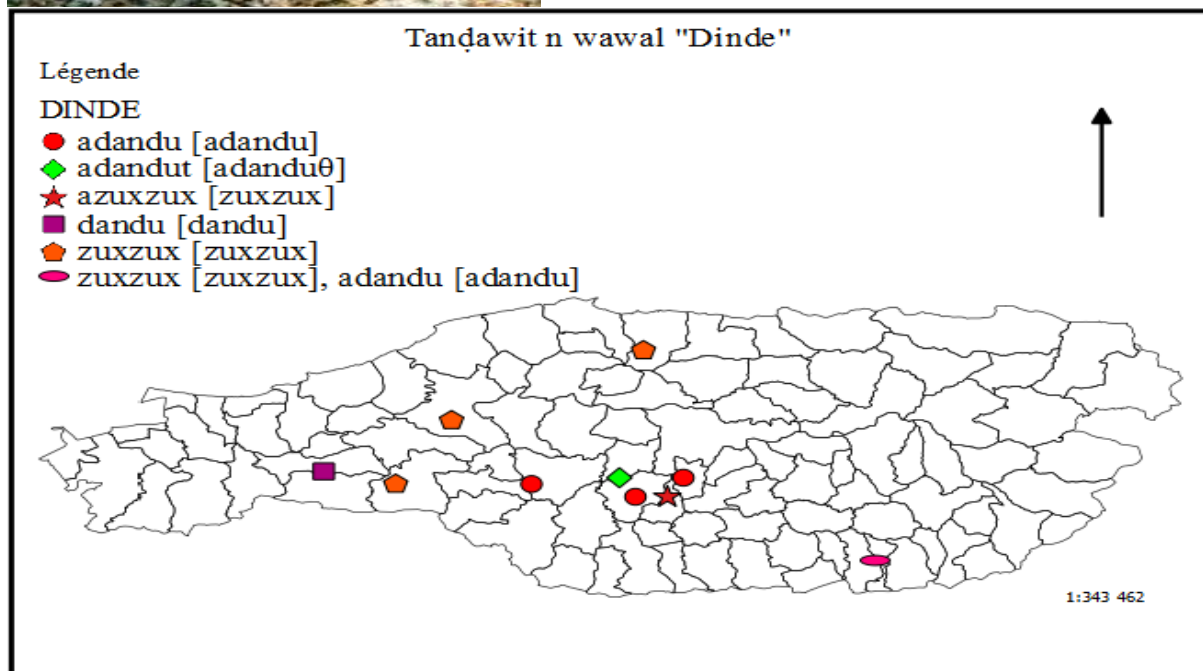
Ger tamawt: tinedwa-agi seant yiwen n uẓar /ΣZ/ (Dallet J.M. PP.215) maca mgaradent deg usalay:

- Tεlluy n teẓri tamezwarut « a ».
- Abeddel n yilem « e » yer teẓri « a ».
- Timerna n “wan” (+ “wan” asenfalay) di taggara n yisem di taddart n Birru, talya-agi n yisem “aεεḥwan” yezzifet.

Md: Øεazzi aεεḥzi Øεεzi aεεḥwan

{r1ar2r2i} {ar1(e)r2r2i} {r1(e)r2r2i} {ar1(e)r2wan}

Takerɗa tis-55: « Dinde »

Takerɗa-agi, teskan-d tinedɗa n uyɛrsiw « Dinde ». Nufa-d 05 n wawalen mgaraden deg umawal d tesnalɣa, tban-d deg 10 n yimukan.

Tanɗa: Øzuxzux {r1ur2r1ur2}

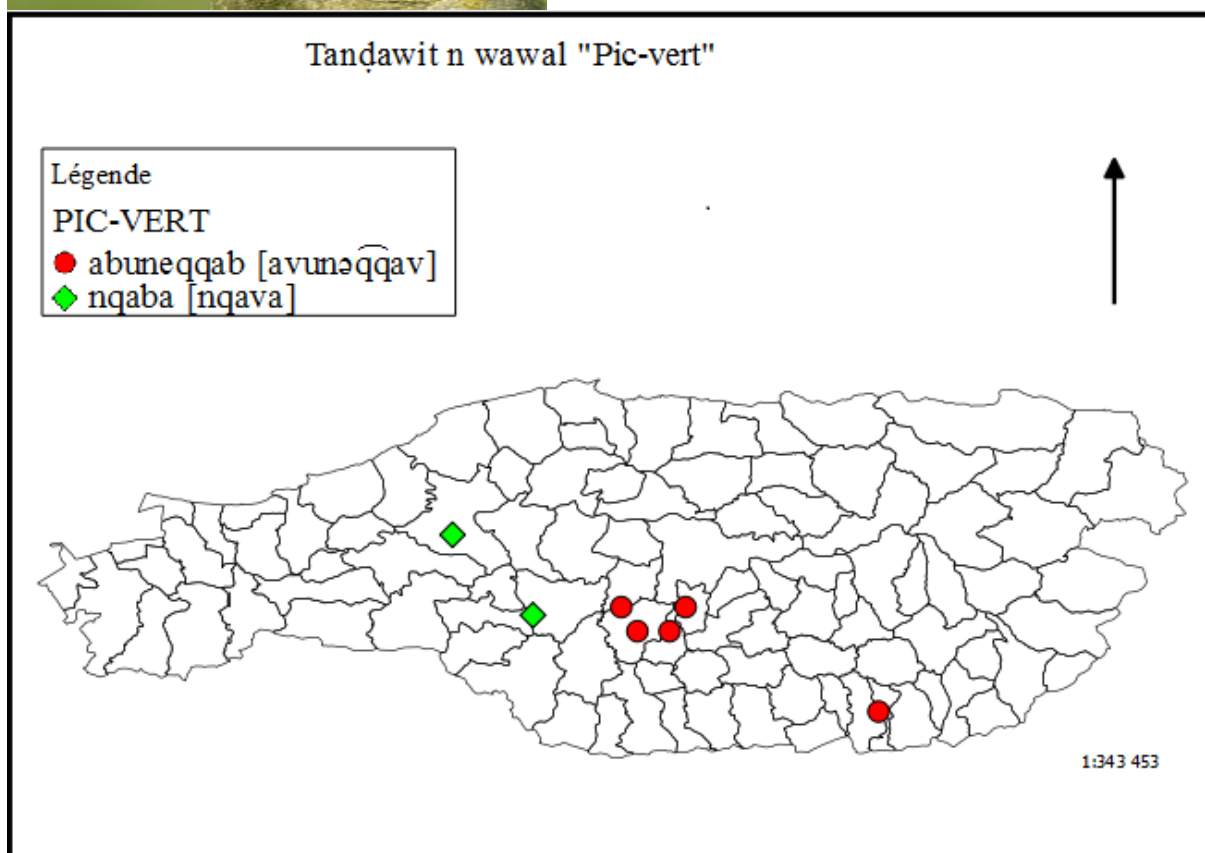
Azuxzux {ar1ur2r1ur2}

- Felluy n teɣri “a” di tazwara n yisem.

/DN/: ØdanduØ {r1ar2r1u} AdanduØ {ar1ar2r1u} Adandut {ar1ar2r1ut}

- Deg yismawen-agi, nufa-d yelluy n teɣri “a” di tazwara n yisem.
- Timerna n « t » di tagara n yisem. (+ « t » asenfalay)

Takerḍa tis-56: « Pic-vert »

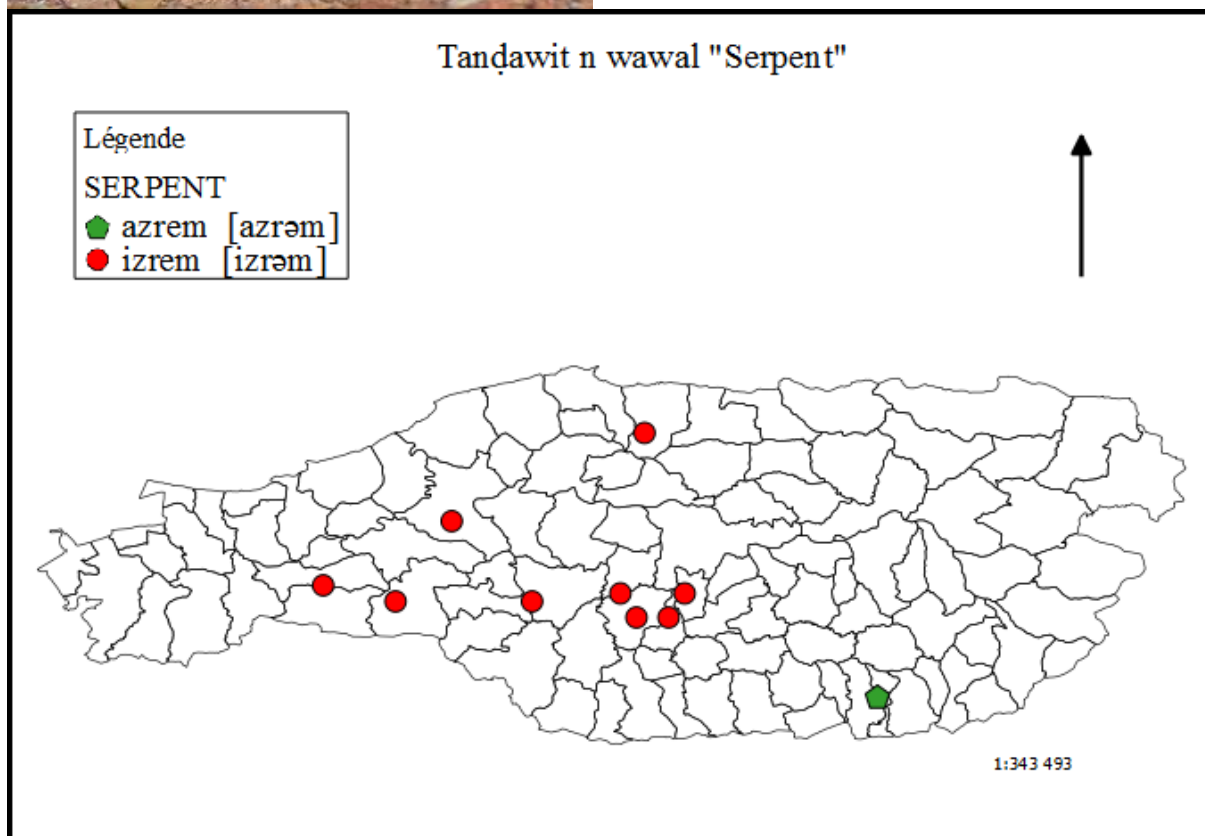
Takerḍa-a, teskan-d tinedwa n usnamek « Pique vert ». Nufa-d s 02 talɣiwin deg 07 n yimukan mgaradent deg usalay. Gar tnedwa i yettuqten tanḍa abuneqqab /BNQB/ (Dallet J.M. PP.183), nufa-d semrasentt deg 05 n yidgan.

Tanḍa nqaba /NQB/ tban-d deg sin yimukan.

Ger tamawt: Abuneqqab {abur1(e)r2r2ar3} (bu+nqeb= asuddim).

Nqaba {r1r2ar3a}

Takerɗa tis-57: « Serpent »

Takerɗa-a, teskan-d tinedɗa n usnamek « Serpent ». Gar 10 n tedgatin i nefren nufa-d snat n tnedɗa seɛn yiwen n uɓar /ZRM/ (Dallet J.M. PP.222), mgaradent deg usalay.

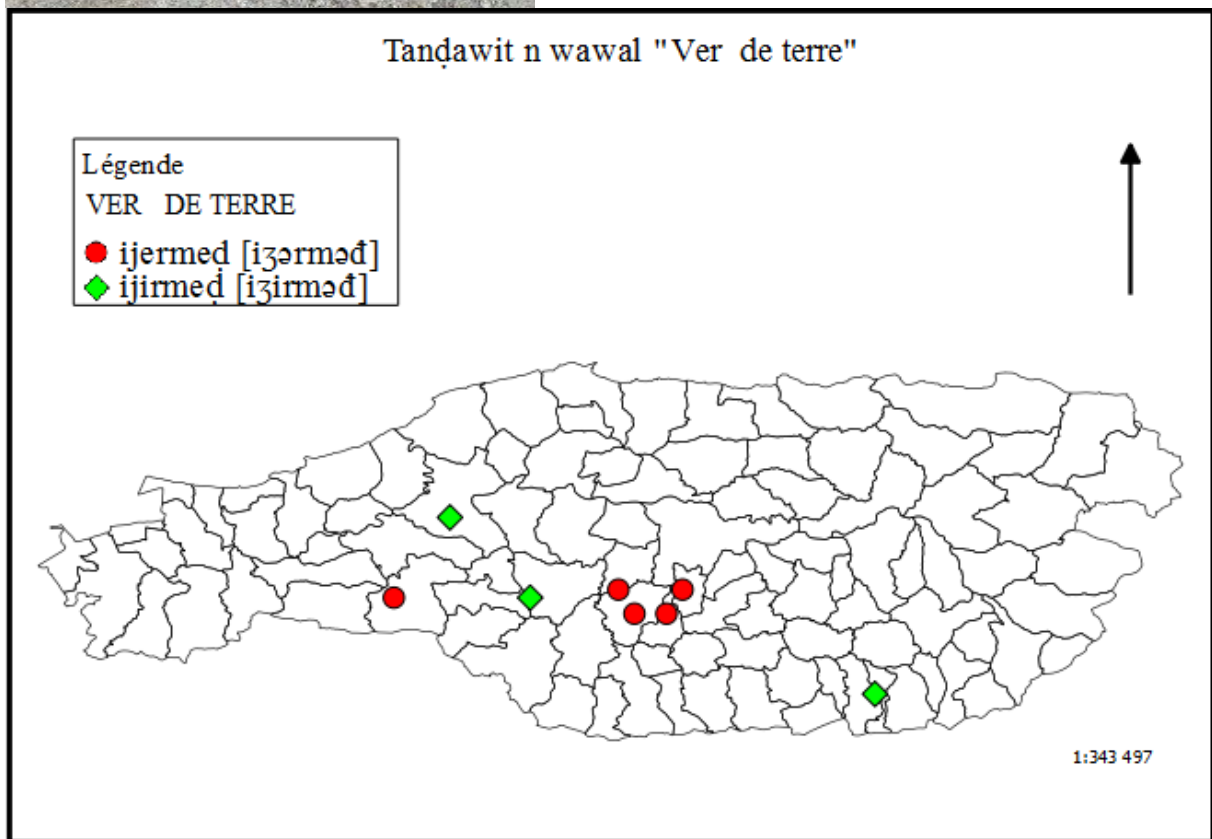
Tin yeqwan d tanɗa **izrem** tban-d deg 09 n yimekwan. Tella tayed n tenɗa **azrem** maca nufa-tt deg yiwen n wemkan.

Ger tamawt: tinedɗa-agi mgaraden deg usalay; tiyri tamezwarut “i” tuyal “a”.

Md: **Izrem** {ir1r2(e)r3}

Azrem {ar1r2(e)r3}

Takerɗa tis-58: « ver de terre »

Takerɗa-agi, teskan-d tanɗawit n usnamek « Ver de terre » gar 08 n yimekwan. Nufad 02 n tnedwa mgaradent deg usalay maca seant yiwen n uzar /JRMD/ (Dallet J.M. PP.247) . Tanɗa i eumen d **ijermed**, tban-d deg 05 n yimekwan. Ma yella d tanɗa **ijirmed**, ur tettuqet ara atas tban-d deg 03 n yimekwan.

Ger tamawt: Amgarad yella deg usalay: ilem « e » yuyal d teyri « i ».

Md: Ijermed {ir1(e)r2r3(e)r4}

Ijirmed {ir1ir2r3(e)r4}

Deg yixef-agi, nesken-d tanɗawit yellan gar yismawen n yiɣersiwen: (ifrax akked yibeɛɛac) di tkerɗiwin deg wayen yerzan amawal, timsislit d telyawit, nkenna-ten gar mrawet n temnaɗin n tmurt n Leqbayel.

Deg uɣric-agi, yal aswir nexdem-as kra n tkerɗiwin iwakken ad d-iban umgired gar tedgatin i nefren. Deg umawal nexdem 35 n tkerɗiwin i yismawen yemgaraden deg uɗar. Di temsislit, nexdem 10 n tkerɗiwin nesbeyyen-d deg-sent imesla yettbeddilen si taddart yer tayed. Deg tesnalɣa, nexdem 13 n tkerɗiwin, nesbeyyen-d amgired yellan deg usalay.

Deg uɣric-agi, nufa-d ismawen iɣerfiyen, ismawen uddisen d yismawen isuddimen, ismawen iretɗalen i d-yekkan seg taɛrabt d tefransist maca tuget n yiretɗalen i d-nufa deg wamud-ntey kan-d seg taɛrabt.

Tagrayt tamatut

Di taggara n uxeddin-ntey, nufa-d tanɗawit gar mrawet n temnaɗin (Tizi Tzeggart, Izerruden, Agni Buffal, At Sennan, Ayt Dawed, Birru, Aɛfir, Ayt Sefra, Tursal, Ayt Eli) n twilayin n Tizi-Uzzu d Bumerdas.

Nga tasleɗt takennayt i yismawen n yiɣersiwen i d-negmer seg tudrin n Leqbayel, di tazwara nexdem tikerɗiwin i yismawen anda i d-nufa tanɗawit, mbeed nexdem-asen tasleɗt nekkes-d amgarad yellan deg umawal, deg temsislit akked tesnalɣa.

Tanɗawit-agi, tettban-d s waɗas gar Ayt Dawed, Agni Buffal n twilayt n Tizi-Uzzu d taddart n Ayt Eli n twilayt n Bumerdas. Amgarad-agi, nufa-t-id di krad n yiswiren: timsislit, tasnalɣa d umawal.

Deg uɣric amezwaru, nexdem aɣric n tezri, deg-s nesbeggen-d tizrawin ittwaxedmen yef tmaziɣt. Syin akin nesbadu-d kra n wawalen igejdanen i yesɛan assay akked unadi-ntey.

Deg uɣric wis sin, nexdem deg-s tikerɗiwin d tamawin, nsegza-d tanɗawit n yismawen d wamek ɣɣant di kra n tuddar n Leqbayel. Dagi, nufa-d tanɗawit ɗuza krad n yiswiren: timsislit, tasnalɣa d umawal.

Ayen yerzan timsislit, nufa-d azal n 19 n yismawen i ɗuza tanɗawit, ad d-nefk kra n yimediyaten :

Imesli [k] yettwanɗaq [χ]: [tikuk] → [tikux]

Imesli [ʁ] yettwanɗaq [x]: [aɣaxiʁ] → [aɣaxix]

Imesli [l] yettwanɗaq [n]: [ihiqəl] → [ihiqən]

Ayen yerzan tasnalɣa, nufa-d 20 n yismawen i ɗuza tanɗawit deg ubeddel n talɣa :

Tiɣri « i » tuɣal d « a »: timerqemt → tamreqqemt

Iɣid → iɣidi. Felluy n teɣri « i » di taggara n yisem.

Ayen yerzan amawal, nufa-d 50 n yismawen i deg tella tanɗawit deg uɣar :

Tanɗawit n yisem n uɣersiɥ “bouc”, nufa-t-id s kradet n tneɗwa seant yiwen n unamek mgaradent deg uɣar: akeckuɗ, aqelwac, lætrus.

Tineɗwa n yisem “sauterelle” nufa-d semrasen 04 n yismawen: abɣiz, ajrad, abɣiz uɣayar, tamurɣi.

Di tesleɗt-agi i nexdem, nufa-d kra n yismawen uddisen d yismawen isuddimen. Llan yismawen iretɗalen maca ur tɗuqten ara. Ad d-nefk kra n yimediyaten :

Ismawen uddisen s usdukkel n sin yiferdisen:

Afrux n ɗawes, awtul n lexla, ayyul ugellu, birwel, skur zbel.

Ismawen isuddimen s tmerna n uwşil “**bu**” di tazwara n yisem: abuneqqab, abuheddad.

Ismawen s tmerna n uwşil (azwir) “**amer, aber**”: tamerdedduct, taberdeddact.

Ismawen iretalen: adandu, zuxzux, nqaba, babayayu.

Llant kra n tucdiwin nufa-tent-id yur imselya mi d-negmer amud, ahat ur eqilen ara tugniwin ney d asexleđ i sxelđen gar yismawen n yiwersiwen.

Md: isem “**luciol en vol**” isem-is s teqbaylit tazraraqt maca kra n yimselya nnan-d d “**taggent** = taon”.

Isem “**alouette**” kra n yimselya nnan-d d “**aħađiw** = pie grièche”.

“**Pigeon**” d itbir llan kra n yimselya nnan-d d “**tahmammat** = “rouge queue”.

Isem “**renard**” kra n yimselya nnan-d d **mucberra**, maca anda nniđen yesea anamek “**chat sauvage**”.

Ma nerra lwelha yer tudrin i neţţef, ad naf timnađin-a: Tizi Tzeggart, Izerruden, At Sennan, Agni Buffal mġarabent deg way-gar-asent eħaħsab n umkan i d-zgant; taddart n Ayt Dawed tebæed fell- asent, ula d tudrin i d-yezgan di twilayt n Bumerdas, beedent yef tidak n Tizi-Uzzu; yezmer lħal d ayagi i yeğġan taṇdawit ad tegget gar temnađin-agi.

Di taggara nerra-d yef isteqsien i d-nefka deg tmukrist:

Taṇdawit tħuza akk iswiren n tesnilsit (amawal, timsislit d tesnalya)

Nufa-d taṇdawit n umawal i yeggten gar temnađin-agi, nufa-d azal n 50 n wawalen mgaraden deg użar.

Gar tedgatin inefren nufa-d aħas umġired waygar-asent ladya gar tid ibæeden. Ula d tid iġerben ur slikent ara, tħuzatent tenṇawit.

Nufa-d kra n tulmisin deg kra n tedgatin; (kra n tudrin seant tulmisin deg tmeslayt-nen). Md:

Tawilayt n Tizi-Uzzu: taddart n Ayt Dawed nufa-d semrasen taṇṇa **tebiva** (isem unti) « huppe », deg tedgatin nniđen semrasen ismawen imalayen (ččibib, ččabub, ttibib, [ttiviv]...rtg).

Di taddart n Birru, nufa-d taṇṇa aæzwan « rouge gorge » semrasent i telya n wasuf maca deg taddart n Ayt Dawed awal-agi sexdament i usget.

Tawilayt n Bumerdas: isem tħubba « le rat », nufa-t-id deg taddart n waæfir s tenṇa “**tħuppa**”; imesli [**bb**] yettwanęeq [**pp**].

Taddart n Ayt Sefra semrasen asnamek « perdreau » s tenḍa ihiqen; s imesli [n]. Tanḍa arḥeḥan « guêpe » semrasent di taddart-agi i talya n wasuf maca deg tudrin nniḍen d talya n usget.

Nessaram, inelmaden i d-iteddun ad kemlen leqdic-agi akken ad yemmed s tezrawin, awi yufan ad tḥfen asentel-agi nntey d tudrin-agi i nesɛa ad kemlen ayen ixusen, ayen ur nezmir ara nekkenti ad t-nkemmell ladya deg wayen yeɛnan imselya ney iktawalen nniḍen, imi nekkenti neṭṭef yiwen umselyu i yal taddart ayagi nwala-t ixus.

Introduction

La langue berbère, dans toutes ses variétés et dans tous ses aspects, a fait l'objet d'études et de recherches réalisées par des linguistes renommés. Nous citons par exemple: André Basset qui a beaucoup travaillé sur la dialectologie berbère, le travail de K. MADOU (1995) qui a exploré le terrain de la petite-Kabylie (ou Kabylie orientale) et LAFKIOUI Menna sur les variétés berbères de Rif marocain...etc.

Dans ce présent travail, nous sommes intéressés à la variation intra dialectal¹ du kabyle dans deux wilayas: Tizi-Ouzou et Boumerdès. L'étude est consacrée à la comparaison lexicale, phonétique et morphologique des lexèmes relatifs à la faune recueillis dans 10 villages kabyles.

Problématique

Le but essentiel de ce travail de recherche intra dialectal est de montrer la variation qui existe dans les régions de la Kabylie. Les questions auxquelles nous devons répondre sont les suivantes:

- Quels sont les points de divergences et de ressemblances entre les 10 villages?
- Sur quel plan la variation est plus forte?
- Y a-t-il des spécificités entre les parlers?

Les hypothèses

La langue kabyle est riche sur plusieurs plans, on peut trouver des points de convergence ou de divergence sur les plans: lexical et phonétique.

Nous avons adopté, une démarche comparative pour dégager la variation linguistique rencontrée entre les parlers de la Kabylie, de la wilaya de Tizi-Ouzou et ceux de la Wilaya de Boumerdès. La variation qui existe entre les deux wilayas revient peut être à la distance géographique et l'absence de communication.

La variation rencontrée dans le champ des noms d'animaux. On peut trouver la divergence sur le plan phonétique et lexical.

¹ La variation intra dialectal: C'est-à-dire la variation à l'intérieur du dialecte kabyle.

Présentation du sujet

Dans ce présent travail, nous procéderons à la collecte des corpus portant sur la faune dans certaines régions de la Kabylie. Ici, nous avons ciblé dix 10 villages de la wilaya de Tizi-Ouzou et ceux de la wilaya de Boumerdès, puis nous avons essayé de faire une analyse comparative des noms relatifs à la faune sur les plans phonétique, lexical et morphologique. A la fin, nous avons cartographié certains noms en utilisant le logiciel QGIS.

Le cadre théorique

Notre étude s'inscrit dans l'approche dite « variationniste » qui conçoit « la langue change à tout instant et ce changement peut affecter tout système linguistique à plusieurs niveaux ». « Tout peut changer dans une langue la forme et la valeur des monèmes dans l'énoncé c'est-à-dire la morphologie et le lexique² »

Présentation du terrain et réalisation de corpus

Notre corpus a été recueilli dans 10 villages de la wilaya de Tizi-Ouzou et de la wilaya de Boumerdès. Les points d'enquête choisis sont:

Tizi-Tzouggart, Izerouden, Agouni Boufal, At Anan, Ait Daoued, Birou, Afir, Ait Afra, Toursal, Ait Ali.

Pour recueillir notre corpus, nous avons enregistré des textes oraux. La durée des enregistrements varie entre 09 à 45 minutes pour chaque corpus. Nous avons pris un seul informateur pour chaque point d'enquête, leur âge est de 30 jusqu'à 70 ans. Ces enquêtes de terrain ont été effectuées en 05 mois étalés sur la période du mois de janvier 2015 jusqu'à Mai 2015. Pour avoir les dénominations des animaux, on a utilisé des enregistrements à l'aide d'un dictaphone et des photos sur la faune (d'animaux).

Mots clés

Dialectologie, atlas linguistique, géographie linguistique, parlé, dialecte, lexique, phonétique, la morphologie.

² MARTINET André, *Eléments de linguistique général*, Ed : Armand colin (réédition), Paris, 1980, PP.172-173.

Présentation de travail

Notre travail, consiste à mettre en lumière les variations qui existent entre les noms relatifs à la faune sur le plan lexical, phonétique et morphologique dans 10 villages de la Kabylie.

D'abord dans la première partie, nous avons essayé de donner en premier lieu un aperçu historique sur les études berbères de géographie linguistique dans le domaine berbère et de définir quelques concepts qui sont en rapport avec notre étude de la géographie linguistique.

Dans la deuxième partie, nous avons présenté notre corpus sur les cartes géographique avec l'utilisation du logiciel QGIS, puis nous avons étudié 03 types de variation: lexical, phonétique et morphologique et puis les résultats de l'enquête sont exposés, interprétés et reportés sur des cartes linguistiques (58 cartes), à la fin nous avons obtenu une grande différence sur le plan lexical.

Conclusion

A la fin de notre étude sur la comparaison entre les 10 villages, nous avons rencontré beaucoup de points de divergence sur les plans lexical, phonétique et morphologique.

Nous avons trouvé 17 variation sur le plan phonétique nous donnerons quelques exemples :

Le son [k] se prononce [χ]: [tikuk] → [tikuχ]

Le son [ʁ] se prononce [x]: [aʒaɹiʁ] → [aʒaxix]

Le son [l] se prononce [n]: [ihiqəl] → [ihiqən]

Sur le plan morphologique nous avons trouvé 22 noms :

La voyelle « i » change en « a » : timerqemt → tamreqqemt

IyidØ → iyidi. La chute de la voyelle « i » à la fin du nom.

Sur le plan lexical nous avons trouvé 50 noms :

Le signifié “bouc” connaît 03 signifiant: akeckuɖ, aqelwac, lætrus.

Le signifié “sauterelle” connaît 04 signifiant: abɣiz, abɣiz uzayar, tamurɣi.

Le corpus analysé compte 128 noms recueillis sur les noms des animaux. Nous avons cartographié les résultats que nous avons obtenus à partir des corpus recueillis sur le terrain.

Nous avons montré la variation entre 10 parlers en Kabylie, à la fin nous avons essayé de répondre aux questions posées au départ.

Nous avons constaté que la diversité entre les parlers étudiés concerne essentiellement la variation phonétique, lexicale et morphologique.

Les parlers qui s'éloignent les uns aux autres connaissent beaucoup de divergences de nature phonétique, lexicale et morphologique. La variation se présente aussi entre les parlers avoisinants.

Nous avons trouvé quelques spécificités dans quelques villages :

Ait Daoued de Tizi-Ouzou: la variante **ṭebiva** (féminin) « huppe », par rapport aux autres régions nous avons trouvé des noms en masculin (ččibib, ččabub, ttibib ...etc).

Afir de Boumerdès: **ṭṭuppa** ce nom se prononce avec [pp].

Ait Afra de Boumerdas: la variante **iḥiqen** « perdreau », dans les autres villages nous avons trouvé la variante **iḥiqel**. La variante **arżəzan** « guêpe » (cette forme désigne le singulier mais dans les autres villages désigne le pluriel).

Birou de Tizi-Ouzou: **aəzwan** « rouge gorge » pour désigné le singulier, dans le village d'Ait Daoued ce mot se prononce pour désigner le pluriel.

Tiybula:

- ALLAOUA Madjid, *Variations phonétiques et phonologiques en kabyle*, in Etudes et Documents Berbères, N°11, 1994. PP. 63-76.
- BASSET André, *Géographie linguistique de la Kabylie sur quelques termes berbères concernant le corps humains*, Paris, Lib. Leroux, 1929.
- BAYOU Salah, IDRICI Djallal, « *Tarakalt tutlayant n Tmurt n Leqbayel Asmeskel amawalan: tafekka n umdan, iyersiwen, ibeεεac* », Tazrawt n master, Bgayet, 2011-2012.
- BERKAI Abd El Aziz, *Lexique de la linguistique Français- Anglais- Berbère*, Précédé d'un essai de typologie des procédés néologiques, Ed. L'Harmattan, Paris, 2007.
- BOUDJELLAL Malek, *Contribution à la géographie linguistique du berbère Chaouia*, thèse de doctorat, INALCO, 2014.
- CANTINEAU Jean, *Racine et schème*, in. Mélanges Offerts à William Marçais. Ed. G.P. Maisonneuve ET Cie, Paris, 1950. PP.118-124.
- CHAKER Salem, *Les modalités de verbe*, un parler berbère d'Algérie (Kabyle) syntaxe, Ed: Aix en Provence, Paris, 1983.
- CHAKER Salem, *Un parler berbère d'Algérie (Kabylie) Syntaxe*, université de Provence, 1983.
- CHALAH Seïdh, *Corpus (linguistique) et cartographie: l'interprétation de certains phénomènes de variation régionale (à «Tizi-Ouzou»)*, cet article est tiré de son travail de thèse de doctorat, [S.L.], [S.A.].
- DUBOIS Jean, *Dictionnaire de linguistique et des sciences de langage*, Ed: Larousse, Paris, 1994.
- DALLET Jean-Marie, *Éléments de zoologie populaire*, Fort-National: Fichier de Documentation Berbère [F.D.B.], Réédition, 1960.
- DALLET Jean-Marie, *Dictionnaire Français-Kabyle II*, Ed. SELAF, paris, 1985.
- GALAND Lionel, *Géographie linguistique dans la région d'Imi n-Tanout (Grand Atlas Marocain)*, Ecole nationale des langues orientales, Paris, 1954, PP. 49-63.

- GUERRAB Said, *Analyse dialectométrique des parlers berbères de Kabylie*, thèse de doctorat, INALCO, Paris, 2014.
- HADDADOU, M. A. *Le guide de la culture berbère*, Éd. Ina-yas, Alger, 2000.
- IDRES Abdelhafid et MADI Rabah, *Dictionnaire Universel Bilingue Français/ Tamazight*, Jazz, Alger, 2003.
- LAFKIOUI Menna, *Atlas linguistique des variétés berbères du Rif Marocain*, BERBER STUDIES volume 16, 2007.
- LOUNISSI Salim, *Etude de géographie linguistique chaoui sur les plans phonético-phonologique et lexical*, Mémoire de Magister, Tizi-Ouzou, 2009/2010.
- MADOUI Khellaf, *Etudes de géographie linguistique en petite-Kabylie*, Etudes et Documents Berbères, 14, 1996 : pp. 107-118.
- MAMMERI Mouloud, *Grammaire Berbère (kabyle)*, Ed: Bouchene, Alger, 1990.
- MAMMERI Mouloud, *Amawal n Tmaziyt Tatrart (lexique de berbère moderne)*, Béjaia, L'association Culturelle Tamaziyt Azar, 3ème Edition, 1990.
- MARTINET André, *Syntaxe Générale*, Ed: Armand Colin, Paris, 1985.
- MARTINET André, *Eléments de linguistique général*, Ed : Armand colin (réédition), Paris, 1980.
- MOUNIN George, *Dictionnaire de linguistique*, Ed: PUF, Paris, 1974.
- PICOCHÉ Jacqueline, *Précis de lexicologie française*, Éd. NATHAN, France, 1990.
- <http://www.google.dz/>

Ismawen yemgaraden deg umawal:

Isem s tefransist	Isem s teqbaylit	Aẓar	Tudrin ¹	Tamawt
LION	-ayrad [ajrað] - izem [izəm] - sbae [sbaɛ], ayrad [ajrað]	- /YRD/ - /ZM/ - /SBΣ/, /YRD/	- (1) (5) (9) - (2) (3) (4) (6) (7) (8) - (10)	Di taddart (10) d isem aretṭal si taerabt(sbae).
TIGRE	-nnmer [nṇmər] - aṣilas [aṣilas]	- /NMR/ - /TSL/	- (3)(4) - (1) (2)	Deg taddart (3)(4) d isem aretṭal si taerabt.
SANGLIER	- ilef [iləf] - aḥelluf [aḥəlfuf] - aḥelluf [aḥəlfuf], ilef [iləf]	- /LF/ - /LF/ - /LF/, /LF/	- (1) (3) (5) (6) (7) (8) (9) (10) - (4) - (2)	- D asuddim s tmerna n usenfalay “ḥ”. Ismawen-agi kkan-d seg tutlayin tiḥamiyin tisamiyin (langues chamito-sémitiques).
GIRAFE	- ajedeun [aʒəðʃun] - ajedeun n leqbur [aʒəðʃun ləqvur] - tizerzert [θazərzərθ]	/JDΣN/ /JDΣN/LQBR/ /ZR/	(5) (8) 6)	- D ismawen uddisen s usdukel n sin n yiferdisen, deg T(8) (isem+n+isem)
ZÈBRE DE MONTAGNE	-aɣyul n lexla [aɣjul ləxla] - aɣyul ugellu [aɣjul uɣəlfu] - aɣyul n lexla [aɣjul ləxla], aɣyul aweḥci [aɣjul awəḥfi] - mzerzeh [mzərzəh]	- /TYL/LXL/ - /TYL/GL/ - /TYL/LXL/, /TYL/WḤC/ - /ZRZḤ/	- (1) (2) (3) (5) (8) (9) (10) - (7) - (4) - (6)	- Deg tudrar-agi (1)(2)(3) (4)(5) (9) (10) d ismawen uddisen s usdukkel n yiferdisen s tenzaɣt « n », mayla di tudrar (4)(7) melba tanzaɣt (isem+isem). - Di taddart (6) d isem aretṭal si taerabt.

¹ 1- Tizi tzezzart. 2- Izerruden. 3- Agni Buffal. 4- At Sennan. 5- Birru. 6- Ayt Dawed. 7- Ayt Sefra. 8- Aefir. 9- Tursal. 10- Ayt Σli.

GAZELLE	- tayzalt [θaʁzalt] - tayzalt [θaʁzalt], tizerzert [θizərzərθ]	- /ΓZL/ - /ΓZL/ ZR/	- (1) (2) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) - (3)	Taḍawit deg uẓar.
SINGE	- ccadi [ʃʃadi] - ccadi [ʃʃadi], iddew [idɛw] - iddew [idɛw] - ibki [ivki], iddew [idɛw]	- /CD/ - /CD/DW/ - /DW/ - /BK/ DW/	- (5) (7) (9) (10) - (8) - (1) (2) (3) (4) - (6)	Taḍawit deg uẓar.
HERISSON	- aqenfud [aʁənfud] - inisi [inisi]	- /QNFD/ - /NS/	- (1) (2) (5) (7) (8) (9) (10) - (3) (4) (6)	- Deg tuddar (1) (2) (5) (7) (8) (9) (10) d isem iretṭal seg taɛrabt.
BOUC	- aqelwac [aʁəlwaf] - akeckuḍ [akəʃkuḍ] - lætrus [lʃatrus]	- /QLWC/ - /KCKD/ - /ΣTRS/	- (1) (2) (3) (5) (6) (7) (8) (9) - (10) - (4)	- Di taddart (4) d isem aretṭal si taɛrabt.
CHEVREAU	- iṣid [iʁið] - iṣed [iʁəð] - aḥewli [aḥəwli] - iṣidi [iʁiði]	- /ΓD/ - /ΓD/ - /ḤWL/ - /ΓD/	- (3) (5) (7) (8) (9) (10) - (4) - (1) (2) - (6)	Taḍawit deg uẓar.
VACHE	- tafunast [θafunasθ] - tafunast [θafunasθ], tumatt [θumattʃ].	- /FNS/ - /FNS/WM/	- (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (9) (10) - (8)	- Mgaraden deg uẓar, d acu kan deg T ₈ yettuṣal-d uẓar FNS.
BŒUF	- aɛejmi [aʁəʒmi] - azger [azgər], ayug [ajuɣ] - ayug [ajuɣ] - azger [azgər] - azger [azgər], aɛejmi [aʁəʒmi]	- /ΣJM/ - /ZGR/YG/ - /YG/ - /ZGR/ - /ZGR/ΣJM/	- (1) (4) (8) (9) - (7) - (10) - (2) (5) (6) - (3)	- D ismawen mgaraden deg uẓar.

VEAU	- agenduz [aɣənduz] - ajelyae [aʒəljaɛ] - aɛejmi, [aɛəʒmi] - agenduz atutah [aɣənduz atutah]	- /GNDZ/ - /JLYΣ/ - /ΣJM/ - /GNDZ/ ṬḤ/	- (1) (3) (4) (9) (10) - (8) - (5) (6) (7) - (2)	- Deg taddart (2) d isem uddis s usenṭeḍ n sin wawalen (isem+arbib)
MOUTON	- axerfi [axərɸi] - ikerri [ixχərɸi] - ikerri [ixχərɸi], izimber [izimbər] - axerfi [axərɸi], ikerri, [ixχərɸi] - axerfi afehli [axərɸi afehli] - ikerri [ixχərɸi], izimer [izimər]	- /XRF/ - /KR/ - /KR/ZMR/ - /XRF/KR/ - /XRF/FḤL/ - /KR/ZMR/	- (1) (4) (5) (9) (8) (10) - (7) - (3) - (2) - (6)	Axerfi d isem areṭṭal si taɛrabt. Izimber ([b] = d asenfalay = expressif). Deg taddart (2) d isem uddis (isem: «axerfi»+ arbib «afehli»)
BREBIS	- tixsi [θixsi] - tixsi [θixsi], tayna [θaɛna] - tullit [θullittɿ] - tixsi [θixsi], tullit [θullittɿ]	- /XS/ - /XS/ ΓN/ - /LT/ - /XS/LT/	- (4) (5) (6) (8) (9) (10) - (7) - (1) (2) - (3)	- D ismawen mgaraden deg uẓar maca llant kra n tudrin yettuẓal-d yiwen uẓar.
LAPIN	- awtul [awθul] - agnin [agnin]	- /WTL/ - /GNN/	- (1) (2) (3) (4) (5) (6) (8) (9) (10) - (7)	- D ismawen mgaraden deg uẓar.
ANE	- ayyul [aɛjul] - ayyul [aɛjul], amerkub [amərkuv] - zayla [zajla], ayyul [aɛjul]	- /GYL/ - /GYL/RKB/ - /ZYL/GYL/	- (1) (3) (4) (5) (6) (8) (9) (10) - (7) - (2)	- Deg taddart (7) d isem asuddim s tmerna n uwsil “am” i ureṭṭal i d-yekkan si taɛrabt “rakaba”.
ARaignée	- rtila [rθila] - ileḍ [iləḍ] - tissist [θissɿsθ] - tissist [θissɿsθ], ileḍ [iləḍ]	- /RTL/ - /LḐ/ - /S/ - /S/LḐ/	- (4) (5) (6) (7) (9) (10) - (1) - (3) - (2)	-D isem asuddim s walus n targalt n uẓar « S » deg tuddar (2) (3)

CAFARD	- agrellu [agrəlfu] - akafar [akafar] - acraraq [afraraq]	- /GRL/ - /KFR/ - /CRQ/	- (5) (9) - (1) (2) (4) (7) - (6)	- D ismawen imerdilen, deg tuddar (5) (9) d arettal si taerabt, ma di tuddar (1)(2) (4) (7) d arettal si tefransist.
SAUTERELLE	- abziz [avziz] - abziz [avziz] - abziz uzayar [avziz uzaxər] - tamurxi [θamurxi]	- /BZ/ - /BZ/ - /BZ/ ZTR/ - /MRΓ/	-(1),(3),(4),(7), (8),(9),(10) - (5) - (2) - (6)	Amgired deg uzar.
MANTE RELIGIEUSE	- tabuslimant [θavuslimant] - yemma jidda [jəmmā ziddā] - tagmart n sidi sliman [θagmarθ nsiði sliman] - tagmart n at sidi eissa [tagmarθ aθ siði ʕisṣa]	- /SLMN/ - /YM/JD/ - /GMR/SD/ SLMN/ - /GMR/SD/ΣS/	- (5),(7),(9), (10) - (4),(8) -(1),(2),(3) -(6)	- D isem asuddim s tmerna n uwsil “bu” di tazwara. - Deg tuddar (1)(2)(3)(4)(6) (8) d ismawen uddisen.
SCARABEE NOIRE	- aberqelul [abərqəlul] - agerlellu [agərəlɫu] - abeqrur [avəqrur] - acaxdiw [aʔaxðiw]	- /QL/ - /GRL - /QR/ - /CXDW/	- (5),(9) - (7) - (10) - (6)	- D ismawen n usuddem s tmerna n uwsil “ aber, ab ” di tazwara.
PERCE OREILLE	- lemques [ləmqəs] - meqques [məqḳəs] - abuzhayer [abuzhajər] - birwel [birwəl] - timeqrect [θiməqrəʃθ]	- /QS/ - /QS/ - /ZHYR/ - /B/RWL/ - /QRC/	- (9) (8) - (5),(7) - (10) - (3) - (6)	- Deg T(10) d isem asuddim s tmerna n uwsil bu di tazwara. - Deg T(3) d isem uddis s usenṭəd n sin n wawalen (amyag “bi”+amyag “rwl”).

BOUSIER	- izinzer [izinzer] - skur zbel [sxur zvel]	- /ZNZR/ - /SKR/ZBL/	- (1),(2),(3), (4), (5),(9) - (6)	- d isem uddis s usdukel n sin n wawalen (amyag+isem)
ESCARGOT	- aearus [aʃaros] - bujeylellu [buzəʃələlfu] - abugeylellu [abudʒəʃələlfu] - menjah [mənzah]	- /ΣRS/ - /JTL/ - /ĜFL/ - /MNJH/	-(1),(2),(3),(4), (5),(8),(9) - (7) - (10) - (6)	- Deg tuddar (7)(10) d ismawen isuddimen s tmerna n uwsil bu i yisem arettal n taerabt.
CLOPORTE	- bukewar [bukəwar] - abeεεuc n taga [abʃuʃ taya] - eli ugudu [aʃli wyuðu] - akured [axurəd]	- /KWR/ - /BΣC/TG/ - /ΣL/GD/ - /KRD/	- (5) (8) (9) (10) - (1) (2) - (3) - (6)	- D isem asuddim (bu+amg: kewar) - Deg T (1)(2) d ismawen uddisen s usdukel n yiferdisen (isem+n+isem)ma yella deg (3) (isem+isem)
LIBELLUL	- namus n wasif [namus bʃ°asif] - lilikupter [lilikuptər] - namus ameqqran [namus aməqqʁan] - eli n waman [ʃli bʃ°aman] - eebdellah n yiyzer [ʃəvðəlla gəʁzər] - mezderyel [mezðəʁəl]	- /NMS/SF/ - /LKPTR/ - /NMS/ MQR/ - /ΣL/M/ - /ΣBDLH/ ΓZR/ - /DRFL/	- (5) (9) - (7) - (10) - (1) (2) - (3) - (6)	- Deg T (1)(2) (3)(5)(9) d ismawen uddisen s usdukel n yiferdisen (isem+n+isem) mayla deg T(10) (isem+isem). - Deg T(6) (mes+amg: deryel=asuddim)
OIE	- tawziwt [θawziwθ] - lwez [lwəzʒ] - tabrakt [θavrakθ] - tabrikt [θavrikθ]	- /WZW/ - /LWZ/ - /BRK/ - /BRK/	- (8) (9) - (7) - (10) - (5)	- Deg T(7) d isem arettal si taerabt.

	- tabrekt [θavrəχθ]	/BRK/	- (6)	
POUSSIN	- acicu [afɪfu] - afrux [afɹux], lfels [lfəls] - acewcew [aʃəwʃəw] - acicew [aʃɪʃəw] - aflu [aflu] - aččiwwččiww [atʃiwtʃiww]	- /C/ - /FRX/ LFLS/ - /CW/ - /CW/ - /FLS/ - /ČW/	- (5) (9) - (8) - (1) (2) (3) (7) - (10) - (4) - (6)	- D ismawan n usuddem s wallus n tergalin n użar “CW” “ČW”. - Deg T(4)(8) d ismawen iretṭalen si taerabt.
MERLE NOIRE	- ajeḥmum [aʒəḥmum] - sibus [sibus] - azukertif [azukərtif]	- /JHM/ - /SB/ - /ZKRṬF/	- (3) (4) (5) (8) (9) (10) - (1) (2) - (6)	Tandawit deg użar.
ROSSIGNOL	- wiṭ wiṭ [wiṭwiṭ] - aqqur [aqqur] - amendayes [aməndajes] - aqqer [aqqər]	- /WT/ - /QR/ - /DYS/ - /QR/	- (9) (10) - (3) (5) - (1) (2) (4) - (6)	D asuddem s walus tergalin n użar “WT”
CHAUVE SOURIS	- azuynennay [azuɲnənnaj] - tṭir llil [tṭirəllil] - saylal [sajlal] - tṭir llil [tṭirəllil], saylal [sajlal] - amceylul [amʃəɣlul] - mceylal, tṭir llil, [mʃəɣlal] [tṭirəllil] - amčayyay, [amʃəɣaj]	- /ZINNY/ - /TRL/ - /SYL/ - /TRL/SYL/ - /MCFL/ - /MCFL/ TRL/ - /MČGY/	- (9) - (1) (2)(5)(8) - (7) - (10) - (4) - (3) - (6)	- Tṭir llil d isem aretṭal si taerabt.
PIGEON	- itbir [iθvir] - taḥmam [θaḥmamθ] - itbir [iθvir], tamila [θamila]	- /TBR/ - /HM/ - /TBR/ ML/	- (1) (2) (4) (5) (6) (8) (9) - (7) (10) - (3)	Tandawit deg użar.

PERROQUET	- babayayu [babaxaju] - apiruki [apiruki] - ababayayu [ababaxaju]	- /BɣY/ - /PRK/ - /BɣY/	(3) (4) (5) (7) (8) (9) (10) (1) (2) (6)	- Deg T(3)(4) (5)(6)(7)(8)(9) (10) d ismawen iretalen si taerabt. Ma di (1) (2) d arettal si tefransist.
MOINEAU	- iziwec [iziwəʃ] - tizzikkin [θizzikkin] - tiziwect [θiziwəʃθ] - ajqiw [aʒqiw] - tiziwci [θiziwʃi]	/ZWC/ /ZK/ /ZWC/ /JQW/ /ZWC/	(6) (8) (9) (7) (10) (5) (1) (2) (3) (4)	Tandawit deg uẓar.
DINDE	- zuxzux [zuxzux] - dandu [dandu] - adandu [adandu] - azuxzux [azuxzux] - adandut [adanduθ] - zuxzux [zuxzux], adandu [adandu]	/ZX/ /DN/ /DN/ /ZX/ /DN/ /ZX/DN/	(3) (8)(9) (10) (7) (1) (4) (5) (3) (2) (6)	- Zuxzux d isem arettal si taerabt. - Adandu d isem arettal si tefransist.
PIC-VERT	- nqaba [nqava] - abuneqqab [avunəq̣av]	/NQB/ /NQB/	(5) (9) (1) (2) (3) (4) (6)	- D isem arettal si taerabt. - D isem asuddim s tmerna n uwsil “bu” di tazwara.
HIBOU	- bururu [vururu] - imieruf [imiʃruf]	/BR/ /MɛRF/	(1) (2) (3) (4) (5) (6) (9)(10) (8)	Tandawit deg uẓar.
CHOUETTE	- timieruft [θimiʃrufθ] - takkaft [takɛafθ]	/MɛRF/ /KF/	(1) (2) (3) (4) (5) (9)(10) (6)	Amgired deg uẓar.
MESANGE BLEU	- aṭalḥağ [atalḥaɟ̣] - aḥağgiw [aḥadɟ̣iw] - taemict [θaʃmiʃts]	/LḤĞ/ /ḤĞW/ /ΣMC/	- (9) (10) - (8) - (7)	- (“aṭa” d asenfalay+ “ḥağ”)

	- abuheddad [avuheddað] - afrux ubuheddad [afrux uvuheddað]	/HD/ /FRX/HD/	- (1) (2) (3) (5) (6) - (4)	- D isem asuddim s tmerna n uwsil “bu” di tazwara. - D isem uddis s usdukel n sin n wawalen (isem+isem)
VERDIER	- aberzegzaw [abərzəyzaw] - tabusbust [θavusvust] - taberzegzawt [θabərzəyzawθ] - taqelqult [θaqəlqult] - aqelqul [aqəlqul] - tagdiðt [θagðiðt]	/ZGZW/ /BS/ /ZGZW/ /QL/ /QL/ /GDT/	- (6) (9) (8) (7) (10) (5) (1) (2) (4)	- D ismawen isuddimen s «aber» deg T(6)(7)(9). - D isem asuddim s walus n uẓar n yisem “BS” deg T(8), deg (5)(10) s walus n uẓar “QL”.
ALOUETTE	- abarrayes [avaɾɾajəs] - taqubaet [θaquvaɪθ] - aḥağğiw [aḥadɖɖiw]	/BRYs/ /QBΣ/ /HĠW/	(10) (1) (5) (2) (3) (4)	Amgired deg uẓar.
PIE-GRIECHE	- taemicat [θaɪmiʃats] - aḥğawi [aḥɖɖawi] - æarit [aɪariθ] - iẓiwci [iziwʃi] - iẓiwec [iziwəʃ] - aḥajiw [aḥaziw]	/ΣMC/ /HĠW/ /ΣRT/ /ZWC/ /ZWC/ /HJW/	(9) (10) (3) (4) (1) (2) (6)	- Deg T(1)(2) d ismawen irettalen si taerabt (ẓawec)
MILAN ROYAL	- tamedda [θaməddā] - afalku [afalku] - isyi [isɪi]	/MD/ /FLK/ /SΓ/	(5) (6) (9) (3) (1)(2)(3)(4)(10)	Tandawit deg uẓar.
FAUVETTE	- taninna [θaninṇa]	/N/	(4)	Deg (6) d isem asuddim s tmerna

	- aɛarit [aʕariθ] - tabukħilt [tavukħilt]	/ΣRT/ /KHL/	(1) (2) (6)	n uwsil “bu”.
L'ORVET	- tasemt n wakal [θasəmθ bḅʰaχal] - ancab [anʃav] - tablahlaħt [θablahlahθ]	/SM/KL/ /NCB/ /BLḤ/	(5) (7) (9) (10) (1) (2) (3) (4) (6)	- D isem uddis s usdukel n sin n yiferdisen (isem+n+isem) - (ab+amg: lehleḥ=asuddim).
SALAMANDRE	- awlul igenni [awlul iɣənɲi] - awlul [awlul] - tifiyert [θifiɣərθ] - tidest n waman [θiðəsθ bḅʰaman] - tageltest n waman [θagəltəsθ bḅʰaman]	/WL/GN/ /WL/ /FTR/ /DS/M/ /GLTS/M/	(5) (9) (10) (1) (2) (4) (3) (6)	- D ismawen uddisen s usdukel n sin n yiferdisen (isem+isem) deg T(5)(9), di T(3)(6) (isem+n+isem)
MILLE PATES	- timest n waɖu [θiməsθ bḅʰaɖo] - tameceurt [θaməʃʏrθ] - tiyirdemt n waɖu [θiɣirðəmθ bḅʰaɖo] - times n waɖu [θiməs bḅʰaɖo]	/MS/D/ /CΣR/ /TRDM/D/ /MS/D/	(4) (9) (10) (5) (1) (2) (3)	- D ismawen uddisen s usdukel n sin n yiferdisen (isem+n+isem) deg T(1)(2)(3) (4) (9). - Deg T10 (Am+CΣR= asuddim).
CRABE	- taqurjma [θaqrɔɣma] - tifiɣeqest [θifiɣəʃqəsθ] - tifiɣaqest [θifiɣaqəsθ]	/QRJM/ /FTR/QS/ /FRQS/	(5) (9) (10) (1) (2) (3) (4) (6)	(Isem+amyag→ ifiyər+qqes= isem uddis).

Ismawen yemgaraden deg temsislit:

Isem s tefransist	Isem s teqbaylit	Imesli	Taddart	Gar tamawt
L'ABEILLE	-tizizwit [tizizwiθ] -tizizwit [θizizwits] -tizizwet [θizizwəts] -tizezwet [θizəzwəts]	-[t], [θ] -[θ], [ts]	-(6) -(1), (2), (3), (4), (5), (8), (9) -(10) -(7)	Imesli [θ] di tazwara n yisem yettwanəq d [t] di taddart n Ayt Dawed, ma yella di taggara n yisem yettwanəq d [ts] - Nufa-d amgired nniḍen deg usalay: tiyri “i” tuyal d “e”.
MOUSTIQUE	-tizit [θizits] -tizit [tizits]	-[θ] -[t]	-(7), (8) -(6)	-Di tazwara n yisem nufa-d imesli [θ] yettwanəq d [t] di temnaḍt (6)
POUSSIN	-acewcew [aʃəwʃəw] -aččiwcčiw [atʃiwtʃiw] -acicu [aʃiʃu] -acicew [aʃiʃəw]	-[ʃ], [əw] -[tʃ], [iw] -[ʃ], [u] -[ʃ], [əw]	-(1), (2), (3), (7) -(6) -(5), (9) -(10)	-Imesli [ʃ] yettwanəq [tʃ] -Uyru [u] yuyal [ew] → [iw]
HIRONDELLE	-tifillest [θifilləsθ] -tifiellest [θifiləlləsθ] -tifiellest [θifirələsθ]	-[l] -[r]	-(5), (9) -(1), (10) -(2), (3), (4), (6)	-Imesli [l] yettwanəq [r].
PERDREAU	-ihiqel [ihiqəl] -ihiqen [ihiqən]	[l] [n]	- (1), (2), (3), (4), (5), (6), (8), (9), (10). -(7)	Imesli [l] yettwanəq [n] di taddart (7)

HUPPE FASCIEE	-ttibib [tʰibib] - ččibib [tʃibib] - ččibub [tʃibub] - ččabub [tʃabub] - ttibib [tʰiviv] - ɬebiba [təbiva]	-[tt], [b] -[čč], [b] -[tt], [v] -[t], [v]	-(9) -(10) -(1), (2), (4) -(3) -(5) -(6)	-[tt] di tazwara n yisem yettwanteq [tʃ], ma di taggara n wawal imseli [b] yettwanteq [v] - Deg umedya-agi [tt], [tʃ] yettwanteq d [t] di taddart n Ayt Dawed (6)
CHAUVE SOURIS	-amceɣlul, [amʃəɣlul] -mceɣlal [mʃəɣlal] -amčayɣay [amʃaɣaj]	-[l] -[l] -[y]	-(4) -(3) -(6)	-Imesli [l] yettwanteq [y]
GEAI DES CHENES	-ajayiy [aʒaɪɪ] - ajaxix [aʒaxix]	-[ɣ] -[x]	-(1), (2), (4) (6), (10) -(3)	-Imesli [ɣ] yettwanteq [x]
LEZARD GRIS	-tazermemuyt [θazərməmujθ] - tazermemuct, [θazərməmuθ] -tajermumuct [θaʒərmumuθ]	-[z] - [ʒ]	-(5), (7), (9), (10) -(6) -(1), (2), (3), (4)	-Amgired yella deg ubeddel n yimesla- agi : [z] yuɣal [ʒ] -Imesli “c” d asenfalay.
POULAIN	-ajhih [aʒhih] -ağhih [aɣhih] -ajhud [aʒhud]	-[ʒ], [h] -[ɣ], [h] -[ʒ], [d]	-(6), (7) -(10) -(5)	-Deg imedyaten-agi i nesea yella umbeddel di tergalin : imesli [ʒ] yettwanteq [ɣ], imesli [h] di taggara n yisem yettwanteq [d]
COUCOU	-ɬikuk [tikuk] - ɬikuk [tikuɣ]	-[k] -[χ]	-(1), (2), (3), (4), (5), (7), (8),(9), (10) -(6)	-[k] yettwanteq d [χ] di taddart (6)

LE RAT	-t̥tubba[t̥tobba] -t̥tumbba[t̥tommba] -t̥tuppa [t̥toppa]	-[bb] -[pp]	-(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (9), (10). -(7) -(8)	-Amgired yella di lmenteq [bb] yettwanteq [pp] di taddart n waɛfir. Md: imesli “m” d asenfalay.
MANTE RELIGIEUSE	-[θavuslimant] -[θabuslimant]	[v] [b]	-(5), (9), (10) -(7)	-Imesli [v] yettwantaq [b]
SAUTERELLE	-[avziz] -[abziz]	[v] [b]	-(1), (3), (4), (5), (7), (8), (9). -(10)	-Imesli [v] yettwantaq [b]
SCARABÉE NOIR	-[abərqəlul] -[avərqəlul]	[b] [v]	-(9) (5)	-Imesli [b] yettwantaq [v]
TORTUE	-[afəkrun] -[afəkrur]	-[n] -[r]	-(5), (6) -(3), (4)	[n] / [r]

Ismawen yemgaraden deg tesnalya:

Isem s tefransist	Isem s tmaziyt	Azar	Asalay	Tadda rt	Ger tamawt
CHEVREAU	iyidØ iyidi iyedØ	/TD/	{ir1ir2} {ir1ir2i} {ir1(e)r2}	-(5), (3) (7), (8), (9), (10), -(6) -(4)	- Deg imedyaten-agi nufa-d amgired deg usalay : yelluy n teɣri « i ».
GUEPE	arɛz arɛzan arɛzen areɛz	/RZ/	{ar1r2(e)r2} {ar1r2(e)r2an} {ar1r2(e)r2en} {ar1(e)r2}	-(9), (8), (5) -(7) -(10) - (1), (2), (3), (4), (6)	-Ismawen-agi mgaraden deg usalay. -Timerna n yimesli “z” di kra n tudrin; (+ “z” asenfalay).

ESCARGOT	Øbujeylellu	/JTL/	{r1ur2(e)r3r4(e)r4r4u}	- (7)	-Ismawen isuddimen s tmerna n uwsil “bu”. (d ismawen iretalen) -Γelluy n teyra « a » di tazwara n yisem
	abuḡeylellu	/ḠTL/	{ar1ur2(e)r3r4(e)r4r4u}	- (10)	
CIGOGNE	abellareḡ,	/BLRḠ/	{ar1(e)r2r2ar3(e)r4}	-(6) (7), (9), (10)	yettban-d ubeddel deg usalay: -Γelluy n teyra « a » di tazwara n yisem. -Abeddel n teyra « a » di tazwara yer « i ». Ilem «e » di tlemmast d tagara n yisem ibeddel yer « i ».
	Øbellareḡ		{r1(e)r2r2ar3(e)r4}	-(8)	
	abellariḡ		{ar1(e)r2r2ar3ir4}	-(5)	
	iblireḡ		{ir1r2ir3(e)r4}	-(1), (3), (2) (4)	
CHARDONNERET	timerqemt	/RQM/	{tim(e)r1r2(e)r3t}	-(1), (2), (3), (4), (5), (6), (9)	-Ismawen uddisen s tmerna n uwšil « am » di tazwara n yisem i umyag «rqem». Abeddel yettban-d di tiyri tamezwarut « i » tuyal d « a ».
	tamreqqemt		{tamr1(e)r2r2(e)r3t}	-(7), (10)	
ROUGE GORGE	εezzi	/ΣZ/	{r1(e)r2r2i}	-(5), (6) (9), (8)	-Γelluy n teyra tamezwarut « a ».
	εazzi		{r1ar2r2i}	-(10)	-Abeddel n yilem « e » yer

	-aæẓzi		{ar1(e)r2r2i}	- (1), (2), (3), (4)	teyra « a ». Timerna n “wan” (+ “wan” asenfalay) di taggara n yisem di taddart n Birru, talya-agi n yisem “aæẓwan” yëzzifet.
DINDE	ØdanduØ adanduØ adandut	/DND/	{r1ar2r1u} {ar1ar2r1u} {ar1ar2r1ut}	-(7) -(1), (4), (5) -(2)	-Felluy n teyra « a » di tzwara n yisem di taddart (7) - Timerna n « t » ; (+ « t » =asenfalay)
SERPENT	izrem azrem	/ZRM/	{ir1r2(e)r3} {ar1r2(e)r3}	-(1), (2), (3), (4), (5), (7), (8), (9), (10) -(6)	-Ismawen-agi mgaraden deg usalay; tiyri tamezwarut “i” tuyal “a”.
VER DE TERRE	ijirmeḍ [iʒirməḍ] ijermeḍ [iʒərməḍ]	/JRMD/	{ir1ir2r3(e)r4} {ir1(e)r2r3(e)r4}	- (5), (6), (9) -(1), (2), (3), (4), (10)	- Amgarad yella deg usalay : tiyri « i » yuyal d ilem « e ».

Ismawen i deg ulac amgarad:

Isem s tefransist	Isem s teqbaylit	Azar	Asalay
L'ÉLÉPHANT	Lfil	FL	r1r2ir3
CHACAL	Uccen	CN	ur1r1r2
HYENE	Iffis	FS	ir1r1ir2
GENETTE	Cebbirdu	CBRD	r1r2r2ir3r4u
CHAMEAU	Alyem	LTM	ar1r2r3
ECUREUIL ROUX	Tadyayat	DT	tar1r2ar2at
RATON	Izirdi	ZRD	ir1ir2r3i
PORC-EPIC	Aruy	RY	ar1ur2
AGNEAU	Izimer	ZMR	ir1ir2r3
CHAT	Amcic	MC	ar1r2ir2
CHIEN	Aqjun	QJN	ar1r2ur3
LIÈVRE	Awtul n lexla	WTL/LXL	ar1r2ur3/r1r2r3a
SOURIS	Ayerda	IRD	ar1r2r3a
CHEVAL	Aeawdiw	WD	ar1ar2r3ir2
LYNX	Amcic n lexla, mucberra	MC/LXL, MC/BR	ar1r2ir2/ r1r2r3a
MOUCHE	Izi	Z	ir1i
TIQUE	Taselluft	SLF	tar1r2r2ur3t
CHARANÇON	Akuz	KZ	ar1ur2
PUCERONS	Buettaf	STF	bur1r2r2ar3
PAPILLION	Afertettu	FRT	ar1r2r3R3u
SANGSUE OFFICINALE	Adyer	DIR	ar1r2r3
PUCE	Akured	KRD	ar1ur2r3
POU DE TÊTE	Tilket	LK	tir1r2t
PHRYGANE	Ttebcira n lxir	BCR/LXR	ttr1r2ir3a/r1r2ir3
FAUCON	Afalku	FLK	ar1ar2r3u
POULE	Tayaziqt	YZD	tar1ar2ir3
CANARI	akanari	KNR	ar1ar2ar3i
AIGLE	Lbaz	LBZ	r1r2ar3
PERDRIX	Tasekkurt	SKR	tar1r2r2ur3t

CORBEAU	Tagerfa	GRF	tar1r2r3a
GRIVE	Amergu	MRG	ar1r2r3u
ETOURNEAU	Azerzur	ZR	ar1r2r1ur2
MILAN ROYAL	Isyi	ST	ir1r2i
BERGERONNETTE	Tabuzegrayezt/ Abuzegrayez	ZGRYZ	tabur1r2ar3r4t
ROUGE-QUEUE	Tahmamt	HM	tar1r2ar2t
CANARD	Abrik/ Abrek	BRK	ar1r2ir3
L'EPERVIER	Abuæemmar	ΣMR	abur1r2r2ar3
BUSE	Igider	GDR	ir1ir2r3
CAMÉLÉON	Tata	T	r1ar1a
LÉZARD DES MURAILLES	Tinejdemt n lhiḍ	NJDM/LḤḌ	Tir1r2r3r4t/ r1r2ir3
LÉZARD VERT	Amulab	MLB	ar1ur2ar3

Tawilayt n Tizi-Uzzu

Amud 1^u

Tayiwant n Meatqa

Taddart n tizi tzeggart

a. Tira tumrist

Bon, tamnaɗt-agi anda netteici yer laḥsab iyersiwen i nesea ilkel dagi yur-neɣ, amedya mi ara ad d-nini ah...Iyersiwen n uxxam widak i nesea nekkni ah... Ad d-nini tayaɗt, aqelwac, aḥewli, taḥewlit, tafunast, aeejmi, agenduz, tagenduzt, ah...Axeṛfi, tullit, izimer, tizimert, amciɛ, tamciɛt, aqjun, taqjunt, awtul, tawtult ; wigad-agi d iyersiwen i nesea dagi yur-neɣ, ad d-nini tṭubba, tṭubba.... **Bon**, tṭubba wigad i ittilin akka itteicin ah... Aussi dagi yur-neɣ, aɣerda, taɣerdayt, aɛawdiw, taɛawdiwt, aɣyul, taɣyult.

Ah...Tasedda, dagi d iyersiwen ittilin deg unat di lɣaba iyersiwen n lexla, ad d-nini ayraɗ, tasedda, ilef ah... Ifil, aɣilas, ilef, tileft, aɣyul n lexla, taɣyult n lexla, taɣzalt, uccay, tuccayt, mucherran, uccen, tuccent, iffis, tiffist, cebbirdu, alyem, talɣemt, iddew, tiddewt, aqenɣud, izirdi, aruy, taruyt, imqerqer asaki, imqerqer abaɛli, awtul aussi n lexla, amciɛ n lexla.

Tura ad d-nuɣal yer ibeɛɛac widak ah xelɣen widak ittilin di lexla widak ittilin deg uxxam, gar-asen ah...Gar-asen izi d akken ittili deg uxxam i ittili di lexla, tizit d akken nniɣen, ah...Ileɣ; ileɣ d akken ittili deg uxxam i ittili di lexla, ah taselluft, ah isem-is seqqaren ah namus, tiwkawin ah tiwkawin, ah wagi ad d-nini d akafar, ad d-nuɣal ah tizizwit, arez, akuz, abɣiz, tagmart n sidi sliman tettli deg uxxam tettli di lexla, ah awetṭuf, busetṭaf, eli wetṭuf, iberriqen, izinzer, aɛarus, aburbut, aferṭetṭu, abeuc n taga akka i d asen-sema, zdečč, eli waman, tilkett, akured, iweṭ ittili deg ucebbub deg uqerru n bnaddem, ttebcira n lxir, taggent, wagi qqaren-as ah icuba am akken d aɛli n waman kif kif, wagi d izinzer, tissist.

Tura ad d-nuɣal yer ifrax, wiggad ittilin deg uxxam widak ittilin di lexla, afalku itteici di lexla, iblireɣ, awziw deg uxxam d akken i ittili deg uxxam, acewcew, tayaziɗt, ayaziɗ widak i ittilin deg uxxam, wagi dayen ittili deg uxxam ittili di lexla nettrebba-ten akanari dayen i itteicin deg uxxam mi dagi yur-neɣ ur t-nesea ara di lexla mi ḥseb deg uxxam ittilin widak-agi, tagi d tagerfa d sibus ih d sibus wagi, tiflellest tetteici di lwaqt n tefsut i d-keččem

kan yer tmurt nney mbeed tettyimi tettruħu txeddem leecuc deg uxxam, d tıku, amendayes, lbaz, timerqemt, tasekkurt, iħiqel, tıtr llil akka i d asen-semma ħur-neħ nekkni akka i d asen-semma mi tella temnađt nniđen kul lħiħa akken i d-as-qqaren, itbir, apiruki, afrux n řawes, tagerfa, tıziwci, aezzi, adandu, tabuneqqabt, bururu, timieruft, abuheddad, tagđit, amergu, azerzur, amergu akked uzerzur ttilin kan di lwaqt n cetwa kečmen-d di cetwa kan si septembre akina kan yer dagi tıyaman ama d mois de May bac ad ruħen, wagi d aqelqul yettili di lkermus yetteici di lkermus, taqubaet, iziwci, čibub, isyi, tabuzegrayezt, taħmam, awziw-abrik, abuemmar, aħeħmum, igider, ayamun, aħayiy, tabuneqqabt-abuneqqab tella tbuneqqabt yella ubuneqqab, aarit.

Tura ad d-nuħal yer widak ileħħun ħef ueebuđ, ah ger-asen ah ifker, tata, izrem, ancab, tinejdemt n lħiđ, tazermumuct, amulab, tifiyert, ijermeđ, times n wađu, tamerdedduct tamerdedduct tetteici deg aman ah dixel wasif neħ ah..., tifiereqest tifiereqest dayen tetteici deg aman deg asif deg iyezrawen ad tt-naf deg wasif ad tt-naf deg iyezrawen, tiyerdemt dayen-it ah tiyerdemt deg akal.

Mi ara ad d-iniđ s xila, ad d-nini ah tiyetten, tiyzalin, igenduzen, iqelwacen, tifunasin, izgaren, igenduzen, ixerfiyen, tullitin, izamaren, imcac, iqjan, iwtal, iyerdayen, ittubaten, iawdiwen, iyyal, iyraden, tiseddiwin, isem-is seqqaren ah...Idebduben, lfilat, iylasen, ilfan, iyyal n lexla, tiyzalin, uccayen, uccanen, imucberanen, iffisen, tidyaayin, cbirdiwat, ileyman, iddawen, iqenfuden, izirdiwen, aruyen, imqerqren imqerqren.

Ad d-nuħal ah...Ad d-nini ah...Izan, ilđen, tisellufin, inamusen, tiwekkiwin, ikafaren, tizizwa, arzen, akuzen akuz, ibzizen, tigmarin n sidi sliman, iwetřaf, busetřaf akka i d ad d-nini, eli wetřufen, iberriqen, izinzaren, iuras, iburbuten, ifertetřa, ibeac n taga, izdeččen, eli n waman, akured ikurden, tilkin, iwetřen, ttebcira n lxir akka i d ad d-nini ttebcira n lxir akka i d as-neqqar, tignin, tissas tissisin tissisin.

Ifalkuten, iblireğgen, iwziwen, icwecwen, tiyuzad, iyaziđen, ikanariyen, iřibussen, tiflellas, itıkuken, imendayasen, lbizan, timerqemmin, tisekrin, iħiqlen, itıtr llilen, itbiren, ipirukiyen, ifrax n řawes, tigerfiwin, tıziwciwin, ieezziyen, idanduten, ieezwa, tibuneqqabin, iburururen, timierufin, ibuheddaden, tigđiđin, imerga, izerřar, iqelqal, tiqubaen, tıziwciwin, ičibuben, isyiwen, tibuzegrayzin, tiħmamin, ibriken, ibuemmaren, ijeħmam, igidaren, tiyamunin iyamunen, iħayiyen, ibuneqqaben, ieariten. Ifekran ifekrunen, tatiwin, izerman, incaben, tinejdamin n lħiđ, tijermumucin, imulaben, tifiyaratin, ijermden, timesiwin n wađu, timerdeddac, tifiereqas, tiyirdmawin.

[b5 Өamnatagi andanəttʃiʃi ƚərləhsab iƚ ərsiwən inəsʃa ilk əldagi ƚurnəƚ aməɟʃamaradnini iƚərsiwən buxxam widak nəʃa nək̩kni adnini Өakət aqəlwaʃ aħəwli ӨaħəwliӨ ӨafunasӨ aʃəʒmi aʎ°ənduz Өaʎ°ənduzӨ axərʃi Өuɫɫitts izimər ӨizimərӨ amʃiʃ ӨamʃiʃӨ aqjun Өaqjunt awӨul ӨawӨult wigadagi diƚərsiwən inəsʃadagi ƚurnəƚ adnini toba b5 toba wigad igttsilin akittsʃiʃin osi ɟagikurnəƚ akərɟa ӨakərɟajӨ aʃawɟiw ӨaʃawɟiwӨ akjul Өakjult Өasəɟɟa ɟagiɟiƚərsiwən igttsilin d əɟunaӨ ɟilxava iƚərsiwən nləxla adnini ajraɟ Өasəɟɟa il əʃ lʃil axilas iləʃ ӨiləʃӨ akjuləxla Өakjultəxla Өakzalt uʃʃaj ӨuʃʃajӨ uʃʃən Өuʃʃənt ʃbirɟu alxəm ӨalxəmӨ idɟəw ӨidɟəwӨ aqənʃuɟ izirɟi aruj ӨarujӨ imq°əɟq°ərasaxi imq°əɟq°ərabafli aw Өul ussiləxla amʃiʃləxla Өuranuxal aribʃac wiɟax xəɟən wida x ittsilin ɟil əxla wiɟa x ittsilin dəɟuxxam ʎaras ən izi ɟakk ən igttsili ɟil əxla Өizitts ɟakk ən niɟ ən il əɟ ɟakk ən ittssili dəɟuxxam igttsili ɟil əxla ӨasəɫɫufӨ isəmis səq̣qarən namus Өiwkawin Өiwkawin wagadnini ɟakafar adnuxal Өizizwitts arəʒ a xuz avziz ӨaʎmarӨ nsiɟisliman t əttssili guxxam t əttssili ɟiləxla aw əttəʃ vu səttəʃ ʃliw əttəʃ ivariq ən izinz ər aʃarəs aburbu Ө afərtəttə abʃuʃntaʎa akkaɟasənsəmma zɟəttʃ ʃlib̄aman Өilkətt̄s a xurəɟ iw ət ittssili guc əbbuv guq əffo nbnad əm tt̄səʃiralxir Өaggənt wagiq̣qarənas iʃuʋa amakkən adnini ɟaʃlib̄aman kifkif izinz ər ӨissisӨ adnuxal arifɾax wigaɟittssilin guxxam wiɟa xittssilin ɟil əxla afalku itt̄s ʃiʃi ɟil əxla iblir əɟ3 awziw guxxam ɟakk ən igttsili guxxam əʃəwʃəw Өajazit ajaziɟ wiɟax igttsilin guxxam wagiɟaxən ittssili guxxam ittssili ɟil əxla ntts ərbiӨən akanari ɟaj ənigttsʃiʃin guxxam m ɛ ɟagiɾurnəʃ urӨnəsʃara ɟiləxla mɛ Һsəbguxxam ittssilin wiɟaxagi Өagittsagərʃa sivʋ:s iɟsivʋ:s wagiӨifilələsӨ Ө ətt̄sʃiʃi ɟilwaq Ө təʃsəwӨ idxəttʃəməkan arӨmurӨnnəʃ mbəʃd Өətt̄sɾima Өətt̄sruħu Өxəɟɟəʃm laʃʃuʃ guxxam ɟtikuk aməndajəs lvaz ӨimərɟəʃmӨ Өasək̩kurӨ iħiqəl tirəɫɫil ak̩ka iɟas ənsəma xurnəʃ nək̩kni akiɟas ənsəma mɛ Өəɫla Өəmnat niɟ ən kulɟ3iħa ak̩k əni ɟasənq̣qarən iӨvir apiɾoki afroxnətɟwəs Өagərʃa Өiziwʃi aʃəzz̄i adandu Өabunəq̣qavӨ vururu ӨimiʃrəʃӨ avuħəɟɟaɟ Өagɟit amərḡu azəɾzəɾ amərgu akɟuzəɾzəɾ tt̄silinkan ɟilwaqӨ nʃʃəӨwa

𐌲𐌰𐌸𐌹𐌴𐌹𐌸 𐌸𐌹𐌸𐌹𐌴𐌹𐌸 *ssiptāmb* akinakan 𐌶𐌰𐌹𐌳𐌹𐌸 𐌸𐌹𐌸𐌹𐌴𐌹𐌸 amað *mwē dē me* ba𐌸ad𐌹𐌴𐌹𐌸
 wagiðaqəlqul ittsili ðilk ərmus ittsi𐌹i ðilkərmus 𐌸aquin𐌹𐌴 iziwi𐌹i t𐌹𐌹ibub is𐌹i 𐌸avuzəgrajəz𐌹
 𐌸a𐌲𐌹𐌴𐌹𐌸 awziwavi𐌹 𐌶u𐌹𐌴𐌹𐌸 a 𐌹𐌲𐌹𐌴 i𐌹ið𐌹 ajamin 𐌹𐌹𐌹 𐌸avunəqqav𐌹
 avunəqqav ih .. 𐌸𐌹𐌹 𐌸avunəqqav𐌹 𐌹𐌹𐌹 uvun əqqav a 𐌹ari𐌹 𐌸uradnuxal arwið𐌹 𐌹𐌹𐌹
 𐌶𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹 𐌹𐌹𐌹 𐌸a𐌲a izrəm an𐌹av 𐌸inə𐌹𐌹𐌹𐌹 𐌹𐌹𐌹 𐌸a𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹 amulav 𐌸i𐌹i𐌹𐌹𐌹
 izərməð 𐌸iməsbb̄aðo 𐌸amərdəddu𐌹𐌹 𐌸amərdəddu𐌹𐌹 𐌸 𐌹𐌹𐌹i𐌹i dəgaman 𐌸axəl bb̄a𐌹𐌹
 nə𐌹𐌹i𐌹i𐌹i𐌹𐌹𐌹 𐌸i𐌹i𐌹i𐌹𐌹𐌹 𐌸a𐌹𐌹𐌹𐌹i𐌹i d əgaman d əgassif d əgi𐌹əzrawən attsnaf d əgassif
 attsnaf d əgi𐌹əzrawən 𐌸i𐌹i𐌹𐌹𐌹 𐌸a𐌹𐌹i𐌹 𐌸i𐌹i𐌹𐌹𐌹 dəga𐌹al madinið sxila adnini 𐌸i𐌹𐌹𐌹
 𐌸i𐌹zalin i𐌹𐌹nduzən iqəlwa𐌹𐌹 𐌸i𐌹unasin izgarən i𐌹𐌹nduzən ixər𐌹i𐌹𐌹 𐌸u𐌹liti𐌹 izamarən im𐌹a𐌹
 iqzan iw𐌹al i𐌹𐌹𐌹𐌹 𐌹toba𐌹𐌹 i𐌹aw𐌹i𐌹𐌹 i𐌹al i𐌹rað𐌹 ti𐌹əddiwin is əmis səqqarən
 idəbdubən l𐌹ila𐌹 i𐌹ilasən ilfan i𐌹al ləxla 𐌸i𐌹zalin u𐌹𐌹a𐌹 u𐌹𐌹anən mu𐌹varanən i𐌹i𐌹 𐌹n
 𐌸i𐌹𐌹𐌹𐌹 i𐌹i𐌹i𐌹a𐌹 i𐌹𐌹man iddawən iqənfuðən izir𐌹i𐌹 𐌹n aruj 𐌹n imq̄ə𐌹q̄𐌹n imq̄ə𐌹q̄𐌹n
 adnuxal adnini izan ildən 𐌸isəllufin inamusən 𐌸i𐌹kiwin ikafarən 𐌸izizwa arzən a𐌹uzən a𐌹uz
 ivzizən 𐌸i𐌹marin nsiðislman iwə𐌹𐌹 vusə𐌹𐌹 akkaðadnini 𐌹liwə𐌹𐌹 𐌹n ivari𐌹 𐌹n izinzar 𐌹n
 i𐌹uras iburbu 𐌸n i𐌹𐌹 𐌹𐌹 ib𐌹a𐌹ta𐌹a izðə𐌹𐌹 𐌹n 𐌹libaman a 𐌹urəð i 𐌹urðən 𐌸ilkin iwə𐌹𐌹 𐌹n
 t𐌹sə𐌹jiralxir akkaðadnini t𐌹sə𐌹jiralxir akka 𐌸asənq̄ar 𐌸i𐌹nin 𐌸issas 𐌸issisin 𐌸issisin ifalku𐌹𐌹
 iblird𐌹𐌹 iwziwən i𐌹əw𐌹wən 𐌸i𐌹zað 𐌹jaziðən ikanari𐌹𐌹 isivusən 𐌸i𐌹iləllas itikuk 𐌹n
 iməndajasən lvizan 𐌸imərqmin 𐌸isəkrin i𐌹iqlən itirilən i𐌹viren ipirukijən ifraxnəwəs
 𐌸i𐌹𐌹𐌹iwin 𐌸iziwiwin i𐌹zi𐌹𐌹 idandu𐌹𐌹 i𐌹əzwa 𐌸ivunqavin ivurururən 𐌸imi𐌹𐌹𐌹
 ivu𐌹əddadən 𐌸i𐌹ðidin imərga izəzə𐌹 iqəlqal 𐌸iquva𐌹iwin 𐌸iziwiwin it 𐌹ibubən is𐌹i𐌹𐌹
 𐌸ivuzəgrajzin 𐌸i𐌹mamin ivi𐌹𐌹 𐌹vū𐌹𐌹marən izə𐌹mamin i𐌹iðarən 𐌸i𐌹aminin iaminən
 iz𐌹i𐌹𐌹 𐌹vunəqqavən i𐌹ari𐌹𐌹 i𐌹əkran i𐌹əkrunən 𐌸a𐌹iwin izərman in𐌹avən 𐌸inə𐌹𐌹aminə𐌹𐌹
 𐌸izərmumu𐌹iwin imulavən 𐌸i𐌹i𐌹ara𐌹iwin izərməðən 𐌸iməssiwinbāaðo 𐌸imərdəddaf 𐌸i𐌹i𐌹i𐌹q̄as
 𐌸i𐌹i𐌹i𐌹mawin]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	25/01/2015	
lieu :	Village Tizi-Tzougart Mâatkas, Tizi-Ouzou	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	17 minutes et 7 secondes	
lieu de l'enregistrement :	Chez l'informateur à la maison.	
sujet de l'enregistrement :	Le thème sur la faune, leur type, ce qu'il ya dans l'environnement et leur nom selon le parler de l'informateur.	
Y avait-il un public ?	Non	
Référence	En a utilisée les photos des animaux.	
2. enquêté		
(Nom :)	MEBAREK Mbarek	
Date de naissance :	13/06/1962	
Sexe :	Homme	
Village d'origine :	Tizi-Tzougart	
Tribu :	Mâatkas	
Domicile actuel (village, région):	Village, touares I n°283 Commune : Draa Ben Khedda.	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, arabe.	
(Au travail :)	Kabyle	

(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	Non	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	Sixième année primaire.	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Français.	
Profession :	Transporteur	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Le père.	
- lieu d'origine :	Beni Douala.	
- scolarité (et langues d'enseignement) :	/	
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Mariée, enfants.	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fière de sa langue.	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEBAREK Tassadit	
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, arabe.	
origine :	Tizi-Tzougart Mâatkas.	
relation enquêteur-enquêté :	Mon père.	

4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui.	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Il n'a rien dit, avec un grand plaisir de partagé mes connaissances avec vous.	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal.	
5. Autres infos		

Amud wis-2

Tayiwant n Tirmutin

Taddart Izerruden

a. Tira tumrist

Tawnaḍt-agi anda i netteici neɣ tamurt-agi anda i netteici, tesɛa kulec tesɛa leḥcic, nettřebbi lmal tteicin di leḥcic-agi, nettřebbi aynat isem-is tiyeṭṭen, tifunasin, iqelwacen ixerfiyen kul yiwen s yisem-is. Tagi tura d tayaḍt ahan tesɛa-d arraw-is, tesɛa-d aqelwac tesɛa-d ah... wagi d aqelwac wagi d mmi-s d aḥewli, tagi d tafunast, azger azger n tfunast ahan tesɛa-d mmi-s tesɛa-d aɛejmi agenduz aṭuṭaḥ, wagi d axerfi axerfi afeḥli, tagi d tullit tesɛa-d mmi-s tesɛa-d izimer, wagi d amcic, wagi d aqjun llan wiggah itteicin... imcac n ttřebga n uxxam aqjun llan wiggah itteicin di lexla, wagi d awtul n ttřebga, wigi d iyerdayen tṭubba llan wiggad n uxxam dayen-i d aɣerda, aɛawdiw wagi d mmi-s, zayla ḥacamismaɛ wa yeqqar-as zayla wa yeqqar-as ayyul.

Tura ad nuɣal, wiggad-agi tura llan wiggad tterbin deg uxxam llan wiggad n lexla, am yizem-agi tura yetteici di lexla atan di temdint atan llan wiggad i ten-itterbin, wagi d izem, tasedda, ayraḍ aɣilas, wagi d ilef aḥelluf neɣ ilef isen-qqar, wagi d ayyul n lexla, tagi d tayzalt, wagi d uccen d uccay, mucberran, uccen, iffis, cebbirdu, uccen, alɣem, iddew, tadyayatt, wina d aqenfud, wina d izirdi, wagi d aruy, imqerqer, imqerqer n waman yella imqerqer ah zik ttilin ula di leḥwari deg ixxamen.

Zdeč, wagi d zdeč, izi-nni itteqsen izgaren iṭukiyen, wina d abeuc-nni n tasmuḍi d tizirna, tina d tissist ileḍ, taselluft tina d taselluft, namus namus tura ččuren ixxamen, tina d tawekka, wina d akafar ttilin di lexla ttafgen ar ixxamen wiggah-agi, tizizwit, arez, akuz itett arezq ittanker di lhemmez ittanker, wina d abziḥ abziḥ uzayar i asen-qqar, tina neqqar-as tagmart n sidi sliman, wina d izinzer, eliwetṭuf i asen-qqar, buseṭṭaf, wina d eliwetṭuf yella uwetṭuf yella eliwetṭuf, wiggad-nni d iberriqen, tina d times n waḍu, aearus, aburbut, afertetṭu, eli n waman, ibeac-nni n taga nettaf-it di taga, zdeč qqaren-as zdeč isebban ur itett, ikafaren, akured, ibeεεac, tilkett tura ulac tilkin, ttebcira n lxir, tissist.

D ifker wina, tagi d tata, wina d izrem, wina d ancab, d tinejdemt n lḥiḍ d tiblahaḥt tettili deg uxxam tkeččem-d ar uxxam, tazermemmuct tzeremmuct-agi tkeččem-d ar uxxam, d amulab d azegzaw wagi d amulab, tina d tifiyert, tina d times n waḍu, wina d ijermed, tamerdedduct n waman, tina d tifiεεqest, tina d tiyirdemt.

Ad d-nuḡal tura ar ifrax, llan wiggad tterbin deg uxxam llan wiggad yetteicin yettilin di lexla, afalku wagi tura di lexla, wagi d iblireḡ dayen di lexla yetteici akk yef ibutṭuyen, wagi d awziw wagi tterbint deg uxxam, wagi d acewcew mi d-yefrurax kan akken, wagi d ayaziḍ n leqbayel tayaziḍt ad as-tegreḍ timellalin ad d-sefrurax icewcewen d ayaziḍ n leqbayel wina ayaziḍ uḥeccad, wina akanari tterbint dayen deg uxxam, wagi d asibus di berra, tagi d tifillest ttasent-d di tefsut ttgent akk leεcuc deg uxxam deg ixxamen ttexitrint ixxamen anda ara zedyent, wina d ṭikuk, wina d amendayes wiggad-agi di lexla, wagi d lbaz dayen di lexla i itteici, timerqemt, tagi d tasekkurt, wagi d iḥiqqel, itbir itbiren akka kečmen-d zik seεεun ixxamen iqdimen zeddyen deg-sen bessif iten-sefluxen itbiren, wagi d ṭṭir llil, wagi d apiruki ttarbin-ten, afrux n ṭawes, tagerfa qqren-as tagerfa lamana isebyen tagerfa tewwi lamana taker-itt yerra-tt Rebbi d tagerfa, tagi d tiziwci, wagi d aεezzi, adandut tterbint dayen deg uxxam, wagi d abuneqqab afrux ubuneqqab, wagi d bururu akked d tmieruft zeddyen sufella n ttejra ttaεbiqqen kan, abuheḍdad, tagi d tagdiṭ afrux n tegdiṭ qqaren-as tagdiṭ, amergu azerzur, wagi d aqelqul i as-qqaren di lkarmus i ittili, aḥaḡiw afrux uḥaḡiw, iziwec, čibub, wagi d isyi, tabuzegrayezt teqqar-as zik sermel sermel tura seḍher seḍher akka i t-id-qqaren di tmacahut, tagi d taḥmamt, wagi d abrik, wagi d abuεemmar, ajeḥmum, igider, afrux uyamun, wagi d ajayiy i as-qqaren d afrux ula d wagi, tabuneqqabt, aεarit.

b. Tira tamsislayt

[θawnatugi andanettsʔiʃi neʁ θamurθagi andanettsʔiʃi θəsʃa kuleʃ θəsʃa ləhʃiʃ nettsrebbi lmal
ttsʃiʃin ðiləhʃiʃagi nttərbi ajnaθ isemis θiæʔʔen θifunasin iqəlwaʃen ixərʃijen kuljiwen
sʃisemis θagiθura ttsa ʁat ahan θəsʃad arrawis θəsʃad aqəlwaʃ θəsʃad wagiðaqelwaʃ
wagiðemm̄is ðahewli θagi tsaʃunasθ azgər azgərttsʃunasθ ahan θəsʃad m̄mis θəsʃad aʃeʒmi
agenduz atotəh wagi ðaxerʃi axerʃi afəhli θagi t̄sullitts θəsʃad m̄mis θəsʃad izimer wagi
ðamʃiʃ wagi ðaqjun l̄lan wiggah itt̄s ʃiʃin imʃaʃ nttərɓga buxxam aqʒun l̄lan wiggah itt̄s ʃiʃin
ði ləxla wagi ðaw θul ntt̄s ərvga wigi ðiʁerðajen toba l̄lan wigað buxxam ða ʁeni ðaʁerða
aʃawdiw wagi ðmm̄ is ʒʒajla ʁa ʃamismaʃ wajəqqaras ʒʒajla waj əqqaras a ʁjul θuradnuʁal
wigaðagi θura l̄lan wigað t̄ts ərbin deguxxam l̄lan wiggah l̄ əxla amjizemagi θura jətt̄sʃiʃi
ðiləxla aθan ðiθəməðint a θanl̄lan wiggah i θənitt̄sərbin wagi ðizem θasedda ajrað a ʁilas
wagiðileʃ aħəlluf ne ʁiləʃ isnəqqar wagi ða ʁjuləxla θagi t̄tsa ʁzalt wagi ðuʃʃən ðuʃʃaj
muʃvarran u ʃʃen iffis ʃbirðu uʃʃen alʁem iddew θaðʁaʁatt̄s wagi ðaqenfuð wina ðizirði
wagiðaruj imq̄erq̄er imq̄erq̄er b̄aman jella imq̄erq̄er zi ʁ t̄silin ulaði ləhwari degixxamən
zðett̄ʃ wagiðəzðett̄ʃ izini itt̄s əqsən izgarən itukijen wina ðabʃuʃnni nta smuði t̄tsi zirna θina
t̄tsissisθ iledθ θasəllufθ θina t̄tsasəllufθ namus namus θura ʃʃuren ixxamən θina t̄tsawəkka
wagi ðakafar t̄silin ðil əxla t̄tsafʔən arixxamən wigahagi θizizwitt̄s aʃəʒ aʁuz iθətt̄s aʃəʒq
itt̄sankar ðilhəmməz itt̄sankar winaðavʒiz avʒiz u ʒəʁaʃ isnəqqar wina n əqqaras θaʃmarθ
nsiðisliman wina ðizinzər ʃliwett̄of isnəqqar vusett̄af wina ðaʃliwett̄of ih ..jella uwett̄of j əlla
ʃliwett̄of ihwigaðnni ðivariqen θina t̄tsimesbb̄aðo aʃaʁos aburbuθ wagi ðafertett̄o ʃli b̄aman
ibʃaʃnni taga n ətt̄safiθ ðiθaga zðett̄ʃ qqarenas zðett̄ʃ isəbb̄an uriθett̄s ikafaren a ʁureð ibʃaʃ
θilketts θura uwlaʃ θilkin t̄tsev ʃiralxir θissisθ ðiʃkər wina θagi t̄tsaθa wina ðizrəm wina
ðanʃav t̄tsin əʒðemθ l̄hið t̄tsiblahlahθ θətt̄sili dəguxxam θʁəʃʃmed arwəxxam θazərmumuʃθ
θazərmumuʃθagi θʁəʃʃmed arwəxxam ðamulav ðaz əgzaw wagi ðamulav θiʃiʁərθ θ ina
t̄tsiʃiʁərθ θ ina t̄tsimesbb̄aðo wina ði ʒərmedθ θamərdədduʃθ b̄aman θina t̄tsiʃiʁərθ θ ina

t̄s̄īāīr̄ð̄ēm̄θ̄ adnux̄al̄ θ̄ura arifrax̄ l̄lan wiggað̄ t̄s̄ ərbin̄ degux̄x̄am̄ l̄lan wiggað̄ itt̄s̄ īīfin̄ itt̄s̄ilin̄
 ð̄ilex̄la afalkū wagī θ̄ura ð̄il̄ə̄x̄la wagī ð̄ib̄lir̄ əd̄z̄ ð̄ax̄ən̄ ð̄ilex̄la itt̄s̄ īīfī ak̄k̄ ʁ̄əfīput̄ōθ̄ən̄ wagī
 ð̄awziw̄ wagī t̄s̄ərb̄int̄ degux̄x̄am̄ wagī ð̄āf̄ew̄f̄ew̄ mad̄j̄ef̄r̄ə̄x̄ kanak̄k̄ən̄ wagīð̄aj̄azið̄ l̄əq̄vaj̄əl̄
 θ̄aj̄azīt̄ as̄θ̄ə̄Ȳr̄əð̄ θ̄im̄ə̄ll̄alin̄ ads̄ə̄f̄r̄oūr̄ə̄x̄ īf̄ə̄w̄f̄w̄ən̄ ð̄aj̄azið̄ l̄əq̄vaj̄əl̄ win̄a aj̄azið̄ ūh̄ə̄f̄f̄að̄ win̄a
 ð̄akan̄arī t̄s̄ əbb̄int̄ ð̄a ʁ̄ən̄ d̄ ə̄gux̄x̄am̄ wagī ð̄as̄ib̄us̄ ð̄iv̄ ər̄rā θ̄agī t̄s̄if̄ilēll̄ əs̄θ̄ t̄s̄as̄ənt̄əd̄
 ð̄īθ̄ef̄sew̄θ̄ t̄s̄Ȳentakk̄ lāf̄jūf̄ d̄ə̄gux̄x̄am̄ degix̄x̄amen̄ t̄s̄ə̄x̄θ̄ir̄int̄ ix̄x̄am̄ən̄ andar̄azeð̄ə̄nt̄ win̄a
 ð̄tikuk̄ am̄end̄aj̄es̄ wiggað̄agī ð̄il̄ ə̄x̄la wagī ð̄lv̄az̄ ð̄ax̄ən̄ ð̄il̄ə̄x̄la iḡə̄t̄t̄s̄īfī θ̄im̄ə̄r̄q̄ə̄m̄θ̄ θ̄agī
 t̄s̄as̄əkk̄ur̄θ̄ wagīð̄īhīq̄əl̄ īθ̄vir̄ īθ̄vir̄ən̄ ak̄kā ʁ̄ə̄t̄f̄m̄ə̄nd̄ zīx̄ s̄ə̄f̄īun̄ ix̄x̄amen̄ iq̄ð̄im̄en̄ z̄ əd̄d̄ə̄n̄
 dēȲs̄ən̄ b̄ə̄ss̄if̄ ī θ̄ens̄uf̄ūx̄ən̄ īθ̄vir̄ən̄ wagī ð̄t̄ir̄ə̄ll̄il̄ wagī ð̄ap̄īr̄ok̄ī t̄s̄ar̄b̄int̄en̄ af̄rox̄nt̄ ə̄wes̄
 θ̄aḡər̄fā q̄q̄ar̄ ə̄nn̄as̄ θ̄aḡər̄fā lam̄anā is̄ev̄x̄ən̄ θ̄aḡər̄fā θ̄ə̄bb̄ī lam̄anā θ̄ūx̄er̄itt̄s̄ j̄err̄att̄s̄ ʁ̄ ə̄bb̄ī
 t̄s̄ager̄fā θ̄agī t̄s̄izīw̄ j̄ī wagī ð̄āf̄z̄zī ad̄and̄ū θ̄ t̄s̄ərb̄int̄ ð̄a ʁ̄ən̄ degux̄x̄am̄ wagī ð̄av̄un̄ ə̄q̄q̄av̄
 af̄rūx̄ uv̄un̄ə̄q̄q̄av̄ wagī ð̄v̄ur̄ur̄ū ak̄k̄ əð̄ t̄t̄sm̄ī īr̄uf̄θ̄ z̄əd̄d̄ə̄n̄ suf̄ell̄ā n̄tt̄sēj̄rā t̄ts̄ā īb̄īq̄en̄ kan̄
 av̄ūh̄ə̄dd̄að̄ θ̄agī ð̄āfr̄ux̄ t̄ə̄ḡd̄it̄ q̄q̄arēnas̄ θ̄aḡd̄it̄ am̄ə̄rḡū az̄ ə̄rz̄ur̄ wagī ð̄āq̄əl̄q̄ul̄ is̄q̄q̄ar̄ ə̄n̄
 ð̄ilk̄ə̄rm̄us̄ iḡt̄t̄s̄il̄ī āh̄add̄zīw̄ af̄rūx̄ ūh̄add̄zīw̄ iz̄īw̄ēf̄ t̄f̄ib̄ub̄ wagīð̄is̄x̄ī θ̄av̄uz̄ə̄gr̄aj̄ə̄z̄θ̄ θ̄ə̄q̄q̄aras̄
 zīx̄ s̄ə̄rm̄el̄ s̄ə̄rm̄əl̄ θ̄urā s̄eð̄h̄ə̄r̄ s̄eð̄h̄ə̄r̄ ak̄kā ī θ̄id̄q̄q̄arēn̄ ð̄īθ̄māf̄ah̄utt̄s̄ θ̄agī t̄s̄āh̄mam̄θ̄ wagī
 ð̄av̄rīx̄ wagī ð̄av̄ūf̄ə̄m̄māʁ̄ ā z̄ə̄h̄m̄um̄ iḡīð̄ə̄r̄ af̄rox̄uj̄am̄um̄ wagīð̄āzāx̄īx̄ is̄eq̄q̄arēn̄ ð̄āf̄rox̄
 ul̄að̄wagī θ̄av̄un̄ə̄q̄q̄av̄θ̄ āf̄arīθ̄]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	19/01/2015	
lieu :	Village Zerouda, Tirmatine, Tizi-Ouzou	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	19 minutes et 12 secondes	
lieu de l'enregistrement :	Chez l'informateur dans sa maison.	
sujet de l'enregistrement :	Le thème sur la faune, leur type, ce qu'il ya dans l'environnement et leur nom selon le parler de l'informateur.	
Y avait-il un public ?	Oui.	
Référence	En a utilisée les photos des animaux.	
2. enquêté		
(Nom :)	HASSANI Fatma.	
Date de naissance :	22/04/1945.	
Sexe :	Femme.	
Village d'origine :	Zerouda.	
Tribu :	Tirmatine	
Domicile actuel (village, région):	Village, Tizi Tzouggart Commune: Mâatkas.	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle.	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Sauf le Kabyle.	
(Au travail :)	/	
(À la maison :)	Kabyle.	

Séjour (s) à l'étranger	Non.	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	/	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	/	
Profession :	Il ne travail pas.	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	père et mère.	
- lieu d'origine :	Zerouda.	
- scolarité (et langues d'enseignement) :	Il n'a pas scolarisée.	
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Mariée avec un enfant.	
langue (s) parlée (s) par le conjoint:	Kabyle.	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Aime sa langue.	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEBAREK Tassadit	
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, arabe.	
origine :	Tizi-Tzougart Mâatkas.	
relation enquêteur-enquêté :	Relation familial.	

4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui.	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Il n'a rien dit, avec un grand plaisir de partagé mes connaissances avec vous.	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	C'est un peut dure, tu as pris beaucoup des animaux, mais normale je veux te guidé selon mes connaissances.	
5. Autres infos		

Amud wis-3

Tayiwant n Ssuq Letnin

Taddart ugni buffal

a. Tira tumrist

Tura di temnaɗt-agi nney ayen yeenan akk tamnaɗt-agi nney nesɛa kra n yimɣan ad d-iniɗ injel, tiefert, lkermus atas i yellan, nesɛa diɣen-it iɣersiwen ittidiren akked yimdanen iɣersiwen daɣen-it ittidiren di lexlawi neɣ deg yigran, nesɛa daɣen-it ibeɛɛac llan ibeɛɛac izmer ad tent-afeɗ deg uxxam izmer ad tent-afeɗ di lexla, nesɛa daɣen-it atas am ibeɛɛac-agi ileɣhun ɣef uɛebbud.

Ger iɣersiwen-agi, nesɛa taɣaɗt; taɣaɗt nettak-ik mim di lemtel neqqar-as a taɣaɗt am uɛɛamer neɣ mi ara tregmed yiwen ad as-t-iniɗ keɛɛ d taɣaɗt, yella daɣen-it mmi-s n taɣaɗt nekkni neqqar-as iyid mmi-s-agi n taɣaɗt mi ara ad d-ilal kan akken-nni neqqar-as iyid, yelli-s qqaren-as tiɣidett, awtem-is neɣ argaz n taɣaɗt neqqar-as aqelwac. Yella daɣen-it nesɛa azger yesɛa aɛejmi yesɛa mmi-s d aɛejmi yesɛa mmi-s d agenduz tawtemt-is d tafunast tafunast-agi ahan tettak-aɣ-d ifki. Nesɛa axerfi d wagi i nessexdam s waɣas yekka-anay-d ur zriɣ ara ma si taerabt yella awal-agi axerfi-agi yesɛa awal acu dagi ur ten-ssexdam ara s waɣas ikerri nessen-

it tamnađt-agi nney yiwen mi ara ad as-tiniđ ikerri yezra d axerfi acu nekk akken ttwaliy ma si taerabt i d-yekka atan d lxxaruf mayla d awal n tmaziyt axaťer nezmer ad as-nsemmi ayen yettaran akk tifizt tze mređ ad as-semmiđ axerfi, tawtemt-is ney akken neqqar *la femelle*-is neqqar-as tixsi awal nessexdam aťas di temnađt-agi nney neqqar-as tullit, mi ara ad d-nejmeē ilkelli tullitin-agi neqqar-as ulli xas ad d-nmeslay yef tixsi-agi neqqar-as ulli, amecťuť-is neqqar-as izimer. Nesea dayen-it amcic amcic yella umcic yettidir akked umdan. Yella dayen uqjun nekkni yur nney aqjun d win yettidir akked umdan nsexdam dayen s waťas mi ara ad d-iniđ s waťas iđan iyyer i as-neqqar iđan iyyer neqqer aqjun iyyer neqqer iđan? Neqqar aqjun yettrađu kan ad as-tefkeđ amur-is ur ittaker ara, neqqer-as iđan i waťas iyyer neqqar iđan i waťas iqjan axaťer ttefyen-d deg iđ d nutni i yetteawazen seglafen deg iđ. Nesea dayen-it awtul yettidir akked umdan tikwal neqqar-as akutkut. Nesea dayen-it, ayerda tikwal neqqer-as tťubba, taqbaylit nney neqqar ayerda s waťas ayerda meqquer wina yettidir deg aťas anda ur zeddig ara lťal tiqjijin ur zriy ara ma teqqarem tiqlilin kunwi tiqlilin-agi tiggad-agi anda ur tettafeđ ara aman zdigen, tizulixin ih neqqar tizulixin ula d nekkni. Yella dayen-it umumed amumed d ayerda d acu kan mezzı yef, ayerda meqquer amumed mezzı, amumed-nni mezzıyen akkenni wagi lexyuđ yećća-ten tiwreqtin yećća-tent kulec yećća-ten. Nesea dayen-it aeawdiw, aeawdiw aeawdiw-agi tawtemt-is neqqer-as tagmart, aeawdiw-agi nessexdam-it aťas di tesyer uzemmur neźad yis azemmur, tagmart dayen deg ueawdiw-agi neqqar aserdun di lemtel neqqar “ayen yellan taserdunt ad d-arew mmi-s” taserdunt-agi d ayersiw i d-yekkan seg baba-s akked yemma-s d sin. Nesea dayen-it ayyul ayyul umi qqaren d netta i yebnan tamurt n leqbayel, ayyul acu kan nergem mayifat yiwen ixus ad as-nini kećć d ayyul maćći d tamusni ur yessin ara, axaťer iqqur uqqueru-is balak. Yella dayen-it umcic n lexla amcic-agi n lexla-agi tikwal neqqar-as mucberra d amcic yexdem cyel n nnmer.

Acu nniđen dayen-it ur zriy ara mayla wacu ara ad d-rnuy, tella tyaziđt, tayaziđt d tin i ayen-d-yettaken timellalin. Yella uyaziđ, ayaziđ zik neqqar-d mi ara tesleđ i uyaziđ a yeskuēu deg iđ ahan yulli wass, nesea yiwen n lemtel dagi yur-nney neqqar iyuzad n Draē Ben Xedda deg iđ i skuēun. Acu nniđen, nesea abrik yettidir akked umdan, nesea awziw maćći akked umdan i ittidir di lexla i ittidir, nesea dayen-it iwziwen iwziwen cyel n tsekrin, tisekrin ttidiren-t di lexla tasekkurt awtem-is neqqer-as ihiqel mmi-s n teskkurt neqqar-as aferruđu.

Acu nniđen dayen-it, nesea izem, izem yettidir di lexla, izem tawtemt-is d tasedda, mmi-s neqqar-as nekkni ayilas. Nesea dayen-it dagi yur-nney ur t-nesei ara neqqar-as arsel arsel nesea yiwen n lemtel neqqar-as yiwen mayifat iqqur uqqueru-is neqqar-as kećć d aqqueru n warsel. Nesea wayeđ d awal i d-nerđel si taerabt llah xaleb neqqar-as lfil acu nessen-it s

tmaziyt neqqar-as ilwi ney allu lfil-agi dagi yur-ney ur yettidir ara acu kan llan sin n leşnaf yella lfil n Tefriqt yella lfil n Asya. Nesëa dayen-it iwumi neqqar nnmer, nnmer nessen-it mačči dagi yur-ney i yettidir, nnmer-agi neqqar-as dayen-it s tmaziyt aksil. Nesëa ilef, dagi ilaq ad d-nessefhem ciŧŧaḥ ilef llan sin n leşnaf: yella yilef ittidiren akked d tarbaet neqqar-as ilef, yella yilef ittidiren waḥd-s neqqar-as iḥizi, nesëa yiwen n lexla dagi di taddart nney anda zedyey nekkinni qqaren-as lḥed iḥizi axaṭer din i yettili yiwen n yilef ur zriy ara amek ad d-nini d awḥid. Tella tina la girafe-nni tura bon ur tt-nessin ara neqqar-d la girafe yella wiggad i as-iqqaren dagi yur-nney amda. Nesëa dayen-it nsexdam-it nettwali-t kan di tilibizyu dagi yur-nney ulac-it mi ara nruḥ yer Lezzayer yer tmazirt iyersiwen nettwali-t neqqar-as ayyul n lexla akka i asen-sawal. Tayzalt, tayzalt llan ar yur-nney wiggad i as-isawalen tizerzert, awtem-is qqaren-as izerzer wiggad-agi ttidirin di Sseḥra ulac-iten dagi yur-nney. Acu nniḍen dayen-it, nesëa uccay, uccay-agi iga ger wuccen d uqjun tzemreḍ ad ttwalit si lebeid tzemreḍ ad tḡaeleḍ d aqjun tzemreḍ ad tḡaeleḍ d uccen. Yella dayen-it ubarey, abarey-agi cyeḥ n wuccen. Yella dayen-it wuccen d annect-agi i ixedmen leqbayel ger uqjun d wuccen aqjun ur yettawi ara amur-is ama tefkiḍ-as-t ad t-yawi, ma d uccen amek ara ad d-iniḍ ittaker amur-is, aqjun nekknni di teqbaylit nney mi ara ad d-nini aq neqqar-as azwir aq yebya ad d-yini anegzum mbeed sina nekknni dagi mi ara ad nezlu timecreḍt nexdem tuna tuna-agi mi ara ad d-naf yiwen umesli neqqar-as na na-nni yettuḃal yer umur, ihi mi ara ad d-iniḍ aqjun d win iwumi gezzmen amur, uccen di laşel-is uc yebya ad d-yini win yesëa c wayeḍ-nin di laşel-is acer yebya ad d-yini taqbaylit n zik aker na-nni n taggara d win yettakren amur twalaḍ acu xedmen imezwura nney aqjun ilaq ama tefkiḍ-as amur ma d uccen d netta i t-id-ittakren. Nesëa dayen-it iffis, iffis tzemreḍ ad d-iniḍ icuba ciŧŧuḥ yer wuccen. Nesëa dayen-it cbirdu, cebbirdu icuba ciŧŧaḥ amcic mi mačči d amcic. Yella dayen-it wina umi neqqar ahulhak ney qqaren-as uccen n sseḥra. Yella ulḃem, alḃem-agi mačči dagi i yetteici dagi yur-nney yetteici di sseḥra, alḃem-agi yesëa ma ur ḃliḍey ara snat n taerurin deg ulḃem-agi yella wayeḍ neqqar-as amnis yesëa yiwet n taerurt. Yella yiddew, iddew-agi d kra n şşenf uyersiw ittebda am umdan yesëa sin iḍaren sin ifasen axaṭer di teqbaylit aḍar mexdum kan i umdan, iddew tzemreḍ ad d-iniḍ yesëa iḍaren, baqi ayersiw ad d-iniḍ iqjiren ur d-neqqar ara turaka-gi azger yesëa iḍaren, aḍar ixdem akkaya-ta cyeḥ ijbed, mayla d ayersiw igzem-as wagi, turaka yiwen mi ara sgezmen aḍar-is ur sneqqar ara bu ḍar neqqar-as bu qejjir. Talla tedyaḃatt, tadyaḃatt tḥemmel aṭas akka am iḥellaḍ tijujtin ilkelli. Yella inisi, inisi-agi yesëa cyeḥ isennanen, inisi-agi yettidir s waṭas anda ttilin iḗra, dya axxam-agi anda zedyey akka nekkini aḥal d iberdan i d-nettaf inisi, inisi tettent leqbayel zellun-t tettent mi ara ad tezlut ad yettru am akken ayettru şşebyan. Yella izirdi, izirdi d aḃerda ieedda cyeḥ gar uḃerda d umcic. Yella waruy, aruy-agi

qqaren-d yesa tizitin tizitin-agi qqaren-d kkatent, netta d lekdeb ur ikkat ara, wagi dayen sɔadent settent iseggaden. Yella imqerqer llan sin n leɣnaf yella abaɛli yettidir akked leɛbad, yella win umi qqaren usuki yella win umi qqaren ameqqran-nni qqaren-as agru.

Acu nniɛden dayen-it, acu nniɛden ad t-id-rennuɣ, ad d-nuɣal ɣer ibeɛɛac, yella yizi, tagi ad awen-d-fkey yiwet n lɥaɣɣa ur zriɣ ara ma tesnemt, turaka mi ara ad d-inini tarbaet n yergazen neqqar-as aggay n yirgazen aggay n tlawin, tarbaet n yizzan neqqara-as tacraba ifrax ad d-nini lferg n yifrax izzan tacraba. Tissist, aɣas i yellan n leɣnaf. Tella tselluft, tettidir deg imezzay neɣ di tfekka iɣersiwen, tura iqjan ma ur stecucufed ara ad tafeɗt yeččur d tisellufin. Yella umi neqqar jidda ultaɛli s trumit qqaren-as *coccinelle* seg-s i d-ssufyen takarust, takarust umi qqaren *coccinelle* seg ubeɛɛuc-agi yella anda yettili d ačɛnawi yesa tibreqmacin d tiberkanin yella anda yettili d awray, nekknni dagi ɣur-neɣ yettili d ačɛnawi neqqar-as dayen amrim, jidda ultaɛli-agi d asellaw mi ara yelɥu. Yella namus, namus-agi deg uzɣal yeskareh-anay tudert mi Ara truɥed ad teɣsed mi ara yili uzɣal ur k-ittaɣɣa ara ad teɣsed itt-qqes-anay. Llant tewkiwin, tiwkiwin-agi tzemred ad t-tafed di lfakya dɣa dagi ɣur-neɣ mi ara truɥed ɣer tazart ad tt-tafed siwa tiwkiwin, llant taqqurin d kra n šsenf akken d tiwrayin tiggad-agi nettandi yissen-t tifextin yella wanda i asen-qqaren tiqqeracin yella yiwen n lemtel aselway iselwayen aseɛlaq n teqnajarin aɥmam aɛrab ad ifak inadamen: wagi d kra n šsenf akken n ufrux inadamen dagi d iɥbuben. Yella dayen-it tizizwit tagi d taberkant tettak-anay-d tament. Yella warez, arez-agi mi ara yekcem tayrast n tzizwa, tella tarzett am arez txeddem taɥbult-is akka di berra, tazizwit-agi d taberkant arez-agi yesa iserdan d iberkanen d yiwrayen, tiziwit mi ara ad k-teqqes ad tmet uyerna mayla teddmed-d tiseqqest-ines terriɗt s amkan-ines izmer ur ibezzeg ara ufus-ik ma d arez ad k-yeqqes ad yerwel. Yella dayen-it wakuz, akuz d kra akken ubeɛɛuc akken-nni mayla ur ɣliɛy ara cɣel d afenyan. Yella webziɣ, abziz mi ara ad tafeɗt mayifat s lketra alaɥif asbar, abziz-agi tura mi ara yeglu ɣef iqwiren dagi ɣur-nney mi ara nzuɣ tifɥirin akk iqwiren ixeddem-anay ah... Tella tegmart n sidi sliman, tagmart n sidi sliman llant snat n leɣnaf mačči snat n leɣnaf waɥed tlata neɣ reba n leɣnaf, tella tgezawt tettidir di lexla tettidir deg uxxam, nekknni dagi ttakken-d lemtel netta arɥal mačči d tidet d tikerkas ad ak-inin tagmart n sidi sliman ur ttneq ara d tamrabeɗt namulac ad tawiɗ dnub netta abeɛɛuc win tenyiɗ ad tawiɗ dnub, ma ur k-id-yewwiɗ ara tzemred ad tenyeɗt tezmer ad k-teqqes, tagmart n sidi sliman ur tettkerriɣ ur txeɛbec, tella tina isean akkenni cɣel d tawrayt cɣel n wakal tettidir di lexla kan, tella yiwet dagi ɣur-neɣ ur ttwaleɣ ara tagi d tayuyit tlata-agi n leɣnaf snay-tent. Yella izinzer, izinzer ikeččem deg ugudu anda ur zeddig ara lɥal ad tafeɗt anda yella lewsax ɥacakum ad tafeɗt, izinzer-agi akken ttwaliɣ nekkenni axaɥer ttwaliɣt dagi

ittɣizi ahat tamacint-agi swayes ttweɣtin ixxamen akal ahat sina i tt-id-xedmen, ittɣizi ijebbed-d cɣel uqamum-ines. Yella uweɣtuf aṭas uweɣtuf, yella uweɣtuf d aberkan yella uweɣtuf d azeggay azeggay-nni, yella win yesɛan taqquerut akken d taberkant d azeggay akkenni ileḥḥu aṭas mi d-yeffey unebdu ad tafeɗt ad yettawi, dayen qqarent medden d lemtel: deg unebdu ḥuf ḥuf di cetwa awid a tawettuft namulac ad am-bbiy taqquerut, aeli weɣtuf-agi neqqar-as sirbis taksi axaṭar itaksiyen dagi yur-nney zik di tmurt-agi-nney Lezzayer aberkan akked uzeggay dya neqqar-as sirbis taksi, yella uweɣtuf dayen-it nettaf-it di tmeɣrusin ney di tzemrin d aṭuṭaḥ akkenni neqqar-as amred yerna mi ara ad kinin ad k-yemred wagi d netta i iweeren yef uweɣtuf-agi ameqqran, deg uweɣtuf-agi dayen-it yella wina umi neqqar ajmencir yettili aṭas anda llan imexmujen axxam aqdim turaka-gi ma ur yettwazdey ara, yettili di tneṭlin neqqar-d asmi ara nemmet ad ay-yečč ujmcencir. Yella dayen-it kra uweɣtuf akken yesɛa tafriwin wina neqqar-as aberriq. Yella dayen-it buseɣtaf, buseɣtaf-agi d abeεεuc mačči d abeεεuc yella wanda d abeεεuc yella wanda mačči d abeεεuc, buseɣtaf-agi deg aṭas n tagnatin yekka-d seg awal aseɣtaf, aseɣtaf ayt berriken axaṭar buseɣtaf-agi mayifat iqwa yettuṣal d aberkan, d aṭan yekka-ten tjur. Yella dayen-it, birwel d kra akken ubeεεuc yesɛa deffir tiqamumin-nni tura ma ur ttebbiɗt ara ad iεeddi ur k-itt-nal ara, iyyer seqqaren birwel ad ak-ibbi ad irwel. Nesɛa dayen-it aεarus, anda tella claɗa deg iqwiren ixeddem-ay tawayit, aεarus-agi yella šsenf nniɗen yesɛa tajeɣlalt tina ixeddemmen akkenni yetteεbbi neqqar-as tajeɣlalt, yella win ur yesɛin ara tajeɣlalt neqqar-as abizu d aεarus ur yesɛi ara tajeɣlalt yettili anda tettili claɗa ma ur s-d-wwiɗ ara dwa ur tetteɗ ara claɗa. Yella uburbut, aburbut-agi d šsenf ubeεεuc i ittuyalen mi ara yimɣur yettuṣal d aferɣettu. Yella dayen-it, ufertettu aṭas i yellan tura ma yella kra i d-smekta yella yiwen akkenni yesɛa cɣel tmeqqestin yer deffir neqqar-as qric d aferɣettu, yella wina umi qqaren tafriwect ney amek akkenni, yella wina akkenni yesɛan timqestin yer deffir d awray akkenni yesɛa tinqiɗin d tiberkanin wina neqqar-as isem-is qric ad ten-tafer akkenni yezmer ad d-ibed yef iɗewdan-ik, mačči d tebcira n lxir ttebcira n lxir dayen nniɗen ikeččem-d s axxam wagi ittidir di berra akka-gi. Yella dayen-it eli ugudu, eli ugudu-agi yettidir mačči dya deg ugudu swaswa anda akka yettili ciṭṭaḥ n wakal wagi mi ttqerbeɗt ad yuṣal d tabururut ur yettḥerrik ara. Yella udyer, adyer-agi d kra akken ubeεεuc ittidir deg aman, aman mi ara xesren nettaf aṭas deg isaffen nettaf-it yiwen i bennu yeğğa tibtiyin qqedmen waman-nni mi xesren ad d-yeffey udyer, adyer-agi yezmer ad yuṣal d timerdeddect timerdeddect-nni tezmer ad tuṣal dayen nniɗen tezmer ad tuṣal d tifireεqest. Yella dayen-it zɗečč, zɗečč-agi seg mi ara yali wass yetteffey-d deg uzṣal mi ara yeḥmu lḥal ad yettsuyu ad yettsuyu mi d tamdit ad yettɛrdeq, d tagi i d lmakla-is d isuyan-ines, wagi llan wiggad iqqaren imusnawen ittidir sbeεṭac iseggasen, aḥal iberdan mi ara nqessar ttaffey-t deg uqwir ad yesɛu tifiwin qqaren-d

d wagi i d zdečč. Yella yiwen dayen-it atas n lešnaf i yellan qqaren-as eebdellah n yiğerzer d kra ubeεεuc akkenni d ayezfan yesεa iserdan d iberkanen d iwayen yesεa tafriwin cγel akkenni am akken cγel n eli n waman yettidir kan deg yiğerzeran, neqqar-as eebdellah n yiğerzer. Yella ukured, akured dayen-it d kra n ššenf ubeεεuc, yella yiwen n lemtel s teqbaylit qqaren-as: asmi teğğel telket iqqar-as ukured ad kem-aγey. Tilket tettidir deg uqerru n wemdan mayifat ur zeddig ara uqerru n wemdan. Acu akken nniđen dayen-it iweγ, nsexdam atas iweγten nettafiten deg uqerru n wemdan dayen-it. Ttebcira n lxir tina i d-nniγ d abeεεuc dayen-it. Tella taggent, taggent cγel n yizi meqquer γef yizi, taggent-agi tetteqqes izgaren tteγtukin yerna mi ara ad k-teqqes tewεer tuqsa-ines.

Ad d-nuγal γer ifrax, yella ufalku, afalku yettidir deg atas deg idurar. Yella iblireğ, iblireğ anda yettidir atas yettidir γef ixxamen γef ibuγuten n trisiti ttwali-ten di Buγni di Mirabu γef ibuγuten n trisiti. Yella uwziw, awziw cγel n webrik yettidir di berra. Yella icewcew mmi-s n tyaziđt akked mmi-s uyaziđ. Yella dayen-it wagi neqqar-as s trumit akanari d kra wefrux d awray akkenni. Yella ujeγmum, ajeγmum-agi d kra n wefrux akkenni d aberkan ilkelli aqamum-is d awray, ajeγmum-agi asmi nttandi anda yella ujeγmum mi tettef amergu yečča-ak-t ujeγmum ittak axessar i yimandayen. Tella tfirellest, tfirellest tettas-d s lwaqt tettas-d ur zriγ ara aniwer tettruđu, mi d tafsut ad d-tass γer tmurt n leqbayel, tfirellest qqaren-ak dayen tagi am tegmart n sidi sliman γur-k ad t-tenyeđ namuc d tamrabet ulac amrabeđ deg ifrax. Yella dayen-it waqqur, aqqur d kra n wefrux akkenni cγel iqqu. Yella dayen-it lbaz, lbaz yeqreb i igider isγi wigah-agi mγaraben ilkelli. Tella tmerqemt, timerqemt zik-nni-t tura qrib neggrent di tmurt n leqbayel, zik timerqemt d kra n wefrux akkenni anyir-is d azeggay teεa aberkan akked uway, anda nettaf zik timerqemt? mi ara tğugeγ tγeddiwt ur zriγ ara ma teqqarem tγeddiwt tura mačči neggrent qrib neggrent. Acu nniđen dayen-it, tasekkurt waqila meslayey-d fell-as ihiqel. Yella itbir, itbir d afrux yettidiren akked umdan, ahan deg uxxam-agi inu arkin akk ddunit ad ten-ħwiγ ttuγalen-d, itbir-agi zik qqaren d asfel mi ara yesεu yiwen amuđin ttgent d asfel, tawtemt-is d titbirt, itbir-agi atas n lešnaf i yellan d acu yella yiwen itbir n lexla neqqar-as tamila, tamila-agi nettrebbe-tt ad tt-id-ikkess si lεec-is ad tt-id-yawi s axxam-is ad tt-irebbi acu skud tettimγur tettbeddil *la couleur*. Yella anda nniđen qqaren-as mčeylal nekkni dagi γur-nney neqqar-as tγir llil, tγir llil-agi mačči d afrux *normalement* wagi ššenf-agi axaγar afrux s uqamum i iceččay i mmi-s, neqqar-as tγir s taerabt d ayen ittafgen axaγar d amšutuđ iγutuđ. Yella dayen-it babayay, babayay-agi dagi γur-nney ur t-nesεa ara mi nettwali-t akkagi nessen-it llan wigah balak i ten-yesεan deg axxam ayen ara s-d-iniđ ad s-d-ieiwed lukan ad s-d-iniđ qqer ad s-d-ieiwed qqer ad tregmeđt ad irgem iman-is.

Yella ɣawes d kra n wefrux akkenni nettwalit mi ara nruɣ akka yer Lezzayer. Tagerfa dayen-it tina ileɣhun akkenni ɣacakum teɣtafer lɣifa d lɣifa kan i tsett tid ileɣhun akkenni d taberkant ilkelli teɣtafer anda tettili lɣifa. Tella tziwci, d afrux iɣemlen ad yidir akked umdan ur zriɣ ara am itbiren rkin akk ddunit ad tafedɗ mi ara d-qreb tefsut ittidir deg ixxamen anda ttaran leɛcuc ittidir dayen deg inijwal inijel ad tafedɗ inijel-agi yekcem akk dayel-is. Yella waezɣi, aezɣi d kra n wefrux akkenni aɛenɣiq-is akk d azeggay, aezɣi-agi tura nekknni asmi nttandi ad tandiɗ dina tzemredɗ ad t-tfedɗ, ad truɣedɗ ad ttandiɗ tifxet nniɗen ad tesledɗ ittef-itt ad ttandiɗ amergu ad t-tfedɗ aezɣi. Yella wina umi neqqar dayen-it azuxzux iyɣer i as-neqqar azuxzux kra n wefrux akkenni d ameqqran akkenni yugar ayaziɗ ger uyaziɗ d unhil, anhil-agi di sseɣra i ittidir wina iwumi qqaren s tefransist *l'autruche*, azuxzux-agi iyɣer i as-neqqar azuxzux mi ara d-neɛddi akkagi as-nini zuxzux zuxzux dya ad yettzuxu yef annect-agi i as-neqqar azuxzux. Yella dayen-it ur zriɣ ara isem-is abuneqqab, abuneqqab-agi ad yettef tejra ad t-inqeb nhar kamel izmer lɣal ur iɛeggu ara uyernu ur tezmiredɗ ara ad t-tfedɗ ad yeflu lɣar dagi ad t-ruɣedɗ yer lɣar-is ad as-tiniɗ ttfey-t-id netta iffey ansi nniɗen ur tezmiredɗ ara ad t-tfedɗ. Yella bururu, wagi ur tɣemmelen ara leqbayel mi ara isburu, axaɣar bururu neqqar isburu itbir dayen neqqar-as isburu, imesli-nni i d-ittefyen si bururu ma yesburu ad k-inin waka ara yemten akka netta d lekdeb. Timieruft dayen-it am bururu, nekknni mi d-nniɣ itbir mi ara tneɣwi neqqar-as sser am akka ad s-tiniɗ i ikerri ssek. Yella dayen-it abuheɗɗad, abuheɗɗad-agi ittidir deg aɣas n tagnatin di lexla acu ittidir akked umdan dayen-it nekk zik deg uxxam-agi inu yezdeɣ armi d asmi balak yemmut, abuheɗɗad-agi cɣel am akka ad d-iniɗ *la couleur*-agi ur ttsineɣ ara s teqbaylit cɣel uberkan neɣ umidaddi. Yella dayen-it uberzegzaw, aberzegzaw-agi dayen-it *voila* imal yer tizegzewt. Yella umergu, amergu wiggah-agi nɣemmel ad tnečč mi ara ad d-yas ansi i-d-yettas mi ara d-qreb ccetwa mi ara ad d-kcem ccetwa yettas-d si Lurup yer tmurt n Lezzayer ad d-yass irebba tassemt imiren i nttiɣmil ad nandi axaɣar ad t-naf iqebba mbeed mi iɛac dagi ad yuɣal ad s-tekkes tassemt-nni ad s-tenqes tassemt-nni, asmi ara d-iɣder ad tt-fey ccetwa ad yuɣal yer tmurt-is n Lurup axaɣar ittafer tasmuɗi. Yella uzerzur, azerzur tura ur yeqwa ara s waɣas dagi ɣur-nney ittas-d d lfergan axaɣar nniɣ-d di tazwara-nni ifrax neqqar-as lferg izan neqqar-as tacraba, azerzur-agi melmi d-yettas s waɣas? Mi ara yeqqim yef tzezmurt ad yili yiwen umeqqran-nseɣ neqqar-as agellid ad twaliɗt akka si lebeid iqqim wiggah-nni nniɗen ad ksen tazemmurt-nni waread ara iwali amdan ad sen-yefk lamer ad afgem ilkelli, ma yella ulac wi yellan dina ad ččen armi rwan *après* ad s-d-qareɣ nuba-is ula d netta ad yečč, wagi neqqar-as agellid agellid uzerzur. Yella dayen-it aɣaɣɣiw, aɣaɣɣiw ur zriɣ ara amek ad t-id-sfhemey d šsenf n wefrux dayen-it. Acu nniɗen dayen-it yella čabub, iyɣer i asen-qqar čabub? Yesɛa deg uqerru-is yeffey-d akkenni yicwan-nni-ines d tačabubt. Yella uɛarit, aɛarit-

agi neqqar-as aɛarit aberkan uqerru seg awal n eli ur zriy ara iyyer i as-qqaren aɛarit, mi iyyer i as-qqaren aberkan uqerru uqerru-s d aberkan. Yella yisyi, isyi deg atas n teginatin d amellal i yesɛa, iqreb igider. Acu nniɛen dayen-it tabuzegrayezt, tabuzegrayezt-agi amek ara d-iniy la *couleur*-is ur zmirey ad t-id-sfehmeɣ yesɛa cwiya umellal cwiya d aydi aydi waqila *la couleur grise* cwiya uberkan waqila. Yella acu nniɛen dayen-it, taɣmamt mačči d titbirt mi d afrux ur zriy ara amek ara d-iniy balak s lawn. Yella ubrik, abrik atas n leɣnaf i yellan, abrik iɣemmel ad yidir anda ttilin waman. Yella ubuɛemmar, abuɛemmar-agi ittiɣmil ad yečč ifrax, ayen akk iteddun yef uqjir ittiɣmil ad t-yečč. Yella igider ittidir deg udrar. Yella uyamun, ayamun-agi ittas-d ma ur yliɛy ur zriy ara ma di lweqt n tbexsisin. Yella dayen-it ajaxix, ajaxix-agi dayen-it kra n šsenf akkenni d afrux. Deg ifrax dayen-it ahat yella win ttuy, yella uɣmam aɛrab dayen-it. Tɣkuk qqaren-as tteɛtaɛ meɣres yusa-d tɣkuk, mi ara ad nruɣ yer lexla ad naf tazudla d claɗa n lexla tina nettaf-itt teččur d tisuusaf neqqar-as isusef-itt tɣkuk, tɣkuk-agi dayen-it d kra akken n šsenf.

Ad d-nuɣal yer ibeɛɛac, nesɛa afekrur, afekrur llan sin n leɣnaf: yella ufekrur ittidir akkagi di berra, yella iwumi qqaren afekrur n waman ney ifekrid ittidir deg aman. Nesɛa tata, tata-agi nettak-it di lemtel neqqar-as ittbeddil am tata mi ara teqqim di leɣcic d azegzaw ad tuɣal d tazegzawt ma twaliɗ anda ara yili usayur d awray ad tuɣal d tawrayt. Yella izrem, izrem d kra n šsenf akkenni yella izrem ittidir deg aman yella izrem ittidir di lber, izrem atas n leɣnaf i yellan: yella win itteqsen, yella win ur itteqsen ara, acu izrem deg yiwet n tallit icencal aglim-is qqaren-as ticencelt n yizrem. Yella uncab d šsenf n yizrem dayen-it wina yewɛer i tuqsa. Yella yiwen ubeɛɛuc qqaren-as tablaɣlaɣt cɣel uncab ancab ileɣɣu yef uɛebbuɗ tablaɣlaɣt tesɛa iqjiren. Tella tzeremmuct, tella tinejdemt n lɣiɗ, tinejdemt n lɣiɗ qqaren-d tewɛer atas atas, tinejdemt n lɣiɗ melmi tettili s waɣas? Tettili mi ara yehmu uxxam deg uzɣal tettidir di leɣyuɗ kan, nnan-d anda tsers ssem-is d lebbwazzu. Yella umulab, amulab nekk akken tesney sneɣ sin n leɣnaf yella umeqqran d azegzaw maɗi maɗi wina i d ameqqran d wina i d-qqaren yewɛer mi ara yettkerriɛ, yella umulab d ameɣyan ameɣyan-nni yesɛa akkenni cɣel d ajerrid akkenni yef uzagur-is d aberkan wina mezzɣi ur yewɛir ara tzemreɗ ad tenyeɗt. Tella tzeremmuct am iyersiwen-agi i d-nniy akken am tfirellest ney tagmart n sidi sliman yur-k ad t-tenyeɗt d tamrabeɗt ttafen-d akk tisbiwin. Tella tdest n waman, tideɣt n waman d kra ubeɛɛuc akkenni d aberkan isɛa tinɣiɗin d tiwrayin, qqaren-d tedda-d akked ugeffur tettili mi ara iwet ugeffur nettaf-itt di berra deg aman. Yella ijermed, ijermed llan wiggad i as-iqqaren a mmi-s n wakal, ijermed-agi anda yettili? Yettili deg akal, itteawan atas i tfellaɣt wiggad iɣercen teggiren ixuɛan bac ad ilin ijremɛen akken ad ieiwen iqwiren. Tella tmes n

waḍu, times n waḍu aṭas iqjiren i tesa, iqjiren-agi i tesa tmes-agi n waḍu ur zriy ara aḥal akken ma 949 ney ur cfiy ara laḥsab-nni iruḥ-iyi seg uqerru-iw. Tella dayen-it timerdeddect, timerdeddect-agi. Tella tiyirdemt nekknni sney sin n leṣnaf: sney taberkant sney tawrayt, taberkant-nni ad d-qqaren tewear. Tella tifireeqest, tifireeqest-agi tettidir deg aman cyel n tyirdemt mi meqqret yef tyirdemt nekknni amek i sxedmen ttaṭafen-tt-id seg afriwen ur tetteqqes ara mi qqaren tewear.

b. Tira tamsislayt

[Ṯura ḍi Ṯamnataginnex ajen jəṯnan akk Ṯamnataginnex anaf nəṣfa xra gəṯṯan adiniḍ inizəl ɔiɣfərθ lkərmus aṭasigəllan nəṣfa ḍa xenit iərsiwen ittṣiḍiren akkəḍ jimḍanen i xersiwən ḍaxenit ittṣiḍiren ḍi l əxlawi nex ḍegigran nəṣfa ḍaxenit ibɣaf llan ib ɣaf izimer aṮaṭefḍ deguxxam izimer a Ṯaṭefḍ ḍiləxlawi nəṣfa ḍaxenit aṭas amibɣafagi iləḥḥun xef uɣəbbuḍ garixersiwənagi nəṣfa Ṯakət Ṯakət nttsakitts mim ḍi ləmṮəl nəqqaras aṮakət amuttɣamər nex mara Ṯrəgmeḍ jiwen as Ṯiniḍ ket ɣf tṣaxat jəlla ḍa xen mṯmist ɣxat nəkkni n əqqaras i xid mṯmisagi t ɣxat maradilalkan akk ənni n əqqaras i xid jəllis qqarenas ɔixiḍəttṣ aw Ṯemis nex argaztɣxat nəqqaras aqelwaf jəlla ḍaxenit nəṣfa azgər jəsfa aɣezmi jəsfa mṯmis ḍaɣezmi jəsfa mṯmis ḍagenduz ṮawṮemṮis tṣafunasṮ ṮafunasṮagi ahan Ṯttsakaxḍ ifki nəṣfa axerfi ḍwagi inəssəxḍam swaṭas jəkkajanaḍ urzriḥara masiṮaɣravṮ jəlla awalagi axərɣijagi jəsfa awal aɣu ḍagi urṮnəssəxḍamara swaṭas iɣərri nəsseniṮ Ṯamnataginnex jiwenmara asṮiniḍ iɣərri jəzra ḍaxərɣi aɣunəkk akken tṣwali x masiṮaɣrabṮ idjəkkə a Ṯan ḍlxaruf majla ḍawal tmazixṮ axaṭər nəzmər asənsemṯmi ajen jəttṣaran akk ṮiffizṮ Ṯzəṯmeḍ asəṯṯmiḍ axərɣi ṮawṮemṮis nex akken n əqqar lafem elis nəqqaras ɔixsi awal nəssəxḍam swaṭas ḍi Ṯamnataginnex nəqqaras Ṯullittṣ maradnəzməɣ ilkəlli ṮuliṮinagi nəqqaras ulli xasma adn əṯṯmeslaj xef ɔixsi nəqqaras ulli am əɣṮəhis nəqqaras izimer ɔizimerṮ nəṣfa ḍaxenit amɣiɣ ...amɣiɣ jəlla um ɣiɣ ittṣiḍir akkəḍ umḍan jəlla ḍaxen uqzun nəkkni xurnəx aqzun ḍwin ittṣiḍiren akkəḍ umḍan nəxəḍam ḍaxen swaṭas maradiniḍ swaṭas iḍan ijxər snəqqar iḍan ijxər nəqqar aqzun ijxər nəqqar iḍan nəqqar aqzun jəttṣradɣu kan asṮəfkəḍ amuris urittṣaxərara nəqqaras iḍan iwəṭas ijxər nəqqar

idan iwatus iq zan axatur t̄səf xənd ð əḡḡid̄ ðnu θni igətt̄s̄fawazen səglafən ð əḡḡid̄ n əs̄fə
 ðaxənnit awθul itt̄siðir ak̄kēð umðan θikwal nəqqaras akutkut nəs̄fə ðaxenit akerða θikwal
 nəqqaras toba θaqvajliθ̄nnex nəqqar a kerða swatus akerda məqqer wina itt̄siðir anda
 urzəddigara lhal θiqziz̄in urzriyara maθəqqarēm θiqlilin kunwi θiqlilinagi θiḡḡaðagi anda
 urθətt̄safəðara aman zəddigen θizulixin ih...nəqqar θizulixin ula ðnəkk̄ni j əllā ða xənnit
 amuməð amuməð ðakerða ðafukan məzz̄i x̄efuxerða məqqer amum əð məzz̄i amuməð̄nni
 məzz̄ijen ak̄kenni wagi l əxjud̄ jətt̄f̄aθen θiwərqəθin jətt̄f̄aθent kuləf̄ jətt̄f̄aθen nəs̄fə ðaxenit
 aʃawðiw aʃawdiwagi θawθəmθis nəqqaras θaYmarθ aʃawdiwagi nəssəx̄ðamiθ at̄as ðiθsəjj̄ar
 uzəmm̄ur n̄zəðjis azəmm̄ur θagmarθ ðeguʃawdiwagi jəllā winumi nəqqar asərd̄un ðiləm θəl
 nəqqar ajen jəllan θasərd̄unt adarəw m̄mis θasərd̄untagi ðaxərsiw idjəkk̄an səg vavas ak̄kəð
 jəm̄mas ðsin nəs̄fə ðaxenit aʃjul aʃjul umi q̄qaren ðn ətt̄sa igəvn̄an θamurθ ləqvajel aʃukan
 nərgem majifaθ jiwen ixus as̄nini x̄ətt̄f̄ ðax̄jul mat̄f̄i t̄s̄amusni iḡsinara axat̄ar iqqur iqq̄erujis
 balak jəllā wəmf̄iʃləxla amf̄iʃagi ləxlajagi θikwal nəqqaras muʃvərr̄a ðamcic jəxðem ʃ x̄el
 nn̄mer aʃuniden ðaxenit urzriy majellā wacu aradr̄nu x̄ θəllā θjazit̄ θajazit̄ ðt̄tsin i x̄ditt̄saken
 θimlalin jəllā ujazit̄ əjazit̄ zi x̄ nəqqard mara θəsleð iwjazit̄ əjəskuʃu ahan juliwass nəs̄fə
 jiwen ləmθəl ðagi x̄urn̄nəx nəqqar ijuzəð ndra ʃbən̄xədd̄a ðəḡḡid̄ isku ʃun acuniden...nəs̄fə
 avrix itt̄siðir ak̄kēð umðan n əs̄fə awziw mat̄f̄i ak̄kəð umðan igt̄tsiðir ðil əxla igt̄tsiðir n əs̄fə
 ðaxen iwziwen iwziwen ʃx̄əl tsəkk̄°rin θisəkk̄°rin t̄tsiðirənt ðiləxla θasəkk̄°urθ awθemis
 nəqqaras ih̄iqəl m̄mis nəqqaras afərrud̄z̄ aʃu niðen ðaxenit ...nəs̄fə izəm izəm itt̄siðir ði ləxla
 izəm θawθəmθis t̄s̄ased̄da m̄mis n əqqaras n əkk̄ni a x̄ilas nəs̄fə ðaxenit ðagi x̄urnex
 urθnəs̄fara nəqqaras ars əl nəs̄fə jiwen ləmθəl nəqqaras jiwen majifa θ iqqur uq̄q̄ erujis
 nəqqaras x̄ətt̄f̄ ðaq̄q̄eru b̄°ars əl nəs̄fə wajeð ðawal idnərd̄el siθaʃravθ llah x̄aleb lfil aʃu
 nəsseniθ seθmazix̄θ nəqqaras ilwi ne x̄ alu lfilagi ðagi x̄urnex urjətt̄siðirara aʃu kan llan sin
 ləsnaf jəllā lfil ntəfriqθ jəllā lfil nasja nəs̄fə ðaxenit uminəqqar nn̄mər nn̄mər nəsseniθ mat̄f̄i
 ðagi x̄urnex igt̄tsiðir nn̄m əragi nəqqaras ða x̄enit seθmazix̄θ aksil nəs̄fə iləf̄ ðagi ilaq

adnəssefhəm jitaḥ iləf llan sin ləsnaf jəlla jiləf ittisiðir akkeð t̄sarbaʔθ nəqqaras iləf jəlla jiləf
 ittisiðir wahðəs nəqqaras ihizi n əsʔa jiwən ləxla ḍagi ði θaḍḍarθnnex anda zəðxəx nəkkinni
 qqarənas lhəd ihizi axatər ḍinigtt̄sili jiw ən giləf urzriḡara amex adinið ḍawhið θəlla θina
 lazirafnni θura **b5** urtt̄snəssinara nəqqard laziraf jəlla wiggað isj əqqaren ḍagi xurnex amḍa
 nəsʔa ḍaxenit nsəxḍamiθ nətt̄swaliθkan ḍit̄ilivizju ḍagixurnnəx ulaʃiθ mara anruḥ
 xərləḍzzajər xerθmazirθ iḡərsiwən nətt̄swaliθ nəqqaras a xjulləxla akkis ənsawal θaxzalt
 θaxzalt llan ar xurnnəx wiggað isisawal ən θizərzərθ awθəmis izərzər wiggaḍagi tt̄siðir ən
 ḍisəḥra ulaʃiθen ḍagi xurnnəx əʃuniðən ḍaxənnit nəsʔa uʃʃaj uʃʃajagi iga gar wuʃʃən ḍuqzun
 θzəmrəð att̄swaliḥ sil əvʔið θzəmrəð att̄sḍ ʔaʃləð ḍaqzun θzəmrəð att̄sḍ ʔaʃləð ḍuʃʃən jəlla
 ḍaxənnit uvar əx avarəxagi ʃxəl buʃʃən jəlla ḍa xənnit uʃʃən ḍanəʃθagi igxəḍmən ləqvajəl
 garuqzun ḍuʃʃən aqzun jətt̄sawi amuris amaθəfkidəsθ aθjawi maḍuʃʃən aməx adinið itt̄saḡər
 amuris aqzun nəkkni ḍiθəqvajliθnnəx maradinið aq nəqqaras azwir aq jəvxa adjini anəgzum
 mbəʃd sina nəkkni maranəzlu θiməʃrəḥ nxəddem θuna θunajagi mara adnaf jiwən uməsli
 nəqqaras na nanni itt̄su xal xər umur ihi mara adinið aqzun ḍwin umi gəzzmən amur uʃʃən
 ḍilasəlis uʃ jəvxa adjini win jəsʔan ʃ wajəḍnin ḍilasəlis aʃər jəvxa adjini ḍi θəqvajliθ nziḡ
 aḡər nanni ntagara ḍwin itt̄sa xren amur θwaləḍ aʃu xəḍḍmən iməzwurannəx aqzun ilaqama
 θəfkidəs amur maḍuʃʃən ḍnətt̄sa i θiḍjətt̄saḡren nəsʔa ḍaxenit iffis iffis θzəmrəð adinið iʃuwa
 jitaḥ wuʃʃən nəsʔa ḍa xənit ʃbirḍu iʃuwa akkagi jitoḥ iruḥ aḍjəfk aʃvih ar wəmfij mi mat̄ʃi
 ḍamʃij jəlla ḍa xənit wina umi nəqqar ahulhak ne x qqarənas uʃʃən nssəḥra jəlla ul xem
 alxemagi mat̄ ʃiḍagi xurnnəx igtt̄sʔiʃi ḍagixurnnəx itt̄sʔiʃi ḍissəḥra alxemagi jəsʔa
 murəliḍəxara snaθ taʃrurin ḍəg ulxemagi jəlla wajəḍ nəqqaras amnis j əsʔa jiwəθ taʃrurθ
 jəlla jidd əw idḍ əwagi ḍxra nssənf uḡərsiw itt̄sv əḍḍa amumḍan j əsʔa sin iḍərən sinifas ən
 axatər ḍi θəqvajliθ aḍər maxdumkan iwəḍḍan idḍ əw θzəmrəð adinið jəsʔa iḍərən vaqi
 aḡərsiw adinið iqzirən urdnəqqarara θurakagi azgər jəsʔa iḍərən aḍər ixḍem akka xəθa ʃxəl
 ijvəḍ majla ḍaxərsiw igzəmas wagi θuraka jiwen mara asgəzmen aḍəris ursnəqqarara vuḍər

nēqqaras vuqājir θēlla θēðxaxatts θēðxaxatts θēmmēl atas akka amihēllad θizuzθin ilkēlli
 jēlla inisi inisijagi jēsfa jxal isēnnanēn inisijagi ittisiðir swatəs anda ttisilin izra ðxa axxamagi
 anda zēðxax akka n ēkkinni a jhal ðivēðan idnēttisaf inisi inisi θētttsrēnt lēqvajēl zēllunt
 θētttsēnt maratēzluθ aðjētttsru amakkēn ajētttsru ssēvjan jēlla izirði izirði ða xēðða ifēdda jxal
 ger uxēðða ðumfif jēlla waruj aru jagi qqarend j əsfa θiziθin θiziθinagi qqarend kka θent
 nētttsa ðl ēkðēv urikaθara wagiðaxēn sðadēnt sēttts ēnt isēggad ēn jēlla imq°erq°er llan sin
 lēsnaθ jēlla aba fli ittisiðir akk ēð ifivað jēlla winumi qqar ēn usuxi jēlla winumi qqar ēn
 amēqqaranni qqarēnas agru afu nnidēn ðaxēnnit afu nnidēn aθidarnux adnuxal xer ibfaj jēlla
 jizi θagi awēndfkax jiwēθ lhadza urzriaxara maθēsneṁttts θuraka madinið θarvaθ gērgazēn
 nēqqaras aggaj g ērgazēn aggaj tlawin θarvaθ gizzan nēqqaras θafrava ifrax adinið lfērg
 θēfrax izzan θafrava θissisθ atas igēllan lē snaf θēlla θsellufθ gētttsiðir **ðēggimēzzax** nēx
 ðiθfēkka i xērsiwēn θura iqzan muursθəfufufēðara attsafēθ ittjūr ttisēllufin jēlla umi nēqqar
 zidda ulta fli s θrumiθ qqarēnas kuksinēl sgəs idsufaxēn θakarəsθ θ akarəsθ umi qqarēn
 kuksinēl segubfufagi jēlla anda j ētttsili ðatfjinawi jēsfa θivērqmafin ttisivērxanin jēlla anda
 jētttsili ðawra x nēkkni ðagi xurnēx itttsili ðatfjinawi nēqqaras ðaxēn amrim zidda ulta flijagi
 ðasēllaw majēlhu jēlla nnamus nnamusagi deguzxal isxerhanax θuðerθ maraθruhēð attsētsēð
 marajili uzxal urkittsad zara atts ətsēð ittts ēqqəsannēx llant θēwkkiwin θiwēkkiwinagi
 θzēmrēð aθtəfēð ðilfakja ðagi xurnnēx maraθruhēð arθazarθ attsəfēð siwa θiwkiwin llant
 θaqqurin ð xra nssēnf akk ēn ttisiwra xīn θiggadagi nttsandi jis ēnt θifəxθin j ēlla wanda
 sēnqqarēn θiqq°arəfin jēlla jiwēn lēmθēl asēlwaj isēlwajēn asēflaq tēqnazarin aħmam afrav
 aðifak inadāmēn wagi ðəxra nēssēnf ufrux inadāmēn ðagi ðihvuvēn jēlla ðaxēnnit θizizwitts
 θagi ttisavērxant θētttsaxarannēxθ θamēnt jēlla warəz afəzagi mara jəxjəm θaxrasθ tzizwa
 θēlla θarzēttts amaxəz θxēddem θahvultis akka ðivēra θizizwitttsagi ttisavērxant afəzagi jēsfa
 isērdan ðivērxanēn ðjiwəxəxēn θizizwittts marak θēqqəs attsm əθ ujərna maj ēlla θēddmedd
 θisiqqesθines θeridttts samkanis izm ər urivəzzəyara ufusiχ maðaxəz akjəqqəs aðjərwēl jēlla

waxyuz axuz d̄xra akk̄ən ub̄yuf akk̄ənni maj̄əlla ur̄alid̄əyara f̄əəl d̄afəñjan j̄əlla wəvziz avziz
 marat̄tsafət maj̄əffaθ səl̄kəθra alat̄if asəbb̄ar avzizagi θura maraj̄əglu x̄efiqwirən d̄agi
 x̄urnn̄əy maran̄əzzu x̄ akk̄θifh̄irin akk̄iqwirən ix̄ədd̄əmanax ah θəlla θəgmarθ n̄siðisliman
 ll̄ant sna θl̄əsnaf mat̄t̄fi sn̄aθl̄əsnaf wah̄ð θlaθa n̄əy r̄əv̄fa l̄əsnaf θəlla θzəgzawθ θ et̄tsiðir
 ðilexla θet̄tsiðir d̄egux̄xam n̄əkk̄ni d̄agi x̄urn̄əy t̄tsakənd l̄əmθəl n̄ətt̄tsa ar̄hal mat̄t̄fi t̄tsiðətt̄s
 t̄tsik̄erkas ax̄inin θagmarθ n̄siðisliman t̄tsamrav̄ət ur̄t̄tsn̄əqara namulaf att̄sawid̄ d̄nuv n̄ ətt̄sa
 ab̄yuf winθəñxid̄ att̄sawid̄ d̄nuv murkid̄j əbb̄̄id̄ara θzəmr̄əd̄ att̄s əñx̄ət θəzm̄ər akθəqq̄əs
 θaYmarθ n̄siðisliman ur̄θətt̄sx̄ərrīf ur̄θx̄əbb̄əf θəlla θinis̄fan akk̄ ənni f̄əəl t̄tsaw̄f αr̄θ f̄əəl
 b̄̄ax̄al θətt̄tsiðir ðil̄əxlakan θəlla jiweθ d̄agi x̄urn̄əy ur̄t̄tswalax̄ara θagi t̄tsaxuxiθ θlaθajagi
 l̄əsnaf səYsənt j̄əlla izinz ər ix̄ətt̄j̄əm d̄eguYud̄u andurz̄ədd̄iYara l̄hal att̄saf ət anda j̄əlla
 l̄əwsax h̄afakum att̄saf̄ət izinz əragi akk̄ ən t̄tswali x̄ n̄əkk̄inni axat̄ ər t̄tswali x̄θ d̄agi itt̄s x̄izi
 ahaθ θamāfintagi swaj̄əs t̄tswətt̄in ix̄xamən ax̄al ahaθ sinitt̄sid̄x̄ədm̄ən itt̄s x̄izi iz̄əbb̄əð f̄əəl
 uqamumines j̄əlla u wətt̄of at̄ as uwētt̄of j̄əlla uwētt̄of d̄ab̄ər x̄an j̄əlla uwētt̄of d̄azəgḡa x̄
 azəgḡax̄nni j̄əlla win j̄ əs̄fan θaqq̄əruθ t̄tsav̄ərx̄ant d̄azəgḡax̄ akk̄enni il̄əh̄hu at̄as mid̄j̄əff̄əx̄
 unəv̄du att̄saf̄ət aj̄ətt̄saw̄i d̄ax̄en q̄qarent ðl̄əmθəl d̄egnəv̄du h̄ufh̄uf d̄īj̄j̄əθwa awid̄ aθaw̄ətt̄ofθ
 namulaf amb̄ix̄ θaqār̄roθ l̄iw̄ətt̄ofagi n̄ əqq̄aras s̄ ərvis t̄aksi axat̄ər zi x̄ ði θmurθagin̄n̄əy
 l̄ədz̄zaj̄ər av̄ərx̄an akk̄əð uzəgḡax̄ d̄əx̄ n̄əqq̄aras s̄ərv̄is t̄aksi j̄əlla uwētt̄of d̄a x̄ənnit̄ n̄ətt̄safiθ
 ðiθm̄əx̄risin n̄əy ðiθz̄əmr̄in d̄at̄əth̄ akk̄ənni n̄əqq̄aras am̄r̄əð j̄əna marax̄inin akj̄əmr̄əd̄ wagi
 ðn̄ətt̄sa igw əf̄rən x̄efuwētt̄ofagi am̄ əqq̄ran ð əguw̄ətt̄ofagi d̄a x̄ənit̄ j̄əlla winumi n̄ əqq̄ar
 az̄m̄əñfir itt̄sili at̄ as anda ll̄an im̄əx̄mu z̄ən ax̄x̄am aq̄ðim θurakagi murj̄ətt̄swaz̄d̄a x̄ara itt̄sili
 ðin̄ətt̄lin n̄əqq̄ard asmara nm̄əθ ax̄j̄ətt̄j̄ uz̄m̄əñfir j̄əlla d̄ax̄ənit̄ x̄ra uwētt̄of akk̄ən j̄əs̄fa θifriwin
 wina n̄əqq̄aras av̄ə̄riq j̄əlla d̄a x̄ənnit̄ vu s̄ətt̄af vus̄ətt̄afagi d̄ab̄yuf mat̄t̄fi d̄ab̄yuf j̄əlla wanda
 d̄ab̄yuf j̄əlla wanda mat̄t̄fi d̄ab̄yuf vu s̄ətt̄afagi d̄egat̄as nt̄əgna θin̄ j̄əkk̄ad segawal a s̄ətt̄af
 as̄ətt̄afaj̄θ v̄ə̄rīx̄ən axat̄ər vus̄ətt̄afagi maj̄əffaθ iqwa itt̄su x̄al d̄av̄ərx̄an d̄at̄ən ika θən t̄zur
 j̄əlla d̄a x̄ənnit̄ birw̄ əl ð əx̄rak̄ken ub̄ yuf j̄əs̄fa x̄ərd̄əff̄ir θiqamuminn̄i θura murt̄ts əbb̄̄it̄ara

aḏiṯēddi urkittsṇalara aj xer sēqqarēn birwēl akibi aḏjērweḷ nēsfa ḏaxēnni aṯaros andaḡēlla
 ṣḷaḏa ḏēgiqwirēn ixēdməx θawaxiθ aṯarosagi jēlla sṣēnf nniḏ ēn jēsfa θazəḷlalat θina
 ixēdmən akkēnni ittṣēbbi nēqqaras θazəḷlalat jēlla winurjəsṯinara θazəḷlalat nēqqaras avizu
 ḏaṯaros urjəsṯinara θazəḷlalat ittṣilanda θēlla ṣḷaḏa murəzḏəbbiḏara dwa ur θəttṣəḏara ṣḷaḏa
 jēlla uburbu θ aburbuθagi ḏṣṣēnf ubṯuṣ igttṣuḷən marajimxur ittṣu ḷal ḏafert əḡo j əlla
 ḏaxēnnit ufərtəḡo at as igēllan θura majēlla xra dəsməxθa jēlla jiw ēn akkēnni jēsfa ṣ xəl
 tməqqəsθin xer ḏəffir qqarēnas qriṣ ḏafərtəḡo j əlla winumi qqar ēn θafriwəṣθ nēx aməx
 akkēnni j əlla winakk ēnni j əṣṯan θiməqqəsθin xerḏəffir ḏawx əx akkēnni j əṣfa θinqiḏin
 ttṣivərxanin wina nēqqaras isəmis qriṣ aθəntəfəḏ akkēnni izmər adivəd xəf iḏəwḏaniḡ matṯi
 ḏttṣəṽṣiralxir ttṣ əṽṣira lxirḏajen nniḏ ēn ixəṯṯməd saxxam wagittṣiḏir ḏiv əḡa akkagi jēlla
 ḏaxēnit aṯli uguḏu aṯli uguḏujagi ittṣiḏir mat ṯi ḏxa ḏeguḏu swaswa anda akka ittṣili ṣitəḥ
 bəxal wagi mittṣqərvət aḏjuḷal ttṣavururuttṣ urjəttṣḥərriḡara jēlla uḏxər aḏxəragi ḏxra akkən
 ubṯuṣ ittṣiḏir ḏəgaman aman mara xəsərən nəttṣaf at as ḏegṣṣaf ēn nəttṣafi θ jiwən ivənnu
 idḏza θiftijin qəḏmən wamānni mix əṣərən adjəffəx uḏxər aḏxəragi izmər aḏjuḷal
 ttṣimərdəḏḏəṣθ θimərdəḏḏəṣθnni θəzmər attṣuḷal ḏajən nniḏen θəzmər attṣuḷal ttṣifirəṽqəsθ
 jēlla ḏa xēnnit zḏəṯṯi zḏəṯṯagi s əgmara jaliwəss ittṣ əṯxəd ḏeguzḷal marajəḡmu lḥal
 aḏjəttṣəsuxu aḏjəttṣəsuxu mittṣamdi θ aḏjəttərdəq ttṣagi iḏ əlmaklajis ḏisuxanijinəs wagillan
 wigaḏ iqarən imusnawən ittṣiḏir sv əṯtəṣ isəggəas ēn aṯḥal ivəḏan maranqə sṣər ttṣaffə xθ
 ḏəguqwir aḏjəsṯu θifriwin qarənd ḏwagi iḏəzḏəṯṯi jēlla jiwən ḏaxēnnit at as ləsnaf igēllan
 qarēnas ṯəṽḏəlla g əxazə ḏ əxra ubṯuṣ akk ēnni ḏa xəzfan isṯa isəḏan ḏivərxanən ḏiwṯəxən
 ṣxəl akkēnni amakkən ṣxəl naṯlibəaman ittṣiḏir kan ḏegixəzran nēqqaras ṯəṽḏəlla gəxazə jēlla
 uxureḏ axureḏ ḏaxēnit ḏxra nṣṣēnf ubṯuṣ jēlla jiwən ləmθel səəqvajliθ qqarēnas asmi
 θəḏḏzəl θəlkəttṣ iqqaras u xureḏ akmaḡəx θilketṣ θəttṣiḏir ḏ eguqqəru bəmḏan majifaθ
 urzəḏḏigara uqq əru bəmḏan aṣunniḏən akk ēnni ḏa xēnnit iw əḡ nṣəḏam at as iwəḡ ēn
 nəttṣafiθən ḏəguqəḡu bəmḏan ḏaxēnnit ttṣ əṽṣira lxir θinidənniḡ ḏabṯuṣ ḏaxēnnit θaggənt

0agğənt fəlgizi məqə'ər xəfizi 0agğəntagi 0əttəqqəs izgarən tətətokin jəna marak0əqqəs
 0əw'ar 0uqsajinəs 0ura adnuxal arifrax jəlla ufalku afalku ittəidir 0 əgətəs 0əgəurar jəlla
 iblirəd3 iblirəd3 anda ittəidir at as ittəidir xəfəxxamən xəffiputojən nətrisiti tətswali xəən 0i
 vuxni 0i mirabu xəfiputojən nətrisiti jəlla uwziw awziw fəel bəvriχ ittəidir 0iv xəu jəlla
 ifəw'əw m'mis tjaizə akkəd m'mis ujaziđ jəlla 0axənnit wagi nəqqaras sə0əromi0 akanari 0əχra
 b'əfrox 0aw'əw akkənni jəlla u3əhmum u3əhmumagi 0əχra b'əfrox akkənni 0avərxan ilkəlli
 aqamumis 0aw'əw u3əhmumagi asmi nttsandi anda j əlla u 3əhmum mi 0ətfəd amərg'u
 jəttə'ajax0 u3əhmum ittəak ax əssar ijmandajən 0əlla 0ifirələs0 0ifirələs0 0əttəsəd səlwaq0
 0əttəsəd urzriəara aniwar 0əttəruhu mittəsafəw0 adas xəə0mur0 ləqvajəl 0ifirələs0 qqarənaχ
 0axən 0agi am0əgmar0 nsi0isliman xurəχ attə0ənəđ namu' tətəmravət ulaf amravəd gəfrax
 jəlla 0axənnit waqqur aqqur 0əχra b'əfrux akkənni fəliqqur jəlla 0axənnit lvaz lvaz j əqrəv
 ijgi0ər isəi wigğahagi m qarav ən ilkəlli 0əlla 0mərqəm0 0imərqəm0 ziχənnit 0ura qriv
 nnəgrənt 0i0mur0 ləqvajəl ziχ 0imərqəm0 0əχra b'əfrux akkənni an əjiris 0azəggəw 0əs'ə
 avərxan akkəd uw' əw anda nəttəsaf ziχ 0imərqəmin mara 0əddzuddzəg 0ədddiw0 urzriəara
 mə0əqqarəm 0axədddiw0 0ura mat'fi nnəgrənt qriv nn əgrənt əfunniđən 0axənnit 0asəkk'ur0
 waqila məslajərd fəllas ihiq əl jəlla i 0vir i 0vir 0əfrux ittəidir akkədum0an ahan
 0əguxxamagijinu rəkkən akk dđuni0 a0ənəwix tətəxələnd i0viragi qarend 0əsfəl marajəs'u
 jiwən amuđin tətəgənt 0əsfəl 0aw0əm0is tətəi0vir0 i0viragi atas ləsnaf igəllan 0əfu jəlla jiwən
 i0virləxla nəqqaras 0amila 0amilajagi nəttəsrəbbittə attəsidik əs sil'əfis attəsidjawi səxxamis
 attəsrəbbi əfuskud 0əttəsiməur 0əttəsvəddil *lakulər* jəlla anda niđən qqarənas mət'əalal nəkkni
 0agi xurnəw nəqqaras tirlil tirlilagi mat' fi 0əfrux *normalmā* wagi əsənəfagi axatər afrox
 suqamum igətə'aj im'mis nəqqaras *tir* səə'ərav0 0ajən ittəsafgen axatər 0əmsutud isətođ jəlla
 0axənit vavəxaju vavəxajujagi 0agi xurnəw ur0nəs'əara mi nəttəswali0 akkagi nəssəni0 llan
 wəgğah balak i 0ənə'əan 0əguxxam əjen arəzdiniđ azdi fiwəđ lukan azdiniđ qq ər azdi fiwəđ
 qqər attəregmət adirgem imanis j əlla taw əs 0əχra b'əfrux akkənni nəttəswali0 mara nruħ xəə

lədzəzajər θagərfa ðaxənnit θina iləhhun akkənni haʃakum θəttəfər ləʒifa ðəldʒifakan iθsətt̃
 θiðiləhhun akk ənni t̃sav ərɣant ilkəlli θəttəfər anda θətt̃sili ləʒifa θəlla θiwiʃi ðafrux
 ihəmlən ədjiðir akk əðumðan urzriʃara am i θvirən rkinakk d̃duni θ att̃safət maradəqrəv
 θəfsəwθ t̃tsiðirən ð əgixxamən andatt̃saran l əʃʃuʃ itt̃siðir ða xən ðəgniʒwal inizəl att̃saf əð
 inizəlagi jəxʃəmak̃k ðax əlis jəlla wa ʔəzz̃i aʔəzz̃i ð əxra b̃ əfrux akk ənni a ʔənqiqisakk
 ðazəggax aʔəzz̃ijagi θuranəkkni asmin ətt̃sandi att̃ sandið ðinaθzəmʔəd att̃s ətfət att̃sroħ əð
 att̃sandið θifxətt̃s ñniðən att̃s əsləð itt̃əfitt̃s att̃sandið am ərg̃u att̃s ətfəd aʔəzz̃i jəlla winumi
 nəqqar ðaxənnit azuxzux ijxer səqqar azuxzux xra b̃ əfrux akkənni ðaməqqaran akkənni jugər
 əjazið garujazið ðunhil anhilagi ðissəhra igətt̃siðir winumi qqar ən sθəfransisθ *lutruʃ* ijxər
 səqqar azuxzux marad ənʔəddi akkagi asnin zuxzux zuxzux ð xə ədʒətt̃szuxu xəf ənəʃθagi
 isənqqar azuxzux j əlla ða xənnit ur zriʃara ismis avunəqqav avun əqqavagi əðitt̃ əf t̃əzra
 att̃sinəqrəv nharkaməl izmərłhal uriʔəggujara urθəzmirəðara att̃sətfət əðiflu l̃xarðagi att̃sruħəð
 xerəlxaris asθinið t̃fəxθid nətt̃sa iffəxansi ñniðən urθəzmirəðara att̃sətfət jəlla vururu wagi
 urθəhəmm̃lənara ləqvajəl marajəsvuru axatər vururu nəqqa ras isvuru iθvir ðaxən nəqqaras
 isvuru iməsliñni idj ətt̃səfəxən sivururu majəsvuru a x̃inin wakka araj əmθən nətt̃sa ðl əkðəv
 θimiʃəfθ ðaxənnit aməvururu nəkk̃ni midənniʃ iθvir maraθnəħwi nəqqaras ssər amakka
 asθinið ijxərri s əx jəlla ða xənnit uv uħəddað avuħəddaðagi ð əgatas ntəgna θin ði ləxla aʃu
 itt̃siðir akkəðumðan ða xənnit n əkk̃ zi x̃ ðəguxxamagijinu izð əx armi ðasmi balak immu θ
 avuħəddaðagi ʃxəl amakkadinið *lakuær*agi urtt̃s əssinəxara sθəqvajliθ ʃxəl uvərxan nəx
 umidaddi j əlla ða xənnit ubərzəgzaw abərzəgzaw ðaxənnit wala imal xə θizəgzəwθ jəlla
 umərg̃u am ərg̃u wiggahagi nħ əmm̃el a θnətt̃j maradjas ansi djətt̃sas marad əqrəv ʃfəθwa
 maradəxʃəm ʃfəθwa jətt̃sasəd siħərop xərəθmurθ lədzəzajər adjasirəbb̃a θassəmθ imirən
 int̃siħmil anan di axatər a θnaf iqəbb̃a mbəʔid miʃəʃ ðagaðju xal as θəkk̃əs θassəmθñni
 asθənqəs θassəmθñni asmijara diħð ur att̃səffəx ʃfəθwa ədjuxal xərəθmurθis ñlorop axatər
 itt̃əfər θasmuði jəlla uzərzur azərzur θura urjəqwara swat̃as ðagi xurñnəx itt̃sasəd ðəlfərgan

axatər nni ɹd ɔi ʔazwaranni ifrax neqqaras lf ɔrg izan neqqaras ʔafrava azərruragi məlmi
 djəttəs swat ʊs marajəqqim ɹef ʔzəmmurθ ədjili jiwən uməqqransən nəqqaras ag əllið
 attswalit akka sil əvʔið iqqim wiggaħ ənni nniðən ədχsən ʔazəmmurθənni warʔad arajəwali
 amðan asənəfk lamər ədāfgən ilkəlli maj əlla uwla ʃ wigəllan ɔinað əttʃən armi ɹwan **apɹe**
 azdqqarʔən nuvajis ulaðnətttsa ədj əttʃ waginəqqaras ag əllið ag əllið u zərzoɹ jəlla ɔa ɹənnit
 aħaddziw aħaddziw urzɹɹara aməχ aθidəsɤəhməɹ ɔəssənf b° əfrux ɔaɹənnit a ʃunnidən
 ɔaɹənnit jəlla tʃabub iɹɹarisənqqar tʃabub jəsʔa ɔeguqqərojis jəffɹəd akkənni jɹʃwannijinəs
 tʃatʃabubθ jəlla u ʔariθ aʔariθagi nəqqaras a ʔariθ avəɹχan uqqəru səgawal naʔli urzɹɹara
 iɹɹar isəqqarən aʔariθ **mɛ** iɹɹar isəqqarən avəɹχan uqqəɹɤ uqqəɹɤs ɔavəɹχan jəlla jisɹi isɹi
 ɔegatəs n ətəgnaθin ɔaməllal igəsʔa iq ərɹəv iʔið ər aʃu nnið ən ɔaɹənnit ʔavuzəʔrajəzθ
 ʔavuzəgrajəzθagi aməχaradinɹ **lakuloeris** urəzmiraɹ aθidəsɤəhmaɹ jəsʔa ʃwija uməllal ʃwija
 ɔaɹɔi ɹəɔi waqila **lakuloeris griz** ʃwija uvəɹχan waqila jəlla aʃu nniðən ɔaɹənnit ʔaħmamθ
 matʃi tʃiθvirθ **mɛ** ɔafrux urəzɹɹara aməχaradinɹ balak slawn jəlla uvriχ avriχ atəs ləsnaɹ
 igəllan avri χihəmməl ədjiðir andattsilin waman j əlla uvu ʔəmmar avu ʔəmmaragi ittɹihmil
 ədjəttʃ ifrax əj ən akk i ʔəddun ɹəfuqəzɹ ittɹihmil a ʔjəttʃ jəlla igið ər ittɹiðir ɔe guðrar jəlla
 ujamun əjamunagi ittɹasəd muraɔidəɹ urəzɹɹara maðilwaqθ tvəxsisin jəlla ɔaɹənnit aɹaxix
 aɹaxixagi ɔaɹənnit χra nəssənf akkənni ɔafrux ɔəgifrax ɔaɹənnit aħaθ jəlla win tttsu ɹ jəlla
 uħmamaʔrav ɔaɹənnit tikuk qqar ənas tttsəʔɤ məɹrəs jusad tikuk mara anruħ ɹərləxlanaf
 ʔazuðla ɔəʃlaðə ləxla ʔina nətttsafitts ʔəttʃur tttsisusaf nəqqaras isus əfitts tikuk tikukagi
 ɔaɹənnit ɔəχra akkənni nəssənf adnuɹal ɹaribʔaʃ nəʔʔa afəkrur afəkrur llan sin l əsnaf jəlla
 ufəkrur ittɹiðir akkagi ɔivəɹɤ jəlla umi qqar ən afəkrur bb°aman na ɹifəkrið ittɹiðir ɔeg°aman
 nəʔʔa ʔaθa ʔaθajagi n ətttsakiθ ɔiləmθəl nəqqaras ittɹv əddil am ʔaθa maraθəqqim ɔil əħʃiʃ
 ɔazəgzaw attɹuɹal ttɹazəgzawθ matʃswalið andarajili usəɹur ɔawraɹ attɹuɹal ttɹawraθ jəlla
 izrəm izrəm χranəssənf akkənni jəlla izrəm ittɹiðir ɔeg°aman jəlla izrəm ittɹiðir ɔilvər izrəm
 atəs nləsnaɹ igəllan j əlla winittts əqsən jəlla win urittts əqsənara aʃu izrəm ɔijiwəθ ntaliθ

iʃənʃal aglimis q̄qar ʔnas ʔiʃənʃəltgizrəm jəlla unʃav ʔəssənʃ gizrəm ʔaxənnit wina j ʔəwʃar
 iʔuqsa jəlla jiw ʔn ubʃuʃ q̄qarənas ʔablahlahʔ ʃxəl unʃav unʃav iləh̄h̄u xəf uʃəbbud
 ʔablahlahʔ ʔəsʃa iqzirən ʔəlla ʔazərmumuʃʔ ʔəlla ʔnəʒdəmʔəlh̄id ʔinəʒdəmʔəlh̄id q̄qarənd
 ʔəwʃar ʔas ʔas ʔinəʒdəmʔ lh̄id məlmi ʔətt̄sili swat̄as ʔətt̄sili marajəh̄mu ux̄xam ʔ ətt̄suʃal
 ʔətt̄siðir ʔiləh̄judkan n̄nand anda ʔsərs ssəmmis ʔləpʷəʔzzo jəlla umulav amulav n əkkakkən
 ʔəsneʃ snəʃ sin ləsnaf jəlluməq̄q̄ʔan ʔazəgzaw maði maði winiðaməq̄q̄ʔan ʔwina idq̄qarən
 jəwʃar marajətt̄s̄x̄ərriʃ jəllumulav ʔaməʒjan ʔaməʒjanni jəsʃa əkkənni ʃxəl ʔazəʔrið əkkənni
 xəfuzaYuris ʔavərxan winaməzzi urjəwʃirara ʔzəmrəð att̄s ʔnəxə ʔəlla ʔzərmumuʃʔ
 amixərsiwənagi idniʃakkən amʔəfirəlləsʔ neʃ ʔagmarʔənsiðisliman xurəx att̄sʔənrəð
 tt̄samravətt̄safənd əkk ʔisəbbiwin ʔəlla ʔðəsʔəb̄ʔaman ʔiðəsʔəb̄ʔaman ʔəx̄rubəʃuʃ əkkənni
 ʔavərxan isʃa ʔinəq̄q̄id̄in tt̄siwʃax̄in q̄qarənd ʔəddad əkkəðugəffur ʔətt̄sili maraiwəʔ ugəffur
 nətt̄safitt̄s ʔiv ʔr̄r̄ ʔəgḡʔaman jəlla i zərməð i zərməð llan w igað isiqarən am̄mis əbb̄ʔax̄al
 izərməðagi andajətt̄sili jətt̄sili ʔ əgḡax̄al itt̄ʃawan ʔas i ʔfəllaʔ wigaðih̄ərcʃən t̄əgḡir ʔn
 ixutt̄ʃan bəʔəðilin i zərməðən əkk ʔn əðiʃiwən iqwirən ʔəlla ʔməsb̄b̄ʔado ʔiməsb̄b̄ʔado ʔt̄as
 iqzirən iʔəsʃa iqzirənagiʔəsʃa ʔməsagib̄b̄ʔado urzriʃara aʃhal əkk ʔn ma tt̄sa ʃməyya
 utt̄ʃawʃəvʃin naʃ urəʃʃiʃara lahsav ʔnni iruh̄iji s əgq̄ʔəʔrojiw ʔəlla ʔa x̄ənnit ʔamərdəddəʃʔ
 ʔamərdəddəʃʔagi ʔəlla ʔixirðəmʔ nəkk̄inni snəʃ sin ləsnaf snəʃ ʔavərxant snəʃ ʔawʃax̄əʔ
 ʔaveərxantənni adəq̄qarən ʔəwʃar ʔəlla ʔifirəʃqəsʔ ʔifirəʃqəsʔagi ʔətt̄siðir ʔəgḡʔaman ʃxəl
 t̄airðəmʔ **me** məq̄qrəʔ xəf ʔixirðəmʔ nəkk̄ni am əx̄ isxəddmən tt̄saʔ ʔfənt̄tsid s əgḡʔafriwən
 urʔətt̄səq̄qəsara **me** q̄qarən ʔəwʃar]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	13/02/2015	
lieu :	Village Agouni Boufal Souk El Tnine, Tizi-Ouzou.	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	43 minutes et 5 secondes	
lieu de l'enregistrement :	Chez l'informateur dans sa maison à Agouni Boufal.	
sujet de l'enregistrement :	Le thème sur la faune, leur type, ce qu'il ya dans l'environnement et leur nom selon le parler de l'informateur.	
Y avait-il un public ?	Oui.	
Référence	En a utilisée les photos des animaux	
2. enquêté		
(Nom :)	YESSAD Mohammed	
Date de naissance :	14/05/1967	
Sexe :	Homme	
Village d'origine :	Agouni Boufal	
Tribu :	Souk El Tnine	
Domicile actuel (village, région):	Village Agouni Boufal Commune : Souk El Tnine	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, arabe.	
(Au travail :)	Kabyle	
(À la maison :)	Kabyle	

Séjour (s) à l'étranger	Il a voyagé aux Maroc.	
Durée du/des séjour(s)	Ne dépasse pas une semaine.	
Scolarité et formation	L'école primaire, 4 ^{ème} année primaire.	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Français.	
Profession :	Laborantin, il travail dans un laboratoire.	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Père, mère et sa grand-mère.	
- lieu d'origine :	Agouni Boufal	
- scolarité (et langues d'enseignement) :	/	
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Marié avec ces enfants.	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fière de sa langue, d'ailleurs à chaque fois il fait des recherches sur le tamazight pour que cette langue va améliorer.	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEBAREK Tassadit	
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, arabe.	
origine :	Tizi-Tzougart Mâatkas.	

relation enquêteur-enquêté :	Aucune relation.	
4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui.	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Il ma dit c'est bien qu'il y a des gens qui fait des études sur ce domaine pour que cette langue va résister et ne va pas disparaître, à dit avec un grand plaisir de partagé mes connaissances avec vous.	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	C'est très bien parce que la nouvelle génération il ne va pas connaitre tous ça, et aussi en trouve des parents parle à leurs enfants avec le français surtout en ce qui concerne ces nom des animaux, c'est pour ça c'est bien de faire ces recherches.	
5. Autres infos		

Amud wis-4

Tayiwant n At Zmenzer

Taddart n At Sennan

a. Tira tumrist

Bon, azul fell-awen, Salam elikum, tawnaḍt-agi anda i netteici nesɛa kulec, yer lahsab ayen i ayen-d-izzin i ayen-d-idewren, ad naf nesɛa kra n leḥcawec ddaqs n leṣnaf i nesɛa, llan wiggad ittmaččan s yur n bnadem llan wiggad ittmaččan si lḥayawanat, ad naf dayen ddaqs iyersiwen i nesɛa llan kra d iwaḥciyen llan kra tteicin akked umdan. Nesɛa dayen ddaqs n leṣnaf n yifrax. Nesɛa dayen ibeɛɛac ttuqten di lexlawi llan dayen wiggad itteicin deg ixxamen, ur ntettu ara dayen ad d-nini ger ibeɛɛac-agi llan ddaqs n leṣnaf seg-sen llan wiggah ileḥhun yef uɛebbuḍ llan wiggad ittafgen llan wiggad ileḥhun.

Tura ad d-nezzi si iyersiwen ddaqs n leṣnaf i nesɛa tteicin akked umdan, seg-sen ad d-naf tayaḍt, ḥacakum ad d-naf ayyul ad d-naf aserdun ad d-naf amcic ad d-naf iyuzad, iwtal

ddaqs-agi n lḥayawanat ittaf umdan araḥa-ines yid-sen tamezwarut *déjà* d *la source* n lmakla utayed-nin ittkes laetab i yiman-is ma ten-isexdam. Iḥersiwen-agi neqqar-asen tura *par exemple* am tayaḍt, tayaḍt argaz-is d lætrus mmi-s neqqar-as iḃed. Yella dayen aeejmi neqqar-as i *la femelle*-ines tafunast mmi-s neqqar-as agenduz. Am uxorfi tura neqqar-as axerfi tameṭṭut-is neqqar-as tixsi mmi-s neqqar-as izimer. Yella umcic *la femelle*-ines neqqar-as tamcict. Ḥacakum aqjun neqqar-as taqjunt. Awtul neqqar-as tawtult. Yella dayen uyerda *la femelle*-ines neqqar-as ṭṭubba yella amecṭuḥ-is neqqar-as amumad. Yella dayen neqqar-as aæewdiw neqqar-as i *la femelle*-is taserdunt. Yella ḥacakum uyyul neqqar-as i *la femelle*-is tayyult. Yella wemcic neqqar i *la femelle*-is tamcict.

Tura ad d-nezzi yer lḥayawanat itteicin di lexla iwaḥciyen, wiggad i d-nebda seg umezwaru d *les animaux domestique*. Ma d wiggah-agi n lexla tura, yella yizem la femelle-is neqqar-as tasedda lḡame neqqar-asen izmawen, yella dayen l'ours iwumi neqqar arsel, yella dayen l'éléphant neqqar-as lfil, yella dayen nnmer, yella uḥelluf aḥelluf *la femelle* neqqar-as tileft, yella dayen uyyul n lexla qqaren-as ayyul aweḥci, yella dayen teyzalt, yella dayen wuccen *la femelle*-is neqqar-as tuccent, yella dayen mucberra-agi *le renard*, yella dayen yiffis *la femelle* neqqar-as tiffist, yella dayen cebbirdu, yella dayen yilyem *la femelle*-is neqqar-as tilyemt, yella dayen yiddew *la femelle* neqqar-as tiddewt lḡame neqqar-asen iddawen, tella dayen tadyayat neqqar-asen dayen tiyatatin, yella dayen yinisi, yella dayen yizirdi, yella dayen waruy, yella dayen yiwen n leṣnaf neqqar-as imqerqer llan seg-sen sin n leṣnaf llan wiggad itteicin di lber akked waman llan wiggad itteicin di lber wiggad itteicin deg waman neqqar-asen imqerqer llan wiggad itteicin deg akal neqqar-as imqerqer abaeli.

Tura ad d-nezzi si ibeεεac, ibeεεac-agi ddaqs i yellan llan wiggad ittilin deg ixxamen llan wiggad ittilin di berra di lexlawi, ad d-fkey lemtel nesεa nekknni *normalement* llan rebea n *les qualités* tteicin akked umdan deg ixxamen nesεa deg-s ad naf tizit ad naf namus ad naf akafar ad naf rtila llan kra dayen ibeεεac ttasen-d d inebgawen ttaeddin-d d abrid seg ixxamen. Ger lḥayawanat-agi, ad naf taselluft tetteici deg zugar n leḥayawanat *par exemple* ḥacakum yeḥ uqjun yeḥ umcic yeḥ lmal azuran, ger ibeεεac-agi ad naf dayen tawekka tawekka-agi nettaf-itt di ddaqs n lecṃal nettaf-itt di lfakya yerkan, nettaf-itt deg uwren, nettaf-itt ddaqs n lecṃal, ger ibeεεac-agi ad naf tizizwit maeruf-t d nettat i d-yettaken tament, ad naf dayen arez ulac win ur t-yessinen ara, ad naf dayen akuz, ad naf dayen abziz, ad naf dayen yemma jidda ahan arrac imecṭaḥ akk snen-tt qqaren-as yemma jidda, ad naf dayen izinzer, ad naf dayen aweṭṭuf, ad naf dayen busetṭaf busetṭaf-agi ahan dya d nettat i ay-istten ibawen ur ten-sett ara nekknni, yella dayen aweṭṭuf umi neqqar eli weṭṭuf, yella dayen uberriq yesεan

ifriwen, ur ntettu ara dayen yella uəarus aəarus yesean ddaqs n lmanfaəa yelha i şeḥḥa n bnađem yelha i lexla, ad naf dayen aburbut iwumi neqqar iburbuten mi ara yilin s waṭas, ad naf dayen afertittu llaḥ ibarek yefka-as rebbi zzin d ššifa, ad naf dayen zdečč məəruf deg unebdu d netta i isebbayen lexrif s ššut-is, yella ukured, ad naf dayen tilket iwumi neqqar tilkin, ger ibeəəac-agi yella yiwen n ššenf umi neqqar nekkenni ttebcira n lxir atan s kra ma ad d-kcem s axxam nferraḥ neqqar tewwi-anay-d ttebcira, ger ibeəəac-agi ur ntettu ara tella yiwet n tebeuct iwumi neqqar taggent nettat tettfeɣ-d deg id tesaə ifriwen tettak-d tafat, tura aqlay nekfa-d ššenf-agi iwumi neqqar ibeəəac.

Tura ad nuɣal si igenni, ifrax itteicin deg igenni ddaqs n lešnaf i nesea, tamurt-agi nneɣ məəruf-t ddaqs n lešnaf n yifrax i nesea seg-sen yella ufrux ufalku ahan ddaqs icennayen i icnun fell-as, nekkenni di temnađt-agi anda i nezdeɣ tettwasen llan isaffen nesea yiwen ufrux məəruf mehur qqaren-as iblireğ, yella uwziw, yella dayen iwumi neqqar aflus ahan d netta i ittuyalen d ayaziđ, tella tyaziđt tella tyaziđt iwumi neqqar tayaziđt n lexla tella tyaziđt iwumi neqqar tayaziđt n trisiti, yella uyaziđ, llan ifrax icnun umi neqqar *les canaris* llan ddaqs n lešnaf yella win iwumi neqqar *le merle noire*, yella ujeḥmum, yella ifirelles, yella ufrux uqermud tiziweɣ neqqar-as afrux uqermud, yella tikuk, yella ufrux umendayes, yella lbaz, yella imerqem, timerqemt, tella tsekkurt, yella iḥiqel, yella win iwumi neqqar itbir, yella win iwumi neqqar amceylul, yella ufrux n babayayu, yella afrux n ṭawes, tella tgerfa, tella tziwci, yella ššenf dayen iwumi qqaren iəzwa, yella udandu, yella ufrux ubuneqqab *la femelle*-is neqqar-as tabuneqqabt, yella bururu iwumi neqqar *la chouette*, tella tmieruft, yella ufrux ubuḥeddad, ur ntettu ara dayen lwaqt uzemmur aqlay məəruf-it nekkenni dagi s leqbayel yella ufrux umergu yella uzerzər wiggad-agi *c'est des oiseaux i migrants* ttasen-d ar ɣur-nneɣ di lwaqt uzemmur, yella ufrux neqqar-as tagđit, nesea dayen afrux iwumi neqqar aqelqul, yella dayen uḥağgiw, nesea dayen wina iwumi neqqar aəarit, yella dayen ufrux n čibub wina llaḥ ibarek neqqar-as ɣef cbaḥa-ines yesea dayen *la coupe* ack-it ɣef uqerru-s, ger lešnaf-agi i d-nenna tura wiggad-agi d ifrax imecṭaḥ ad naf dayen ifrax imeqqranen iwumi neqqar nekkenni ad d-nefk *un exemple* yella yisɣi yella ubeəemmar yella igider ifrax-agi i d-nuddar tura wiggah-agi d ifrax i tetten ifrax wiggah-agi d iseggaden wiggah-agi setten ikesman, llan ifrax imecṭaḥ dayen iwumi neqqar tabuzegrayezt, taḥmamt, abrik, nesea dayen afrux ujeḥmum yella ufrux uyamun, yella ujaɣiɣ, yella ufrux n tninna, aqlay tura nekfa lešnaf n yifrax.

Ad d-nuɣal ɣer zawahif, ger lešnaf-agi n *les reptiles* ad naf afekrur, afekrur-agi ddaqs n lešnaf i nesea seg-s llan wiggad itteicin deg aman llan wiggad itteicin di lber llan wigad yellan *plat* llan wiggad d izuranen llan wiggad yellan d imdewren, tella dayen tata ur ntettu ara tata

tata maeruf-t tettbeddil lwan, ad naf izerman, izerman-agi ddaqs n leşnaf i yellan seg-sen, ad naf dayen ancab, ancab-agi maeruf tuqsa-ines teweer, ad naf dayen tazermumuct, tinejdemt n lhiđ, ur ntettu ara dayen yella umulab amulab ddaqs n leşnaf i yellan seg-s ddaqs n lwan i yesea, tella ttfiyert dayen tina *généralement* nettaf-itt ma qwan waman, yella dayen ijermed itteici deg aman itteici deg akal, tella tfireeqest, tella dayen timest n wađu, ger leşnaf-agi itteicin deg aman tella tiberdeddect tiberdeddect atan tettwasen nettat mi ara tbeddel tettuyal d timqerqert, ger leşnaf-agi dayen ad naf wiggad itteicin di rrmel tella tfireeqest tella dayen tyirdemt tiyirdemt ddaqs n lenwae i nesea mačči d yiwet tella tberkant tella tewrayt tella tzeğgayt.

b. Tira tamsislayt

[b̥ azul fəlawən salam ʔlikum θawnatagi anda nəttsʔtʃi nəsfə kuləʃ xər lahsav ajən iədizin iədiðəwrən anaf nəsfə xra ləh̥jawəʃ ddaqs nləsnaf inəsfə l̥lan wigað itt̥matʃan s̥xur bnaddəm l̥lan wigað itt̥matʃan s̥xur lhajawanaθ anaf ðaxən ddaqs iərsiwən inəsfə l̥lan xra ðiwaħʃijən l̥lan xra t̥tsʃijin akkəð umðan nəsfə ðaxən ddaqs ləsnaf gəfɔx nəsfə ðaxən ibʃaf toqθən ði ləxlawi l̥lan ða xən wigað itt̥s ʃijin d əgixxamən urnθətt̥suara ða xən adnini gar ibʃafagi l̥lan ddaqs ləsnaf səgsən l̥lan wigah il əħħun xəfufəbbud l̥lan wigað itt̥safg ən l̥lan wigaðil əħħun θuradnəzzi si xərsiwən ddaqs ləsnafinəsfə t̥tsʃijin akkəðumðan səgsən adnaf θaxat ھاڟakum adnaf axjul adnaf asərdun adnaf amʃij adnaf ijuzad iwθal ddaqsagi lhajawanat itt̥saf umðan arəħajis jiðsən θməzwaruθ diza ðlasurs lmakla u θajədnin itt̥s əkkəs laʃθav ijimanis maθənisəxðam iərsiwənagi nəqqarasən θura *parigzump* am θaxat θaxat argazis lʃatrus m̥mis n əqqaras i xəd j əlla ða xən afəzmi n əqqaras *ilafəməlinəs* θafunasθ m̥mis n əqqaras aYənduz amux ərfi θura n əqqaras ax ərfi θamətt̥tohis n əqqaras θixsi m̥mis n əqqaras izim ər amʃij jəlla wəmfij *ilafəməlinəs* nəqqaras θamʃijθ ھاڟakum aq ʒun n əqqaras θaqzunt aw θul nəqqaras θawθult jəlla ða xən uɣərðə *ilafəməlinəs* nəqqaras toba j əlla uməʃtohis n əqqaras amumað jəlla ðaxən afəwdiw nəqqaras *ilafəməlinəs* θasərdunt jəlla ھاڟakum uɣjul nəqqaras ila fəməlinəs θaxjult jəlla wəmfij nəqqar *ilafəməlinəs* θamʃijθ θura adnəzzi xərəlhajawanaθ itt̥sʃijin ðiləxla iwah̥ʃijən wigað dn əvða s əguməzwaru ðlizanimo dom əstik maðwigəhagi

laxla θura jəlla jizəm *lafəməlinəs* nəqqaras θasədda lɔzəm nəqqaras izmawən jəlla ɔa xən
lurs umi nəqqar arsəl jəlla ɔa xən lilifan nəqqaras lfil jəlla ɔa xən nɪnmər jəlla uħəlluf aħəlluf
lafəməl nəqqaras θiləfθ jəlla ɔa xən uxjuləxla qqarənas axjul awəħfi θəlla ɔa xən θəxalt jəlla
ɔa xən wuʃʃən *lafəməlinəs* nəqqaras θuʃʃənt jəlla ɔa xən muʃvərragi *ləənər* jəlla ɔa xən jiffis
lafəməlinəs nəqqaras θiffisθ jəlla ɔa xən ʃbirðu jəlla ɔa xən jilxəm *afəməlinəs* nəqqaras
θilxəmθ jəlla ɔa xən jiddəw *lafəməlinəs* nəqqaras θiddəwθ lɔzəm nəqqaras iddawən θəlla
ɔa xən θaðxaxattis *lafəməlinəs* nəqqaras θiðxaθaθin jəlla ɔa xən jinisi jəlla ɔa xən jizirði jəlla
ɔa xən waruj jəlla ɔa xən jiwən ləsnaf nəqqaras imqʰəqʰə ʔlan s əgsən sin ləsnaf ʔlan wigað
ittsʔiʃin ðilv ər akk əð waman ʔlan wigað ittʃ ʔiʃin ðilv ər wigað ittʃ ʔiʃin ðilv ər n əqqarasən
imqʰəqʰə ʔlan wigað ittʃʔiʃin dəgaxal nəqqaras imqʰəqʰə awəʔli θura adnəzzi sibʔaf ibʔafagi
ddəqs ig əʔlan ʔlan wigað ittʃilin d əgixxam ʔlan wigað ittʃilin ðib ərra ðil əxlawi adəfkəx
ləmθəl nəʔa nəkkni *normalmā* ʔlan rəvʔa nlikaliti ttʃʔiʃin akkəðumðan dəgixxamən nəʔa
dəgsanəf θizittʃ anaf namus anaf akafar anaf rθila ʔlan xra ɔa xən ibʔaf ttʃasənd ðinəvgawən
ttʃaʔdind ðavrið s əgixxamən Yar əlhajawanaθagi anaf θasəllufθ θəttʃʔiʃi dəgəzuYar
lhajawanaθ *parəgzump* haʔakum xəffuqzun xəffumʃiʃ xəfəlmal azuran Yaribʔafagi anaf
ɔa xən θawəkka θawəkkaʔagi nəttʃafittʃ ðiddəqs l əʃxal ðilfakja jərkan nəttʃafittʃ ðəguwrən
nəttʃafittʃ ðiddəqs l əʃxal Yaribʔafagi anaf θizizwittʃ ma ʔrufθ ðnəttʃaθ idjəttʃakən θamənt
anaf ɔa xən arəz uwlaʃ win urθjissinənara anaf ɔa xən axuz anaf ɔa xən avziz anaf ɔa xən
jəmma zidda ahan nəkkni ərra ʃ iməʃtəħ akk sn ənttʃ qqar ənas jəmma zidda anaf ɔa xən
izinzər anaf ɔa xən awəttəf anaf ɔa xən vusəttəf vusəttəfagi ahan ɔa xən ðnəttʃa ixəsttʃən ivawən
urθənsəttʃara nəkkni jəlla ɔa xən awəttəf umi n əqqar a ʔliwəttəf jəlla ɔa xən uvariʔ jəsʔan
ifriwən urnθəttʃuara ɔa xən jəlla uʔaros aʔaros jəsʔan ddaqs lmanfaʔa jəlla isəħħa nbnadəm
jəlla iləxla anaf ɔa xən aburbuθ umi nəqqar iburbuθən majəʔlin swatəs anaf ɔa xən afərtiʔto
ʔlah ibar ək jəfkajas r əbbi zzin ð ssifa jəlla ɔa xən zẖəttʃ maʔruf dəgunəvðu ðnəttʃa
igsəbbʔajən ləxriʔ s ssuθis jəlla uxurəð anaf ɔa xən θilkittʃ iwumi n əqqar θilkin garibʔafagi

jəllə jiwən nəssənfi umi nəqqar tteəvfira lxiɾ aθan sɣra madɣəm saxxam nfərrəh nəqqaras
 θəbbijanaɾd tteəvfira garibfəfagi urnθəttuara θəllə jiw əθ ntəbɪfθ umi nəqqar θaggənt
 nəttisaθ θttəfəɾd dəgɪd θəsfa ifriwən θəttakd θafaθ θuraqlaɾ nəkfad ssənfaɟi umi nəqqar
 ibfəf θura anuxal siYənni ifrax ittə ɪfɪn dəgYənni ddaqs l əsnaf inəsfa θamurθaginnəɾ
 maɪrufθ ddaqs ləsnaf gəfrax inəsfa səgsən jəllə ufrux ufalku ahan ddaqs i ɟnəjən igfənun
 fəllas n əkkni ði θəmnatagi anda inəzðəɾ θəttswasən nəsfə jiwən ufrux maɪruf maɟhur
 qqarənas iblirədz jəllə uwziw jəllə ðəɾən umi nəqqar aflus ahan ðnəttisa igttuxalən ðajazid
 θəllə θjazit θəllə θjazitumi nəqqar θajazit nləxla θəllə θjazit umi nəqqar θajazit nətrisiti jəllə
 ujazid ɪlanifrax i ɟənnun umi n əqqar likanari ɪlan ddaqs nl əsnaf jəllə winumi n əqqar
ləmərɪlənwar jəllə u zəhmum jəllə ifir əlləs jəllə ufrux uq ərmud θiziwəf nəqqaras afrux
 uqərmud jəllə tikuk jəllə uməndajəs jəllə lvaz jəllə imərqəm θimərqəmθ θəllə θsəkkurθ jəllə
 ihiqəl jəllə iθvir jəllə winumi nəqqar amfəɾlul jəllə ufrux nbabəɾaju jəllə ufrux nɛwəs θəllə
 θgərfa θəllə θziwfi jəllə ðə ɾən afəzzi iwumi qqar ən ifəzwa jəllə udandu j əllə ufrux
 uvunəqqav la fəməlis nəqqaras θavunəqqavθ jəllə vururu umi nəqqar **lafuwət** θəllə θmiɪrufθ
 jəllə ufrux vuɪ əddəd urn θəttuara ðə ɾən lwaqθ uzəmmur aqla ɾ maɪrufθ nəkkni ðagi
 sləqvajəl jəllə ufrux umərgu jəllə **uzərzur** wigaðagi sidizwazo imigratur tteəs ənd ar ɾurnəɾ
 ði lwaqθ uzəmmur jəllə ufrox nəqqaras θagðit nəsfə ðəɾən afrox umi nəqqar aqəlqul jəllə
 ðəɾən uɪadd ziɪ nəsfə ðəɾən winumi nəqqar a ɾariθ jəllə ðəɾən ufrox ntɟibub winə ɪlah
 ibarək nəqqaras ɾəf ɟvaɪjənəs ɟəsfa ðəɾən lakup aɟkittə ɾəfqərrəs gar ləsnafagi idnənnə
 θura wigaðagi ðifrax iməftəh anaf ðəɾən ifrax iməqqranən iwumi nəqqar nəkkni adn əfk
unəgzəmpl jəllə ɟis ɾi jəllə uvuɟəmmar jəllə igiðər ifraxagi idnudər θura wiggahagi ðif ɔx
 iθttən ifrax wiggahagi ðisəgəðən wiggahagi səttən iɣəsman ɪlan ifrax iməftəh ðəɾənni umi
 nəqqar θavuzəgrajəzθ θaɪmamθ avriɣ nəsfə ðəɾən afrox uzəhmum jəllə ufrox ujamun jəllə
 uzəɾiɾ jəllə ufruxətnina aqla θura nəkfə ləsnaf gəfrax adnuxal ɾəɾəzzawəhif gar ləsnafagi
 n **liriptil** anaf afəkrur afəkruragi ddaqs ləsnaf inəsfa səgs ɪlan wigað ittə ɪfɪn dəgaman ɪlan

wigað itt̥s̥iŋin ðilvər l̥an wigað jəllan *pla* l̥an wigað ðizuranən l̥an wigað jəllan ðimðəwrən
 0əlla ða xən 0a0a urən0ətt̥sujara 0a0a 0a0a maŋrufθ 0ətt̥svəddil lwan anaf iz ərman
 izərmanagi d̥daqs ləsnaf igəllan səgsən anaf ðaxən anʃav anʃavagi maŋruf θuqsajinəs 0əwŋər
 anaf ðaxən 0azərmumuʃθ 0inəʒðəmθ l̥hið urn0ətt̥sujara ðaxən jəlla umulav amulav d̥daqs
 ləsnaf igəllan səgs d̥daqs lwan ig əsŋa 0əlla 0fiŋərθ ðaxən 0ina ɡiniraləmon nətt̥safitt̥s ma
 qwan waman jəlla ðaxən izərməð itt̥s̥iŋi dəgg̃əaman itt̥s̥iŋi dəgg̃əaxal 0əlla 0fiŋəŋqəsθ 0əlla
 0iməsθbb̃ədo ɡar l əsnafagi jətt̥s̥iŋin dgg̃əaman 0əlla 0ibərdəddəʃθ 0ibərdəddəʃθ a0an
 0ətt̥swasən nətt̥saθ mara 0bəddəl 0ətt̥suxal tt̥simq̃əŋq̃əθ ɡar ləsnafagi anaf ðaxən wigað
 itt̥s̥iŋin ðirməl 0əlla 0fiŋəŋqəsθ 0əlla ðaxən 0ixirðəmθ 0ixirðəmθ d̥daqs lənwaŋ inəsŋa mat̥ʃi
 ɔjiwəθ 0əlla 0vərɣant 0əlla 0əwŋəθ 0əlla 0əzgg̃əaxθ]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	09/02/2015	
lieu :	Village Beni Zmenzer,	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	17 minutes et 7 secondes	
lieu de l'enregistrement :	Chez l'informateur	
sujet de l'enregistrement :	Le thème sur la faune, leur type, ce qu'il ya dans l'environnement et leur nom selon le parler de l'informateur.	
Y avait-il un public ?	Non	
Référence	En a utilisée les photos des animaux	
2. enquêté		
(Nom :)	RABIA	Samir
Date de naissance :	22/07/1983	

Sexe :	Homme	
Village d'origine :	Beni Zmenzer	
Tribu :	At Douala	
Domicile actuel (village, région):	Village, touares 1 n°266 Commune : Draa Ben Khedda.	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, arabe.	
(Au travail :)	Kabyle	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	Non	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	Sixième année primaire.	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	arabe.	
Profession :	Commerçant	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Le père.	
- lieu d'origine :	Beni Zmenzer.	
- scolarité (et langues d'enseignement) :	Il a étudié le français, et aussi il a fait des lectures en français et même en tamazight il a beaucoup des oeuvres en tamazight.	
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Mariée avec ses enfants.	

langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle, Français, arabe.	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Aime sa langue et sa façon de parler.	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEBAREK Tassadit	
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, arabe.	
origine :	Tizi-Tzougart Mâatkas.	
relation enquêteur-enquêté :	C'est un gendre.	
4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui.	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Il n'a rien dit, avec un grand plaisir.	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal.	
5. Autres infos		

Amud wis-5

Tayiwant Ieṭṭafen

Taddart n Ayt Dawed

a. Tira tumrist

Azul akk fell-awen i wid-ak la yetthessisen, incallah awen d-nawi s lfayda ayagi i nessen, nekkini taddart-iw n Ayt Dawed, *la commune Yaṭṭafen*, dayra Bni Yenni *La wilaya* Tizi-Uzzu.

Tamnaḍt-agi nney s wacu tettwasen di lḥaḡa n leḥcawec: abelluḍ, azemmur, rṛeman, asisnu, llant tulmatin, llant tsellnin, ma d lmal ney ad d-nini iyersiwen; llan ayen ittrebbin lḡaci am izamaren, tiyettēn, tisita, izgaren. Iyersiwen i yettilin di leywabi; llan wuccanen, llan yilfan s ṭaqa d ayagi kan i yellan yeena i yettwasnen. Ifrac, llan ad d-iniḍ llan yesyan, llan lbizan, llant tsekkirin, llant tfirellas, abuneqqab, timreqmin, wigi i yettwasnen yaeni s ṭṭaqa.

Ayen yeenan nezmer ad d-nini, yella ayen yellan n leywabi ayen i yettilin d leḥcawec i yis ad d-nini acu n yiyersiwen i yettilin, ad d-iniḍ yella uzemmur yettuqet uzerzur, asisnu ney ttejra n lfakya am ḥeb lemluk leḍyur akkeli ḥemlen-t ifrax akk imecṭaḥ, tella tedyaṭat ṭhemmel abelluḍ, ṭhemmel azumbi, leḍyur-nni imeqranen tseyiden iyersiwen imecṭaḥ am yiwtal am uwtul n lḡaba d wagi i yettwasnen aṭas, llan dayeni ifrax imeqqranen akka tseyiden ula tidyaṭayin-nni. Acu yellan nniḍen, azemmur d wagi ṭṭaqa i yellan s waṭas, rṛeman.

Turaka taktabt-agi n yiyersiwen, amezwaru-ines atan iban d izem izmawen, tinna d tizemt ney qqaren-as tasedda s xilla ad d-iniḍ tiseddwa, ilef, tileft, ilfan, tizerzert tizerzrin, mzerzeḥ imzerzhen, taṣzalt tiṣzalin, uccay uccayen, abaraṣ iburaṣ, uccen uccan, uccanen tuccanin *les féminins*, wagi d iffis iffisen, tadyaṭat tidyaṭayin, cbirdu neqqar-it-d *singulier, pluriel, féminine, masculin* ad d-iniḍ cebbirdu *c'est...*, alyem ileyman tileymatin, ibki ney neqqar iddew iddawen, inisi inisiyen, izirdi izirdiwen, aruy aruyen, timqerqert ney imqerqer imqarqar, tagi d tayaḍt s waṭas ad d-iniḍ tiyettēn, le masculin ad d-iniḍ aqelwac ney iqelwac s waṭas, wagi d iyidi iyiden s waṭas, tiyidiyin d timecṭaḥ *la femelle*, ta d tafunast ney ad d-iniḍ tisita mi ara ad yili aṭas, azger wagi s waṭas ad d-iniḍ dayen izgaren, amecṭuḥ ad d-iniḍ azejmi azejmiyen, wagi d ikkeri ney izimer, tagi d tixsi s waṭas neqqar-d ulli, wagi d izimer amecṭuḥ s waṭas izamaren, wagi d amcic s waṭas imcac, wagi d aqjun *le pluriel* d iqjan, wagi d awtul iwtal, wagi d awtul n lḡaba, wagi d awtul n lḡaba, iwtal n lḡaba i d-neqqar, wagi d aṣerda s

waṭas d iḡerdayen, tagi d tṭubba s waṭas tṭubat i d-neqqar, wagi d aṣawdiw s waṭas iṣawdiwen, amecṭuḥ-is d ajḥiḥ s waṭas ijḥiḥen, yemma-s n ujḥiḥ neqqar-as tagmart s waṭas neqqar-d tigemrin, wagi d ayyul s waṭas iyyal.

Wagi d izi s waṭas neqqar-d izan, tagi d rtila s waṭas rtilat, tagi d taselluft neqqar-d tisellfa neḡ tisellufin, tagi d tafunast igujilen tifunasin igujilen, tagi d tizit s waṭas tizatin, tagi ih d tikeččawin neḡ nekkni neqqar-as tiwekiwin, akka ma yella d yiwet neqqar-as tawkiwt, wagi d acraaq icraraqen, tagi d tizizwit s waṭas neqqar-as tizizwa, wagi d areḡ s waṭas neqqar-d arḡen, wagi d akuz ama d *le pluriel* ama d *singulier*, tagi d tamurḡi s waṭas timurḡiyin, tagi d tagmart at sidi eissa, s waṭas neqqar-as tigemrin at sidi eissa, wagi d acaxdiw s waṭas neqqar-as icaxdiwen, wagi d abaw... tura wagi neqqar-as ibawcen, abawec ibawcen, wagi abawec urumi, kif kif ula d wagi d abawec urumi neḡ d aberraq, wagi d iḡerriqen, aberraq iḡerriqen, wagi d skur zbel, *le perce-oreille* neqqar-as timeqrect, wagi d menjeḥ neqqar-as s waṭas d imenjeḥen, wagi d burbu s waṭas neqqar iburbuten, wagi aferttettut neḡ taferttettut neqqar s waṭas iferttettuyen neḡ tiferttettuyin, wagi wagi d akured s *le pluriel* ikurden, wayeḡ-agi d adḡer s *le pluriel* neḡ aṭas iduḡren, abḡiz wagi d abḡiz s waṭas ad d-iniḡ ibḡizen, wagi d mezderḡel nezmer zemreḡ ad d-iniḡ imezdreḡlen neḡ ad d-iniḡ mezderḡel ama aṭas neḡ *singulier* neḡ, tagi d taselluft zemreḡ ad d-iniḡ tisellfa zemreḡ ad d-iniḡ tisellufin, tagi d tilkit, tagi d tilkit s waṭas neqqar-d tilkin.

Tura ad nuḡal ḡer s ifrax, ifrax nutni i icebḥen leḡwabi i icebḥen igennwan, ula d tudrin, ad nuḡal ar wagi d acut? d afalku s waṭas ad d-iniḡ ifalkuten, tagi d abellareḡ ibellareḡen s waṭas, tagi d tabrekt tibrekin, wagi d aččiwcčiḡw iččiwcčiḡwen, tayazit tiyuzad, wagi d ayazid le pluriel d iyuzad, tagi d azukertif ma ad d-iniḡ s waṭas izukertifen, tagi d tifirellest s waṭas ad d-iniḡ tifirellas, wagi d aqqr *même le pluriel* neḡ *singulier* ad d-iniḡ aqqr d afrux-nni waḥdes neḡ aṭas yidsen, wagi d lbaz aṭas lbizan, tamettut... *la femelle-ines* qqaren-as tanina, wagi d timerqemt s waṭas qqaren timreqmin, tagi d tasekkurt s waṭas neqqar-d tisekkrin, wagi *le male c'est le* isem-is d iḡiqel, s waṭas qqaren-d iḡiqlen, wagi d amčeyyay imčayyayen s waṭas, wagi d itbir ma ad d-iniḡ aṭas itbiren, wagi d afrux n ṭawes s waṭas neqqar ifrax n ṭawes, wagi d ababayayu aṭas qqaren-d ibabayayuten, tagi d tagarfa, tagarfa dayen neqqar-it i waṭas neqqar-it i yiwen, wagi d iḡiwec, s waṭas neqqar-d iḡiwcen, wagi uwwedeḡ-d ḡur-s smektayt-id eezzi, wagi d eezzi s waṭas neqqar-as aṣezwan, wagi d zuxzux neḡ adandu, s waṭas neqqar-d izuxzuxen, ḡur-s ad d-yernu abuneqqab, s waṭas neqqar-d ibuneqqaben, wagi d bururu bururu neqqar-it-d *singulier* s *pluriel* neḡ tzemreḡ ad d-iniḡ bururuten, tagi d takkaft s waṭas neqqar-d takkaft, takkaft i d-neqqar, wagi d abuḥeddad s waṭas

neqqar-d ibuħeddaden, aberzegzaw s waṭas neqqar-d iberzegzawen, wagi d amergu s waṭas neqqar-d imerga, wagi d azerzur neqqar-it-d *singulier le pluriel*, wagi d aħajiw s waṭas neqqar-d iħajiwen, tagi d ṭebiba s waṭas neqqar-d ṭebibat, tagi d tamedda s waṭas neqqar-d timedda, wagi yur-s d igider s waṭas neqqar-d igidren, wagi d...isem-is akken abuzer... D abuzegrayez mi ara d-iniḍ s waṭas ibuzegrayez, ibuzegrayez, wagi d abuzegrayez mi ara ad yili s waṭas ibuzegrayez, wagi d abrik s waṭas neqqar-d ibriken, wagi d abuεemmar s waṭas qqaren-d ibuεemmaren, wagi d isyi aṭas neqqar-d isyan, wagi d ajaṣiy s waṭas neqqar-d ijaṣiyen, ma d wagi d abuneqqab, s waṭas neqqar-d ibuneqqaben, tagi d tabukħilt s waṭas neqqar-d tibukħilin, ma d wagi d ṭikuk neqqar-as *singulier le pluriel* ṭikuk.

Tura ad nuṣal s iṣersiwen ileħḥun yeḥ uεebuḍ, tamezwarut d afekrun, s waṭas neqqar-d ifekrunen, tagi yer-s d tata neqqar-it *singulier pluriel*, wagi d azrem s waṭas neqqar izerman, tagi d tablaħlaḥt s waṭas neqqar tibraħlaħin, tagi d tanejdamt n lħiḍ s waṭas d tinejdam n lħiḍ, tagi d tazermemuct s waṭas neqqar tizermemac, yer-s yerna-d umulab s waṭas neqqar imulaben, ma d tagi d tageltest n waman, s waṭas neqqar tigeltas n waman, wagi d ijirmeḍ s waṭas neqqar ijiremden, tagi d tasemt n waḍu s waṭas neqqar tisam n waḍu, yer-s yerna-d u terna-d tberdedduct, s waṭas neqqar tiberdeddac, umbaed terna-d tfiraqest, s waṭas neqqar tifiraqsin, tagi yer-s d tiyirdemt s waṭas neqqar-asent tiyirdmiwin.

Incallah atan s wayagi i d-nenna, i d-newwi, i d-nenna ahat nerna-awen-d cwiṭ n zyada, cwiṭ n tmusni, ad awen-nili di lfayda i tselmadt-agi nney akk i leama, iselmaden akken ma llan.

a. Tira tamsislayt

[azulakk f əllawən iwiðax lajəttshəsisən infəlləh awəndnawi səlfajða ajaginəssən nəkkini θaddarθiw najθdawəd *la komun jəttəfən ladajra* bəniyənni *la wilaja* tiziwəzzu θamnatəginnək swafu θəttswasən ðilħadza nləħjawəf avəlləð azəmmur fəəman asisnu llant θulmaθin llant θsəllnin maðəlmal nək adnini iκərsiwən llan ajən ittəsrəbin ləafi am izamarən θiκəttən θisiθa izgarən iκərsiwən igəttəsilin ðiləkəwavi llan wu fjanən llan jilfan s əttəqa ðajaki kan igəllan jəfna igəttəwasnən ifrax llan adini d llan j əskən llan lvizan llant θsəkkərin llant θfirəllas avunəqav timrəqmin wigi igg əttəwasnən jəfni səttəqa ajən jəfnan nəzmər adnini jəlla ajən jəllan nl əkəwavi ajən igəttəsilin ðləħjawəf ijis adnini afu iκərsiwən igəttəsilin adinið jəlla

uzəmmur jəttəqəθ uzərzor asisnu nək təɟra nlfakja am həbləmluk ləɟjor akk° həmlənt ifrax
akk iməʃtəh θəlla θəðkəkəts tħəmməl avəħθ d θħəmməl azumbi ləɟjorñni im əqranən
ttsəgiðən ikərsiwən iməʃtəh am jiw θal amuw θul lħkava ðwagi igəttswasnən atas lħanifrax
iməqranən akka ttsəgiðən ullā θiðkəkəjin ñni aʃu jəllan ñniðən azəmmur ðwaki təqa igəllan
swatəs frəman θuraka θaxθavθagi nikərsiwən aməzwarjinəs aθanivan ðizəm izmawən θinna
ttsizəmθ nək qqarənas θasədda sxilla adinið θisəððwa iləf θiləfθ ilfan θizərzərθ θizərzrin
mzərzəh imzərzəhən θakzalt θikzalin uʃʃaj uʃʃajən avaxək ivuxək uʃʃən uʃʃan uʃʃanən
θuʃʃanin *ləfimina* wagi ðiffis iffisən θaðkəkəts θiðkəkəjin ʃʃəbirðu nəqqariθid *səgylje plyxjel*
fiminan maskula adinið ʃʃəbirðu *si* alxəm iluxman θiluxmaθin ivki nək nəqqar idd əw
iddawən inisi inisijən izirðjən aruj arujən θimqərqəθ nək imqərqə imqarqar θagi ttsakət
swatəs adinið θikəttən *ləmaskula* adinið aqəlwaʃ nək iqəlwaʃ swatəs wagi ðikið ikiðən
swatəs θikiðijin ttsiməʃtəh *ləfəmələ* θa tafunasθ nəkadinið θisiθa məɟjili atas azgər waki
swatə ðakən adinið izgarən aməʃtoħ adinið aʃəzmi aʃəzmijən waki ði xħəri nəkizimər θagi
tixsi swatəs nəqqarəd ulli wagi ðizimər aməʃtoħ swatəs izamarən waki ðamʃiʃ swatəs imʃaʃ
wagi ðaqzun *ləplyxjel* ðiqzan wagi ðawθul iwθal wagi ðawθuləħkava wagi ðawθul lħava
iwθal lħava idnəqqar wagi ða kərða swatəs ðikərðajən θagi tħoba swatəs tħoba θ idnəqqar
waki ðaʃawðiw swatəs iʃawðiwən aməʃtoħis ðazħiħ swatəs izħiħən jəmmas n wəzħiħ
nəqqaras θaYmarθ swatəs nəqqarəd θiYəmrin wagi ðəkjul swatəs ikjal wagi ðizi swatəs
nəqqarəd izan θagi ðərθila swatəs rθilaθ θagi tasəllufθ nəqqarəd θisəlfə nək θisəllufin θagi
tafunasθ iYuzilən θifunasin iYuzilən θagi tizits swatəs θizaθin θagi ih tixəttʃawin nək nəkkni
nəqqaras θiwəkkiwin akka ma jəlla ðjiwəθ nəqqaras θawkiwθ wagi ðaʃərəq iʃərəqən θagi
tizizwiθ swatəs nəqqaras θizizwa wagi ðarəz swatəs nəqqarəd arzən wagi ða xuz ama
ðəplyxjel ama ðsangulji θagi tamuxi swatəs θimuxijin θagi taYmarθ aθ siði ʃissa swatəs
nəqqaras θiYəmrin na θiði ʃissa wagi ðaʃaxðiw swatəs nəqqaras iʃaxðiwən wagi ðavaw
wagi θura nəqqaras ivawʃən avawəʃ ivawʃən wagi avawəʃ uromi kifkif ulaðwagi ðavawəʃ

uromi nək ðavarraq wagi ðiverrqən averraq iverrqən wagi ð əsχur zvəl *ləpəksorəj* nəqqaras
 0iməqrəfθ wagi ðmənðəh nəqqaras swatas ðimnəðəhən wagi ðburbu swatas iburbu θən wagi
 afərtəttəto nək θafərtəttəts nəqqar swatas ifərtəttətojin nək θifərtəttətojin wagi wagi ða χurəd
sləplykjel iχurðandəgi ðaðəkər *sləplykjel* nək atas iðukrən avziz wagi ðavziz swatas adinið
 ivzizən wagi ðməzðərkəl nəzmər zəmərəð adinið imzðarəklən nək adinið məzðərkəl ama atas
 nək *səgylje* nək θagi tasəllufθ zəmərəð adinið θisəllufin θagi tilkəts θagi tilkəts swatas
 nəqqarəd θilkin θura adnukal kər sifrax ifrax ðnu θni igfəbhən ləkəwavi igfəbhən iYənnwan
 ula tuðrin adnukal ar wagi ðafuθ ðafalku swatas adinið ifalkuθən θagi ðabəllarəðz ibəllarəðən
 swatas θagi tavrə χθ θ ivrəkin wagi ðattjiwttjiw ittjiəwttjiwən θajazit ijuzad wagi ðajazid
ləplykjel dijuzad θagi ðazukərttif madinið swatas izukərttifən θagi tifiəlləsθ swatas adinið
 θifirəlləs wagi ðaqq əf *məm ləplykjel* nək *səgylje* adinið aqq əf ðafroxnni wahðəs nək atas
 jiðsən wagi ðəlvaz atas lvizan θaməttəθis *ləfəməlinəs* θannina wagi tim ərqəmθ swatas
 qqarən θimrəqmin θagi tasəkkurθ swatas nəqqarəd θisəkkrin wagi *ləmat silu* isəmis ðihiqəl
 swatas qqarənd ihiquən wagi ðamtəkajaj imtəkajajən swatas wagi ði θvir madinið atas iθvirən
 wagi ðafrox ntawəs swatas nəqqarə ifrax ntawəs wagi ðababəkaju atas qqarənd ibabəkajuθən
 θagi θaYarfa θaYarfa ðəkən nəqqariθ iwatas nəqqariθ ijiwən wagi ðiziwəf swatas nəqqarəd
 iziwəfən wagi uwwəðəkð kərəs smə χθəkθid fəzziz wagi ðfəzziz swatas nəqqaras afəzwan wagi
 ðzuxzux nəkadandu swatas nəqqarəd izuxzuxən kərəs adjarnu avunəqqav swatas nəqqarəd
 ivunəqqavən wagi ðbururu bururu nəqqari θid *səgylje səplykjel* nək θzəmərəð adinið
 bururuθən θgi takkafθ swatas θakkaf θikkaf idnəqqar wagi ðavuhəddad swatas nəqqarəd
 ivuhəddadən avərzəYzaw swatas nəqqarəd ivərzəYzawən wagi ðamərgu swatas nəqqarəd
 imərga wagi ðazəzər nəqqariθid *səgylje ləplykjel* wagi ðahəziw swatas ihəziwən θagi təbiva
 swatas nəqqarəd təbiva θ θagi tamədda swatas nəqqarəd θimədda wagi kərəs ðiYiðər swatas
 nəqqarəd iYiðrən wagi ðisəmis akkən avuzər ðavuzəgrajəz madini ð swatas ivuzəgrajəz
 ivuzəgrajəz wagi ðavuzəgrajəz məðjili swatas ivuzəgrajəz wagi ðavriχ swatas nəqqarəd

ivriχən wagi ðavufəmmar swat as q̄qarənd ivufəmmarən wagi ðiski atas nəqqarəd iskan
wagi ðazakik swatəs nəqqarəd izakikən maðwagi ðavunəqqav swatəs ivunq̄qavən θagi
tavukhilt swaθas nəqqarəd θivukhilin maðwagi ðətikux nəqqarəs *səgylje luplyxjel* tikux θura
adnukal sikərsiwən iləh̄hun kəfufəbud θaməzwaruθ ðafəkrun nəqqarəd ifəkrunən θagi kərs
taθa nəqqariθ *səgylje pluxjal* wagi ðazrəm swatəs nəqqarəd izərman θagi θabəlahlahθ swatəs
nəqqar θibəlahlahθ θagi θanəzðəmθ nəlhið swatəs θinəzðam nlhið θagi tazərməmmuθ swatəs
nəqqar θizərməmmaθ kərs jərnad umulav swatəs nəqqar imulavən ma θagi θaYəltəsθ bʰaman
swatəs nəqqar θiYəltəs bʰaman wagi ðizirməð swatəs nəqqar izirəmdən θagi θasəmθ bʰaðu
swatəs nəqqar θisam bʰaðu kərs jərnad uθərnad θbərdədduθ swatəs nəqqar θibərdəddaθ
umbaθd θərnad tfiraqəsθ swatəs nəqqar θifiraqsin θagi kərs θikirðəmθ swatəs nəqqarasənt
θikirðəmiwin ənfəh̄ah aθan swajagi idnənnə idnəbbʰi idnənnə aha θ nərnajawənd ʃwit nəzjada
ʃwit ntmusni aðawnili ði lfajða iθsəlməðtaginnəx akkilʃamma isəlməðən akkən mallan]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	19/03/2015	
lieu :	Village Ait Daoued	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	15min et 51sec	
lieu de l'enregistrement :	A la maison	
sujet de l'enregistrement :	la faune	
Y avait-il un public ?	Sa famille	
Référence	Les photos des animaux, oiseaux, insectes...	
2. enquête		
(Nom :)	Chabha	

Date de naissance :	10/07/1970	
Sexe :	Féminin	
Village d'origine :	Ait Daoued	
Tribu :		
Domicile actuel (village, région):	Village, Ait Daoued Commune : Yattafen	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, Arabe, Anglais	
(Au travail :)	Français, Arabe, Anglais	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	/	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	Professeur d'Enseignement secondaire Anglais	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Anglais	
Profession :	Enseignante	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Sa grande mère paternelle	
- lieu d'origine :	Ait Daoued	
- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Mariée 01 enfant	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	

attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fier	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MAMOUNI	Faiza
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Arabe, Français.	
origine :	Ait Yahia Moussa	
relation enquêteur-enquêté :	Voisine	
4. Débriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Normal, elle parle à l'aise	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal, très bonne attitude	
5. Autres infos	/	

Amud wis-6

Tayiwant Ayt Yahya Musa

Taddart n Birru

a. Tira tumrist

Azul fell-awen, aseqsi-agi i d-nam akka, awen-d-arrey akk ayen sney, nekkini isem-iw Σli si taddart n Birru, *la commune* Ayt Yahya Musa, dayra n Draε Lmizan, *wilaya* n Tizi-Uzzu.

Taddart-nney, deg-s mkul lxir n rrezq i d-yefka Rebbi, nesεa azemmur xilla, nesεa akarruc, nesεa axarub, nesεa tineqqlin, nesεa akk ayen i d-yefka Rebbi n rrezq akk din, nesεa aman s waṭas, ayen-i nniḍen dayen-i kati... Tura ad d-uṭaley yer leḥcic akk i d-imeqqin di taddart-agi deg akal-agi, yella llan leḥcawec wigad ntett, llan uḡad tetten lḡayawan, llan igad i d-imeqqin kan ur tentett ara, amay ilili ur nezmir ara ad t-nečč ur yezmir ara ad t-yečč lḡayawan, amay nekkni nesεa nesεa amadaṭ wagi amadaṭ-agi deg-s d ddwa, nesεa ifilku, nesεa amager aman, nesεa bibras wagi akk ntettit, nesεa amezzir dayen kif kif yelha i ddwa, ḡasul ayen yellan akk d leḥcawec llan...Tura ad d-nuṭal yella uzezzu, tella tuzzalt, yella akk wayen i d-imeqqin dinna akk i nefεen inefεε akk uyagi, ayen akk i d-imeqqin di taddart-agi akal yelha yenfaε mliḡ.

Tura ad d-nehder yef lḡayawan i yellan di taddart-agi di tmurt-agi nney, ad d-nehder yef iggad iεaccen s ufella n lqaea, s ufella n lqaea: llan yilfan, llan wuccanen, izirdiyen, llan iwtal, llan lewḡuc xilla igad akk iεaccen nnig lqaea. Igad iεaccen ddaw n lqaea llan izerman, tiṭirdmiwin, yella akk ubaεuc yella ijirmeḍ yella akk, akk wigi tteacen ddaw n lqaea, yella uyerda yella dayeni-kati amek is-qqaren...Niṭ-d uḡad i tteicin arkelli kati ddaw n lqaea, tura ad d-uṭaley ar wigad i tteicin s ufella igenni igad ittfarfiren, yella ufalku, yella yesṭi, yella uḡeḡmum, yella ubuεemmar, llan dayeni-kati ifrax nniḍen ur cfṭṭ ara mliḡ fell-asen, aṭas i i tteicin akka deg igenni dayen.

Ttjur-agi akk id d-udrey akked lḡayawan-agi, llan lḡayawan iεacen di ttjur-agi i d-imṭin dinna, amay tura axarub tettent lḡayawan, abelluḍ, azemmur dayeni-kati yettili uzerzur dinna itett azemmur, amay abquq isalay-it-id yilef isalay-it-id tettent, tettent yilfan, amay timidekt-nni dayen tettent yefrax, sisnu dayen tettent yifrax. Tura ayen yellan akk nenna-t-id di taddart-agi, tura taddart tḡuḡḡ-d ḡuḡḡen-d akk s yin, taddart lweqt-nni 94 rewlend akk s

yinna, yella urebrab ur zmiren ara ad εacen dinna ad tenan akk di temdint tura ala yiwen dinna, tura gran-d lḥayawan-agi i d-inniy ahnan din waḥd-sen.

Tura lḥayawan-agi yella wagi qqaren-as ayrad, irkel ma yellin xilla neqqar-as ira yetteac zik tura εud ur nesei ara mazal di *l'Afrique l'Afrique* n wadda. Wagi tagi neqqar-as tasedda ma yillin aṭas neqqar-as tiseddwa, wagi d ilef ilfan, wagi ajedeun bu yiri yezzif, wagi d ayyul n lexla, tayzalt tiyzalin, wagi neqqar-as uccay xilla uccayen, wagi n dagi neqqar-as amucberran, wagi neqqar-as uccen uccanen, wagi iffis, iffis iffisen, wagi neqqar-as tadɣayāt tidɣayatin, wagi, wagi neqqar-as cbirdu icbirduyen s waṭas, wagi neqqar-as alyem saffik s xilla ileyman, wagi ccadi ccwada, wagi aqenfud iqenfuden, wagi izirdi izirdiyen, wagi aruy xilla aruyen, wagi isem-nes imqerqeren n waman, wagi d imqerqren n lexla dagi i tteacen bla aman. Wagi tayāt tiyetten, neqqar dayen aqelwac iqelwacen, wagi iyid iyiden s waṭas, tagi neqqar-as tafunast s xilla tifunasin, azger izgaren, wagi neqqar-as aεejmi iεejmiyen, axerfi ixerfiyen, tixsi tixsiwin s waṭas, wagi neqqar-as dayen izimer s waṭas izamaren, amciε imciε, aqjun s waṭas iqjan, awtul s wṭas dayen iwtal, wagi n dagi neqqar-as aɣerda iɣerdayen, wagi neqqar-as tṭuba, tṭuba d imeqranen-nni ifellun lehyuḍ, wagi d aεawdiw iεawdiwen, wagi d ajḥuḍ ijḥuḍen, wagi dayen-i d ayyul neqqar-as iyyal s xilla.

Ugad-agi d ibbaεac akk ittutṭaḥen llan igad iteqsen llan igad tteacen kan, wagi neqqar-as izi tizit, izi-agi s xilla neqqar-as izan, tagi neqqar-as rtila rtilat, tagi d taselluft tisellufin, namus, namus akka namus d netta netta id xilla, tagi dayen-i deg-s tagi d takečča s xilla tikeččawin, agrellu igrelluten ney *les cafards* s tṛumit, wagi d tizizwa, tizizwit tizizwa, arzeḗ arzeḗen, wagi akuz ikeččem daxel n neεma akuzen, wagi ajrad, wagi neqqar-as ajrad ney abziḗ ibziḗen d arraw n leεmum i ujrād, tagi qqaren-as tabuslimant neqqar-as tabuslimant tetteac kan deg waffriwen i yitteac, wagi aberqelul aberkan-agi, tagi d tawetṭuft tiwedfin, wagi eliwetṭuf azeggay-agi, wagi aberriq iberriqen nettadi i yisen zik, wagi yeεan akka amay akkellab neqqar-as meqqes, wagi izinzar izinzren, aεarus iεuras, burbu iburbuten, aferttettu iferttetta, wagi neqqar-as abukewar yetteac daxel n leḥciε mi ara ttmaset iddewir ittuyal d tilibit, wagi zdečč tizdeččin, wagi d namus n wasif ameqqran-agi, wagi neqqar-as akured ikurdan, wagi sliman n waḍil axaṭar yetteac kan daxel n waffer n waḍil i yettili s waṭas, tagi tilket xilla tilkin, tagi neqqar-as tazraraqt tcaεel deg yiḍ cεεεalent wallen-is, tizruraq xilla.

Tura ad d-nuyal ar wigad akki i yettafgen akka deg igenni i εacen deg igenni, wagi neqqar-as afalku ifullka xilla, abellariḡ ibelluraḡ, wagi neqqar-as tabrikt tibrikin, wagi neqqar-as acicu icewcwen, tayaziṭ iyuzad, tayaziṭ tiyuzad, wagi d ayaziḍ iyuzad, wagi neqqar-

as ajeḥmum pasque ajeḥmum awray uqamum *pasque* aqamum-nes d awray, ijeḥmam xilla, wagi tiffillest tiffillas, wagi d aqqur itteac, yella anda i yetteac deg wudu itteac si lbeed akka, wagi neqqar-as lbaz, tagi timerqemt timreqmin, wagi neqqar-as tasekkurt tisekkrin ,ihiqel ihiqwal, ttir llil afrux n yid is-neqqar, wagi itbir itbiren, wagi neqqar-as babayayu, wagi neqqar-as afrux n tawes, wagi neqqar-as tagerfa tigerfiwin, wagi neqqar-as ajeqiw ijeqiwen tteacen kan di swaḥel akka ḥemlen tamdint, wagi d aezwan iezwanen wagi tteacen deg udrar, wagi adandu idanduten s xilla, wagi bu qqamum-agi yezzifen neqqar-as neqqaba ifellu ttjur ittuqqam leec zdaxel, wagi neqqar-as bururu, wagi timieruft timierufin, wagi abuheddad, wagi neqqar-as aqelqul iqelqal, wagi neqqar-as amergu s xilla imerga, azerzur, wagi qqaren-as taqubaet, wagi d tibib, tagi neqqar-as tamedda pasque tettpiki-d yer lqaε tettawi ayen tezra ad ttawit, wagi n dagi neqqar-as isyi isyan s xilla, wagi, tagi tatuttaḥt-agi neqqar-as tabuzegrayezt, tagi neqqar-as abrik ibriken, wagi neqqar-as abueemmar, wagi neqqar-as igider, igider ittadam ittaddam akk ayen yellan di lqaεa ittpiki-d ittadamit igad-agi akk kif kif, wagi neqqar-as tikuk yesεa lweqt udeg i d-ittas ttukuyen-d deg-s yezgaren.

Wagi neqqar-as afekrun s xilla ifekrunen, tagi neqqar-as tata tettbedil *la couleur*, wagi izrem s xilla izerman, wagi waqila neqqar-as tasemt n waka *pasque* ur yesεi ara ma yittedu ileḥu kan itteḥluḥul kan, tagi neqqar-as tinejdemt n lḥid, tagi d tazermemuyt tizarmemuyin, wagi neqqar-as amulab, wagi neqqar-as awlul igenni, wagi d ijirmed s xilla ijiremden, tagi neqqar-as tiyirdemt n waḍu, tagi neqqar-as tiberdeddac, taberdeddact yiwet tiberdeddac s xilla, tagi neqqar-as taqurjma s xilla tiqurjmiwin, tagi d tiyirdemt iweeren tetteac di rrmel, tiyirdmiwin xilla.

Bon ad t-ayen nenna-d akk acu lḥayawan d acu n ttjur d acu yellan arkel, tanemirt-nwen ihi irkel, incallah ad awen-meni naḡaḥ ad d-ffyem akk d tillawin d irgazen uzekka.

b. Tira tamsislayt

[azul fəllawən asθəqsijaki idənnam akkawəndərək akk°ajən snək nəkkini ismiw ʔli siθaddarθ
nvirru *lakomin* ajtjahjamusa dajɣa nədraʔəlmizan wilaja ntiziwəzzu θaddarθnnək dəgs
mkulləxir nəʔʔəzq idjəfka ʔʔəbi nəʔʔa azəmmur xill a nəʔʔa a ɣarruʃ n əʔʔa axarov nəʔʔa
θinuqlin nəʔʔa akk° ajən idjəfka ʔʔəbi nəʔʔəzq akkōin nəʔʔa aman swatəs ajəni nnidən θakəni
kaθi θura adukalək ərləḥʃiʃ idiməqqin θi θaddarθagi dəg aɣalagi jəlla llan l əḥʃawəʃ ugað
nθəts llanigað θəttən lḥajawan llanigað idim əqqin kan urθənttsətsəra amaxilili unəzmirara

aθnəttj urjəzmirara aθjəttj lhajawan amak nukkn̄ni nəsfa nəsfa maðak wagi amaðakagi ðəŸs
 ðəddwa nəsfa ifilku nəsfa amaŸraman nəsfa vivras wagi akk̄ n θətt̄siθ nəsfa aməzzir ðakən
 kifkif jəlh̄a iddwa lhasul ajən jəllan akk̄° ðləh̄jawəŸ llan θura adnukal jəll̄a uzəzu θəll̄a θuzalt
 jəll̄a akk̄ ajən idiməqqin ðinna akk̄ inəffən infəŸ akkujagi ajən idimiqqin ði θaðdarθagi aχal
 jəlh̄a jənfaŸ mliħ θura adnəhðəŸ aflhajawan igəllan ðiθaðdarθagi ðiθmurθagin̄nək adnəhðəŸ
 afigaðifaŸən sufəll̄a nəlqaŸa sufəll̄a nəlqaŸa llan jilfan llan wu Ÿanən izirðijən llan jiwθal llan
 ləwħuŸ xill̄a igəð akk̄i faŸən n̄niŸ lqa Ÿa igəð ifaŸən ddaw n əlqaŸa llan izərman θik̄irðimiwin
 jəll̄a akk̄ uba ŸuŸ jəll̄a i z̄iməð jəll̄a akk̄° akk̄° wigi tfaŸən ddaw n əlqaŸa jəll̄a u kərd̄a jəll̄a
 ðakənikaθi aməχ isəqqarən nik̄dak̄k̄ ugaðit̄tsfaŸən arkəlli ka θi ddaw n əlqaŸa θuradukalək
 arwigað it̄tsiŸin sufəll̄a iŸənni igəð jətt̄sfarfirən jəll̄a ufalku jəll̄a jəs̄ki jəll̄a uzəħmum jəll̄a
 uvuŸəmmar llan ð akən̄i kaθi ifrax n̄niðən uŸfikara mliħ fəll̄asən atas igit̄tsiŸin akkadəg
 iŸənni tğuragi akkidudrək akk̄əð lhajawanagi llan lhajawan ifaŸən ðit̄tsğuragi idim̄in
 ðinna amak θura axarov θətt̄sənt lhajawan avəll̄oð azəmmur ðakənni ka θi jətt̄sili uzarzor
 ðinna i θəts azəmmur ama k̄ avquq isalajiθid jiləf isalajiθid θətt̄sənt θətt̄sənt jilfan amak
 θimiðəχθ̄nni θətt̄sənt jəfrax θura ajən jəllan akk̄ ° nən̄aθid ði θaðdarθagi θura θaðdarθ
 θgud̄ğəd gud̄ğənd akk̄° sjən θaðdarθ lwaqθənni n̄ əv̄awsətt̄sin rəwlənd akk̄° sjinn̄a θura
 ḡrand lhajawanagi idənn̄ik̄ ahnan ðin waħəðsən θura lhajawan agijəll̄a wagi qqarənn̄as ajrað
 irkəl majilin xill̄a nəqqarəs ira jətt̄tsfaŸ zik̄ θura Ÿud unəs̄ijara mazal ði *lafr̄ik lafr̄ik* nəb̄adda
 wagi θagi nəqqarəs θasədd̄a majill̄in atas nəqqarəs θisəððwa wagi ðiləf ilfan wagi ðazəðŸun
 vujiri kəzzif wagiðak̄jul əlla θak̄zalt θik̄zalin wagi nəqqarəs uŸŸaj xill̄a uŸŸajən wagi ndagi
 nəqqarəs amuŸvərrən wagi nəqqarəs uŸŸən uŸŸanən wagi iff̄is iff̄is iff̄isən wagi nəqqarəs
 θaðkakats θiðk̄ak̄aθin wagi wagi nəqqarəs ŸŸəbirðu iŸbirðujən swat̄as wagi nəqqarəs al̄kəm
 saff̄ik̄ sxill̄a iluk̄man wagi ŸŸadi ŸŸwada wagi aqənfuð iqənfuðən wagi izirði izirðijən wagi
 aruj xill̄a arujən wagi ismənsən imqəŸqəŸən b̄aman wagi ðimqəŸqəŸən ləxla θagi igt̄tsfaŸən bla
 aman wagi t̄tsak̄at̄ θik̄ətt̄ən nəqqar̄ ðakən aqəlwaŸ iqəlwaŸən wagi ik̄ið ik̄iðən swat̄as θagi

nēqqaras θafunasθ θifunasin azgēr izgarēn wagi nēqqaras afēzmi ifēzmijēn axēfi ixēfijēn
 θixsi θixsiwin swatās wagi ḡakēn nēqqaras izimēr swatās izamarēn amfiḡ i mḡaf aqzun
 swatās iqzan aw θul ḡakēn swatās iw θal wagi ndaki nēqqaras akēḡa ikēḡajēn wagi
 nēqqaras ḡobba ḡobba ḡimuqanēnni ifēllun lēhjud wagi ḡafawḡiw ifawḡiwēn wagi
 ḡazḡud izḡudēn wagi ḡakēni ḡakjul nēqqaras ikjal sxillā ugḡaḡ agi ḡibaḡa ḡ akk° ḡittottahēn
 llan igāḡ ittēqsēn llan igāḡ ittēḡafēn kan wagi nēqqaras izi θizits izijagi sxillā nēqqaras izan
 θagi nēqqarḡs rθila rθilaθ θagi ttasēllufθ θisēllufin namus namus akka nam us ḡnēttē nēttē
 iḡ xillā θagi ḡakēni ḡgēs θagi ttaxēttḡa θixēttḡawin agrēllu igrēlluθēn nēk **likafar** sēθromiθ
 wagi ttisizizwa θizizwits θizizwa arzēz arzēzēn wagi axuz ixēttē sēm ḡaxēl nēnēḡma axuzēn
 waki azḡaḡ waki nēqqaras azḡaḡ nēk avziz ivzizēn ḡarraw nlaḡmum iguzḡaḡ θaki nēqqaras
 θavuslimant θēttēḡaf kan ḡēg wafriwēn ḡēg wafriwēn ajēθḡaf waki abērḡelul avērḡanagi θaki
 ttawēttōfθ θiwēḡfin waki ḡliwēttōf az ēgg°akagi waki ḡavērriḡ iv ērriḡēn nēttē sadijēn zix
 waki ijēsḡan akka amak akēllab nēqqaras mēqqēs waki izinzēr izinēzrēn afarōs ifurās bu rbu
 iburbuθēn afērttōtō ifērttōtō waki nēqqaras abukēwar jēttēḡaf ḡaxēl lēhḡif māttsmasēḡ idēwir
 jēttē sūkāl ttisilibits waki zdēttḡ θizdēttḡin waki ḡēnamus b°asif amēḡrēn agi waki nēqqaras
 axurēḡ ixurḡan waki sliman b°aḡil axatār jēttēḡaf kan ḡaxēl b°affēr b°aḡil igēttē sili swatās θaki
 θilkēts xillā θilkin θaki nēqqaras θazraraḡθ θḡafēl ḡēgiḡ ḡafllēnt walnis θizrōraq xillā θura
 adnukāl ar wigāḡagi igēttē sifḡēn akka gēnni ifafēn ḡēgēnni waki nēqqaras afalku ifulka xillā
 abēllariḡ ibēlluraḡ θaki nēqqaras θavriḡθ θivriḡin waki nēqqaras afiḡu ifēwḡwēn θajazit
 ijuzāḡ θajazit θijuzāḡ waki ḡajazitḡ ijuzāḡ waki nēqqaras azēḡmum pask azēḡmum awrāk
 uqamum **pask** aqamumēnēs ḡawrak izēḡmam xillā waki θifilēsθ θifilas waki ḡaqqur ittēḡaf
 jēlla wanda igē ḡtēḡaf ḡēguḡu jēlla anda ig ēttēḡaf sēlvaḡḡ akka waki nēqqaras lvaz waki
 θimērḡēmθ θimērḡēmin θaki nēqqaras θasēkkurθ θisēkkrin iḡiqēl iḡiqwal **ḡurḡil** afrox ndēgiḡ
 waki iθvir iθvirēn waki nēqqaras babakaju waki nēqqaras afrox ntawēs waki nēqqaras
 θaḡarfa θiḡērḡiwin waki nēqqaras azḡiw izḡiwēn ttēḡafē n kan ḡiswahēl akka ḡ ēmlēn

0am0int waki 0af0zwan i0azwan0n waki adandu idandu00n sxill a waki vuqamum agi
 k0zzif0n n0qqar0s nqava if 0llu tt0ur itt0uqam l00f 0ax0l waki n0qqar0s vururu waki
 0imi0rof0 0imi0rofin waki avu00ddad waki n0qqar0s aq0lqul iq0lqal waki n0qqar0s am0rgu
 s xill0 im0rga az0r0r waki qqar0nas 0aquva00 waki ttsibib 0aki n0qqar0s 0am0dda **pask**
 00ttspikid ar0lqa0 aj0n 00zra att0saw0 0 waki ndaki n0qqar0s is0i is0an sxill0 waki 0aki
 0a0to0t0h0agi n0qqar0s 0avuz0graj0z0 0aki n0qqar0s avri 0 waki n0qqar0s avu00mma0 waki
 n0qqar0s i0i00er i0i00er itt0saddam itt0saddam aj0n j0ll0n 0ilqaf0 j0ttspikid itt0saddami 0 wiki
 akk kifkif waki n0qqar0s tikuk j0sf0 lw0q 0 u000 iditt0sas 0 okuj0nd 000s izgar0n waki
 n0qqar0s af0krun s xill0 if0krun0n 0aki n0qqar0s 0a0a 00ttsv0dil **lakul0er** waki izr0m sxill0
 izarman waki waqila n0qqar0s 0as0m0 bb0axal **pask** uj0sf0ijara majtt0s0ddu kan itt0s0hlu0ul kan
 0aki n0qqar0s 0in0z00m0 n0lhi0 0aki ttsaz0rm0mumuj0 0izarm0mujin waki n0qqar0s amulav
 waki n0qqar0s awlul i00nni waki 0izirm00 izir0m00n 0aki n0qqar0s 0i0ir00m0 b0a0o 0aki
 n0qqar0s 0ib0rd0ddaf 0ab0rd0ddaf0 jiw00 0ib0rd0ddaf sxill0 0aki n0qqar0s 0aqu0zma sxill0
 0iqu0zmiwin 0aki ttsi0ir00m0 iwa0r0n 00tt0sf0 0i0rm0l 0i0ir0miwin xill0 **bo** a0aj0n n0nnad
 akk0 0afu n0lhajawan 0afu n0tt0ur 0afu j0ll0n ark0l 0an0mir0nw0n ihi irk0l in0a0l0ah
 aw0nm0nni na00ah ad0ff00m akk0 ttsilawin 0irgaz0n uz0kka]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	21/03/2015	
lieu :	Village Birou	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	16 min et 56 sec	
lieu de l'enregistrement :	A la maison	
sujet de l'enregistrement :	La faune	
Y avait-il un public ?	Sa famille	

Référence	Les photos des animaux, oiseaux....	
2. enquêté		
(Nom :)	MAMOUNI	Ali
Date de naissance :	02/03/1947	
Sexe :	Masculin	
Village d'origine :	Birou	
Tribu :	Ait Yahia Moussa	
Domicile actuel (village, région):	Village, Bordj Menaïel Commune : Bordj Menaïel	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle,	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Arabe	
(Au travail :)	Kabyle, arabe	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	/	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation		
Langue(s) de l'enseignement reçu :	/	
Profession :	Commerçant	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Son père	
- lieu d'origine :	Ait Yahia Mousa	

- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Marié 06 enfants	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Il dit que je trouve des difficultés de contacte en arabe par rapport a ma langue kabyle, je suis fier d'être kabyle	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MAMOUNI	Faiza
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Arabe, Français.	
origine :	Ait Yahia Moussa	
relation enquêteur-enquêté :	Mon père	
4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Avec le plaisir de faire quelque chose pour sa langue kabyle et pour sa région.	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal, il parle à l'aise.	
5. Autres infos	/	

Tawilayt n Bumerdas

Amud wis-7

Tayiwant n At Semran

Taddart n Ayt Sefra

a. Tira tumrist

Lunas Sefra si taddart n Ayt Sefra, *comme ça se prononce normal*, n Ayt Sefra l *villa*... tayiwant n At semran, taddart-agi nney n Ayt Sefra tusa-d nnig amek i neqqar *la rive Est* amek i s-qqaren s tmaziyt *la rive Est* n *wad* yesser, wasif yesser.

D inna tella *la flore* i yellan ar leğwayeh-nni *c'est un peu* d lyaba, *c'est un petit maquis c'est pas un forêt*, d amalu mačči d lyaba mačči nekkni neqqar agellu, *la flore* yellan dinna *elle est diversifier*: amadaɣ, azezzu, wigi d *les arbustes*, accehad, azemmur *c'est des plantes n la zone* isem-is taneqqlet, lhağa n ugellu yella tamtwalt, amadaɣ, asisnu kima akk d layer isem-is d *les plantes* yellan di *la zone il ya plusieurs types de plantes* i nezmer ad nexddem *toute un dictionnaire*, *2ème type de plante* yellan amek i neqqar nekkni d *la prairie* laxer isem-is d lewđa, *c'est...* mačči d *les arbustes ces des plantures*, tella tamatwalt, tamart n wakli azduz, *plusieurs types* tanni-k n laxer n ɣlilu neqqar akka tigi i yellan akka *en général* i yellan deg *la zone*-nni.

Bon pour les laxer n la faune, les animaux i itteacen dinna yella wuccen yella izirdi, aqenfud, aruy, *surtout* winna i yi-setsemren tura ddunit d sanglier d ilef, wigi akk i yellan d *les animaux principaux* i yellan. Ifrac llan tasendellaqt, tella tamreqqemt, tella tamellalt n wafriwen, llant aṭas n laxer n ieezwān, imerga, azerzur, wigi akk llan, llan tanik, *malgré* llan kra d imsafren *c'est des voyageurs, voila a peu pris* acu zemrey ad d-iniy.

Winna d izem winna, winna d tasedda, *sanglier* d ilef, anwa winna? Ilfan neqqar ilfan, t-inna neqqar-as... *la giraf*-agi wellah mazriɣ ur zriɣ ara *La giraf*-agi ur tessineɣ ara, winna d ayyul ugellu, tayzalt akka i as-neqqar, tiɣzalin, nenna-d win d uccen uccanen, w-inna d izirdi izirdiyen, *l'hyène non non* ur tessineɣ ara iffis iffis !non macci d iffis, iffis qqaren-d yesea yetteboiter, *lynx* neɣ acu winna cbirdu, ccebirdu, lfenak, wagi ulac wagi d alɣem, alɣem bu snat n euknin, iluɣman, wina d ccadi ccwada, winna d aqenfud iqenfuden, llan wid is-yeqqaren inisi, wagi ur tessineɣ ara izirdi w-agi d izirdi ? Aruy aruyen, neɣ iruyen, winna

neqqar-as nekkni ur d-qqarey ara isem-is **non** ara ur d-qqarey ara isem-is.... amqerqer, wagi akka ak-id sfehmey yella tlta tella tayaṭ **c'est la mère** yella iyid, iyid d mmis n tayaṭ, ih iyid d mmis n tayaṭ, aqelwac d agi **c'est le mâle** akka, aqelwac iqelwacen, tayaṭ tiyetṭen, iyid iyiden **voilà**, tafunast tifunasin, azger ney neqqar-as ayug, ayug tani-k neqqar ayug, ugawen ayug win wis kerzen, wagi d asejmi **un veau**, ikerri akraren, izimber, neqqar tixsi, neqqar tayna yesea **2 pré... ce nom**. Izimer izamaren, tizamaren, amciɛ tamciɛt timciɛin imciɛen, aqjun iqjan, wagi nekkni neqqar agnin, lla wid is-iqqaren awtul ih ih, igninen ih, winna d aẓerda, ṭṭuba ṭṭuba akka is-neqqar, aṣawdiw, iṣawdaw, winna d ajḥiḥ **poulain** ajḥiḥ **normalement** n **l'âne** ajḥiḥ ih, ayyul neqqar amer kub, ayyul, amer kub, imerkab iyyal. Wagi d izi **la mouche**, rtila, izan **en pluriel**, rtila rtilat, acu-t winna! **la puce la tique non** tagi ur tessiney ara, **moustique** namus, tizit, tikeččawin takečča, wagi d ikafaren, tagi d tizizwet tizizwa, arzezan neqqar arzezan, llan win iqqaren arez, d akuz, neqqar abziḥ, ajrad iqaren ar ujrada **mais** abziḥ ibziḥen am ujrada **mais** si le laxer isem-is **en français c'est le...** ini-d isem-nes tabuslimant i s-neqqar tinna, **la mante religieuse** neqqar-as tabuslimant tibuslimanin **danc c'est...**, tawetṭuft tiwedḥin, acu-t wagi? neqqar-as **non** neqqar-as nekkni gerlellu, agerlellu ih, i wagi d acu-t tagi awetṭuf tawetṭuft kif kif neqqar iberiqqen, ibucławawen, llan kra qqaren-asen ibucławawen **c'est une autre variété de** iberriqen ibucławawen, i wagi amek i s-qqaren? **Puceron** nekkni neqqar-as arḡu ad t-id-mektiy yella ẓur-i ttuy-t, meqqes imeqqisen ney...acu-t wagi? **Non**, wagi d burbu, iburbuten, bujeylelu ibujeyleluten, bujeylelu ih, wagi d afertṭetṭu, tagi zdečč akka i s-qqaren, tagi **non** neqqar-as lilikuptère, akka is-neqqar, lilikuptere, lilikuptere is-neqqar, taselluft atayen yenna-t-id, tagi d iwetṭen ala mačči d iwetṭen isem-is akken? Tifilka ih, awetḥaḡa xṛra tagi tifilka, wellah ẓir ttuy amek is-qqaren? Tazraraqt uyal ẓur-s uyal tagi d tazraraqt, tinna iccaelen deg yiḍ txeddem cyel n tafat neqqar-as tazraraqt. Ih wagi d ifilku **normalement** d ifilku ih, abellareḡ ibelluraḡ winna d... yella lebrak yella **lwezz**, winna d acewcew, acewcew, ayaziḍ, tayaziṭ, icewcwen, iyaziḍen, tiyuzad, wagi d lbaz, d tamreqqemt neqqar-as tamreqqemt, tagi tasekkurt, iḥiqel ney amek akken iḥiqqen mačči s l nekkni s n, iḥiqqen **normalement** d arraw nuyennat ...anda-t saylal, taḥmamt **normal** neqqar-as taḥmammat, **non** babayayu babayayu, afrux n ṭawes, tadin tizzikkin neqqar-as tizzikkin wagi d ɛezzi, dandu **la dinde** ih, neqqar yettkufu am dandu, ih tagi nqaba **non** tagi **non**, tagi d taberzegzawt, ta, tagi taemict, taemict, wagi d amergu, wagi d azerzur, amergu azerzur llan wid... wagi wellah ttuy amek i s-neqqar akken, wellah ẓir ttuy, mi lliḡ d amezyan ḥefḍayten yakk, afalku wagi d afalku mačči winna n dinna? Ur tessiney ara, lḡaḡa ur ssiney ara ur t-id-qqarey ara, **l'épervier...**

Isem-is **bon** d agi d izrem wagi d ifker, wagi tata ih, acu-t wagi? D tasemt n wakal i s- neqqar tasemt n wakal, tagi isem-is akken d tazermemuyt ala tagi d tinna n lhiḍ y-akk d tinejdemt n lhiḍ, tazermemuyt d tinna akka **le genre**-agi, amulab a ah, tazermemuyt argu... ulac tazermemuyt? Tazermemuyt...

b. Tira tamsislayt

[lwənnas fəfə siθaddarθ najθfəfə **komsa sasəpəxənɔse normal** najθfəfə lvilla θakiwant najθfəmrən θaddarθaginnək najθfəfə θusadənnig am əχinəqqar **lavivest** aməχisqqarən sθmazikθ **lavivest** nwad jəssər wasif jəssər dinnə **laflox** igəllan aləɟwajəhənni **sətəen pə** ḍəɟava **sətəen pəti makis səpazəen furi** ḍamalu maɟfi ḍəɟava maɟfi nəkkni n əqqar ag əllu **laflox** jəllan dinnə **əldivəksifje** amaḍək azəzzu wigi **ḍli zarbust** əfəhaḍ azəmmur **sədeplānt nɬazon** isəmis θanəqləttis lhaɟa nugəllu j əlla θamaθwalt amaḍək asisnu kimakk° ḍlaxər isəmis **ḍli plānt** jəllan ḍi **ɬazon ilja plyzjəestip dyplānt** inəzmər anəxḍdəm **tut an diksjonək duzjam tip dəplānt** jəllan am əχ nəqqar n əkkni **ḍli priri** laxər isəmis ḍləwḍa matɟi **ḍli zarbust sədeplāntyk** θəlla θamaθwalt θamarθ wakli azḍuz **plyzjəestip** θannik nlaxər nəklilu nəqqar akka t tsigi igəllan **ɔʒəneɣal** ijəllan gla **zonənni bo puk** lilaxər **nɬa ffon ɬzanimo ɬzanimo** faʃən ḍina jəlla wuɟʃən jəllajzirḍi aq ənfuḍ aruj **sybtu** winna ig əstəfəmrən θura ḍḍuniθ **ḍsəglije** ḍiləf wigi akk° igəllan **ḍɬzanimo prəssipal** igəllan ifəx llan θasəndəllaqθ θəlla θamərqqəmθ θəlla θaməllalt wafriw ən llant at as nlaxər niʃəzwan imərga azəfzər wikijakk llan llan θanik **malɣə** llan χra ḍimsafrən **sədevwajazək vwala pəpxi** afu zəmrək adinik winna ḍizəm winna winna t̄tsasədda **ḍsəglije** ḍiləf anwa winna ilfan nəqqar ilfan θinna nəqqaras **ɬa ʒirafagi** wəlləh mazrik uzrikara **ɬaʒirafagi** uttsəssinnəkara winna ḍa kɟul uYəllu θakzaltakka isnəqqar θikzalin nənad win ḍuɟʃən uɟʃanən winna ḍizirḍi izirḍij ən **ɬajən nɔ** **ḍsəglije ḍsəglije** maɟfi ḍifis ifis jəsfa qqarənd jəsfa j̄t̄səbwati **lanks** winnannək afu j̄j̄əbbirḍu wagi ulaɟ wagi ḍalɛəm vusnaθ n̄fuknin ilukman winna ḍ j̄j̄adi j̄j̄wada winna ḍaq ənfuḍ iqənfuḍən llan winisj əqqarən inisi wagi ur θəssinnəkara izirḍi wagi ḍizirḍi aruj arujən nək irujən winna n əqqaras nəkkni ur d əqqarəkara isəmis **nɔ** urθid qqar ək ara udq qarəkara

isəmmis *amqəʔqəʔ* wakijakid sfəhmək jəlla 0la0a 0əlla 0akət *sə lamək* jəlla jikid ikið
ðəmmis tta kət aqəlwaʃ *sələmat* akka aqəlwaʃ iqəlwaʃən 0akət 0ikəttən ikið ikiðən *vwala*
0afunas0 0ifunasin azgər nək nəqqaras ajuY 0anik nəqqar ajuY uYawən ajuY wis xəzən
waki 0afəzmi iħərri i ħrarən izimbər nəqqar 0ixsi nəqqar 0akna jəsfa *du cə no* izimər
izamarən 0izamarin amfiʃ 0amfiʃ0 0imfiʃin imfiʃən aqzun iqzan waki nəkkni nəqqar agnin
llan wið isiqqarən aw0ul igninən ih winna 0a kər0a ttobba akka isn əqqar aʃawði w iʃawðaw
wina 0azhih *pula* azhih *nəmmalmā nlan* azhih ih akjul nəqqar amərkuv imərkav iħjal wagi
ðizi *lamuf* r0ila izan *5 plyxjəl* r0ila r0ila0 *latik n5* ur təssinnəkara *mustik* 0izitts 0iħəttəʃawin
0aħəttəʃa wagi 0ikafarən 0agi ttsizizwitts 0izizwa arəzən llanəwin iqqarən arəz 0aħuz nəqqar
avziz azrad *mə* avziz ivzizən amuzrad *laxər* isəmis sələfronsi si0avuslimant isnəqqar 0inna
0avuslimant awəttəʃ 0iwəttfin *n5* nəqqaras nəkkni agərlləllu agərlləllu iwaki 0a ʃu0 awəttəʃ
kifkif nəqqar iv əriqqən ibuʃlaʃwawən llan ħra qqar ənasən ibuʃlaʃwawən sitan *otx varjete*
ibuʃlaʃwawən *pucəro* nəkkni nəqqaras arəzu a0id məħ0ik t̄tsuk0 məqqəs iməqqisən nək wagi
0burbu iburbu0ən budəkləllu ibudəkləlu0ən ih budəkləlu waki 0afəttəttə 0agi zdəttə akka
isqqarən nəqqaras lilikuptər akka isnəqqar *lilikoṗtər lilikoṗtər* isnəqqar 0asəlluf0 a0an
jənəttid 0agi 0iwəttən ala maʃʃi 0iwəttən 0ifilka iwət *ħaḏa xər̄ra* 0aki 0ifilka t̄tsuk aməħ
isqqarən 0azraraq0 uʃal kərəs 0aki ttsazraraq0 0ina igʃəʃlən dəggið 0xəddəm 0afa0 nəqqaras
0azraraq0 ih wagi 0ifilku *nəmmalmā* 0ifilku abəllarəḏ ibəllurəḏ winna jəlla ləvrəħ jəlla
lwəzz winna 0a ʃəwʃəw aʃəwʃəw ayazið iʃəwʃwən ijaziðən 0ijuzad *lilikoṗtər* waki 0lvaz
t̄tsamərqəm0 0gi t̄tsasəkk̄ur0 iħiqəl nəkaməħ akkən iħiqqən nəkkni s an iħiqqən *nəmmalmā*
0ərraw nuj ənna0 sajlal 0aħmam0 *nəmmal* afrox nətawəs 0a0in nəqqaras 0izzikk̄in winna
0ʃəzz̄i dandu nəqqar jəttskufu0 aməddandu 0aki *n5* 0aki t̄tsabərzəYzaw0 0aki t̄tsaʃmiʃats
0amərgu waki 0azərzər amərgu azərzər llan win waji w əlləh t̄tsuk aməħ isənəqqarən lħaḏa
ursinnəkara urttid qqarəkara waji 0izrəm waki 0ifk̄ər waji 0a0a 0asəm0 əw̄waħal isnəqqar
0aki t̄tsazərməmuju0 ala 0aki 0inna nəlh̄id 0inəzðəm0 0azərməmuju0 *luzərəkki*]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	05/03/2015	
lieu :	Village Ait Afra	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	14min et 46sec	
lieu de l'enregistrement :	Au travaille	
sujet de l'enregistrement :	La faune	
Y avait-il un public?	Oui	
Référence	Les photos des oiseaux, animaux, reptiles...	
2. enquêté		
(Nom :)	AFRA	Lounes
Date de naissance :	1962	
Sexe :	Masculin	
Village d'origine :	BOUKERAY	
Tribu :	Ait Afra	
Domicile actuel (village, région):	Village, Ait Afra Commune : At Amrane	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, Arabe	
(Au travail :)	Français	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	ITALIE	

Durée du/des séjour(s)	20 jours	
Scolarité et formation	Universitaire, (FTA Mostaganem)	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Français	
Profession :	Fonctionnaire	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Le grand père	
- lieu d'origine :	Boukeray	
- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Marié	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fier	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEZIR	Hsen
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Arabe, Français.	
origine :	Timezrit Boumerdes	
relation enquêteur-enquêté :	Ami au travail	

4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Normal	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal, il dit que il faut faire un dictionnaire sur la flore et la faune en kabyle pour reste un moyen pour tous les gens qui veulent apprendre le kabyle	
5. Autres infos	/	

Amud wis-8

Tayiwant n Waɛfir, dayra n Delles

Taddart n Waɛfir

a. Tira tumrist

Donc nekkini d Kamal Badacawi zedɣey di taddart n waɛfir, **la commune** Aɛfir, la dayra n Delles, donc nekkni deg uɛfir tqarbay-d yiwet n lɣaba qqaren-as neɣ amadaɣ qqaren-as Mezrana akkel dayen llant lɣabat nniden d timecɥaḥ akkagi urkelli.

Acu yellan ar ɣur-nney d iɣersiwen neɣ **les animaux**, akagi llan zemreɣ ad d-ffkey kra n **les exemples** neɣ amedya: yella yilef, llan **aussi** yella uzirdi **les animaux qui sauvage donc** yella izirdi, yella yilef, yella wuccen, llan izerman, llan waruy, yella ad d-iniy **aussi** am is-neqqaren, llan iɣersiwen dayen amaka idenna am uwtul, yella uqenfud, yella isem-is dayen acu dayen **bon** aṭas n yiɣersiwen akken i d-nenna ur nezmir ara ad ten-id-nadder urkkel zemreɣ kan akkagi fkiɣ-awen-d **quelques exemples**.

Dayen leɣyur yellan, leɣyur itteicin dinna, llan wigad i d-ittruḥun **les oiseaux émigratoire** am akken ad d-ffkey **l'exemple** yella uɛɛzzi, yella umergu, yella uɛɛzur wid id ittruḥun akkagi di cetwa, wid yellan din llant temreqmin, yella uḥaɣiw, yella ujeḥmum, yella **aussi** abueɛmmar, llan iziwcen llant titbirin, yella uyɣub, llant am isen-qqarent tisemmanin,

tisekkrin, **bon** atas i yellan ur nezmir ara aten-id-neddar urkelli **mais** kan uddray-awen-d **juste quelques genre d'animaux-agi**.

Voila nekkni ħur-nney dayen llan leħcawec, amek isen-qqaren llant tzeṃrin, **aussi** llan uslen yella uzzu, yella tuzzalt, yella tidekt yella amek is-qqaren sġġur n ssisnu yella ubeluḍ llant dayen isem-is amek is-qqarent axluṅ tigi ayen yellan di lṽaba ney deg umada. **Donc** atas atas i yellan mačči d yiwen **aussi** dayen ad t-id-nader ney kan akka s umedyā llan leħcawec dayen kif kif xilla n **les exemples** i yellan. **Voila** Aħsen ur zriy ara acu ad d-rnuy tura uddrey-d akkagi **quelques exemples** lħayawan nuder-d leħcawec, nudder-d, uddrey-ten-id, nniy-ten-id **donc...**

Donc tura ad d-uṽaley ayen yellan di tektabt-agi, yella wagi qqaren-as izem, izmawen, tagi d tasedda, yella... **Le pluriel** tisida ney **quelque chose comme ça**, yella winna ilef, ilfan **bien sur**, tagi neqqar-as ajeḍeun n leqbur **la giraf** nekkni ħur-nney akkagi i s-neqqar, wagi d ayyul n leyla tella teyzalt **le pluriel** tiyzalin is-neqqar. **Donc** yella wuccen uccanen izirdi **pluriel** ur zriy ara amek isen-qqaren wellah macfiy amek is-qqaren yella umcic, **donc** izirdi yella uzirdi yella yiffis wagi dayen aussi cbirdu yella ħur-ney dayen yella uccen n lexla wagi wagi ih ...wagi qqaren-as alyem, yella aussi ccadi, aqenfuḍ, iddiwen ney iddew ccadi ney iddew, **donc** wagi d aqenfuḍ **aussi** tagi am i s-qqaren, wagi dayen d izirdi, wagi d aruy yella wagi neqqar-as ħur-ney amqarqur tagi d tayaḍt wagi d aqelwac wagi d iṽid tella tfunast ney tumat wagi d aḥejmi wagi d ajelyaḥ wagi d ikerri d ajelyaḥ amecṭuḥ, wagi d ikkerri tagi d tixsi d warraw-is, yella yiṽid ney izimer, amcic, aqjun wagi d awtul **aussi** wagi d aṽerda, yella aḥawdiw yella dayen tṭuppa tagi d tṭuppa yella weyyul. Yella wagi qqaren-as izi, tiṽirdemt, nesea namus dayen ney tizit, **voila donc** tigi d tikeččwin, tikeččawin, wagi d arzeṽ, tagi d tizizwit, tizizwa ney irzeṽen wagi d... am i s-neqqaren abziṽ ibziṽen, wagi dayen isem-is yemma jidda, yemma jidda, wagi d abaḥuc wagi d aweṭṭuf ney aweṭṭuf qqaren-as abaḥuc ney aweṭṭuf, qqaren-as abaḥuc dayen aberkan, wagi d azzeggaṽ, wagi d ibeṛriqqen, tagi d tiṽirdemt neqqar-as tiṽirdemt ney mqes lemques, wagi d aḥarus takeččawt, wagi d aburbu, wagi d aferṭṭeṭṭu, wagi dayen kif kif neqqar-as aburbu 69 d aburbu, bukkewar, aburbu, **voila donc** amek is-qqaren tagi d tilkin tilket d aweṭṭuf akked ikurdan, d akured iccba-id Rebbi d akured winna.

Donc wagi d isyi, wagi d bellareġ, tagi d tawziwt wagi d afrux ney lfels amecṭuḥ, tayaziṭ ayaziḍ, tagi d taḥmamt wagi d ajeḥmum wagi isem-is amek i s-qqaren babayayu i **voila** tagi d tasekkurt, wagi d iḥiqel d iḥiqel d wagi ih, wagi d iḥiqel tagi d tasekkurt **donc voila**

wagi d itbir ney titbirt, wagi d ttir llil, akka is-neqqar neqqar-as ttir llil, yella wagi d zuxzux wagi d babayayu afrux n tawes ih d zuxzux **non** d wagi i d zuxzux azeggay-agi i d zuxzux wagi d afrux n tawes wagi d babayayu, wagi d iziwec ajeħmum wagi d eezzi, wagi d aħaġiw, tagi d tabusbust, wagi is-qqaren am is-qqaren ya Rebbi imieruf **voila** imieruf, wagi d amergu, wagi d azerzuz **voila**. Tagi d timreqemt, **voila** wagi d afalku, tagi d tabrikt tabrakt, wagi d isyi wagi d ayammun, tagi dayen d taemicat, cyel n teħmamnt neqqar-as tahmamnt dayen, winna d tikuk.

Wagi d ifker, winna d azrem, tagi d tinejdemt n lħiɖ, wagi d ayen d izrem izerman wigi, wagi abeleħlaħ, tagi d tiyirdemt **mille pates-agi** d tiyirdemt **voila donc**, wagi d **cobra aussi** d azrem dayen, tagi d tiyirdemt, ma d wagi am is-qqaren ta.... **Non** macci akkagi i s-neqqar, **mais** ttuy isem-is, u yaetikum šehħa...

a. Tira tamsislayt

[**dɔnk** nəkkini d kam əl badaɣawi zəðkək ðiθaddarθ b̄b̄aʔfir **lakomun** aʔfir **ladajra** ndəlləs donc nəkkni dəgʔfir θqarvəkð jiwəθ nkava q̄qarənas nək amaðək q̄qarənas məɣana akkəl ðəkən llant lkava θ niðən tsiməɣtəħ akkagi urkkəli aɣu jəllan kurnək ðikərsiwən nək **lɜzanimo** akkagi llan z əmrək adəffkək kra **nlɜzigzāpl** nək aməðja jəlla jil əf llan **osi** jəlla wzirði **lɜzanimo kisovagə** jəlla izirði j əlla jil əf jəlla wu ʃʃən llan iz ərman llan waruj j əlla adiniək **osi** amisq̄qarən llan i kərsiwən ðəkən amaka idənna amuw θul jəlla wq ənfuð jəlla isəmis ðəkən aɣu ðəkən **bɔ** atas ikərsiwən amakən idnəna f̄fkikawənd **kəlkɜgzāpl** ləðjor jəllan **osi** ləðjur jəllan igtsiʃin ðinna llan ugʔað i tsruhun am **lɜzwazu ɜmɜgratwar** amakkən adəffkək **lɜgzāpl** jəlla w ʔəzzɪ jəlla wm ərgu jəlla wz əɣzof wið iditsroħun akkagi ði ʃʃəθwa winjəllan ðin llant θəmrəqmin aħaɣiɰw jəlla uɣəħmum jəlla **osi** uvuʔəmmar lla iziw ʃən llant θiθvirin jəlla u kɰuv llan amisq̄qar ən θisəmmənin θisəħħrin **bɔ** atas igəllan unəzmir ara aθənidnadər jarkkʰli udra kəwənd **justə kəlk gənrə danimojagi vwala** nəkkni ða kən llan ləħɣawəɣ amək isnəqəkən llant θzəmrin **osi** llan wəslən jəlla wuzzu jəlla θuzzalt θidəkt jəlla aməħ isq̄qarən sɣur nsisnu jəlla wvəħuð llant ða kən aməħ isq̄qarənt axʰlənɣ əjən jəllan ði lkava nək ðəgʔmaðək **dɔnk** atas atas igəllan matʃi ðjiwən **osi** aθidnadər nək kanakka suməðja

[illegible]

ðajammun θagi tsaŋmiŋats nəqqaras θaħmamθ ðaŋən winna ðtikuk wagi ðifk ər winna
 ðizrəm θagi tŋsinəzðəmθ nlhið wagi ðakən ðizrəm izərman wigi wagi abələħlah tŋsiriðəmθ
millpat wagi *ðkobra* ðazrəm ðakən θaki tŋsiriðəmθ maðwaki amisqqarən θa *no* maŋŋi akkagi
 isnəqqar *mi* tŋsuk ðismis wjaŋtikum səħħa]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	06/03/2015	
lieu :	Village Afir	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	09min et 49sec	
lieu de l'enregistrement :	Au travail	
sujet de l'enregistrement :	La faune	
Y avait-il un public ?	Oui	
Référence	Les photos des insectes, oiseaux, animaux...(la faune)	
2. enquête		
(Nom :)	BADACHAUI	Smail (kamal)
Date de naissance :	10/07/1970	
Sexe :	Masculin	
Village d'origine :	TADJENANT	
Tribu :	AIT SELGUEM	
Domicile actuel (village, région):	Village, AFIR centre Commune : AFIR	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	

Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, Arabe	
(Au travail :)	Kabyle, Français, Arabe	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	/	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	Universitaire, ingénieur (Génie civil)	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Français	
Profession :	Ingénieur	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Son père	
- lieu d'origine :		
- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Marié 01 enfant	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fier	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MEZIR	Hsen

langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Français, Arabe.	
origine :	Timezrit (Boumerdes)	
relation enquêteur-enquêté :	Ami au travaille	
4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Normal, il parle à l'aise	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal	
5. Autres infos	/	

Amud wis-9

Tayiwant n Tmezrit

Taddart n Tursal

a. Tira tumrist

Voilà nekk isem-iw Hsen Mezir n taddart n Tursal, tayiwant n Lhed n Mezrit, id-yezgan di la dayra n **les issers**, learc-nney, nettuqal yer learc irafeen i d-yussan tama n Sidi Eli Bunab.

Taddart-agi nney, tezzi-as-d yiwet n lyaba isem-is Buerus anda ad naf deg-s atas n ukerruc, yella uzemmur, tella tuzzalt, yella uzezzu, yella uxlenğ, amaday, ilili, yella ulugi, ilezez, aweslen, ulmu, yella umezir, yella uzezzu iluyman, ifilku, amager-aman... rtg.

Atas n leşnaf n lhiwan i yitteacen deg umalu-agi nney, nettaf deg-s uccanen, nettaf ilfan, iwtal, aruy, izirdi, nettaf iqenfad...rtg. Deg umalu-agi, dayinak llan tteicin deg-s kra n

leđyur akka am uzerzur, imerga,  ezzi, tella tgarfa, yella utbir, yella uje mum, tella tfillas... r tg. Akk leđyur yetteicin dinna.

Nettaf deg umalu-agi nney, ilfan s wa as s lketra axa ar yella ukerruc i wis ttafen ittafen yilfan tteicin i yis, yella yiwen n   enf d ya neqqar-as abellu  n yilef itetten *justement* ilfan. Yettili uzerzur s lketra axa ar yella di lyaba-agi nney a as n uzemmur, llan yiwta  dayina-k s wa as axa ar qqwan le cayec ittafen i lmakla-nsen deg tudert-nsen n yal ass am ibawen, am ilugi... r tg.

Donc tura ad d-nu al ar wayen yellan di tektabt-agi n la pu uwat, i tes a tektabt-agi, la *photo* tamezwarut ttwali  deg-s ayra  *le pluriel*-ines ira, *la photo* tis snat tasedda tiseddiyin, *la photo* tis tlata ilef *le pluriel* neqqar-as ilfan, wagi d ajede n ijed a, a yul n lexla i yal n lexla, tayzalt ti zalin, amucberran, imucberranen, uccen uccanen, iffis wellah masine  s *le pluriel*, tid ayatin, cebbirdu icebbirduyen, alyem iluyman, ccadi ccwada, aqenfud iqenfad, izirdi izirdiyen, aruy aruyen, wagi d amqerqer n waman imqerqren n waman, wagi d amqerqer n usamer imqerqren usamer, wagi d tayat ti et ten, wagi d aqelwac iqelwacen, wagi d i id i iden, tagi d tafunast tifunasin, wagi d a ejmi i ejmiyen, wagi d agenduz igenduzen, wagi d axerfi ixerfiyen, tagi d tixsi tixsiwin, wagi d izimer izamaren, wagi d amcic imcac, wagi d aqjun iqjan, wagi d awtul iwtal, wagi d a erda i erdayen, wagi d t ubbat, wagi d a awdiw i awdiwen, wagi d a yul i yal, *le poulain-agi* d aj ih *le pluriel* d ij ihen.

Di la *photo*-agi ttwali  izi , tagi rtila rtilat, tissist tissisin, tagi d namus *le pluriel*-ines ur yesei ara, tagi d take  a tike  awin, agrellu igrelluten, tizizwit tizizwa, ar    ar   en, akuz d akuz, abziz ibziz en, tabuslimant tabuslimant, aberqelul iberqellal, awe   uf tawe   uf tiwe   in, eliwe   uf ieliwe   ufen, aberriq iberriqen, lemques lemques, izinzer izinzaren, a arus i uras, burbu iburbuten, afert      ifert     , d-agi bukewar ur zri  ara,      , namus n wasif namus n wasif, taselluft tisellufin, sliman n wa il sliman n wa il, iwe  iwe  ten.

Wagi d afalku ifulka, wagi d abellare  ibellura , tagi tawziwt tiwziwin, acicu icewcwen, tayazit tiyuz  , ayazid iyuz  , wagi d aje mum ije mam, wagi tifillest tiffilas, wi wi , d iwi wi en, lbaz lbaz kan, timerqemt timreqmin, tasekkurt tisukkrin, i iqel i iqlen, aze nennay iz  nennayen, itbir itbiren, babayay  ibabayayuten, afrux n  awes d afrux n  awes, tagerfa tigerfa, iziwec iziwcen,  ezzi i ezziyen, ne  waqila  ezzi kan, zuxzux d azuxzux, nqaba nqaba, bururu ibururuten, time ruft timierufin, a al a , d i al a en, aberzegzaw iberzegzawen, amergu imerga, a erzzur d a erzzur kan, ta emicat ti emicatin, voila tagi d ttibib ittibiben, wagi d tamedda, tamedda timeddatin, is i is an, tabuzegrayezt

tibuzegraveztin ney ur zriy ara, tibrikt tibrikin, tagi d abuɛemmar ibuɛemmaren, wagi d igider igudar, d agi d ɕikuk yiwen kan n ɕikuk.

Wagi d ifker ifekrunen, tata yiwet kan, izrem izerman, d agi tasemt n wakaɓ tasemt n wakaɓ, tinejdemt n lhiɗ, tinejdam n lhiɗ, tazermemuyt tizermemuyin, amulab imulaben, awlul igenni iwlal igenni, ijirmedi ijiremden, timest n waɗu yiwet kan, taberdedduct tiberdeddac, taqurjma tiqurjmiwin, tiyirdemt tiyirdmiwin.

Awal aneggaru ssamey leqdic-agi nwen ad yili d amedya i wigad i d-iteddun, i wakken tamaziyt ad teɣɣuɣɣeg, ad ttarnu wayeɗ usurif ar zdat, leqdic-agi-nwen ssamey ad yili d lɛas iɣeɣhan i wakken ad ttuɣal tmaziyt d tutlayt tunɕift di tmurt n Lzzayer u yaɕɕikum ɣeɣha i *bon courage*.

b.Tira tamsislayt

[*Vwala* nakk ismiw ɥs ən məzir si ɕaɗɗarθ ntursal ɕakiwant nəlhəd nməzriθ idjəzgan ðila dajra nə*lizer* lɛaɣɣnək nəttsukal kəɣ lɛaɣ iɛaɣən idjusan ɕama nsidəɣlivunav ɕaɗɗarθaginnək ɕəzizəzɗ jiwəθ nəkəva isəmis vuɣɣos andanaf ðgəs atas uɣərruɣ jəlla uzəmmur ɕəlla ɕuɣzalt jəlla uzəzzu jəlla wəxləndɕ amaɗək iləlli jəlla ulugi ilz əz awəslən ulmu jəlla uməzir jəlla uzəzu jluɕman ifilku amaɣraman arθagara atas nləssnaf nlihiwan igttsɣaɣən ðəgməlujaginnək nəttsaf ðəɣs uɣɣanən nəttsaf ilfan iwθal aruj izirði nəttsaf iqənfað arθagara ðəgməlujaginnək ðakinak lɛan ttsiɣin ðəɣs kra ləɗjor akka amuzəzzor imərga iəzzi ɕəlla ɕəɣɣa jəlla jəθvir jəlla uɣəhmum ɕəlla ɕiɣɣas ar θagara akk° ləɗjor jəttɣiɣin ðinna nəttsaf ðəgməlujaginnək ilfan swatəs səlkəθra axatəɣ jəlla wəɣərruɣ iwis tɣsafen ittəsafən jilfan tɣsɣiɣin iɣis jəlla jiwən nəssənɣ ðka nəqɣaras avəlləð ngg°iləf iθəttən *zustumo* jilfan jəttɣili uzəzɣor səlkəθra axatəɣ jəlla ðiləvəjagi nəkatəs uzəmmur lɛan jiw θal ðakinnaɣ swatəs axatəɣ qɣwan ləɣɣajəɣ ittəsafən ilmaklənən ðiθuðəɣθnən njaləss amivawən amilugi arθagara *dɛnk* θura adnukal awajən jəllan ði θəɣθavθagi nɛafotowaθ iθəsɣa θəɣθavθagi *ɛafoto* θaməzwaruθ ttswalik ðəɣs ajrað *ɛuplyɣjɛlinəs* ira *ɛafoto* ɕis snəθ θasəɗɗa ɕisəɗɗiɣin *ɛafoto* ɕis θɛaθa iləf *ɛuplyɣjɛl* nəqɣaras ilfan wagi ðazəðɣun izəðɣa akjul nləɣla iɕjal nləɣla θakzalt θiɕzalin amuɣvəɣan imuɣvəɣanən uɣɣən uɣɣanən ifis wəlləh masinək *sləplyɣjɛl* θiðkəkaθin

ʃʃəbirðu iʃʃbirðuʝən alʁ̥m iluʁman ʃʃadi ʃʃwada aqənfuð iqənfað izirði izirðʝən aruj arujən
 wagi ðamqərqrər wwaman imqərqrən w̃w̃aman wagi ðamq ərqər usamər imqərqrən usamər
 wagi ttsakət θikəttən eagi ðaqəlwaʃ iqəlwaʃən wagi ðikid̥ ikidən θagi t̃tsafunasθ θifunasin
 wagi ðaʃəʒmi iʃəʒmijən wagi ðaYənduz iYənduzən wagi ðaxərʃi ixərʃijən θagi t̃tsixsi
 θixsiwin wagi ðizimər izamarən wagi ðamʃiʃ imʃaʃ wagi ðaqʒun iqʒan wagi ðawθul iwθal
 wagi ðakərða ikərdajən wagi ðttobaθ wagi ðaʃawðiw iʃawðiwən wagi ðakʒul ikʒal *lupulajagi*
 ðaʒhih lupluʁjal ðiʒhihən *ðilapotojagi* t̃tswalik̥ izi θagi rθila rθilaθ θisissθ θisissin θagi
 ðnamus *ləplyʁjəlinəs* urjəsʃijara θagi t̃tsaxətt̃ʃa θiʁətt̃ʃawin agrəllu igr əlluθən θizizwits
 θizizwa aʃzəz aʃzəzən aʁuz ðaʁuz avziz ivzizən θavuslimant θavuslimant abərqəlul
 ibərqəllal awəttəf θawəttəfθ θiwədd̥fin ʃliwəttəf iʃliwəttəfən avərriq ivərriqən ləmqrəs ləmqrəs
 izinzər izinzarən aʃaʃos iʃoʃas burbu iburbuθen afərtəttəf ifərtəttəf θagi bukəwaʃ urz̃riʁara
 zətt̃ʃ namus bb̥asif namus bb̥asif θasəllufθ θisəllufin sliman bb̥ad̥il sliman bb̥ad̥il iw ət
 iwədən waki ðafalku ifulka waki ðabəll̥arəʒ ibəll̥urəʒ θagi θawziwθ θiwziwin aʃiʃu
 iʃəwʃwən θajazit θijuzad̥ ajazid̥ ijuzad̥ wagi ðaʒah̥mum izəh̥mam wagi θifilləsθ θifilləs
 witwit ðiwitwitən lvaz lvaz kan θimərqəmθ θimrəqmin θasəkkurθ θisukkrin ihiqəl ihiqlən
 azuʁnənnaj izəʁnənnajən iθvir iθvirən babakaju ibabakajuθən afrox ntawəs ðafrox ntawəs
 θaYərfa θiYərfa iziwəʃ iziwʃən ʃəzz̥i iʃəzz̥ijən nəʁ waqila ʃəzz̥i kan zuxzux ðzuxzux nqava
 ðnqava bururu ibururuθən θimiʃroʃθ θimiʃrofin atalhəʒ ðitalhəʒən abərzəYzaw
 ibərzəYzawən amərgu imərga azərzor ðazərzorkan θaʃmifats θiʃmifaθin *vwala* θagi ðt̃tsibib
 it̃tsibibən wagi ðt̃tsamədda θamədda θiməddaθin iski iskan θavuzəgrajəzθ θivuzəgrajəzθin
 nəʁ urəzriʁara θivrikθ θivrikin θagi ðavuʃəmmar̥ ivuʃəmmarən wagi iYid̥rən iYud̥ar ðagi
 ðtikuk jiwən kan ntikuk wagi ðifkər ifəkr̥unən θaθa jiwən kan izrəm izərman ðagi t̃tsasəmθ
 bb̥aʁal t̃tsasəmθ bb̥aʁal θinəʒðəmθ nlhid̥ θinəʒðam nlhid̥ θazərməmmujθ θizərməmmujin
 amulav imulavən awlul iYənni iwlal iY ənni i ʒir̥məð̥ izir̥məð̥ən θiməsbb̥ad̥o jiw ənkan
 θabərdədd̥ufθ θibərdədd̥aʃ θaqorʒma θiqorʒmiwin θikir̥ðəmθ θikir̥ðmiwin awal anəgg̥garu

ssaramæk ləqðifaginwən ədʒili ɖaməðja iwigað idiθəddun iwakkən θamazikθ attsəɖudʒəʎ
 attsərnɯ wajəð usurif arzəaθ ləqðifaginwən saramæk ədʒili ɖəlsas isəhhan iwakkən attsukal
 θamazikθ ɖttsuθlajθ θunsifθ ɖiθmurθ nlədzɖajər ujaɪtikum səhha *ibɔ̃ kuraɖ*]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	28/03/2015	
lieu :	Village Toursal	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	10min et 48sec	
lieu de l'enregistrement :	A la maison	
sujet de l'enregistrement :	La faune	
Y avait-il un public ?	Sa famille	
Référence	Les photos des animaux, oiseaux...	
2. enquêté		
(Nom :)	MEZIR	Hsen
Date de naissance :	10/07/1970	
Sexe :	Masculin	
Village d'origine :	TOURSAL	
Tribu :	IRFAEN (irafɛen)	
Domicile actuel (village, région):	Village, Toursal Commune : TIMEZRIT	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	Français, Arabe	
(Au travail :)	Kabyle, Français, Arabe	
(À la maison :)	Kabyle	

Séjour (s) à l'étranger	/	
Durée du/des séjour(s)	/	
Scolarité et formation	Universitaire, ingénieur	
Langue(s) de l'enseignement reçu :	Français	
Profession :	Ingenieur	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Son père	
- lieu d'origine :	Timezrit	
- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Marié 03 enfants	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle, Arabe.	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fier	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MAMOUNI	Faiza
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Arabe, Français	
origine :	Ait Yahia Moussa	
relation enquêteur-enquêté :	Mon cousin	

4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport à l'enregistrement :	Normal, avec le plaisir de partager mes connaissances avec vous	
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal, très bonne attitude et questions simple	
5. Autres infos	/	

Amud wis-10

Tayiwant n Caebet Learner

Taddart n Ayt Σli

a. Tira tumrist

Σacurri learner-inu 53 sna zedqay deg Ayt Σli learner-inu Ayt Xlifa, Caebet Learner *wilaya* n Bumerdas.

Leħcawec i yellan dagi s xilla yella uzemmur, yella umaday, yella umezzir, llant tezæetrin, yella fliyu, timejja, amagraman, marriwet, tuzzalt, aslen, ulmu.

Lewħuc i yellan di taddart n Ayt Σli, llan yilfan, llan izirdyen, yella uzerzur, yella iqenfad llan yiwtal, yella waruy, llan wuccanen.

La fuṭuwat-agi : Sbae, ira, wayi ayrad, ira, tasedda tiseddwa, ilef, ilfa, tayzalt n lexla, tiqzalin n lexla, ayyul n lexla, iyyal n lexla, ayzal, tiqzalin, uccen, uccanen, uccen, uccanen, uccen, uccanen, iffis, wayi cebbirdu, alqem, ileyman, ccadi, ccwada, aqenfud, iqenfa, izirdi, izirdyen, wayi d aruy, amqerqer, imqerqren, tibayadin, tabayat, tibayadin, akeckud, ikeckad, iyid, iyid wayi, tafunast, tigenduzin, tafunast, tifunasin, ayug, ieejmiyen, agenduz, igendaz, ikerri, akraren, tixsi, lmal, izimer, izamaren, amcic, imcac, aydi, idan, awtul, igninen, awtul, iwtal, agnin, igninen, ayerda, iyerdayen, ttuba, ttubat, asawdiw, isawdiwen, aghih, igħah, ayyul, iyyal.

Izi, izan, rtula, rtilat, rtila, rtilat, tafunast n lexla, namus, takečča, tikeččawin, wayi grellu, tizizwet, tizizwa, arzezen, tirzezanin, akuz, abziz, tibzizen, tabuslimant, abeqrur, tawettuft, tiwedfin, eliwettuf, iberriqen, wayi d abuzhayer, bugeylelu, ibugeyleluten, win d burbu, aferttettu, iferttetta, wayi d bukewar, wayi d zdečč, wagi d namus ameqran, taselluft, tisellufin, wayi sliman n waḍil, sliman n waḍil, tabubeccirt.

Afalku, abellareg, ibellurağ, tabrakt, tibrakin, acicew, icewcwen, tayaziṭ, tiyuzad, ayaziḍ, iyuzad, iqeequeen, aqeeque, ayaziḍ, iyuzad, iqeequeen, aqeeque, wayi ajeḥmum akked ijeḥmam, tayi tiflellest, tiflellas, wayi wiṭ wiṭ, wayi d lbaz, timerqemt, timreqmin, tasekkurt, tisekkurin, iḥiqel, wayi d iḥiqel, wayi d tṭir lil, saylal, taḥmamt, wayi d babayayu, ṭawes, tiṣiwec, tiṣiwcin, eazzi, zuxzux, wayi neqqar, bururu, timieruft, timierufin, aṭalḥağ, iṭalḥağen, taqelqult, tiqelqulin, amergu, imerga, azerzur, izerzar, wayi d abarrayes, wayi aḥeğawi, ččibib, wayi d afalku, isyi, tabrakt, tibrakin, wayi d abuemmar, tagerfa, tigerfiwin, igider, ajayiy, tikuk.

Ifker, ifekrunen, tata, izrem, izerman, tasemt n wakal, tinejdemtn lḥid, tazermemut, izrem wayi, amulab, imulaben, awlul, ijermed, ijiremden, tameceurt, timeceurin, tayi tiberdedac, taberdedac, taqurjma, tiqurjmiwin, tawjiṛt, tiwjiṛin.

b.Tira tamsislayt

[ʎaʃoʁri ləʔmərinu ɔlaθawəxəmsin sna zəðkək gwajθ ʎli lʎaʃ əjθxlifa ʃaʃbət lʎamər **wilaja** bumərdas ləḥʃawəʃ igəllan θaji kʊfnək jəlla wz əmmur j əlla wmaða k jəlla wm əzzir llant θəzʔəθrin fliju θiməʒʒa amaʎraman mariweθ θuzzalt aslən ulmu ləwḥuf igəllan ði θaḍdarθ n wajθ ʎli llan j əlfan llan izirðjen j əlla uz əzɔʁ jəlla iq ənfað llan jiw θal jəlla waruj llan wuʃʃanən lafoṭowaθaji əsbaʃ ira waji ajrað ira tasədda θisəððwa il əf ilfan θakzalt ləxla θikzalin ləxla akjul ləxla ikjal ləxla θakzalt ləxla θakzalt θikzalin uʃʃən uʃʃanən uʃʃən uʃʃanən uʃʃən uʃʃanən iffis waji waji ʃbirðu aləkəm iləkman ʃʃadi ʃʃwada waji aqənfuð iqənfað izirðizirðjen waji θaruj amqəʁqəʁ imqəʁqəʁən θibakəḍin θabakəṭ θibakəḍin akəʃkuð ikəʃkað ðikið ikið waji θafunasθ θiʎənduzin θafunasθ θifunasin ajuʎ iʃəʒmijən aʎənduz iʎəndaz iχərri a χrarən θixsi lmal izimər izamarən amʃiʃ imʃaʃ əjði iðan awθul igninən awθul iwθal agnin igninən akərða ikərðajən t̪oba t̪oba θ aʎawðiw iʎawðiwən aɖɣhih iɖɣhaḥ

akjul ikjal izi izan r0ila r0ila0 r0ila r0ila0 0afunas0 l0xla namus 0ax0tt0a 0ix0tt0awin waji
gr0llu 0izizw0ts 0izizwa arz0z0n 0irz0zanin axuz abziz ibziz0n 0abuslimant av0qr0r av0qr0r
0aw0tt0of0 0iw0d0fin 0liw0tt0of iv0rriq0n waji 0abuzhaj0r abud00xl0lu ibud00xl0lu00n winna
0burbu af0rt0tt0o if0rt0tt0a waji 0buk 0war waji 00zd00tt0j waji 00namus am0qq0ran 0as0llu0f0
0is0llu0fin sliman wa0il sliman 0wa0il t tsavuv0j0fir0 afalku ab0llar000 ib0llura00 0avrak0
0ivrakin afi00w i00w0fwan 0ajazit 0ijuzad0 ajazid0 ijuzad0 iq0fqu0n0n aq0fqu0f ajazid0 ijuzad0
iq0fqu0n0n aq0fqu0f waki 0az0hmum ikk00d iz0hmam 0aji ttsifil0l0s0 0ifil0las waji witwit waji
00lvaz 0amr0qq0m0 0imr0qmin 0as0kkur0 0is0kk0rin ihiq0l waji 0ihiq0l waji ~~0ir0llil~~ sajla
0ahmam0 waji 0babakaju 0aw0s 0iziw0f0 0iziw0fin 0azzi waji zuxzux n 0qq0r vururu
0imi0rof0 0imi0rofin atalhad0 italhad0n 0aq0lqult 0iq0lqulin am0rgu im0rga az0rz0r iz0rz0r
waji 0avar0qj0s waji ah000aw0 waji ttjibib waji 0afalku iski 0avrak0 0ivrakin waji
0abu00mm0r 0aYarfa 0iY0rfiwin iYid00r az0k0k tikuk ifk0r if0krun0n 0a0a izr0m iz0rman
0as0m0 0way0al 0aji ttsan000am0 n0lhid0 0az0rm0muj0 0iz0rm0mujin amulav imulav0n awlul
iz0rm0d0 izi0rm0d0n 0am0f0ur0 0im0f0ur0in 0aji 0ib0rd0dd0f 0ab0rd0dd0f0 0ib0rd0dd0f
0aq0r3ma 0iq0r3miwin 0awzi0r0 0iwzi0rin]

Fiche de collecte

1. divers		
date de collecte :	02/05/2015	
lieu :	Village Ouled Ali	
support de l'enregistrement :	Dictaphone	
durée de l'enregistrement :	16 min et 56sec	
lieu de l'enregistrement :	A la maison	
sujet de l'enregistrement :	La faune	
Y avait-il un public ?	Non	
Référence	Les photos des animaux, oiseaux...	
2. enquêté		
(Nom :)	ACHOURRI	
Date de naissance :	1962 (53 ans)	
Sexe :	Féminin	
Village d'origine :	OULED ALI	
Tribu :	Ait Khelifa	
Domicile actuel (village, région):	Village, Ouled Ali Commune : Chabet El Aneur	
Dialecte parlé, (nom donné par le locuteur à son parler)	Kabyle,	
Autre (s) langue (s) parlée (s) :	/	
(Au travail :)	/	
(À la maison :)	Kabyle	
Séjour (s) à l'étranger	/	
Durée du/des séjour(s)	/	

Scolarité et formation		
Langue(s) de l'enseignement reçu :	/	
Profession :	/	
Personne(s) ayant joué un rôle dans l'apprentissage linguistique (par exemple son père, sa mère, personne avec qui le locuteur a passé son enfance)		
- lien de parenté, relation avec la personne :	Son père	
- lieu d'origine :		
- scolarité (et langues d'enseignement) :		
situation familiale (mariage(s), enfants) :	Mariée	
langue (s) parlée (s) par le conjoint :	Kabyle	
attitude du locuteur par rapport à sa langue et à sa façon de parler :	Fier	
3. Collecteur		
nom, prénom:	MAMOUNI	Faiza
langue (s) parlée (s) :	Kabyle, Arabe, Français.	
origine :	Ait Yahia Moussa	
relation enquêteur-enquêté :	Aucune relation avec l'informatrice	
4. Debriefing		
conscience du micro :	Oui	
attitude du locuteur par rapport	Avec le plaisir	

à l'enregistrement :		
attitude du locuteur par rapport à l'entretien, aux questions posées...	Normal	
5. Autres infos	/	

LES ANIMAUX SAUVAGES:

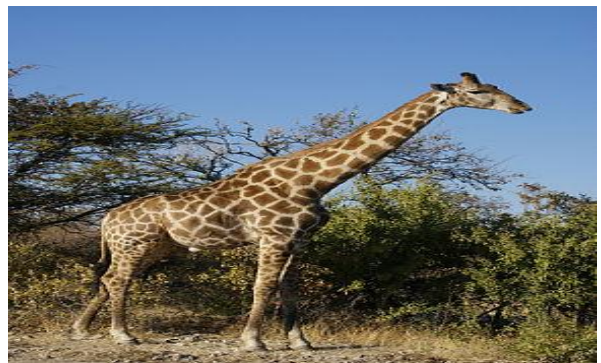
1- L'OURS

2- L'ÉLÉPHANT

3- LE TIGRE

4- LA GIRAFE

5- LA GAZELLE

6- LE LOUP

7- LE RENARD

8- LE CHACAL

9- LYNX

10- L'HYENE

11- LA GENETTE

12- LE CHAMEAU

13- L'ECUREUIL ROUX

14- LE RATON

15- LE PORC-EPIC

16- LA GRENOUILLE

17- LE CRAPAUD

18- LE LIÈVRE

LES ANIMAUX DOMESTIQUES

19- CHEVREAU

20- UN AGNEAU

21- LE CHAT

22- LE CHIEN

23- LA SOURIS

24- LE CHEVAL

25- POULAIN

LES INSECTES :

26 - LA MOUCHE

27- LA TIQUE

28- COCCINELLES

29- LES VERS

30- UN CHARANÇON

31- FOURMIS NOIRE

Charles Kingery/Phototake NYC

32- LES PUCERONS

MALE FEMALE

33- LE PERCE-OREILLE

34- LE PAPILLION

Robert Maier/Animals Animals

35- LA SANGSUE OFFICINALE

Pending, Dr. Frieder Sauer/Okapia/Photo Researchers, Inc.

36- LE CIGALE

37- LA PUCE

Encyclopédie Encarta, J.A.L. Cooke/Oxford Scientific Films

38- POU DE TETE

Encyclopédie Encarta, G.I. Bernard/Oxford Scientific Films

39- PHRYGANE

40- LUCIOLE EN VOL

41- FAUCHEUX

LES OISEAUX:

42- LE FAUCON

43- LA POULE

44- LE COQ

45- LE CANARI

46- L'AIGLE

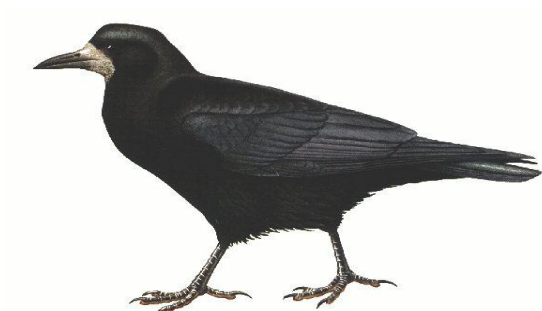
47- LA PERDRIX

48- LE PIGEON

49- LE PERROQUET

50- LE CORBEAU

51- LE MOINEAU

52- VERDIER

53- LA GRIVE

54- L'ETOURNEAU SANSONNET

55- LE TROGLODYTE

56- ALOUETTE

57- LE PIE-GRIECHE

58- LE MILAN ROYAL

59- LA BERGERONNETTE

60- LE CANARD

61- L'EPERVIER

62- LA BUSE

63-

64- LA FAUVETTE

LES REPTILES :

65- LE CAMÉLÉON

66- LE LÉZARD DES MURAILLES

67- LE LÉZARD VERT

68- SCORPION

Agbur

Isegzal

Tazwart	02
Tamukrist	03
Turdiwin n tezrawt.....	03
Afran d yiswi n usentel	03
Uguren n unadi	04
Tarrayt n ugmar n wamud.....	04
Asastan	04
Imselya	05
Tarrayt n tezrawt.....	05
Asenked n uxeddim	06
Asenked n tuddar	07
Asenked n temnaḍin	08
Aḥric n teẓri	12
I. Inadiyen yettwaxedmen yef tesnalsant n tmaziyt	13
II. Tabadut n kra n wawalen iḡejdanen	14
1- Tanḍawit	14
2- Tameslayt	14
3- Tantala	14
4-Tussna n tantaliyin	14
5- Tasnalsant	15
6- Aṭlas Utlayan	15
7- Timsislit.....	15
8- Amawal	15
9- Aẓar	15
10- Asalay	16
11- Tasnalya	16

12- Tabadut n yisem	16
13- Asuddes	16
14- Asuddem	17
15- Arettal	17
Tasegzit n tkerdiwin timawalanin/ timsisliyin/ tilyawiyin	18
1- Tikerdiwin timawalanin	20
Takerda U ¹ : Lion.....	20
Takerda tis-2: Lionne	21
Takerda tis-3: Sanglier	22
Takerda tis-4: Zèbre de montagne	23
Takerda tis-5: Singe.....	24
Takerda tis-6: Herisson	25
Takerda tis-7: Bouc	26
Takerda tis-8: Vache	27
Takerda tis-9: Boeuf.	28
Takerda tis-10: Veau.....	29
Takerda tis-11: Mouton	30
Takerda tis-12: Brebis	31
Takerda tis-13: Lapin.	32
Takerda tis-14: Ane.	33
Takerda tis-15: Araignée	34
Takerda tis-16: Moustique	35
Takerda tis-17: Cafard	36

Takerda tis-18: Sauterelle	37
Takerda tis-19: Mante religieuse	38
Takerda tis-20: Scarabée noire	39
Takerda tis-21: Fourmis rouge	40
Takerda tis-22: Perce Oreille	41
Takerda tis-23: Bousier	42
Takerda tis-24: Escargot	43
Takerda tis-25: Cloport	44
Takerda tis-26: Libellul	45
Takerda tis-27: Merle noire	46
Takerda tis-28: Rossignol	47
Takerda tis-29: Hibou.	48
Takerda tis-30: Chouette	49
Takerda tis-31: Mesange bleu.	50
Takerda tis-32: L'orvet	51
Takerda tis-33: Salamandre	52
Takerda tis-34: Mille pates	53
Takerda tis-35: Crabe	54
2- Tikerdiwin timsisliyin	55
Takerda tis-36: Rat	55
Takerda tis-37: Abeille	56
Takerda tis-38: Poussin	57
Takerda tis-39: Hirondelle	58

Takerda tis-40: Perdreau	59
Takerda tis-41: Huppe	60
Takerda tis-42: Geai des chênes	61
Takerda tis-43: Coucou	62
Takerda tis-44: Tortue	63
Takerda tis-45: Lézard gris.....	64
3- Tikerdiwin tilyawiyin.....	65
Takerda tis-46: Chèvre	65
Takerda tis-47: Guêpe	66
Takerda tis-48: Fourmis rousse.....	67
Takerda tis-49: Chenille	68
Takerda tis-50: Cigogne	69
Takerda tis-51: Oie	70
Takerda tis-52: Chardonneret	71
Takerda tis-53: Paon	72
Takerda tis-54: Rouge gorge	73
Takerda tis-55: Dinde	74
Takerda tis-56: Pic-vert	75
Takerda tis-57: Serpent	76
Takerda tis-58: Ver de terre	77
Tagrayt	79
Agzul s tefransist.....	83
Tiybula	88

Timerna	90
Amud.....	107
Tugniwin n yiyersiwen	189